

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΑΕΚ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων

ΣΑΕΚ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

**ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
«ΒΟΗΘΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ»**

Συγγραφική ομάδα

Χρυσούλα Μπελετσιώτη
Μαρία Σαρίδη

**Σύμβουλος μεθοδολογίας ανάπτυξης
του εκπαιδευτικού εγχειριδίου**

Πηνελόπη Σιούρδα

Γλωσσική επιμέλεια

Εκδόσεις Σοκόλη

Σχεδιασμός-σελιδοποίηση

Mr. Moschos / WINK DESIGN

Το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού εγχειριδίου της ειδικότητας διαμορφώθηκε από τη συγγραφική ομάδα με βάση μεθοδολογικές προδιαγραφές και ειδικά πρότυπα που επεξεργάστηκε το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» (κωδικός ΟΠΣ [MIS] 5069281) του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020», που υλοποιήθηκε με σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων και, ειδικότερα, από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρο της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ, και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Κ.Τ.). Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αναπτύχθηκε με την ευθύνη του ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, τα επιστημονικά στελέχη του οποίου παρακολούθησαν και υποστήριξαν τον συντονισμό του έργου σε όλες του τις φάσεις.

Περιεχόμενα

1	Πρόλογος	7
2	Εισαγωγή	9
A	Περιγραφή ειδικότητας	11
1	Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού	11
1 . 1	Τίτλος ειδικότητας	11
1 . 2	Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)	11
2	Συνοπτική περιγραφή ειδικότητας	12
2 . 1	Ορισμός ειδικότητας	12
2 . 2	Αρμοδιότητες/Καθήκοντα	12
2 . 3	Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα	13
2 . 4	Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης	14
B	Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας	15
1	Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας	15
2	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης	16
Γ	Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης	18
1	Ωρολόγιο πρόγραμμα	19
2	Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης	21
2 . 1	ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄	21
2 . 1 . A	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	21
2 . 1 . B	ΑΝΑΤΟΜΙΑ	28
2 . 1 . Γ	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ	36
2 . 1 . Δ	ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ	44
2 . 1 . Ε	ΥΓΙΕΙΝΗ – ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ	54
2 . 1 . ΣΤ	ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ	61
2 . 2	ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄	69
2 . 2 . A	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	69
2 . 2 . B	ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ	78

2 . 2 . Γ	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ	86
2 . 2 . Δ	ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ – ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ	94
2 . 2 . Ε	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	101
2 . 2 . ΣΤ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)	108
2 . 3	ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄	116
2 . 3 . Α	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	116
2 . 3 . Β	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)	123
2 . 3 . Γ	ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	130
2 . 3 . Δ	ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ – ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	138
2 . 3 . Ε	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΝΑΝΗΨΗΣ	144
2 . 4	ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄	152
2 . 4 . Α	ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ	152
2 . 4 . Β	ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗ – ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ	159
2 . 4 . Γ	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	165
2 . 4 . Δ	ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	174
2 . 4 . Ε	ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)	183
3	Διδακτική μεθοδολογία	190
4	Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης	193
4 . 1	Βασικοί κανόνες υγείας και ασφαλείας	193
4 . 2	Μέσα ατομικής προστασίας	194
Δ	Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης	196
1	Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης	197
2	Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η	199
2 . 1	Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης	199
2 . 2	Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκούμενου/-ης	199
2 . 3	Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης	201
3	Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης	202
4	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης	203
5	Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης	206
5 . 1 . Α	ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΝΕΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ	206

5 . 1 . Β	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ	207
5 . 1 . Γ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ	207
5 . 1 . Δ	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ/-ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ	208
5 . 1 . Ε	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥΣ/- ΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ	209
5 . 1 . ΣΤ	ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	210
5 . 2	Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης	211

Βιβλιογραφία 213

Α	Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα	214
Β	Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων	228
Γ	Σχετική εθνική νομοθεσία	231

1 | Πρόλογος

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο της ειδικότητας «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» [κωδικός ΟΠΣ (ΜΙΣ) 5069281], η οποία υλοποιήθηκε με σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων και ειδικότερα από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρο της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ και συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Το έργο αυτό αποτέλεσε μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για τη βελτίωση και την ενίσχυση του θεσμού της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε μια περίοδο κατά την οποία, περισσότερο από ποτέ, το αίτημα της διασύνδεσής του με την αγορά εργασίας είναι επιτακτικό και επίκαιρο. Ιδιαίτερα, μετά τη μακρά περίοδο οικονομικής κρίσης και ύφεσης την οποία αντιμετώπισε η ελληνική κοινωνία, αλλά και τις συνέπειες από την πανδημική κρίση Covid-19, οι αναδυόμενες προκλήσεις καθιστούν αναγκαία στοχευμένα μέτρα εκσυγχρονισμού του θεσμού. Το συγκεκριμένο έργο αποτέλεσε μια συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης χρόνιων αδυναμιών του πεδίου, αναβάθμισης του επιπέδου των παρεχόμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων και βελτίωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που απορρέουν από την επαγγελματική κατάρτιση σε συγκεκριμένες ειδικότητες.

Εμπερικλείοντας μια καινοτόμο δέσμη αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, μεθόδων και πρακτικών, επιδίωξε να συμβάλει με πολλαπλασιαστικό τρόπο στην ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του έργου:

- Διεξήχθη ποιοτική έρευνα για τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών και της δυναμικής που διέπουν το πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας και τον ευρωπαϊκό χώρο, με στόχο τη διαμόρφωση σχετικών προτάσεων πολιτικής.
- Αναπτύχθηκαν:
 - Επικαιροποιημένοι «οδηγοί κατάρτισης» για 130 ειδικότητες αρχικής κατάρτισης,
 - Αντίστοιχα εκπαιδευτικά εγχειρίδια, για την υποστήριξη της κατάρτισης/εκπαίδευσης των σπουδαστών/-τριών,
 - Συναφείς τράπεζες θεμάτων για την κάθε ειδικότητα.
- Το σύνολο των παραπάνω στηρίχθηκε σε ένα ενιαίο μεθοδολογικό πλαίσιο, μέσω του οποίου επιδιώχθηκε η σύνδεση της κοινωνικής εμπειρίας της εργασίας, της εκπαίδευσης και της πιστοποίησής της, λαμβάνοντας υπόψη το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, καθώς και τις ιδιαιτερότητες του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

- Τέλος, με γνώμονα την ενίσχυση της θετικής επενέργειας του έργου σε θεσμικό επίπεδο, αναπτύχθηκε μια μεθοδολογία ευέλικτης τακτικής περιοδικής επανεξέτασης και επικαιροποίησης των περιεχομένων των οδηγιών κατάρτισης, των εγχειριδίων και των τραπεζών θεμάτων, έτσι ώστε αυτά να βρίσκονται –κατά το δυνατόν– σε αντιστοιχία με τα νέα τεχνολογικά, οργανωσιακά, εργασιακά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα και με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των εκπαιδευομένων.

2 | Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο, εκκινώντας από την περιγραφή της ειδικότητας, επικεντρώνεται στο αναλυτικό περιεχόμενο και τις βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές ενός προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων». Στοχεύει στην ενημέρωση του συνόλου των συντελεστών/-τριών του λαμβάνοντας υπόψη τα περιεχόμενα των καθηκόντων και τις ιδιαιτερότητές της, καθώς και τους ισχύοντες θεσμικούς περιορισμούς στο πεδίο.

Απευθύνεται κυρίως στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, αλλά και στους/στις εκπαιδευτές/-τριες των προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Επιπλέον, αποτελεί ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για τα στελέχη σχεδιασμού, τους σχετικούς φορείς υλοποίησής τους –τις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης–, αλλά και για το σύνολο των υπόλοιπων δυνάμει συντελεστών/-τριών ενός προγράμματος αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, ιδιαίτερα για όσους/-ες συμμετέχουν στην υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Το εγχειρίδιο αυτό αποτελεί μια συστηματική βάση, η οποία περιλαμβάνει βασικά στοιχεία για την κατανόηση του πεδίου της συγκεκριμένης ειδικότητας, αλλά κυρίως επικεντρώνεται στην ανάλυση των μαθησιακών ενοτήτων και των εκπαιδευτικών προδιαγραφών της θεωρητικής και της εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και στην υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Στην κατεύθυνση αυτή, για το κάθε πρόγραμμα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης το οποίο δύναται να υλοποιηθεί, είναι απαραίτητο να ληφθούν συστηματικά υπόψη τα εκπαιδευτικά περιεχόμενα αλλά και οι μεθοδολογικές προδιαγραφές που περιλαμβάνονται.

Ειδικότερα, το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αποτελείται από τέσσερα (Α΄-Δ΄) Μέρη.

- **Το Μέρος Α΄ παρέχει συνοπτικά τις πληροφορίες που αφορούν την περιγραφή της ειδικότητας.**

Περιλαμβάνει την περιγραφή της ειδικότητας, των κύριων εργασιακών καθηκόντων της, των προοπτικών απασχόλησης σε αυτήν, ενώ γίνεται αναφορά σε βασικές πηγές πληροφόρησης σε σχέση με την ειδικότητα.

- **Το Μέρος Β΄ εστιάζεται στον καθορισμό των ευρύτερων αλλά και των επιμέρους ενοτήτων προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του προγράμματος κατάρτισης.**

Αναφέρεται στις δραστηριότητες που θα είναι σε θέση να επιτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες μετά το πέρας της συνολικής κατάρτισής τους στη συγκεκριμένη ειδικότητα.

- **Το Μέρος Γ΄ εστιάζεται στο περιεχόμενο και τη διάρθρωση του προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και σε βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές υλοποίησής του.**

Το Μέρος Γ΄ περιλαμβάνει το ωρολόγιο πρόγραμμα καθώς και την περίληψη, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τις ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα, τις βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά, ένα κείμενο αναφοράς και τις προτεινόμενες πηγές μελέτης της κάθε μαθησιακής ενότητας. Επιπλέον, αναφέρεται στην προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία, καθώς και σε σημαντικές πληροφορίες που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.

- **Το Μέρος Δ΄ εστιάζεται στην περιγραφή του περιεχομένου, των χαρακτηριστικών και των προδιαγραφών υλοποίησης της πρακτικής άσκησης.**

Περιλαμβάνεται η περιγραφή του θεσμού της πρακτικής άσκησης και παρέχονται χρήσιμες οδηγίες για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες και τους/τις εκπαιδευτές/-τριες στον χώρο εργασίας. Στα περιεχόμενα συγκαταλέγονται, επίσης, οι ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης, ενδεικτικές εργασίες τις οποίες θα εκτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, καθώς και οι ειδικές προδιαγραφές υλοποίησης που αφορούν τον εξοπλισμό. Αναλύονται οι ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων, ενώ προτείνονται βασικές μεθοδολογικές αρχές για την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο και η τράπεζα θεμάτων της ειδικότητας συνδέονται οργανικά με τον αντίστοιχο οδηγό κατάρτισης της ειδικότητας (Μπελεσιώτη κ.ά., 2024).

Για τη συγγραφή της μεθοδολογίας ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων συνεργάστηκαν οι Ρένα Βαρβιτσιώτη, Ελένη Θεοδωρή, Κωνσταντίνος Μαρκίδης και Δέσποινα Μπαμπανέλου, η οποία ανέλαβε και τη συντακτική της επιμέλεια. Αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο της «Οριζόντιας Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας» της εν λόγω Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» και με βάση μια κατάλληλα προσαρμοσμένη εκδοχή του προτύπου ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γούλας, Μαρκίδης & Μπαμπανέλου, 2021).

A

Περιγραφή ειδικότητας

1 | Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού

1.1 • Τίτλος ειδικότητας

Ο τίτλος «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» αντιστοιχεί στον τίτλο «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» με βάση το ΦΕΚ Α΄ 193/17-9-2013.

1.2 • Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)

Η ειδικότητα ανήκει στην ομάδα προσανατολισμού «Υγείας και Πρόνοιας».

2 | Συνοπτική περιγραφή ειδικότητας

2.1 • Ορισμός ειδικότητας

Ο/Η «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» αποτελεί μέλος της ομάδας υγείας, με εξειδίκευση στην παροχή νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με ογκολογικές παθήσεις, υπό την επίβλεψη και με την υποστήριξη του/της νοσηλευτή/-τριας. Πρόκειται για έναν/μία επαγγελματία που κατέχει την απαραίτητη κατάρτιση σε επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων, ώστε να συμβάλλει τόσο στην εφαρμογή παρεμβάσεων για τη βελτίωση της ευεξίας του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας, όσο και στην αντιμετώπιση των πολύπλευρων προβλημάτων του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς, καθώς και των οικείων του/της, πάντοτε με την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας.

2.2 • Αρμοδιότητες/Καθήκοντα

Ο/Η «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» ασκεί (ενδεικτικά και όχι περιοριστικά) τις παρακάτω αρμοδιότητες/καθήκοντα, με την επίβλεψη ή την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας:

- Παρέχει υποστήριξη ή/και φροντίδα στον/στην ασθενή για τις καθημερινές δραστηριότητες υγιεινής και προαγωγής της άνεσής του/της,
- Εκτελεί παρεμβάσεις πρόληψης ή θεραπείας των ελκών πίεσης και τυχόν επιπλοκών τους,
- Παρέχει βοήθεια στον/στην ασθενή κατά την έγερση, την αλλαγή θέσης και τις μετακινήσεις,
- Παρέχει φροντίδα ή βοήθεια στον/στην ασθενή για τη λειτουργία της απέκκρισης,
- Βοηθά στην τοποθέτηση ή τοποθετεί επιθέματα, επιδέσμους, ελαστικές κάλτσες, γύψινους επιδέσμους, δερματικές και σκελετικές έλξεις κ.λπ.,
- Συμμετέχει στην τοποθέτηση, την παρακολούθηση και τη φροντίδα εν γένει των παρεχόμενων,
- Εφαρμόζει περιοριστικά μέτρα για την ασφάλεια του/της ασθενούς,
- Παρέχει βοήθεια ή/και φροντίδα για τη σίτιση του/της ασθενούς,
- Συλλέγει και μεταφέρει δείγματα εκκρίσεων και βιολογικών υγρών γενικότερα,
- Παρακολουθεί και αξιολογεί τα ζωτικά σημεία, το ισοζύγιο υγρών των ασθενών και άλλες ενδείξεις των λειτουργιών του οργανισμού,
- Συμμετέχει στην προεγχειρητική, τη διεγχειρητική και τη μετεγχειρητική φροντίδα των ασθενών,
- Διενεργεί φλεβοκεντήσεις και χορηγεί φάρμακα και οξυγόνο στους/στις ασθενείς σύμφωνα με τις ιατρικές οδηγίες,

- Παρέχει την κατάλληλη μεταθανάτια φροντίδα,
- Εκπαιδεύει και υποστηρίζει ψυχολογικά τους/τις ασθενείς και τους οικείους τους ανθρώπους,
- Συνεργάζεται με τα μέλη της ομάδας υγείας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ασθενών,
- Ασκεί επείγουσες νοσηλευτικές πράξεις και παρέχει πρώτες βοήθειες,
- Χρησιμοποιεί τα μέσα ατομικής προστασίας και εφαρμόζει τις αρχές, τις τεχνικές και τις πρακτικές υγιεινής, αντισηψίας και ασηψίας για τον έλεγχο των λοιμώξεων,
- Μεριμνά για την καθαριότητα, τη διατήρηση της λειτουργικότητας και την επάρκεια των εργαλείων, των οργάνων, του εξοπλισμού και των αναλωσίμων και μη υλικών και ενημερώνει σχετικά τους/τις αρμόδιους/-ες και
- Εκτελεί οποιαδήποτε νοσηλευτική πράξη του/της ανατεθεί από τον/την υπεύθυνο/-η νοσηλευτή/-τρια κατά την κρίση και με αποκλειστική ευθύνη του/της τελευταίου/-ας.

2.3 • Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα

Ο/Η κάτοχος διπλώματος της ειδικότητας «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» μπορεί να εργαστεί σε:

- Δημόσια γενικά και ογκολογικά νοσοκομεία,
- Ιδιωτικά νοσοκομεία/κλινικές,
- Μονάδες ημερήσιας φροντίδας,
- Μονάδες ανακουφιστικής φροντίδας,
- Μονάδες διαχείρισης πόνου (ιατρεία, κέντρα κ.λπ.),
- Κέντρα αποκατάστασης,
- Οίκους ευγηρίας,
- Κέντρα υγείας και άλλες δομές πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας,
- Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» και άλλες υπηρεσίες παροχής κατ' οίκον νοσηλείας,
- Ιδιωτικά ιατρεία και οδοντιατρεία,
- Διαγνωστικά κέντρα και
- Φαρμακεία και άλλες μονάδες παροχής υπηρεσιών υγείας.

2.4 • Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης

- Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων:
https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/61.%CE%92%CE%9F%CE%97%CE%98%CE%9F%CE%A3_%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%9F%CE%93%CE%9A%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%A9%CE%9D_%CE%A0%CE%91%CE%98%CE%97%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D.pdf
- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ):
<https://eody.gov.gr/el/>
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ). e-Προσόντα – Διπλώματα – Βεβαιώσεις Πιστοποίησης ΙΕΚ-ΣΕΚ:
<https://www.eoppep.gr/index.php/el/eprosonta-diplomata>
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ). Επαγγελματικά Δικαιώματα:
<https://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/professional-rights>
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ). Θέματα εξετάσεων πιστοποίησης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης ειδικότητας ΙΕΚ «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων»:
https://www.eoppep.gr/index.php/el/pistopoiiseis-eksetaseis/apofitoiisaek/themata-exetaseon-saek/themata-eksetaseon-pistopoiisis-arxikis-epaggelmatikis-katartisis-n-4186-2013-katalogos-erotiseon-neoutypou?download=338:voithos_nosileftikoy_ogologikou
- Εθνικός Σύνδεσμος Νοσηλευτών Ελλάδος (ΕΣΝΕ). Τομέας Νοσηλευτικής Ογκολογίας:
<https://www.esne.gr/index.php/el/home-oncology-nursing-gr>
- Ένωση Νοσηλευτών Ελλάδος (ΕΝΕ):
<https://enne.gr/>
- Ευρωπαϊκό Σύστημα Ταξινόμησης Δεξιοτήτων, Ικανοτήτων, Προσόντων και Επαγγελματών ESCO. Βοηθοί Επαγγελματιών Νοσηλευτικής:
<https://esco.ec.europa.eu/el/classification/occupation?uri=http://data.europa.eu/esco/isco/C3221>
- Μονάδα Ανακουφιστικής Φροντίδας «Γαλιλαία»:
<https://galilee.gr/>
- Σύλλογος Βοηθών Νοσηλευτών ΔΕ Δημοσίου 1ης και 2ης ΥΠΕ. ΣΥΝΔΕ Αττικής και Αιγαίου:
<https://www.synde12ype.gr/>
- Υπουργείο Υγείας:
<https://www.moh.gov.gr/>

B

Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

1 | Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

Ο βασικός σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας είναι να προετοιμάσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων». Επιδιώκεται, μέσω της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, αλλά και της πρακτικής άσκησης, να αποκτήσουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την άσκηση της ειδικότητας «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων».

2 | Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης

Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά τη διάρκεια της κατάρτισής τους οργανώνονται σε ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ανά ενότητα.

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
A. «Προαγωγή της άνεσης και της ασφάλειας του/της ασθενούς»	- Εφαρμόζουν αποτελεσματικά και με ασφάλεια τις διαδικασίες προσωπικής υγιεινής και φροντίδας στους/στις ασθενείς, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων υγιεινής, καθαριότητας, διευθέτησης της κλίνης, κινητοποίησης κ.λπ., - Εφαρμόζουν μέτρα για την πρόληψη και τον έλεγχο των λοιμώξεων, σύμφωνα με τις οδηγίες της Επιτροπής Νοσοκομειακών Λοιμώξεων, σε όλες τις δραστηριότητες φροντίδας, αλλά και μέτρα διαχείρισης εξοπλισμού, αποβλήτων και ιματισμού, - Εξασφαλίζουν ήσυχο και προστατευμένο περιβάλλον φροντίδας, τηρώντας τους κανόνες της νοσηλευτικής δεοντολογίας (για παράδειγμα σε θέματα εφαρμογής περιοριστικών μέτρων), αλλά και τους κανόνες διαχείρισης του περιβάλλοντος, του εξοπλισμού, (ιατροτεχνολογικού και μη), των εργαλείων, του φαρμακευτικού και αναλώσιμου υλικού κ.λπ.
B. «Αξιολόγηση των αναγκών των ασθενών με ογκολογικές παθήσεις υπό την επίβλεψη νοσηλευτή/-τριας»	- Συλλέγουν υποκειμενικά και αντικειμενικά δεδομένα σχετικά με την κατάσταση της υγείας των ασθενών, π.χ. καταγραφή και αξιολόγηση ζωτικών σημείων, παρακολούθηση της λειτουργίας των παροχετεύσεων, τήρηση του ισοζυγίου υγρών, λήψη και διαχείριση δειγμάτων για εργαστηριακές εξετάσεις και αξιολόγηση των σχετικών αποτελεσμάτων, - Αναγνωρίζουν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς με ογκολογικές παθήσεις, π.χ. ναυτία, έμετο, κόπωση, δύσπνοια, προβλήματα διατροφής, προβλήματα αυτοαντίληψης κ.λπ., - Διατυπώνουν τα πραγματικά ή τα πιθανά νοσηλευτικά προβλήματα των ασθενών με βάση τα συλλεχθέντα δεδομένα.

συνέχεια >>

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
Γ. «Εφαρμογή σχεδίου νοσηλευτικής φροντίδας με την υποστήριξη νοσηλεύτη/-τριας»	• Ιεραρχούν τα νοσηλευτικά προβλήματα των ασθενών και τις ενδεδειγμένες νοσηλευτικές παρεμβάσεις, • Εκτελούν τις προγραμματισμένες νοσηλευτικές παρεμβάσεις με βάση τα ισχύοντα πρωτόκολλα, συμπεριλαμβανομένων της φροντίδας τραυμάτων, της διαχείρισης των συμπτωμάτων και των παρενεργειών της θεραπευτικής αγωγής, της υποβοήθησης και της φροντίδας των λειτουργιών απέκκρισης του εντέρου και της ουροδόχου κύστης, της χορήγησης φαρμάκων, της πρόληψης και της αντιμετώπισης των ελκών πίεσης, • Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης φροντίδας, • Διαχειρίζονται αποτελεσματικά τον διαθέσιμο χρόνο και τους λοιπούς πόρους κατά την παροχή φροντίδας στους/στις ασθενείς.
Δ. «Ενημέρωση νοσηλευτών/-τριών και άλλων μελών της ομάδας υγείας και συμπλήρωση νοσηλευτικών εντύπων»	• Χρησιμοποιούν συστηματικά τα καθιερωμένα έντυπα για την ενημέρωσή τους, • Συμπληρώνουν ορθά τα νοσηλευτικά έντυπα και βιβλία (λογοδοσία, νοσηλευτικό ιστορικό, στατιστικά φυλλάδια κ.ά.), σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, • Αναφέρουν στα μέλη της ομάδας παροχής φροντίδας όσα σχετίζονται με την κατάσταση των ασθενών, τις ανάγκες τους και τους απαιτούμενους για την παρεχόμενη φροντίδα πόρους.
Ε. «Ανάπτυξη θεραπευτικής σχέσης με τους/τις ογκολογικούς/-ές ασθενείς»	• Οικοδομούν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους/τις ασθενείς και τα οικεία τους πρόσωπα, • Παρέχουν πληροφόρηση και συναισθηματική υποστήριξη στους/στις ασθενείς, • Προσδιορίζουν τους φραγμούς στην επικοινωνία με τους άλλους ανθρώπους, • Ενδυναμώνουν ψυχολογικά τον/την ασθενή χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες τεχνικές επικοινωνίας, π.χ. ενεργητική ακρόαση, ενσυναίσθηση, κινητοποιού συνέντευξη κ.λπ.
Στ. «Ενεργή συμμετοχή στην ομάδα παροχής φροντίδας»	• Συμμετέχουν ενεργά στη διεπαγγελματική ομάδα φροντίδας υγείας, • Δημιουργούν κλίμα ομαδικής εργασίας εφαρμόζοντας τις κατάλληλες διαπροσωπικές και επικοινωνιακές δεξιότητες.

Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

1 | Ωρολόγιο πρόγραμμα

Παρατίθεται το ωρολόγιο πρόγραμμα της ειδικότητας «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων», με παρουσίαση των εβδομαδιαίων ωρών θεωρίας (Θ), εργαστηρίων (Ε), καθώς και του συνόλου (Σ) αυτών ανά μάθημα και ανά εξάμηνο:

Πίνακας 2 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
A/A	ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	4	4	8									
2	ΑΝΑΤΟΜΙΑ	2		2									
3	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ	2		2									
4	ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ	2		2									
5	ΥΓΙΕΙΝΗ – ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ	2		2									
6	ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ	2	2	4									
7	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ				3	4	7						
8	ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ				2		2						
9	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ				2		2						
10	ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ – ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ				2		2						
11	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ				2		2						
12	ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)					5	5						
13	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ							2		2			
14	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)								12	12			
15	ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ							3		3			
16	ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ – ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ							2		2			
17	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΝΑΗΝΨΗΣ							1	1	2			

συνέχεια >>

Πίνακας 2 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
Α/Α	ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ	Θ	Ε	Σ
18	ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ										2		2
19	ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗ – ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ										1	1	2
20	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ										2		2
21	ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ										2		2
22	ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)										12		12
ΣΥΝΟΛΟ		14	6	20	12	8	20	8	12	20	7	13	20

2 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

2.1 • ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄

2.1.A • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε επαφή με την έννοια της Νοσηλευτικής ως μιας διεργασίας φροντίδας, της οποίας επίκεντρο είναι ο άνθρωπος, στοχεύοντας στην πρόληψη, τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας. Ειδικότερα, η ενότητα πραγματεύεται την απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε οι καταρτιζόμενοι/-ες να εφαρμόζουν με επίβλεψη ή κατόπιν ανάθεσης από νοσηλεύτη/-τρια τις απαιτούμενες για τη φροντίδα του/της ασθενούς πράξεις και τεχνικές. Το θεωρητικό μέρος πραγματεύεται έννοιες και ορισμούς σχετικές/-ούς με την ευεξία, την υγεία και την πρόληψη της ασθένειας, την ολιστική και εξατομικευμένη φροντίδα ενός/μίας ασθενούς, την ιεραρχική πυραμίδα των ανθρωπινων αναγκών, καθώς και την τεχνική της νοσηλευτικής διεργασίας υπό το πρίσμα μιας ανθρωποκεντρικής προσέγγισης. Επίσης, σε επίπεδο υιοθέτησης στάσεων συμπεριφοράς, αναφέρονται οι βασικές αρχές της νοσηλευτικής δεοντολογίας, τα ηθικά διλήμματα που συχνά αναδύονται, αλλά και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ασθενών και των βοηθών νοσηλευτών/-τριών. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στο εργαστηριακό μέρος της ενότητας, εφαρμόζουν τις τεχνικές επικοινωνίας και αναγνωρίζουν τους μηχανισμούς άμυνας του ατόμου. Εκτιμούν τις ανάγκες και τα προβλήματα των ατόμων με τη συλλογή πληροφοριών, ενώ, επίσης, περιγράφουν και εφαρμόζουν τις αρχές μηχανικής του σώματος σύμφωνα με τα πρωτόκολλα εργονομίας (υγιεινής και ασφαλείας στους χώρους εργασίας) κατά τη νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών στον θάλαμο νοσηλείας, στην αίθουσα χειρουργείου και σε ΜΕΘ. Επιπλέον, αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα της λήψης των ζωτικών σημείων (σφυγμού, αρτηριακής πίεσης, θερμοκρασίας και αναπνοών) και εφαρμόζουν όλον τον απαραίτητο εξοπλισμό για την καταγραφή τους στα αντίστοιχα προτυποποιημένα έγγραφα. Τέλος, εξοικειώνονται με τη χρήση της απλής νοσηλευτικής κλίνης και πραγματοποιούν νοσηλευτικές πράξεις σε προσομοιωμένους/-ες ασθενείς, όπως είναι οι εξής: σωματική υγιεινή, μετακίνηση ασθενούς επί κλίνης, χρήση άσηπτης τεχνικής, χρήση μέτρων ατομικής προστασίας (ΜΑΠ), χορήγηση φαρμάκων, περιποίηση ελκών πίεσης, εφαρμογή υποκλυσμού κ.ά.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν την επιστήμη της Νοσηλευτικής και το γνωστικό της αντικείμενο,
- Κατονομάζουν τις έννοιες της υγείας, της ευεξίας, της ασθένειας και της προαγωγής της υγείας,
- Αναλύουν τη θεωρία της πολλαπλότητας των παραγόντων που προκαλούν την ασθένεια,
- Αντιλαμβάνονται τα επίπεδα πρόληψης (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής πρόληψη),
- Εφαρμόζουν τις δεξιότητες επικοινωνίας, τις οποίες θα μπορούν να χρησιμοποιούν για τη διεργασία της συλλογής πληροφοριών, όπως είναι η λήψη και η καταγραφή του νοσηλευτικού ιστορικού,
- Σχεδιάζουν τη φροντίδα των ατόμων κατανοώντας την ολότητα του ανθρώπου ως βιο-ψυχο-κοινωνικής οντότητας,
- Εφαρμόζουν τις αρχές μηχανικής του σώματος σύμφωνα με τα πρωτόκολλα εργονομίας (υγιεινής και ασφαλείας στους χώρους εργασίας) στον θάλαμο του νοσηλευτικού τμήματος, στην αίθουσα του χειρουργείου και στη ΜΕΘ,
- Λαμβάνουν τα ζωτικά σημεία (θερμοκρασία, αρτηριακό σφυγμό, αρτηριακή πίεση, αναπνοές και κορεσμό οξυγόνου) με τη χρήση του διαθέσιμου σύγχρονου εξοπλισμού,
- Καταγράφουν τις μετρήσεις των ζωτικών σημείων στα αντίστοιχα προτυποποιημένα δελτία καταγραφής τους,
- Διαχειρίζονται την καθημερινή σωματική υγιεινή των ασθενών και το λουτρό επί κλίνης,
- Εφαρμόζουν τις διαδικασίες διευθέτησης της κλίνης, με ή χωρίς κατακεκλιμένο/-η ασθενή,
- Αξιολογούν τα πιθανά έλκη πίεσης,
- Σχεδιάζουν νοσηλευτικές παρεμβάσεις υπό την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Εξοικειώνονται με τις αρχές της νοσηλευτικής δεοντολογίας,
- Παροτρύνουν τους/τις ασθενείς να συμμετέχουν ενεργά στο πλάνο της νοσηλευτικής φροντίδας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Υγεία / Ασθένεια / Αγωγή και προαγωγή υγείας / Πρόληψη / Ασφάλεια / Μέτρα ατομικής προστασίας / Ατομική υγιεινή / Ζωτικά σημεία / Ηθικά διλήμματα / Κώδικας ηθικής και δεοντολογίας / Νοσηλευτική φροντίδα / Νοσηλευτική διεργασία / Πλάνο φροντίδας.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (4), Εργαστήριο (4), Σύνολο (8).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενότητων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
2	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ
3	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑ – ΑΝΑΓΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
4	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΛΑΝΟΥ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
5	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
6	ΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΖΩΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ
7	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.A.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τις βασικές έννοιες της Νοσηλευτικής επιστήμης. Στην υποενότητα αναπτύσσονται η πορεία και η εξέλιξη της Νοσηλευτικής κατά τη διάρκεια των ετών, τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα. Βασικός σκοπός της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το αντικείμενο με το οποίο ασχολείται η Νοσηλευτική επιστήμη και να μπορέσουν να το εφαρμόσουν στην πράξη κατά την παροχή φροντίδας στον/στην ασθενή και τον/τη χρήστη/-τρια υπηρεσιών υγείας γενικότερα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν την εξέλιξη της επιστήμης, τις φιλοσοφικές και διαπολιτισμικές προσεγγίσεις της φροντίδας, αλλά και την επαγγελματική εξέλιξη της Νοσηλευτικής, ενώ, παράλληλα, θα διδαχθούν και εκείνους τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση και τη σύνδεση της νοσηλευτικής φροντίδας με το σημερινό σύστημα υγείας. Επιπροσθέτως, η γνώση των θεωριών της Νοσηλευτικής θα δώσει τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να κατανοήσουν την επίδραση της γνώσης βασικών επιστημόνων του χώρου στη νοσηλευτική κλινική φροντίδα και να γνωρίσουν, ταυτόχρονα, τις αλλαγές που έχουν επέλθει στον τρόπο με τον οποίο ασκείται η Νοσηλευτική στο σύστημα υγείας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορέσουν να αντιληφθούν τον ρόλο του/της νοσηλευτή/-τριας και τη διάκριση του/της βοηθού νοσηλευτή/-τριας μέσα από το αναλυτικό θεσμικό πλαίσιο και από τους κανόνες που διέπουν τη νοσηλευτική πρακτική σε όλους τους χώρους παροχής φροντίδας υγείας.

Συνολικά, η συγκεκριμένη υποενότητα συνδέει το παρελθόν με το παρόν της Νοσηλευτικής και παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες μια ολοκληρωμένη αντίλη-

ψη της νοσηλευτικής θεωρίας και της πρακτικής στον ελληνικό και τον διεθνή χώρο, καθώς και μια αντίληψη της κουλτούρας της νοσηλευτικής φροντίδας στο σύστημα υγείας.

2.1.A.2 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

Στην υποενότητα αυτήν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ενημερωθούν σχετικά με το νομικό πλαίσιο που διέπει τη Νοσηλευτική επιστήμη και θα γνωρίσουν τη συμβολή του στη διαμόρφωση της ηθικής και της δεοντολογίας κατά την άσκηση του νοσηλευτικού επαγγέλματος. Στόχοι της θεματικής υποενότητας είναι η ενημέρωση των εκπαιδευομένων σχετικά με τον Κώδικα Νοσηλευτικής Δεοντολογίας, αλλά και η σύνδεσή του με τα σύγχρονα ηθικά διλήμματα, την εμπιστευτικότητα και το απόρρητο, τα προσωπικά δεδομένα κ.λπ., τα οποία και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης νοσηλευτικής πρακτικής και τα οποία είναι αποτέλεσμα της προόδου των Βιοϊατρικών επιστημών και της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στον χώρο της υγείας.

Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποσαφηνίσουν τις κύριες αρχές της Βιοηθικής που επηρεάζουν τη νοσηλευτική πρακτική και θα κατανοήσουν τα βασικά ηθικά αδιέξοδα που αναμένεται να συναντήσουν στην καθημερινή τους νοσηλευτική πρακτική. Επιπροσθέτως, θα λάβουν γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των ασθενών. Επίσης, θα ενημερωθούν για τα όργανα προστασίας των δικαιωμάτων των ασθενών κατά τη διάρκεια της νοσηλείας τους στο νοσοκομείο, αλλά και κατά την παροχή φροντίδας σε δομές εκτός νοσοκομείου. Βασικό χαρακτηριστικό του τομέα της υγείας στη σύγχρονη εποχή είναι η κοινωνική πολυπολιτισμικότητα.

Επομένως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν: το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από διεθνή και από ευρωπαϊκά κείμενα, τους θεσμούς προστασίας αυτών, καθώς και το νομικό πλαίσιο και τους κανόνες που διέπουν την έρευνα και τη συμμετοχή των ασθενών και των επαγγελματιών υγείας σε αυτά.

2.1.A.3 | ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑ – ΑΝΑΓΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα, αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας, καθώς και οι προσδιοριστικοί παράγοντες που τις επηρεάζουν. Αναλύονται οι παράγοντες εκείνοι (ατομικοί, πολιτισμικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί κ.ά.) που επιδρούν στην υγεία των ατόμων και των ομάδων. Επίσης, επεξηγούνται οι ρόλοι κατά την άσκηση της Νοσηλευτικής, ανάλογα με τα επίπεδα παροχής νοσηλευτικής φροντίδας στο σύστημα υγείας (πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να αναγνωρίζουν τη σχέση ανάμεσα στην οικογένεια και τον/την ασθενή, καθώς και τον τρόπο που η οικογένεια και το περιβάλλον του/της ασθενούς μπορούν να επηρεάσουν τη νοσηλευτική φροντίδα και την υποστήριξη του ατόμου. Επίσης, θα μπορούν να αναγνωρίζουν τις βασικές ανάγκες του ατόμου και την ιεράρχησή τους σύμφωνα με τη θεωρία του Maslow. Παράλληλα, θα είναι σε θέση να ιεραρχούν τις ανάγκες μέσα από μια ολιστική προσέγγιση

των ασθενών, αξιολογώντας τις βιολογικές τους ανάγκες, τις ανάγκες ενημέρωσης και πληροφόρησης, καθώς και τις πνευματικές τους ανάγκες, πάντα στο πλαίσιο ενός διαπολιτισμικού περιβάλλοντος και με βάση τα ατομικά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του/της ασθενούς.

Τέλος, θα αναπτύξουν τις ικανότητες της επικοινωνίας και της ενσυναίσθησης, οι οποίες θα αποτελέσουν σημαντικά εφόδια κατά την παροχή φροντίδας υγείας στους/στις ασθενείς, αλλά και κατά τη συνεργασία τους με άλλους/-ες επιστήμονες υγείας ως μέλη της θεραπευτικής ομάδας.

2.1.A.4 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΛΑΝΟΥ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Στην παρούσα εκπαιδευτική υποενότητα, αναπτύσσεται η έννοια της νοσηλευτικής διεργασίας και η διαχρονική εξέλιξή της. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στους παράγοντες εκείνους που επηρέασαν τη διαμόρφωση της νοσηλευτικής διεργασίας στις μέρες μας. Σκοπός της υποενότητας είναι να έρθουν σε επαφή οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα τέσσερα κύρια συστήματα νοσηλευτικής φροντίδας και με τα βήματα της νοσηλευτικής διεργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών και των σταδίων της νοσηλευτικής διεργασίας, ενώ, παράλληλα, σημειώνεται η ανάγκη τεκμηρίωσης του σχεδιασμού της φροντίδας για την ασφάλεια τόσο του/της νοσηλευτή/-τριας όσο και του/της ασθενούς. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για την ανάγκη χρήσης του κατάλληλου εξοπλισμού και των κατάλληλων υλικών σε βασικές παρεμβάσεις κατά την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας.

Μέσα από αυτή την υποενότητα, ακόμα, καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη και αναπτύσσουν ικανότητες παρατήρησης του συνόλου των δεδομένων που αφορούν τον/την ασθενή, αλλά και του ευρύτερου περιβάλλοντος φροντίδας. Επιπροσθέτως, θα εξοικειωθούν με την εφαρμογή του εξατομικευμένου πλάνου νοσηλευτικής φροντίδας και θα μάθουν τα βήματα του προγραμματισμού και του καθορισμού των παρεμβάσεων, σύμφωνα με τις αρχές της νοσηλευτικής διεργασίας, της τεκμηριωμένης κλινικής πρακτικής και με βάση τα θεωρητικά και τα κλινικά πρωτόκολλα.

Τέλος, θα κατανοήσουν την ανάγκη αξιολόγησης όλων των διαθέσιμων πληροφοριών κατά τη διάρκεια της παροχής νοσηλευτικής φροντίδας και θα μπορέσουν να αντιληφθούν τους τύπους και τις μεθόδους αξιολόγησης αυτών και την αξιοποίηση της κάθε πληροφορίας κατά την κατάρτιση και την εφαρμογή του πλάνου φροντίδας.

2.1.A.5 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Στην εν λόγω υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ενημερωθούν για την έννοια και για τις βασικές παραμέτρους της ατομικής υγιεινής και θα αναλύσουν εκτενώς τους κανόνες ατομικής υγιεινής που αφορούν τόσο τη φροντίδα των ασθενών όσο και την υγιεινή των ιδίων. Παράλληλα, θα γίνει επισήμανση της ανάγκης εφαρμογής των κανόνων και των μεθόδων ατομικής υγιεινής σε όλα τα στάδια της παροχής νοσηλευτικής φροντίδας υγείας.

Για τις ανάγκες κατανόησης της θεωρίας της υποεπινότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα συμμετάσχουν σε εργαστηριακές ασκήσεις σε προπλάσματα, με στόχο την εκπαίδευσή τους σε διαδικασίες καθημερινής ατομικής υγιεινής, όπως το λουτρό σώματος και κεφαλής επί κλίνης, την υγιεινή στοματικής κοιλότητας, την υγιεινή της περιγεννητικής περιοχής, καθώς και τη διατήρηση ενός καθαρού περιβάλλοντος στην κλίνη του/της ασθενούς και στους παρακλίνιους χώρους. Επίσης, θα εκπαιδευθούν εργαστηριακά στον ορθό τρόπο πλυσίματος και απολύμανσης των χεριών, όπου και θα τονιστεί ιδιαίτερα ότι αυτή η πρακτική αποτελεί το κύριο μέτρο πρόληψης της μετάδοσης νοσοκομειακών λοιμώξεων και της διασποράς παθογόνων μικροοργανισμών στους/στις ασθενείς.

Τέλος, θα γνωρίσουν τα κύρια μέτρα ατομικής προστασίας, ενώ στο εργαστήριο θα μάθουν τον σωστό τρόπο εφαρμογής και απόρριψής τους. Ανάμεσα στα μέτρα ατομικής προστασίας που θα γνωρίσουν, είναι και: η χρήση απλής ή ενισχυμένης μάσκας, ο προστατευτικός ρουχισμός, τα ποδονάρια, ο σκούφος, καθώς και τα προστατευτικά γυαλιά.

2.1.A.6 | ΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΖΩΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ

Στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποεπινότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ενημερωθούν για το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει τα ζωτικά σημεία (θερμοκρασία, αρτηριακή πίεση, σφυγμό και αναπνοή) του ανθρώπου και θα εκπαιδευθούν στο εργαστήριο για τη σωστή λήψη και την καταγραφή τους. Ειδικότερα, στόχος της συγκεκριμένης υποεπινότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις κατάλληλες δεξιότητες σχετικά με τη λήψη των ζωτικών σημείων με όλα τα μέσα και τις συσκευές που είναι διαθέσιμα/-ες στις δομές παροχής υπηρεσιών υγείας. Επίσης, μέσα από την υποεπινότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναμένεται να μπορούν να αξιολογήσουν και να ερμηνεύσουν τις μεταβολές που συμβαίνουν στα ζωτικά σημεία κατά τη διάρκεια της παροχής νοσηλευτικής φροντίδας στον/στην ασθενή.

Παράλληλα, θα διδαχθούν: τη φυσιολογία και τον ρόλο που παίζουν η θερμοκρασία και οι διακυμάνσεις της στον/στην ασθενή, τους παράγοντες που επιδρούν στον ανθρώπινο οργανισμό και προκαλούν διακυμάνσεις της θερμοκρασίας, καθώς και εκείνες τις καταστάσεις που είναι επικίνδυνες για τον/την ασθενή και απαιτούν άμεση νοσηλευτική παρέμβαση. Ομοίως, θα μάθουν τον ορισμό και τους μηχανισμούς που επηρεάζουν την αρτηριακή πίεση, τις σφίξεις και την αναπνοή του/της ασθενούς.

Συνολικά, θα εξοικειωθούν στη λήψη και την καταγραφή των ζωτικών σημείων σε ειδικά έντυπα, καθώς και στην αξιολόγηση και την παρακολούθηση των ζωτικών σημείων του/της ασθενούς, στο πλαίσιο της καθημερινής νοσηλευτικής πρακτικής.

2.1.A.7 | ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Στην τελευταία εκπαιδευτική υποεπινότητα, αναλύονται οι έννοιες της δημόσιας υγείας, της πρόληψης, της αγωγής και της προαγωγής της υγείας. Στόχος της υποεπινότητας

είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος δημόσιας υγείας τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, καθώς και τον ιδιαίτερο ρόλο του στην πρόληψη της μετάδοσης λοιμωδών νοσημάτων και στη διατήρηση του επιπέδου υγείας του πληθυσμού στο βέλτιστο δυνατό επίπεδο. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν τις έννοιες της πρωτογενούς, της δευτερογενούς και της τριτογενούς πρόληψης, οι οποίες περιλαμβάνουν, αντίστοιχα, τη λήψη και την εφαρμογή εκείνων των μέτρων, προκειμένου: να ανασταλούν η εμφάνιση και η εξέλιξη μιας νόσου, να διαγνωσθεί προσυμπτωματικά, καθώς και να μειωθούν οι συνέπειες και οι επιπλοκές που αυτή επιφέρει όταν έχει ήδη εγκατασταθεί.

Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να αναγνωρίζουν τις έννοιες της προαγωγής και της αγωγής υγείας και να προσδιορίζουν τους παράγοντες εκείνους που επιδρούν στην υιοθέτηση μη υγιών συμπεριφορών υγείας από τα άτομα. Θα παρουσιαστούν, ακόμα, καλές πρακτικές προγραμμάτων προαγωγής και αγωγής υγείας, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν το πλαίσιο σχεδιασμού και εφαρμογής αυτών των προγραμμάτων στην κοινότητα, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους τα τελευταία επιδρούν στο επίπεδο της υγείας.

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, θα αναπτυχθούν σενάρια προγραμμάτων προαγωγής και αγωγής υγείας στην κοινότητα, θα περιγραφούν η μεθοδολογία και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε αυτά τα προγράμματα, αλλά και θα αναλυθεί ο ρόλος του νοσηλευτικού προσωπικού.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Συλλογικό Έργο. (2020). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη και τη φροντίδα υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Ζυγά, Σ. (επιμ.). (2010). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη*. Αθήνα: Βήτα Ιατρικές Εκδόσεις.

Συμπληρωματικές

1. ΦΕΚ 167/Α΄/25-7-2001. Προεδρικό Διάταγμα υπ. αριθμ. 216/25-7-2001. *Κώδικας Νοσηλευτικής Δεοντολογίας*.
2. Μουρτζίνη-Στάππα, Μ. (2007). *Αγωγή υγείας: Βασικές αρχές – Σχεδιασμός προγράμματος. Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://dipe-a-athin.att.sch.gr/0303_Agogi_ygeias.pdf
3. 4η ΥΠΕ Μακεδονίας – Θράκης. (2014). *Λήψη ζωτικών σημείων σε ενήλικες*. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://www.4ype.gr/uploads/e_paper/beltiosi/nos-prot/Lipsi_zwtikwn_simeiw_n_se_enilikes.pdf
4. Πατηράκη, Ε. (2014). *Εξελίξεις στην επιστημονική μέθοδο οργάνωσης και τεκμηρίωσης της νοσηλευτικής φροντίδας*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου: Διδρυματικό πρόγραμμα διά βίου μάθησης για νοσηλευτές. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/10960/2100_ENOTHTA%20%CE%92%20%281%29.pdf
5. Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ). (2020). *Εφαρμογή μέτρων ατομικής προστασίας*. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: <https://uhi.gr/wp-content/uploads/2023/03/efarmogi-metron-atomikis-prostasias-aug-2020.pdf>

2.1.B • ANATOMIA

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Η παρούσα μαθησιακή ενότητα έχει ως σκοπό την εξοικείωση των εκπαιδευομένων με το γνωστικό αντικείμενο της Ανατομικής, με το σύνολο του ανθρώπινου οργανισμού και με την περιγραφή των επιμέρους οργανικών του συστημάτων. Με τον τρόπο αυτόν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται να απαριθμούν τα διάφορα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού και να περιγράφουν τους ιστούς που τα δημιουργούν. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται η διευκόλυνση της κατανόησης των προτεραιοτήτων που τίθενται κατά την άσκηση της νοσηλευτικής φροντίδας, υπό την έννοια ότι οι εκπαιδευόμενοι/-ες

αντιλαμβάνονται τις ανάγκες του ανθρώπινου οργανισμού και ερμηνεύουν τα διάφορα εμφανιζόμενα κλινικά σημεία και συμπτώματα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στην ενότητα αυτήν, διδάσκονται τις εκπαιδευτικές υποεπενότητες του μυοσκελετικού, του κυκλοφορικού, του αναπνευστικού, του πεπτικού, του ουροποιητικού και του γεννητικού συστήματος, καθώς και των επιμέρους οργάνων, ιστών και κυττάρων αυτών των συστημάτων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν τη δομή των κυττάρων και των ιστών,
- Ορίζουν την τοπογραφία και τη μορφολογία των ιστών,
- Απαριθμούν τα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού,
- Παρουσιάζουν τα κύρια μέρη του κυττάρου περιγράφοντας τη μορφολογία του,
- Διακρίνουν τα βασικά όργανα του ανθρώπινου οργανισμού ταξινομώντας τα κατά συστήματα,
- Ταξινομούν τα είδη των μυών παραθέτοντας τα βασικά χαρακτηριστικά τους,
- Διακρίνουν τα μέρη του αναπνευστικού συστήματος (αεραγωγούς, πνεύμονες, υπεζωκότα) αναγνωρίζοντάς τα σε ψηφιακές απεικονίσεις ή σε προπλάσματα,
- Εκτιμούν τη λειτουργία του λεμφικού και του κυκλοφορικού συστήματος διατυπώνοντας βασικές γνώσεις αναφορικά με τα χαρακτηριστικά τους,
- Διακρίνουν τα αισθητήρια όργανα του δέρματος, της ακοής, της αφής, της γεύσης, της όσφρησης και της όρασης εντοπίζοντάς τα σε ψηφιακές απεικονίσεις ή σε προπλάσματα,
- Παρουσιάζουν τα συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού,
- Αναλύουν ξεχωριστά το κάθε σύστημα (ερειστικό, κυκλοφορικό, αναπνευστικό, πεπτικό, ουροποιητικό και γεννητικό),
- Ταξινομούν τα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού ανά σύστημα,
- Εφαρμόζουν τις αρχές της Ανατομικής στην άσκηση της νοσηλευτικής φροντίδας,
- Αξιολογούν τη σωστή λειτουργία του κάθε συστήματος,
- Εξηγούν τη σχέση των οργάνων μεταξύ τους,
- Υιοθετούν τις αρχές της Ανατομικής κατά τη νοσηλευτική διεργασία,
- Υποστηρίζουν τον/την ασθενή κατά τη διάρκεια της νοσηλευτικής παρέμβασης αναγνωρίζοντας τις ανατομικές ανάγκες του σώματός του/της.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ανατομία / Τοπογραφική ανατομική / Μυοσκελετικό σύστημα / Γαστρεντερικό σύστημα / Ουρογεννητικό σύστημα / Ενδοκρινικό σύστημα / Κυκλοφορικό σύστημα / Αναπνευστικό σύστημα / Νευροανατομία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενότητων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΥΤΤΑΡΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΙΣΤΩΝ
2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΑ ΣΗΜΕΙΑ
3	ΚΑΛΥΠΤΗΡΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
4	ΕΡΕΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΜΥΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
5	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
6	ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
7	ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – ΗΠΑΡ – ΠΑΓΚΡΕΑΣ ΚΑΙ ΧΟΛΗΦΟΡΑ
8	ΟΥΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
9	ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
10	ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΥΡΟΑΝΑΤΟΜΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.B.1 | ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΥΤΤΑΡΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΙΣΤΩΝ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και την κατανόηση των βασικών μορφολογικών χαρακτηριστικών του κυττάρου, με έμφαση στα κύτταρα των διαφόρων ιστών του σώματος (επιθηλιακά κύτταρα, μυϊκά κύτταρα, νευρικά κύτταρα, νευρογλοιακά κύτταρα, οστεοκύτταρα και αιμοποιητικά κύτταρα) και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, καθώς και στην περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών των ιστών που απαρτίζουν τα όργανα του σώματος. Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί αποτελούνται από πολλά μικροσκοπικά στοιχεία, τα οποία ονομάζονται κύτταρα. Ο ανθρώπινος οργανισμός απαρτίζεται από πολλά εκατομμύρια κυττάρων, τα οποία διαχωρίζονται ανάλογα με τα μορφολογικά και τα λειτουργικά τους χαρακτηριστικά. Τα κύτταρα οργανώνονται και σχηματίζουν τους ιστούς, οι οποίοι, με τη σειρά τους, δημιουργούν τα ανθρώπινα όργανα.

Στον άνθρωπο υπάρχουν τέσσερα βασικά είδη ιστών. Αυτά είναι: ο επιθηλιακός ιστός (επιθήλιο), ο ερειστικός ιστός (συνδετικός ιστός, χονδρικός ιστός και οστίτης ιστός), ο μυϊκός ιστός (λείοι και γραμμωτοί μύες) και ο νευρικός ιστός. Κάθε όργανο επιτελεί μια ιδιαίτερη λειτουργία. Πολλά όργανα που επιτελούν παρόμοια ή συμπληρωματική λειτουργία αποτελούν ένα οργανικό σύστημα. Τα επιμέρους συστήματα περιβάλλονται από δέρμα και δημιουργούν τον ανθρώπινο οργανισμό.

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα προσφέρει τη βάση για την απόκτηση των γνώσεων που απαιτούνται για την περιγραφή των ανατομικών δομών του σώματος,

προκειμένου να γίνουν κατανοητές η λειτουργία τους και οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων ανατομικών συστημάτων. Τέλος, προσφέρει τις βασικές γνώσεις που προαπαιτούνται για τη μελέτη της ανθρώπινης ανατομίας.

2.1.B.2 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και την κατανόηση της βασικής ορολογίας της Ανατομίας και της έννοιας των «οδηγών σημείων». Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις βασικές περιοχές του ανθρώπινου σώματος (κεφαλή, τράχηλο, κορμό, άνω άκρο και κάτω άκρο) και με τις λειτουργικές υποδιαιρέσεις τους σε συστήματα, ενώ, παράλληλα, γνωρίζουν τους όρους που περιγράφουν την εντόπιση και την κατεύθυνση μιας ανατομικής δομής. Με αυτόν τον τρόπο, λαμβάνουν γνώσεις και αναπτύσσουν δεξιότητες ως προς το πώς να περιγράφουν τη σχέση των οργάνων μεταξύ τους.

Σκόπιμο είναι να εξοικειωθούν με τα τρία κύρια επίπεδα (οβελιαίο, μετωπιαίο και εγκάρσιο) και με τους τρεις κύριους άξονες (επιμήκη, οβελιαίο και εγκάρσιο) του σώματος, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν την ορολογία που χρησιμοποιείται για την περιγραφή των ανατομικών όρων.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα κύρια τοπογραφικά σημεία (δηλαδή τις ψηλαφητές δομές ή τα ορατά σημεία που βρίσκονται στην επιφάνεια του σώματος και βοηθούν στην αναγνώριση των υποκείμενων δομών) και τις γραμμές αναφοράς (δηλαδή τις νοερές γραμμές που συνδέουν τις ψηλαφητές δομές ή τα σημεία του σώματος). Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα οδηγά σημεία σε εγκάρσιο επίπεδο.

Συνολικά, η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα παρέχει τις βάσεις, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοούν και να χρησιμοποιούν ορθά την ορολογία της Ανατομίας κατά τη συνεργασία τους με άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας.

2.1.B.3 | ΚΑΛΥΠΤΗΡΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην κατανόηση της δομής του καλυπτήριου συστήματος, το οποίο αποτελείται από το δέρμα και τα εξαρτήματά του, δηλαδή τους ιδρωτοποιούς αδένες, τους σμηγματογόνους αδένες, τις τρίχες και τα νύχια. Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν γνώσεις για την κατανομή του δέρματος σε στιβάδες (επιδερμίδα, χόριο και υποδόριο ιστό), καθώς και για τις δομές που ανευρίσκονται στην κάθε στιβάδα. Επιπλέον, γνωρίζουν τις επιμέρους λειτουργίες του δέρματος και των επιμέρους στιβάδων του. Το δέρμα, το οποίο είναι το μεγαλύτερο όργανο του σώματος, προστατεύει τους υποκείμενους ιστούς από πολλαπλές βλάβες (βιολογικές, μηχανικές, χημικές) και συμμετέχει στη θερμορύθμιση και σε μεταβολικές διεργασίες (π.χ. στη σύνθεση της βιταμίνης D). Επιπλέον, εκτός από το δέρμα, εξετάζεται η δομή των παραγώγων της επιδερμίδας που ονομάζονται «εξαρτήματα του δέρματος».

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν γνώσεις για τις φυσιολογικές λειτουργίες των εξαρτημάτων του δέρματος, ώστε, σε δεύτερο χρόνο, να κατανοήσουν τις παθολογικές διαταραχές τους.

Συνολικά, η μαθησιακή αυτή υποεπάρκεια παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν τόσο τη δομή και τη λειτουργία του δέρματος και των εξαρτημάτων του όσο και τις παθολογικές καταστάσεις του δέρματος, όπως είναι τα εγκαύματα και τα έλκη πίεσης (κατακλίσεις), αλλά και να εξοικειωθούν με τη διαδερμική, την ενδοδερμική και την υποδόρια χορήγηση φαρμάκων.

2.1.B.4 | ΕΡΕΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΜΥΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπάρκεια αποσκοπεί στην περιγραφή των οστών, των αρθρώσεων και των μυών του ανθρώπινου σώματος. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τα κυριότερα οστά του ανθρώπινου σώματος, τις ανατομικές υποδιαίρεσεις του σκελετού (αξονικό σκελετό, σκελετό άκρων) και τη δομή ενός τυπικού μακρού οστού και εξοικειώνονται με τους επιμέρους τύπους αρθρώσεων (συνδεσμών, συγχονδρώσεων και διαρθρώσεων). Το μυϊκό σύστημα αποτελείται από τους μυς και τους τένοντές τους, οι οποίοι παράγουν κίνηση μετά από τη σύσπαση των μυϊκών ινών τους. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι κύριοι σκελετικοί μύες και η λειτουργία τους, αλλά και οι ιδιαιτερότητες των φασικών, των τονικών και των αντανακλαστικών συστολών. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν: τον τρόπο με τον οποίο οι μύες διατάσσονται και σχετίζονται μεταξύ τους, τη σχέση των μυών με τις αρθρώσεις και τη σύνδεση των μυών με τα οστά, η οποία καθορίζει τις κινήσεις.

Συνολικά, η μαθησιακή αυτή υποεπάρκεια προσφέρει τις απαραίτητες γνώσεις ως προς την αναγνώριση των δομών και την αξιολόγηση της ορθής λειτουργίας του μυοσκελετικού συστήματος και παρέχει εκείνες τις απαραίτητες πληροφορίες που απαιτούνται, προκειμένου ο/η εκπαιδευόμενος/-η να κατανοήσει τον μηχανισμό και τις επιπτώσεις των παθολογικών διαταραχών του μυοσκελετικού συστήματος, όπως είναι η οστεοπόρωση, οι κακώσεις της σπονδυλικής στήλης, τα κατάγματα κ.ά.

2.1.B.5 | ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια αποσκοπεί στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τις δομές που συνθέτουν το κυκλοφορικό σύστημα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν γνώσεις για τη βασική δομή των αγγείων, τις διαφορές μεταξύ φλεβών και αρτηριών, καθώς και τη θέση των επιμέρους αγγείων στο ανθρώπινο σώμα. Επιπλέον, εξετάζονται οι δομές που απαρτίζουν τη συστηματική και την πνευμονική κυκλοφορία και οι αγγειακοί κλάδοι που αρδεύουν και παροχετεύουν τις διάφορες ανατομικές δομές. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, επίσης, μαθαίνουν να εντοπίζουν τα σημαντικότερα αγγεία χρησιμοποιώντας τόσο τα οδηγία σημεία όσο και τη δομή του λεμφικού συστήματος. Το κυκλοφορικό σύστημα είναι στην ουσία ένα κλειστό κύκλωμα που απαρτίζεται από τα αγγεία και την καρδιά. Τα αγγεία περιλαμβάνουν

τις αρτηρίες και τις φλέβες, μέσα στις οποίες κυκλοφορεί το αίμα. Η κυκλοφορία του αίματος αποσκοπεί κυρίως στη μεταφορά των αναγκαίων συστατικών και των κυττάρων του αίματος στους ιστούς, αλλά και στην αποβολή των υπολειμμάτων του μεταβολισμού τους.

Συνολικά, η παρούσα υποενότητα επιδιώκει να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με τους χιτώνες της καρδιάς, την κατανομή της σε κοιλότητες, τη θέση των βαλβίδων της, τη θέση της στη θωρακική κοιλότητα και τη σχέση της με τα παρακείμενα όργανα. Ταυτόχρονα, προσφέρει εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση και την αξιολόγηση της ομαλής ή μη λειτουργίας του καρδιαγγειακού συστήματος.

Με την απόκτηση αυτών των γνώσεων και των δεξιοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την επιφανειακή ανατομία της καρδιάς και των αγγείων, προκειμένου, σε δεύτερο χρόνο, να εξοικειωθούν με την αντικειμενική εξέταση του κυκλοφορικού συστήματος.

2.1.B.6 | ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στην παρούσα υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις ανατομικές δομές που απαρτίζουν το αναπνευστικό σύστημα και την τοπογραφική διαίρεση των δομών του μεσοθωρακίου (σε άνω πρόσθιο, μέσο και οπίσθιο) λόγω της ανατομικής του γειτνίασης με το αναπνευστικό σύστημα. Αρχικά, εξετάζεται η διάκριση της ανώτερης από την κατώτερη αεροφόρο οδό και περιγράφονται οι δομές που απαρτίζουν την καθεμιά. Έμφαση δίνεται στις ιστολογικές και τις δομικές ιδιαιτερότητες της κάθε ανατομικής δομής, καθώς αυτές καθορίζουν τη διαφορετική λειτουργία των επιμέρους τμημάτων του αναπνευστικού συστήματος. Επιπλέον, εξετάζεται η ανατομική θέση της κάθε δομής της αεροφόρου οδού και αναφέρεται λεπτομερώς η επιφανειακή ανατομία των διαφόρων τμημάτων του. Επίσης, γίνεται περιγραφή του τοιχωματικού και του σπλαχνικού υπεζωκότα και αναλύονται τόσο η λειτουργία της υπεζωκοτικής κοιλότητας όσο και η αγγείωση και η νεύρωση των δομών του αναπνευστικού συστήματος.

Συνοψίζοντας, στην υποενότητα αυτήν, παρέχεται μια λεπτομερής επισκόπηση των διαφόρων δομών του αναπνευστικού συστήματος και αναλύονται οι ανατομικές και λειτουργικές τους διαφορές, στρέφοντας την προσοχή στην εξέταση της επιφανειακής ανατομίας των δομών του αναπνευστικού συστήματος, προκειμένου ο/η εκπαιδευόμενος/-η να έχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση των πράξεων οι οποίες πραγματοποιούνται στον χώρο του νοσοκομείου (όπως είναι η τραχειοτομία, η παρακέντηση θώρακα, η βρογχοσκόπηση, η μηχανική υποστήριξη της αναπνοής κ.λπ.).

2.1.B.7 | ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – ΗΠΑΡ – ΠΑΓΚΡΕΑΣ ΚΑΙ ΧΟΛΗΦΟΡΑ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και την κατανόηση των βασικών δομών του γαστρεντερικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται τα όργανα που συμμετέχουν στην πέψη των τροφών (ήπαρ, χοληφόρα και πάγκρεας), καθώς και ο σπλήνας, ο οποίος βρίσκεται σε γειτονική τοπογραφική σχέση με τις παραπάνω δομές. Επιπλέον, περιγράφεται η ανατομική και η λειτουργική διάκριση σε ανώτερο και σε κατώτερο γαστρεντερικό σωλήνα. Αναλύονται, ακόμα: η κοιλότητα του στόματος (με έμφαση στη γλώσσα, τους σιελογόνους αδένες και τους οδόντες), ο φάρυγγας, ο οισοφάγος (με ιδιαίτερη μνεία στις διαφορές των χιτώνων του ανάλογα με το τμήμα του), ο στόμαχος (με λεπτομερή ανάλυση των χιτώνων του και των επιμέρους τμημάτων του), το λεπτό έντερο (με έμφαση στη διάκρισή του σε δωδεκαδάκτυλο, νήστιδα και ειλεό), καθώς και το παχύ έντερο (με ανάλυση τόσο της κατανομής του σε τέσσερα μέρη όσο και των χαρακτηριστικών της εξωτερικής του επιφάνειας που το διακρίνουν από το λεπτό έντερο).

Περιγράφονται, επίσης, η εξωτερική επιφάνεια του ήπατος, τα στοιχεία που απαρτίζουν το παρέγχυμά του και η εκφορητική οδός του (ενδοηπατικά και εξωηπατικά χοληφόρα). Τέλος, αναλύονται η ενδοκρινής και η εξωκρινής μοίρα του παγκρέατος και περιγράφονται το σχήμα, το μέγεθος και οι επιφάνειες του σπλήνα. Για καθεμιά από τις παραπάνω δομές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν την ανατομική της θέση, τη σχέση της με τις γειτονικές δομές, την αγγείωση και τη νεύρωσή της.

Συνολικά, η μαθησιακή υποενότητα επιδιώκει να εξοικειώσει τον/την εκπαιδευόμενο/-η με τις δομές που απαρτίζουν το γαστρεντερικό σύστημα, ώστε εκείνος/-η να έχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την εκτίμηση της σωστής λειτουργίας του.

2.1.B.8 | ΟΥΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην περιγραφή του ουροποιητικού και του γεννητικού συστήματος του άνδρα και της γυναίκας. Το ουροποιητικό σύστημα περιλαμβάνει: τους δύο νεφρούς που παράγουν τα ούρα και αποτελούν την εκκριτική μοίρα του ουροποιητικού συστήματος, τους νεφρικούς κάλυκες, τη νεφρική πύελο, τους δύο ουρητήρες, την ουροδόχο κύστη, στην οποία συγκεντρώνονται και παραμένουν τα ούρα μεταξύ των ουρήσεων, καθώς και την ουρήθρα. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις παραπάνω ανατομικές δομές και την ανατομική τους θέση. Κρίνεται ιδιαίτερα σκόπιμο να εστιάσουν την προσοχή τους στη διάκριση της εκκριτικής από την αποχετευτική μοίρα του ουροποιητικού συστήματος, στη θέση των επιμέρους οργάνων σε σχέση με το περιτόναιο (οπισθοπεριτοναϊκή ή όχι), στην επιφανειακή τους ανατομία, στην αγγείωση και τη νεύρωσή τους. Δίνεται, ακόμα, ιδιαίτερη σημασία στο σχήμα, τις επιφάνειες και τη σχέση των νεφρών με τις γειτονικές ανατομικές δομές. Τέλος, η μαθησιακή υποενότητα περιγράφει τα όργανα που απαρτίζουν το γεννητικό σύστημα της γυναίκας και του άνδρα

και επισημαίνει τις μεταξύ τους διαφορές, ενώ αναλύεται και η διάκριση ανάμεσα στα έσω και τα έξω γεννητικά όργανα της γυναίκας.

Συνολικά, η μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει μια λεπτομερή επισκόπηση των δομών που απαρτίζουν το ουροποιητικό και το γεννητικό σύστημα, ώστε ο/η εκπαιδευόμενος/-η αφενός να αξιολογεί τυχόν δομικές αλλαγές και αφετέρου να έχει τις απαραίτητες γνώσεις για την κατανόηση της αντικειμενικής εξέτασης (όπως του σημείου Giordano) παθολογικών καταστάσεων που σχετίζονται κυρίως με δομικές μεταβολές (π.χ. κισσοκήλη, υδροκήλη), αλλά και πράξεων, όπως είναι ο καθετηριασμός της ουροδόχου κύστης και η δακτυλική εξέταση από το ορθό του προστάτη αδένος.

2.1.B.9 | ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αυτή η μαθησιακή υποεπάρκεια αποσκοπεί στην ανάπτυξη των γνώσεων σχετικά με τη δομή και τη θέση των ενδοκρινών αδένων. Ο ανθρώπινος οργανισμός είναι ένα αδιαίρετο σύνολο που απαρτίζεται από διαφορετικά συστήματα, τα οποία λειτουργούν αρμονικά μεταξύ τους. Ο συντονισμός των επιμέρους οργάνων και συστημάτων οφείλεται στη δράση του νευρικού συστήματος και των ενδοκρινών αδένων. Το ενδοκρινικό σύστημα είναι υπεύθυνο για την παραγωγή των ορμονών, ουσιών που αποτελούν χημικά σήματα για την αναστολή ή τη διέγερση των διαφόρων κυτταρικών λειτουργιών. Αντίθετα με τα υπόλοιπα συστήματα, το ενδοκρινικό σύστημα δεν έχει ανατομική, αλλά λειτουργική συνέχεια.

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται λεπτομερώς οι ενδοκρινείς αδένες, δηλαδή: η υπόφυση, ο υποθάλαμος, ο θυρεοειδής αδένος, οι παραθυρεοειδείς αδένες, τα επινεφρίδια, οι όρχις και οι ωοθήκες, ενώ γίνεται αναφορά και στην ενδοκρινή μοίρα του παγκρέατος. Περιγράφεται, ακόμα, η ιστολογική δομή των επιμέρους αδένων, προκειμένου ο/η εκπαιδευόμενος/-η να λάβει τις απαραίτητες γνώσεις που θα τον/τη βοηθήσουν να κατανοήσει τη λειτουργία τους ως μονάδας και ως συνόλου. Κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευόμενος/-η να εξετάσει την επιφανειακή ανατομική του θυρεοειδούς αδένος, προκειμένου να μπορέσει να αξιολογήσει το φυσιολογικό μέγεθος και τη θέση του και να μπορέσει να κατανοήσει παθολογικές καταστάσεις που σχετίζονται με δομικές μεταβολές, όπως είναι η βρογχοκήλη.

Συνοψίζοντας, η μαθησιακή υποεπάρκεια επιδιώκει να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με τη φυσιολογική ανατομική δομή και τη θέση των ενδοκρινών αδένων.

2.1.B.10 | ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΥΡΟΑΝΑΤΟΜΙΑΣ

Το νευρικό σύστημα είναι υπεύθυνο για τη ρύθμιση και τον συντονισμό των λειτουργιών όλων των οργάνων του σώματος, ανάλογα με τα εξωτερικά και τα εσωτερικά ερεθίσματα. Για τον λόγο αυτόν, η τελευταία μαθησιακή υποεπάρκεια αποσκοπεί στην περιγραφή τόσο των επιμέρους ανατομικών δομών του κεντρικού και του περιφερικού νευρικού συστήματος όσο και των βασικών γνώσεων σχετικά με τη λειτουργική

διαίρεση του νευρικού συστήματος σε αυτόνομο και σε σωματικό νευρικό σύστημα. Επιπλέον, τονίζονται και αναλύονται ιδιαίτερα: η ανατομία του εγκεφάλου, της παρεγκεφαλίδας και του νωτιαίου μυελού, καθώς και η διάταξη των νευρώνων σε αυτές τις δομές (διάκριση φαϊάς από λευκή ουσία). Περιγράφονται, ακόμα, η κατανομή του εγκεφάλου σε ημισφαίρια και σε λοβούς, καθώς και τα κυριότερα κέντρα του φλοιού των ημισφαιρίων (π.χ. κινητικό κέντρο, αισθητικό κέντρο), ενώ αναφέρονται, επίσης, οι μήνιγγες του εγκεφάλου και το εγκεφαλονωτιαίο σύστημα.

Επιπλέον, σκόπιμο είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν τα κρανιακά νεύρα και την κατανομή των νωτιαίων νεύρων, καθώς και τα πλέγματα που τα τελευταία δημιουργούν. Λόγω λειτουργικής γειτνίασης, στην εν λόγω μαθησιακή υποενότητα αναπτύσσονται τα κύρια αισθητήρια όργανα και συγκεκριμένα ο οφθαλμός και το αυτί (ους).

Τέλος, μέσω της εν λόγω μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, προκειμένου να κατανοήσουν τη φυσιολογική ανατομική του νευρικού συστήματος και σε δεύτερο χρόνο να αναγνωρίσουν παθολογικές διεργασίες, όπως είναι το υποσκληρίδιο αιμάτωμα.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Κατρίτσης, Ε. Δ., Κελέκης, Δ. Α. & Κούβελας, Η. Δ. (1997). *Στοιχεία Ανατομίας – Στοιχεία Φυσιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιδρύματος Ευγενίδου.
2. Gilroy, A. M. (2019). *Ανατομία του ανθρώπου* (μτφρ. Γ. Τριανταφυλλόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Συμπληρωματικές

1. Moore, K. L., Dalley, A. F. & Agur, A. M. R. (2012). *Κλινική ανατομία* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Χατζημπούγιας, Ι. (2019). *Στοιχεία ανατομικής του ανθρώπου* (6η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

2.1.Γ • ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι η κατανόηση των λειτουργικών διαδικασιών των κυττάρων, των ιστών, των οργάνων και των οργανικών συστημάτων, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να επεξηγούν και να αντιλαμβάνονται τις φυσιολογικές διεργασίες ολόκληρου του ανθρώπινου οργανισμού. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι φυσιολογικές λειτουργίες και οι μηχανισμοί όλων των οργανικών συστημάτων (μυοσκελετικού, κυκλοφορικού, πεπτικού, αναπνευστικού, νευρικού, ουροποιητικού,

γεννητικού και ενδοκρινικού) σε διακριτές διδακτικές υποενότητες και οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις φυσιολογικές λειτουργίες του αιμοποιητικού ιστού. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν πληροφορίες για τη φυσιολογία της ζωής και του θανάτου, αλλά και αποκτούν την ικανότητα να συσχετίζουν τις νοσηλευτικές ανάγκες και την παρεχόμενη φροντίδα με τις διάφορες παθοφυσιολογικές διεργασίες, οι οποίες, κατά περίπτωση, υποκρύπτονται.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ταξινομούν τις φυσιολογικές διεργασίες σε επίπεδο κυττάρου, ιστού και οργάνου,
- Περιγράφουν τις βασικές λειτουργίες των ανθρώπινων οργάνων,
- Αναφέρουν τα είδη των οργανικών συστημάτων,
- Απαριθμούν τα χαρακτηριστικά και τους φυσιολογικούς μηχανισμούς λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού,
- Συσχετίζουν τους μηχανισμούς αλληλορρύθμισης του ανθρώπινου οργανισμού,
- Προβλέπουν ενδεχόμενες αποκλίσεις της φυσιολογικής λειτουργίας,
- Αντιπαραβάλλουν τη μη φυσιολογική λειτουργία με την εμφάνιση των αντίστοιχων κλινικών σημείων και συμπτωμάτων,
- Διατυπώνουν διακριτά τη φυσιολογία του αναπνευστικού, του κυκλοφορικού και του πεπτικού συστήματος, καθώς και των υπόλοιπων οργανικών συστημάτων,
- Αναλύουν τη φυσιολογική λειτουργία σε επίπεδο κυττάρων, ιστών, οργάνων και συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού,
- Εξοικειώνονται με τους μηχανισμούς εκείνους, με τους οποίους επιτυγχάνεται η φυσιολογική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού,
- Υποστηρίζουν τις αρχές της Φυσιολογίας κατά την άσκηση της νοσηλευτικής φροντίδας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Φυσιολογία / Ομοιόσταση / Νευροφυσιολογία / Κυκλοφορικό σύστημα / Αναπνευστικό σύστημα / Γαστρεντερικό σύστημα / Κυκλοφορικό σύστημα / Νεφροί / Ενδοκρινικό σύστημα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΥΤΤΑΡΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ
2	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ
3	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΥΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
4	ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΟΥΡΩΝ
5	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
6	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ
7	ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
8	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Γ.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΥΤΤΑΡΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ

Η πρώτη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή στους βασικούς μηχανισμούς λειτουργίας των κυττάρων, η οποία είναι απαραίτητη, προκειμένου ο/η εκπαιδευόμενος/-η να έχει τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση των λειτουργιών των διαφόρων οργάνων και οργανικών συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού. Τα επιμέρους συστήματα οργάνων μοιράζονται κάποιες κοινές αρχές Φυσιολογίας, παρότι διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τη λειτουργία τους. Στην εν λόγω εκπαιδευτική υποενότητα, ο/η εκπαιδευόμενος/-η εξοικειώνεται με τις βασικές αρχές της Φυσιολογίας που διέπουν τα υγρά του σώματος, εστιάζοντας την προσοχή του/της στις διαφορές στη σύσταση του ενδοκυττάριου και του εξωκυττάριου υγρού. Αναλύονται, επίσης, οι μηχανισμοί που διέπουν τη μετακίνηση διαμέσου της κυτταρικής μεμβράνης, οι οποίοι και αποτελούν τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε ο/η εκπαιδευόμενος/-η να κατανοήσει σε δεύτερο χρόνο τις βασικές αρχές που ορίζουν: την είσοδο των ουσιών, όπως είναι τα φάρμακα, μέσα στο κύτταρο, τη διακίνηση των ιόντων διαμέσου της κυτταρικής μεμβράνης, καθώς και τη μετακίνηση των ιών μέσα στο κύτταρο.

Συμπληρωματικά, εξετάζονται οι μηχανισμοί που ορίζουν τη διαφορά ηλεκτρικού δυναμικού εκατέρωθεν των κυτταρικών μεμβρανών, αλλά και την εξάπλωση των δυναμικών ενεργείας, με ιδιαίτερη έμφαση στα διεγέρσιμα κύτταρα (τα νευρικά και τα μυϊκά κύτταρα), προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να έχουν τις βάσεις, ώστε να κατανοήσουν τη λειτουργία του νευρικού και του μυϊκού συστήματος που θα αναπτυχθεί σε επόμενη υποενότητα.

Η εν λόγω εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει τη βάση για την απόκτηση των γνώσεων που απαιτούνται ως προς την κατανόηση των μηχανισμών λειτουργίας των κυττάρων, προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι μηχανισμοί που διέπουν τη λειτουργία των οργάνων και των οργανικών συστημάτων.

2.1.Γ.2 | ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αποσκοπεί αφενός στην εξοικείωση του/της εκπαιδευομένου/-ης με τα συστατικά του αίματος και με τις φυσιολογικές τους λειτουργίες και αφετέρου στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με τις ομάδες αίματος. Το αίμα αποτελείται από το πλάσμα και από τα έμμορφα στοιχεία του (ερυθρά και λευκά αιμοσφαίρια και αιμοπετάλια). Συγχρόνως, το αίμα χρησιμεύει στη μεταφορά του οξυγόνου και στην αποβολή του διοξειδίου του άνθρακα και άλλων άχρηστων προϊόντων του μεταβολισμού. Επίσης, κατέχει σημαντικό ρόλο στην ανοσολογική άμυνα και την αιμόσταση. Μέσω της παρούσας υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα έμμορφα συστατικά του αίματος και τη διαδικασία της αιμοποίησης (με ιδιαίτερη προσοχή στους αιμοποιητικούς παράγοντες, όπως είναι ο σίδηρος). Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μεταφορά του οξυγόνου από τα ερυθρά αιμοσφαίρια, καθώς και στις βασικές αρχές που διέπουν τις ομάδες αίματος. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με πρακτικά παραδείγματα και με ασκήσεις σχετικά με τη συμβατότητα των ομάδων αίματος κατά τη μετάγγιση. Επιπλέον, κατανοούν την έννοια του αιματοκρίτη.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, ακόμα, σκόπιμο είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν τις βασικές λειτουργίες των λευκών αιμοσφαιρίων και τις έννοιες της φυσικής και της επίκτητης (ενεργητικής και παθητικής) ανοσίας. Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή: στις κατηγορίες λευκών αιμοσφαιρίων, στη συμμετοχή τους στην ανοσιακή απάντηση και στην αλληλουχία γεγονότων που καταλήγουν στην παραγωγή ανοσοσφαιρινών (αντισωμάτων). Συμπληρωματικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις σχετικά με την αιμόσταση, με έμφαση στη συμμετοχή των αιμοπεταλίων στην πήξη του αίματος και στον καταρράκτη της πήξης.

Συνολικά, μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις φυσιολογικές λειτουργίες του αίματος και αποκτούν τις γνώσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατανοήσουν παθολογικές καταστάσεις, όπως είναι η αναιμία, η λευχαιμία, η θαλασσαιμία κ.λπ.

2.1.Γ.3 | ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΥΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εν λόγω υποενότητα αποσκοπεί στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τους μηχανισμούς που διέπουν τη λειτουργία του νευρικού και του μυϊκού συστήματος, καθώς τα κύτταρα που τα αποτελούν έχουν μια κοινή ιδιότητα (δηλαδή είναι διεγέρσιμα). Επιπλέον, η λειτουργία του μυϊκού συστήματος εξαρτάται από τα ερεθίσματα που λαμβάνει από το νευρικό σύστημα. Η προσαρμογή των λειτουργιών του ανθρώπινου οργανισμού σύμφωνα με το συνεχώς μεταβαλλόμενο εξωτερικό περιβάλλον (γεγονός που είναι απαραίτητο για τη λειτουργία του) πραγματοποιείται με τη βοήθεια του νευρικού συστήματος, το οποίο μπορεί να λαμβάνει πληροφορίες από το (εξωτερικό) περιβάλλον (μέσω υποδοχέων), να τις επεξεργάζεται και να δίνει εντολές στα όργανα, ώστε αυτά να αντιδράσουν ανάλογα.

Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το κύριο λειτουργικό χαρακτηριστικό του νευρικού και του μυϊκού κυττάρου, δηλαδή με το ότι τα τελευταία διεγείρονται. Αναφέρονται, επ' αυτού, τα είδη του ερεθίσματος που το κύτταρο μπορεί να δεχτεί (π.χ. μηχανικό, θερμικό, ακουστικό και φωτεινό). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη μεταβίβαση σήματος διαμέσου των συνάψεων και με τον ρόλο των νευροδιαβιβαστών, προκειμένου να κατανοήσουν το αποτέλεσμα των φαρμάκων που επιδρούν σε αυτά. Γίνεται αναφορά στους μηχανισμούς σύζευξης των δυναμικών ενέργειας με σύσπαση των κυττάρων του μυϊκού ιστού και στη λειτουργία των κυττάρων Schwann. Επιπλέον, αναφέρεται λεπτομερώς η διάκριση των μυϊκών ινών σε λείες και σε γραμμητές και περιγράφονται οι διαφορές τους. Τέλος, γίνεται γνωστή η έννοια του αντανakλαστικού.

Συνολικά, η εν λόγω εκπαιδευτική υποενότητα παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν τη λειτουργία του νευρικού και του μυϊκού συστήματος, καθώς και την απάντηση του νευρικού συστήματος στα εξωτερικά ερεθίσματα.

2.1.Γ.4 | ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΟΥΡΩΝ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην περιγραφή των κύριων μηχανισμών που διέπουν την παραγωγή των ούρων, η οποία είναι απαραίτητη για τη διατήρηση σταθερού του ισοζυγίου των υγρών και των ηλεκτρολυτών του σώματος. Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις αρχές που διέπουν τη λειτουργία των νεφρών και τους κύριους μηχανισμούς παραγωγής των ούρων. Αναλύονται οι μηχανισμοί της σπειραματικής διήθησης μέσω των ουροφόρων σωληναρίων και της επαναρρόφησης νερού και ηλεκτρολυτών προς το αίμα. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ανάλυση του ρυθμού σπειραματικής διήθησης (glomerular filtration rate, GFR), ο οποίος χρησιμοποιείται καθημερινά στην κλινική πρακτική για την εκτίμηση της νεφρικής λειτουργίας. Περιγράφονται, ακόμα, οι όροι της ενεργητικής και της παθητικής μεταφοράς και αναλύεται η έννοια της νεφρικής κάθαρσης του πλάσματος.

Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμη η περιγραφή των παραγόντων που καθορίζουν τον όγκο των αποβαλλόμενων ούρων (οι οποίοι είναι οι εξής: σπειραματοσωληναριακό ισοζύγιο, ωσμωτικά δραστικές ουσίες, κολλοειδοσμητική πίεση, διέγερση του συμπαθητικού συστήματος, αρτηριακή πίεση, αντιδιουρητική ορμόνη, καθώς και σύστημα ρενίνης – αγγειοτενσίνης). Πραγματοποιούνται, επίσης, κλινικές ασκήσεις και παραδείγματα σχετικά με τις αλλαγές που προκαλούνται στον όγκο των ούρων όταν διαταράσσονται αυτοί οι μηχανισμοί (π.χ., μείωση του όγκου των ούρων σε υποογκαιμικό σοκ). Ακολούθως, περιγράφεται αναλυτικά η σύσταση των φυσιολογικών ούρων και επεξηγούνται αδρά η διαδικασία της ούρησης και οι βασικές αρχές διατήρησης της οξεοβασικής ισορροπίας.

Συνολικά, η παρούσα εκπαιδευτική υποεπένδυση προσφέρει τις απαραίτητες γνώσεις για την αναγνώριση της ορθής λειτουργίας του ουροποιητικού συστήματος, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μπορέσουν να κατανοήσουν τους παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς κοινών διαταραχών, όπως είναι η αφυδάτωση, η οξεία και η χρόνια νεφρική ανεπάρκεια.

2.1.Γ.5 | ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Αυτή η εκπαιδευτική υποεπένδυση αποσκοπεί στην κατανόηση των κύριων μηχανισμών με τους οποίους επιτυγχάνεται η αναπνευστική λειτουργία, όπου και λαμβάνει χώρα η ανταλλαγή αερίων του αίματος (η πρόσληψη οξυγόνου και η αποβολή διοξειδίου του άνθρακα). Στόχος της υποεπένδυσης είναι η ανάλυση των κύριων μηχανισμών που διέπουν την αναπνοή, δηλαδή: του πνευμονικού αερισμού (της εισόδου και της εξόδου αέρα στις κυψελίδες), της ανταλλαγής αερίων, της μεταφοράς του οξυγόνου στους ιστούς, καθώς και της ρύθμισης της αναπνοής. Αναλύεται η μηχανική της αναπνοής, με ιδιαίτερη μνεία στη δράση του κύριου αναπνευστικού μυός, του διαφράγματος. Αναφέρεται, ακόμα, η ανταλλαγή αερίων μέσω της κυψελιδοτριχοειδικής μεμβράνης, ενώ περιγράφονται και οι μηχανισμοί που διέπουν τη μεταφορά αερίων, με έμφαση στη λειτουργία της αιμοσφαιρίνης. Γίνεται, επίσης, γνωστή η έννοια του κορεσμού της αιμοσφαιρίνης σε οξυγόνο και επιγραμματικά αναλύεται η μέτρησή του με παλμικό οξύμετρο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, ακολούθως, με τη ρύθμιση της αναπνοής από το αναπνευστικό κέντρο, με τα ερεθίσματα που διεγείρουν το τελευταίο και με τον ρόλο των χημειούποδοχών. Παράλληλα, εξοικειώνονται με κλινικά παραδείγματα, ώστε να εκτιμούν τι θα συμβεί αν αυξηθεί το διοξείδιο του άνθρακα στο αίμα.

Η εν λόγω εκπαιδευτική υποεπένδυση προσφέρει τις γνώσεις που απαιτούνται για την κατανόηση και την αξιολόγηση της ομαλής ή μη λειτουργίας του αναπνευστικού συστήματος. Με την απόκτηση αυτών των γνώσεων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν τα απαραίτητα εφόδια, προκειμένου, σε δεύτερο χρόνο, να κατανοήσουν τόσο τους παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς που διέπουν κοινές παθολογικές καταστάσεις (όπως είναι η οξεία αναπνευστική ανεπάρκεια) όσο και τις βασικές αρχές του μηχανικού αερισμού.

2.1.Γ.6 | ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Η εν λόγω εκπαιδευτική υποεπένδυση αποσκοπεί στη μελέτη των μηχανισμών που διέπουν την κυκλοφορία του αίματος μέσα στο κυκλοφορικό σύστημα. Το κυκλοφορικό σύστημα συντίθεται από ένα σύστημα σωλήνων (αγγεία) και από την καρδιά, η οποία εξωθεί το αίμα μέσα στα αγγεία. Αρχικά, εξετάζονται τόσο η λειτουργία της καρδιάς ως αντλίας όσο και οι κύριοι μηχανισμοί που τη διέπουν. Στη συνέχεια, περιγράφεται η διέγερση της καρδιάς από το ερεθισματοαγωγό σύστημα, με ιδιαίτερη

έμφαση στη δράση του φλεβοκόμβου. Γίνεται, ακόμα, ανάλυση πρακτικών παραδειγμάτων σχετικά με το ηλεκτρικό σήμα που παράγεται από τη συστολή και τη διαστολή της καρδιάς, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν, σε δεύτερο χρόνο, την αποτύπωσή του στο ηλεκτροκαρδιογράφημα. Αναφέρεται η διάκριση της συστηματικής (μεγάλης) από την πνευμονική (μικρή) κυκλοφορία, με ιδιαίτερη προσοχή στα χαρακτηριστικά που τις διακρίνουν. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν την έννοια της αρτηριακής πίεσης και εξοικειώνονται με τους μηχανισμούς ρύθμισής της. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον έλεγχο της αρτηριακής πίεσης από το αυτόνομο νευρικό σύστημα και στους εξωγενείς παράγοντες που μπορούν να την επηρεάσουν.

Συνοψίζοντας, παρέχεται μια λεπτομερής επισκόπηση της λειτουργίας του κυκλοφορικού συστήματος. Στους στόχους της εκπαιδευτικής υποεπάρκειας περιλαμβάνονται η κατανόηση της πορείας του αίματος μέσα στα αγγεία και η εξοικείωση με τον όρο της αρτηριακής πίεσης και των ρυθμιστικών μηχανισμών της, καθώς και με τις επιδράσεις του αυτόνομου νευρικού συστήματος στη λειτουργία της καρδιάς. Η γνώση των παραπάνω εννοιών θα δώσει τα απαραίτητα εφόδια, προκειμένου ο/η εκπαιδευόμενος/-η να κατανοήσει, σε δεύτερο χρόνο, τους μηχανισμούς που διέπουν την καταπληξία, την υπέρταση και άλλες κοινές παθολογικές καταστάσεις του κυκλοφορικού συστήματος.

2.1.Γ.7 | ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα εκπαιδευτική υποεπάρκεια αποσκοπεί στην περιγραφή των μηχανισμών που εμπλέκονται στη διαδικασία της πέψης των τροφών. Όπως περιγράφεται σε προηγούμενη υποεπάρκεια, το οξυγόνο, το οποίο είναι απαραίτητο για τη ζωή, χρησιμοποιείται από τον οργανισμό, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η οξειδωση των ουσιών, μια διαδικασία που καταλήγει στην παραγωγή ενέργειας. Οι οξειδωτικές αντιδράσεις γίνονται στα κύτταρα του ανθρώπινου οργανισμού συνεχώς και έτσι χρειάζεται αναπλήρωσή τους, γεγονός που επιτυγχάνεται με την πρόσληψη θρεπτικών ουσιών και με την επακόλουθη πέψη τους (δηλαδή με τη μετατροπή τους σε μακροστοιχεία και σε μικροστοιχεία).

Η εκπαιδευτική υποεπάρκεια στοχεύει στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τις επιμέρους λειτουργίες του γαστρεντερικού σωλήνα, δηλαδή με τη μετακίνηση της τροφής κατά μήκος του, με την έκκριση των πεπτικών υγρών, με την πέψη των τροφών και με την απορρόφηση των θρεπτικών συστατικών. Αναφέρονται αδρά η μάζηση και η κατάποση, ενώ, παράλληλα, γίνεται λεπτομερής περιγραφή της γαστρικής κινητικότητας και της έκκρισης των γαστρικών και των παγκρεατικών υγρών. Δίνεται, επίσης, ιδιαίτερη έμφαση στα ερεθίσματα για την απελευθέρωσή τους από τα αντίστοιχα όργανα, ενώ αναλύεται και ο ρόλος της χολής και των μηχανισμών που επάγουν την έκκρισή της. Επιπλέον, επεξηγείται η κινητικότητα του λεπτού και του παχέος εντέρου και γίνεται περιγραφή του μηχανισμού πέψης υδατανθράκων, λιπών και πρωτεϊνών.

Συνολικά, η υποεπένεση επιδιώκει να εξοικειώσει τον/την εκπαιδευόμενο/-η με τις λειτουργίες του γαστρεντερικού συστήματος, καθώς και με τους φυσιολογικούς μηχανισμούς που εμπλέκονται στη ρύθμισή τους, ώστε εκείνος/-η να έχει τις απαραίτητες γνώσεις για την εκτίμηση της σωστής λειτουργίας του.

2.1.Γ.8 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η τελευταία υποεπένεση επικεντρώνεται στη λειτουργία των ενδοκρινών αδένων. Σε προηγούμενη υποεπένεση είχε περιγραφεί η παρουσία αδένων στο πεπτικό σύστημα, οι οποίοι εκκρίνουν τις ουσίες που παράγουν στο όργανο-στόχο μέσω πόρων (εξωκρινείς αδένες). Στην παρούσα υποεπένεση, περιγράφεται η λειτουργία των αδένων εκείνων, οι οποίοι απελευθερώνουν την ουσία που παράγουν απευθείας στο αίμα. Αυτοί οι αδένες ονομάζονται ενδοκρινείς και οι ουσίες που παράγουν ονομάζονται ορμόνες. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις ορμόνες που παράγουν οι ενδοκρινείς αδένες (υπόφυση, θυρεοειδής αδένας, παραθυρεοειδείς, επινεφρίδια, όρχεις και ωοθήκες). Περιγράφεται, ακόμα, η ενδοκρινής μοίρα του παγκρέατος (νησίδια), η οποία περιλαμβάνεται λειτουργικά στους ενδοκρινείς αδένες. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις ορμόνες της υπόφυσης και στον ρυθμιστικό τους ρόλο στην έκκριση των επιμέρους ορμονών. Σκόπιμο είναι, επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εξοικειωθούν με τις ορμόνες που παράγει ο θυρεοειδής αδένας, με ιδιαίτερη μνεία στις πολύπλοκες δράσεις της θυροξίνης και της τριιωθυρονίνης. Επιπλέον, αναλύεται η ενδοκρινής δράση του παγκρέατος, με έμφαση στην παραγωγή ινσουλίνης.

Στη συνέχεια, περιγράφονται οι ορμόνες που παράγουν τα επινεφρίδια (φλοϊός και μυελός), με έμφαση στον ρόλο των κορτικοστεροειδών ως απάντηση στο στρες, αλλά και στις δράσεις της αδρεναλίνης και της νοραδρεναλίνης, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση, σε δεύτερο χρόνο, να κατανοήσουν τα αποτελέσματα της φαρμακευτικής τους χορήγησης. Στο πλαίσιο της υποεπένεσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με πρακτικά παραδείγματα σχετικά με την υπολειτουργία ή την υπερλειτουργία των παραπάνω ενδοκρινών αδένων.

Συνολικά, η εν λόγω εκπαιδευτική υποεπένεση παρέχει μια επισκόπηση των πολύπλοκων δράσεων των ορμονών, ώστε ο/η εκπαιδευόμενος/-η να έχει τις απαραίτητες γνώσεις για την κατανόηση των συμπτωμάτων που προκύπτουν από τη δυσλειτουργία των ενδοκρινών αδένων.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Κατρίτσης, Ε. Δ., Κελέκης, Δ. Α. & Κούβελας, Η. Δ. (1997). *Στοιχεία Ανατομίας – Στοιχεία Φυσιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιδρύματος Ευγενίδου.
2. Kibble, J. D. & Halsey, C. R. (2018). *Συνοπτική φυσιολογία του ανθρώπου*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Silverthorn, D. U. (2018) *Φυσιολογία του ανθρώπου* (μτφρ. Μ. Σ. Κωνσταντοπούλου & Σ. Κουναλάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

2.1.Δ • ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στην παρούσα μαθησιακή ενότητα, εξοικειώνονται με τους μηχανισμούς δράσης, τις οδούς χορήγησης, τις ενδείξεις, τις αντενδείξεις, τις αλληλεπιδράσεις και τις παρενέργειες των φαρμάκων ως προς τη γενικότερη κατάσταση του/της ασθενούς. Αναλύονται, αρχικά, τα στοιχεία της φαρμακοδυναμικής και της φαρμακοκινητικής δράσης, ως μηχανισμοί ενέργειας των φαρμάκων, σε όλα τα συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού, καθώς και οι τρόποι ασφαλούς χορήγησης των φαρμάκων και σωστού υπολογισμού των φαρμακευτικών δόσεων. Γίνονται, ακόμα, εστιασμένες αναφορές στις διαδικασίες της απορρόφησης, της κατανομής, του μεταβολισμού και της απέκκρισης των φαρμάκων στον οργανισμό. Παρουσιάζονται, ακολούθως, ειδικές κατηγορίες φαρμάκων, όπως είναι: τα φάρμακα του αυτόνομου νευρικού συστήματος, τα φάρμακα του συμπαθητικού – παρασυμπαθητικού, τα μυοχαλαρωτικά, τα αντίδοτα δηλητηριάσεων, τα αντιαλλεργικά, τα αντιεμετικά, τα φάρμακα που χορηγούνται σε χρόνια φλεγμονώδη εντερική νόσο, τα φάρμακα του ενδοκρινικού και του αιμοποιητικού συστήματος, καθώς και άλλες κατηγορίες φαρμάκων που χορηγούνται για την αντιμετώπιση παθολογικών καταστάσεων των διαφόρων συστημάτων του οργανισμού. Εξετάζονται, επίσης, οι κύριες κατηγορίες που αφορούν τη χορήγηση αντιμικροβιακών, αντινεοπλασματικών, μη στεροειδών αντιφλεγμονωδών και κορτικοστεροειδών φαρμάκων. Ειδικές επισημάνσεις γίνονται, τέλος, στις κατηγορίες φαρμάκων που επιδρούν στην πήξη του αίματος και στον μηχανισμό τροποποίησης της κινητικότητας του εντέρου (καθαρτικών, αντιδιαρροϊκών).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν τις ιδιότητες και τη δράση των φαρμάκων, όταν χορηγούν μια συγκεκριμένη φαρμακευτική αγωγή,
- Ερμηνεύουν σωστά τις πληροφορίες που αναγράφονται στην ετικέτα των φαρμακευτικών σκευασμάτων,
- Συσχετίζουν τα στοιχεία της φαρμακοδυναμικής και της φαρμακοκινητικής των διαφόρων κατηγοριών φαρμάκων,
- Επιλέγουν τους σωστούς τρόπους διαχείρισης και αποθήκευσης των φαρμάκων,
- Υπολογίζουν τις δόσεις των φαρμάκων, παρουσία του/της υπεύθυνου/-ης νοσηλεύτη/-τριας,
- Συνεπικουρούν για τη χορήγηση των φαρμάκων από όλες τις οδούς (ενδομυϊκή, ενδοφλέβια, υποδόρια και ενδοδερμική),
- Παρατρύνουν και να εκπαιδεύουν τους/τις ασθενείς στην ορθή τήρηση των οδηγιών λήψης των φαρμακευτικών σκευασμάτων,
- Παρατηρούν με προσοχή τον/την ασθενή, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά τη χορήγηση της φαρμακευτικής αγωγής και να συνειδητοποιούν τη σπουδαιότητα της φαρμακοεπαγρύπνησης,
- Επαληθεύουν τη δράση των φαρμάκων σύμφωνα με τις ενδείξεις τους,
- Ταυτοποιούν το πρόβλημα του/της ασθενούς με βάση τις καταγεγραμμένες ενδείξεις του φαρμάκου,
- Διατυπώνουν την έννοια της συνέργειας και τον μηχανισμό του ανταγωνισμού των φαρμάκων κατά τη χορήγηση πολλαπλής φαρμακευτικής αγωγής,
- Διακρίνουν την εκδήλωση τυχόν παρενεργειών και ανεπιθύμητων δράσεων κατά τη χορήγηση φαρμάκων ενημερώνοντας άμεσα τον/την υπεύθυνο/-η νοσηλεύτη/-τρια.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Δραστική ουσία φαρμάκου / Μηχανισμοί δράσης φαρμάκων / Οδοί χορήγησης φαρμάκων / Δοσολογία φαρμάκων / Ενδείξεις και αντενδείξεις φαρμάκων / Αλληλεπιδράσεις φαρμάκων / Φαρμακοκινητική / Φαρμακοδυναμική / Κατηγορίες φαρμάκων / Οδηγίες χρήσης φαρμάκων / Φαρμακευτική ανταρχή και εξάρτηση / Φαρμακοεπαγρύπνηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ
2	ΔΡΑΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ – ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΟΔΥΝΑΜΙΚΗΣ
3	ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
4	ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
5	ΦΑΡΜΑΚΑ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
6	ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
7	ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
8	ΦΑΡΜΑΚΑ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
9	ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ
10	ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ ΚΑΙ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ
11	ΦΑΡΜΑΚΑ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΝΕΟΠΛΑΣΙΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Δ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε βασικές έννοιες και γνώσεις της Φαρμακολογίας, καθώς αυτές αποτελούν τη βάση για την κατανόηση των υποενοτήτων που ακολουθούν σχετικά με τη χορήγηση φαρμάκων με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι ορισμοί των εννοιών του φαρμάκου, της βιοϊσοδυναμίας και της θεραπευτικής ισοδυναμίας φαρμάκων και περιγράφονται οι διάφορες φαρμακοτεχνικές μορφές, καθώς και οι οδοί χορήγησης των φαρμάκων στον ανθρώπινο οργανισμό. Διευκρινίζονται, ακολούθως, τα είδη ονομασίας των διαφόρων δραστικών ουσιών των φαρμάκων, τα είδη των δόσεων και επεξηγούνται τα στοιχεία που αναγράφονται στην ιατρική συνταγή χορήγησης φαρμάκων, είτε σε εξωτερικό/-ή ασθενή στην κοινότητα είτε σε εσωτερικό/-ή ασθενή σε νοσηλευτικό ίδρυμα. Επιπλέον, εξετάζονται βασικές έννοιες, όπως είναι η απορρόφηση, η κατανομή, ο μεταβολισμός και η απέκκριση φαρμάκου και αναλύονται οι παράγοντες που τις επηρεάζουν κατά την κλινική πράξη. Μελετώνται, επίσης, η απορρόφηση των φαρμάκων μέσω χορήγησης από διάφορες οδούς, η επίδραση της τροφής κατά τη λήψη του φαρμάκου από το στόμα, ο μεταβολισμός, καθώς και οι οδοί απέκκρισης των φαρμάκων.

Περιγράφεται, ακόμα, η σημασία των φραγμών κατανομής του οργανισμού, όπως είναι ο αιματοεγκεφαλικός φραγμός, ο αιματοπλακουντικός φραγμός κ.λπ., στη δράση των φαρμάκων και αναλύονται οι όροι «χρόνος ημιζωής» (ο χρόνος που απαιτείται, ώστε η συγκέντρωση του φαρμάκου στο πλάσμα να μειωθεί στο 50%) και «βιοδιαθεσιμότητα φαρμάκου», η οποία και αποτελεί μια σημαντική παράμετρο καθορισμού

της ποσότητας του φαρμάκου που υπάρχει διαθέσιμο στην κυκλοφορία και φτάνει τελικά στην περιοχή του οργάνου-στόχου, ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή δράση.

Για την εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα, πριν από τη χρήση τους στην κλινική πράξη, προτείνεται η εξάσκηση με τα εμβλάγια και τους περιέκτες των φαρμάκων, καθώς και η μελέτη των αντιστοιχών φύλλων οδηγιών χρήσης τους.

2.1.Δ.2 | ΔΡΑΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ – ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΟΔΥΝΑΜΙΚΗΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες της δράσης των φαρμάκων και της φαρμακοδυναμικής. Εξετάζονται οι τρόποι δράσης των φαρμάκων και οι μηχανισμοί με τους οποίους αυτά ασκούν τη δράση τους, όπως είναι: οι φυσικοχημικές τους ιδιότητες, η σύνδεσή τους με τους υποδοχείς των κυττάρων και η επίδρασή τους στη δράση των ενζύμων του οργανισμού. Περιγράφονται, ακόμα, οι ιδιότητες των φαρμάκων που επηρεάζουν τη δράση τους και συσχετίζεται η φαρμακολογική τους ενέργεια με τη δόση και τον χρόνο. Επιπλέον, δίνονται οι ορισμοί της χημικής συγγένειας, της αποτελεσματικότητας και της βιοδιαθεσιμότητας φαρμάκου και αναλύεται η έννοια του θεραπευτικού δείκτη φαρμάκου.

Στην παρούσα υποενότητα, επίσης, μελετώνται και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη δράση των φαρμάκων, όπως είναι: τα φαινόμενα της αντοχής, της εξάρτησης και του εθισμού σε μια φαρμακευτική ουσία, τα φαινόμενα του ανταγωνισμού και της συνέργειας φαρμάκων και ουσιών, καθώς και οι ανεπιθύμητες ενέργειες και οι δράσεις τοξικότητας των φαρμάκων. Παράλληλα, αναλύονται οι ατομικοί παράγοντες του οργανισμού του/της ασθενούς, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν τη δράση των φαρμάκων. Εξετάζεται, τέλος, η ενδεχόμενη διαφοροποίηση στη δράση των φαρμάκων σε ηλικιωμένους/-ες, στην εγκυμοσύνη, στα νεογνήνητα και τα παιδιά, καθώς και η χορήγηση φαρμάκων σε αυτές τις κατηγορίες ασθενών.

2.1.Δ.3 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην παρουσίαση των φαρμάκων του αυτόνομου και του κεντρικού νευρικού συστήματος. Παρουσιάζονται οι νευρομεταβιβαστές (νευροδιαβιβαστικές ουσίες) και η συμβολή τους στην κυτταρική επικοινωνία, τόσο μεταξύ των νευρικών κυττάρων (οι λεγόμενες «νευρικές συνάψεις») όσο και μεταξύ των νευρικών – μυϊκών κυττάρων («νευρομυϊκές συνάψεις») του αυτόνομου και του κεντρικού νευρικού συστήματος. Στο πρώτο μέρος της υποενότητας, περιγράφονται οι δραστικές ουσίες που περιλαμβάνονται στα φάρμακα του αυτόνομου νευρικού συστήματος, όπως είναι τα παρασυμπαθομιμητικά, τα παρασυμπαθολυτικά, τα μυοχαλαρωτικά, τα συμπαθομιμητικά και τα αντιυπερτασικά φάρμακα. Επίσης, μελετώνται οι δραστικές ουσίες που σχετίζονται με το ενδοκρινικό σύστημα, όπως είναι η ινσουλίνη και τα εν γένει αντιδιαβητικά φάρμακα, τα κορτικοστεροειδή, τα φάρμακα για τις παθήσεις του θυρεοειδούς, καθώς και τα αντισυλληπτικά και οι

ορμόνες των γονάδων. Στο δεύτερο μέρος, ακολούθως, παρουσιάζονται οι κατηγορίες φαρμάκων του κεντρικού νευρικού συστήματος.

Ειδικότερα, μελετώνται κατηγορίες φαρμάκων, όπως είναι τα αγχολυτικά και τα υπνωτικά φάρμακα, τα αντιψυχωσικά φάρμακα, τα φάρμακα για την κατάθλιψη και την άνοια, τα αντιεπιληπτικά και αντιπαρκινσονικά φάρμακα, τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται στη γενική αναισθησία, τα τοπικά αναισθητικά φάρμακα, τα αναλγητικά, καθώς και τα μη στεροειδή αντιφλεγμονώδη. Σε όλες τις παραπάνω κατηγορίες, εξετάζονται: οι ενδείξεις και οι ανεπιθύμητες ενέργειες, οι φαρμακοτεχνικές μορφές, οι αλληλεπιδράσεις τους με άλλα φάρμακα και τροφές, αλλά και ο τρόπος χορήγησής τους με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα.

Για την εμπέδωση των περιεχομένων της υποενότητας, αλλά και για να είναι σε θέση οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συσχετίζουν τις δραστικές ουσίες με τα ανάλογα εμπορικά φαρμακοτεχνικά ιδιοσκευάσματα, προτείνεται η μελέτη ιατρικών ηλεκτρονικών συνταγών, οι οποίες περιλαμβάνουν τις διαγνώσεις, τις δραστικές ουσίες και συνδυασμούς τους, καθώς και τις χορηγούμενες δόσεις τους στα αντίστοιχα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα.

2.1.Δ.4 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται στα φάρμακα του κυκλοφορικού συστήματος. Στο πλαίσιο της, παρουσιάζονται οι δραστικές ουσίες και οι συνδυασμοί τους για την αντιμετώπιση παθήσεων, όπως είναι η καρδιακή ανεπάρκεια, η στηθάγχη και οι καρδιακές αρρυθμίες. Για την αντιμετώπιση της καρδιακής ανεπάρκειας, μελετώνται οι σχετικές δραστικές ουσίες και οι συνδυασμοί τους, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν καρδιοτονωτικά και αντιυπερτασικά φάρμακα, σε συνδυασμό ακόμα και με διουρητικά φάρμακα, ανάλογα με τη σύσταση του/της ιατρού. Για την αντιμετώπιση των καρδιακών αρρυθμιών, ακολούθως, παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αντιαρρυθμικά φάρμακα, ενώ, για τις περιπτώσεις στηθάγχης – στεφανιαίας νόσου και ισχαιμικής νόσου της καρδιάς, περιγράφονται τα σημαντικότερα αντιστηθαγχικά φάρμακα, οι συνδυασμοί τους, καθώς και η προληπτική αγωγή.

Στο πλαίσιο της παρούσας υποενότητας, ακόμα, το ενδιαφέρον εστιάζεται στην παρουσίαση των αντιχολινεστερασικών φαρμάκων, καθώς και στα φάρμακα για την παχυσαρκία, δεδομένου ότι η υπερχοληστερολαιμία και η παχυσαρκία αποτελούν προδιαθεσικούς παράγοντες υπέρτασης και αίτια νόσων του καρδιαγγειακού συστήματος. Επιπλέον, δίνεται έμφαση σε θέματα πρόληψης των καρδιοπαθειών και των παθολογικών καταστάσεων που σχετίζονται με τις παραπάνω νόσους, καθώς και στη σχετική διεύρυνση του γονιδιακού υπόβαθρου του ατόμου. Παράλληλα, μελετώνται η δοσολογία, οι ενδείξεις, οι αντενδείξεις και οι ανεπιθύμητες ενέργειες και αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της ορθής λήψης τους.

Συνολικά, η μαθησιακή αυτή υποενότητα παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, έτσι ώστε να είναι σε θέση τόσο να πε-

ριγράφουν τις ενδείξεις, τις αντενδείξεις, τη δοσολογία και τις ανεπιθύμητες ενέργειες, όσο και να αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της ορθής λήψης των φαρμακευτικών σκευασμάτων.

2.1.Δ.5 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενοότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα φάρμακα του γαστρεντερικού συστήματος και παρουσιάζει μια αδρή ταξινόμηση των φαρμάκων αυτών με βάση το όργανο του συστήματος όπου δρουν. Για τη στοματική κοιλότητα, εξετάζονται φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα σχετικά με την αντιμετώπιση της μείωσης του σιέλου από διάφορες αιτιολογίες, ενώ, παράλληλα, για τον οισοφάγο μελετώνται δραστικές ουσίες σχετικές με την αγωγή της παλινδρόμησης οξέων από το στομάχι. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στα φάρμακα που δρουν στο στομάχι, στα οποία περιλαμβάνονται: οι κατηγορίες με αντιόξινα και με μείγματα αντιόξινων φαρμάκων για την ελάττωση της γαστρικής οξύτητας, τα φάρμακα που δρουν ως ανασταλτικά της έκκρισης υδροχλωρικού οξέος, τα φάρμακα που δρουν προστατευτικά για τα έλκη του στομάχου, καθώς και οι συνδυαστικές θεραπείες αντιμετώπισης μολύνσεων από το ελικοβακτηρίδιο του πυλωρού. Επιπλέον, αναφέρονται οι φαρμακευτικές αγωγές για τις δυσπεψίες και τα πεπτικά έλκη. Στα φάρμακα που δρουν στο έντερο, περιλαμβάνονται αφενός οι κατηγορίες καθαρτικών φαρμάκων και η αγωγή για την αντιμετώπιση της δυσκοιλιότητας και την κένωση του εντέρου με τους αντίστοιχους μηχανισμούς δράσης και αφετέρου οι κατηγορίες αντιδιαρροϊκών φαρμάκων για την αντιμετώπιση της διάρροιας, τα φάρμακα που ασκούν εντερική κατασταλτική δράση, καθώς και τα σπασμολυτικά φάρμακα.

Επίσης, περιγράφονται τα φαρμακευτικά σκευάσματα και οι μηχανισμοί δράσης τους για την αντιμετώπιση χρόνιων φλεγμονωδών νόσων του εντέρου. Στην υποενοότητα αυτήν, επιπλέον, εξετάζονται οι δραστικές φαρμακευτικές ουσίες για την αντιμετώπιση της ναυτίας και του εμέτου, με τους μηχανισμούς δράσης τους, όπως και τα φάρμακα που αποτελούν ενζυμικά παγκρεατικά συμπληρώματα.

Συνολικά, η μαθησιακή υποενοότητα προσφέρει τη βάση για την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων, η οποία θα επιτρέψει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να αναγνωρίζουν την καθοριστική σημασία των οδηγιών λήψης αυτών των φαρμάκων και της ορθής χορήγησής τους.

2.1.Δ.6 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποενοότητα επικεντρώνεται στις διαταραχές του ανοσολογικού συστήματος, οι οποίες εκδηλώνονται με τις αντιδράσεις υπερευαισθησίας. Αναφέρονται, αρχικά, οι τύποι και οι αντίστοιχοι μηχανισμοί τους και μελετώνται τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπισή τους, όπως είναι τα αντιισταμινικά, τα τοπικά και τα συστηματικά φάρμακα. Περιγράφονται, ακόμα, οι θεραπευτικές ενδείξεις, οι χρήσεις, καθώς και οι ανεπιθύμητες ενέργειές τους. Στο δεύτερο μέρος της υποενοότητας, ακολούθως, εξετάζονται τα φάρμακα του αναπνευστικού

συστήματος, τα οποία σχετίζονται με την αντιμετώπιση του οξέος και του χρόνιου άσθματος, τα αντιφλεγμονώδη φάρμακα, καθώς και τα βρογχοδιασταλτικά φάρμακα. Επιπλέον, μελετώνται τα φάρμακα για την αντιμετώπιση του βήχα, τα αντιισταμινικά, τα αποχρεμπτικά, αλλά και τα βλεννολυτικά φάρμακα.

Έμφαση δίνεται, επίσης, στην αναγνώριση της καθοριστικής σημασίας που έχει η συνεργασία του/της νοσηλεύτη/-τριας με τον/την ασθενή, τόσο για την ορθή χορήγηση των φαρμάκων όσο και για την ενημέρωσή του/της για τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες. Τέλος, τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία της καταγραφής και της αναφοράς των εμφανιζόμενων ανεπιθύμητων ενεργειών από τα χορηγούμενα σκευάσματα, στο πλαίσιο της φαρμακοεπαγρύπνησης.

2.1.Δ.7 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα φάρμακα του αιμοποιητικού συστήματος. Εξετάζονται, αρχικά, τα φάρμακα που επηρεάζουν την πήξη του αίματος και αφορούν τις διαταραχές της πηκτικότητάς του, τα αντιπηκτικά, τα αντιαιμοπεταλιακά, τα ινωδολυτικά και τα αιμοστατικά φάρμακα, καθώς και τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των αναιμιών. Επιπλέον, μελετώνται: οι κατηγορίες των αντιπηκτικών φαρμάκων, τα φάρμακα αντιπηκτικής αγωγής, όπως είναι η ηπαρίνη, οι ηπαρίνες χαμηλού μοριακού βάρους, τα κουμαρινικά αντιπηκτικά, η βαρφαρίνη κ.λπ., καθώς και οι ενδείξεις και οι αντενδείξεις της χορήγησής τους. Επίσης, αναφέρονται οι κατηγορίες αντιαιμοπεταλιακών φαρμάκων που αποτρέπουν τη συσσώρευση αιμοπεταλίων και τη δημιουργία θρόμβων, όπως είναι η ασπιρίνη και άλλα φάρμακα, καθώς και ο μηχανισμός δράσης τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη λήψη όλων αυτών των φαρμάκων, η οποία απαιτεί πολλή προσοχή, συνεχή και τακτική παρακολούθηση της αντιπηκτικής αγωγής του/της ασθενούς, καθώς και μέτρηση του χρόνου προθρομβίνης, ιδιαίτερα κατά τη συγχορήγηση άλλων φαρμάκων ή στην περίπτωση τραυματισμών, για την αποφυγή δυσάρεστων συμβάντων. Επιπλέον, περιγράφονται: η κατηγορία των ινωδολυτικών φαρμάκων, τα οποία χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση θρομβοεμβολικών παθήσεων, οι αντενδείξεις και οι ανεπιθύμητες ενέργειές τους, καθώς και τα αιμοστατικά φάρμακα.

Είναι σκόπιμη η επαφή και η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τη μελέτη των διαφόρων φαρμακοτεχνικών μορφών ιδιοσκευασμάτων των κατηγοριών αυτών, τόσο σχετικά με τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις τους όσο και σχετικά με την ορθή δοσολογία και οδό χορήγησής τους στον/στην ασθενή. Στο πλαίσιο της υποενότητας, μελετώνται, επίσης: τα φάρμακα για την αντιμετώπιση των αναιμιών, οι ορμόνες, όπως είναι η ερυθροποιητίνη, τα ιχνοστοιχεία, όπως είναι ο σίδηρος, οι βιταμίνες, καθώς και άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στη φυσιολογική λειτουργία του αιμοποιητικού συστήματος. Τέλος, ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται κατά τη χορήγηση εμπορικών βιταμινούχων και άλλων φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, τα οποία λαμβάνονται είτε για την πρόληψη είτε για την αντιμετώπιση των αναιμιών.

2.1.Δ.8 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η μαθησιακή αυτή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα φάρμακα του ουροποιητικού συστήματος. Περιγράφονται, αρχικά, οι διαφορετικές κατηγορίες των διουρητικών φαρμάκων, οι οποίες δρουν στα νεφρά με σκοπό την αύξηση της αποβολής των ούρων. Επεξηγούνται οι μηχανισμοί δράσης τους, οι ενδείξεις κι οι ανεπιθύμητες ενέργειες, καθώς και οι πιθανοί περιορισμοί στη χρήση τους λόγω των διαταραχών των ηλεκτρολυτών και της απώλειας καλίου. Μελετώνται, ακόμα, οι δοσολογίες των φαρμάκων και αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της λήψης τους με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, στην παρούσα υποενότητα, εξετάζονται τα αντισηπτικά φάρμακα των ουροφόρων οδών, καθώς και τα φάρμακα που προκαλούν αλκαλοποίηση των ούρων, συχνά για να επιτευχθεί γρηγορότερη απέκκριση από μια πιθανή υπερδοσολογία άλλων φαρμάκων.

Σημαντική είναι, επίσης, η εξοκείωση των εκπαιδευομένων με τα φαρμακευτικά σκευάσματα του συστήματος, με σχετική άσκηση μέσω της μελέτης σχετικών περιπτώσεων ιατρικών συνταγών, οι οποίες περιλαμβάνουν τη διάγνωση, τα αντίστοιχα διαθέσιμα εμπορικά φαρμακοτεχνικά ιδιοσκευάσματα, τις δραστικές ουσίες, τη φαρμακοτεχνική μορφή, την περιεκτικότητα, τη συνταγογραφούμενη δοσολογία, τις προφυλάξεις, καθώς και τις οδηγίες ορθής λήψης του φαρμάκου.

2.1.Δ.9 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται οι τέσσερις μεγάλες κατηγορίες φαρμακευτικών ουσιών που χρησιμοποιούνται στην κλινική πράξη για την αντιμετώπιση των λοιμώξεων από διάφορους παθογόνους παράγοντες. Επεξηγούνται, αρχικά, οι μηχανισμοί δράσης των φαρμάκων, οι ενδείξεις, οι αντενδείξεις, οι αλληλεπιδράσεις τους με άλλα φάρμακα και τροφές, οι ανεπιθύμητες ενέργειες, καθώς και οι περιορισμοί στη χρήση τους. Επιπλέον, αναφέρονται οι φαρμακοτεχνικές μορφές, οι οδοί και οι τρόποι χορήγησής τους με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Τα φάρμακα κατά των λοιμώξεων διακρίνονται, ανάλογα με το αίτιο που προκαλεί τη λοίμωξη, σε:

- Αντιβιοτικά φάρμακα – αντιμικροβιακά φάρμακα, για την αντιμετώπιση λοιμώξεων από μικρόβια. Ως προς αυτά, αναλύονται οι εξής έννοιες: αντιμικροβιακό φάσμα, αντιμικροβιακή ισχύς, μικροβιοστατική και μικροβιοκτόνος δράση. Επεξηγούνται, ακόμα, τα κριτήρια επιλογής του αντιβιοτικού, το αντιβιογράμμα, η βακτηριακή και η πολυφαρμακευτική αντίσταση στα αντιβιοτικά, η ανάπτυξη ανθεκτικών μικροβιακών στελεχών και οι υπερλοιμώξεις. Επιπλέον, μελετώνται οι διάφορες κατηγορίες των αντιβιοτικών: οι σουλφοναμίδες, οι πενικιλίνες, οι κεφαλοσπορίνες και οι νεότερες β-λακτάμες, οι αμινογλυκοσίδες, οι τετρακυκλίνες, οι μακρολίδες, η χλωραμφενικόλη, οι κινολόνες, οι νιτροϊμιδαζόλες, οι λινκοζαμίδες, τα αντιφυματικά και αντιλεπρικά αντιβιοτικά, καθώς και τα αντιβιοτικά γλυκοπεπτίδια,
- Αντικα φάρμακα για την αντιμετώπιση λοιμώξεων από ιούς. Στην κατηγορία αυτήν, περιλαμβάνονται τα φάρμακα κατά των ερπητοϊών, του κυτταρομεγαλοϊού, των ιών

της γρίπης, του κοινού κρυολογήματος, της ηπατίτιδας Β και C, του ιού HIV, του ιού HPV, καθώς και του ιού Covid-19,

- Αντιμυκητιασικά φάρμακα για την αντιμετώπιση λοιμώξεων από μύκητες, όπως είναι οι ιμιδαζόλες, οι τριαζόλες και τα πολυενικά αντιβιοτικά και
- Αντιπρωτοζωικά και ανθελμινθικά φάρμακα για την αντιμετώπιση λοιμώξεων από πρωτόζωα και έλμινθες, όπως είναι τα ανθελονοσιακά, τα αμοιβαδοκτόνα, αλλά και τα φάρμακα κατά της τοξοπλάσμωσης, της λείσμανίασης και της πνευμονοκύστωσης.

2.1.Δ.10 | ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ ΚΑΙ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στις βιταμίνες και τα ιχνοστοιχεία και συγκεκριμένα εξετάζει: τις κατηγορίες των βιταμινών, τη φαρμακολογική ονομασία τους, τη διάκρισή τους σε λιποδιαλυτές και υδατοδιαλυτές, τη συμβολή τους στη φυσιολογική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού, την πρόληψη και τη θεραπεία των ασθενειών, αλλά και τις παθολογικές καταστάσεις που προκύπτουν από την αβιταμίνωση και τις υπερβιταμίνωσεις. Αναφέρονται οι πηγές πρόσληψης των βιταμινών από τις τροφές, οι συνιστώμενες ημερήσιες δόσεις τους, τα βιταμινούχα φαρμακευτικά σκευάσματα και οι οδηγίες ορθής και αποτελεσματικής λήψης τους. Αντίστοιχα, μελετώνται: τα απαραίτητα ιχνοστοιχεία για τη φυσιολογική λειτουργία του οργανισμού, οι απαιτούμενες ημερήσιες δόσεις τους, οι πηγές της φυσιολογικής διατροφικής πρόσληψής τους, τα φαρμακοτεχνικά σκευάσματα, αλλά και οι συνδυασμοί τους για την αντιμετώπιση των διαταραχών που προκαλούν.

Στο τέλος της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση αφενός να αναγνωρίζουν τυχόν ανεπιθύμητες ενέργειες της θεραπευτικής αγωγής με αντιβιοτικά και αφετέρου να συσχετίζουν τον ρόλο των βιταμινών και των ιχνοστοιχείων με τα φάρμακα που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες υποενότητες, δεδομένου ότι συχνά απαιτείται η συγχορήγησή τους.

2.1.Δ.11 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΝΕΟΠΛΑΣΙΩΝ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα φάρμακα και τους συνδυασμούς των θεραπειών που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση νεοπλασιών διαφόρων τύπων, καθώς και στα αντικαρκινικά χημειοθεραπευτικά φάρμακα. Εξετάζονται, αρχικά: τα σκευάσματα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της αντικαρκινικής αγωγής με σκοπό την υποστροφή του όγκου, τα σκευάσματα για τη μαζική καταστροφή της μάζας της νεοπλασίας, τα φάρμακα υποστηρικτικής αγωγής για την παράταση της επιβίωσης του/της ασθενούς, καθώς και τα φάρμακα που αποσκοπούν στην παρηγορητική συμπτωματική θεραπεία για την απαλλαγή του ατόμου από δυσάρεστα συμπτώματα και πόνο. Στη συνέχεια, περιγράφονται οι κύριες κατηγορίες φαρμάκων που χρησιμοποιούνται στην αντικαρκινική αγωγή και οι οποίες περιλαμβάνουν: τα κυτταροτοξικά φάρμακα (αντιμεταβολίτες, κυτταροτοξι-

κά αντιβιοτικά και αλκυλιωτικούς παράγοντες), τις στεροειδείς ορμόνες, τους ανταγωνιστές των ορμονών, καθώς και την ανοσοθεραπεία (μονοκλωνικά αντισώματα, ιντερφερόνες, ιντερλευκίνες, καθώς και άλλα ανοσοκατασταλτικά φάρμακα).

Ακολουθώντας, επεξηγούνται οι μηχανισμοί δράσης τους, οι ενδείξεις και οι ανεπιθύμητες ενέργειες. Παράλληλα, περιγράφονται: οι φαρμακοτεχνικές μορφές τους, ο χειρισμός των φαρμάκων κατά την αποθήκευση, η προετοιμασία των διαλυμάτων, καθώς και οι οδοί και οι τρόποι χορήγησής τους στον/στην ασθενή με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Επίσης, αναφέρονται και άλλες κατηγορίες φαρμάκων κατά περίπτωση για την αντιμετώπιση των ανεπιθύμητων ενεργειών που προκαλούνται από την αντικαρκινική αγωγή.

Είναι σημαντικό, τέλος, να τονιστεί η καλή συνεργασία που απαιτείται μεταξύ του νοσηλευτικού προσωπικού και των ασθενών για την αναφορά, την καταγραφή και την αντιμετώπιση πιθανών ανεπιθύμητων ενεργειών των χορηγούμενων σκευασμάτων της αγωγής του/της ασθενούς, στο πλαίσιο της φαρμακοεπαγρύπνησης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Greenstein, B. & Gould, D. (2016). *Trounce Κλινική φαρμακολογία για νοσηλευτές* (18η έκδοση), (μτφρ. Γ. Βόζνιακ). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΟΦ). (2007). *Εθνικό συνταγολόγιο 2007*. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: http://www.invivo.gr/National_Formulary_2007.pdf

Συμπληρωματικές

1. Τεσσαρομάτη, Χ., Ξενίας, Π. & Λαμπροπούλου, Α. (2015). *Φαρμακολογία – Γ΄ Ε.ΠΑΛ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
2. Μιτάκης, Μ. & Παπανικήτας, Α. (2007). *Αντιμετωπίζοντας τις αλληλεπιδράσεις του φαρμάκου*. Αθήνα: Εκδόσεις Φαρμακευτικός Κόσμος.
3. Μπελτέ, Ο.-Α. (2015). *Φαρμακευτική Τεχνολογία Ι-ΙΙ: Μαθήματα για βοηθούς φαρμακείου – Β΄ & Γ΄ ΕΠΑ.Λ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
4. Μπελτέ, Ο.-Α. (2015). *Συνταγολογία – Νομοθεσία – Βιβλία φαρμακείου – Γ΄ ΕΠΑ.Λ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
5. Οδηγός Φαρμάκων «Γαληνός»: <https://www.galinos.gr/>

2.1.E • ΥΓΙΕΙΝΗ – ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι καταρτιζόμενοι/-ες με τις βασικές αρχές της υγιεινής και της Μικροβιολογίας. Πρόκειται για μια αμιγώς θεωρητική ενότητα, η οποία πραγματεύεται τις βασικές έννοιες της υγείας και της ασθένειας, της υγιεινής, της πρόληψης και της προαγωγής της υγείας, της Ανοσολογίας, των λοιμωδών νοσημάτων και των τρόπων μετάδοσης και πρόληψής τους, της στοματικής υγιεινής, της υγιεινής των τροφίμων και της υγείας και ασφαλείας στην εργασία. Επιπλέον, στην υποενότητα της Μικροβιολογίας, παρουσιάζονται: τα είδη των μικροοργανισμών (βακτήρια, ιοί, ρικέτσιες, μύκητες και παράσιτα), οι θεμελιώδεις έννοιες αναφορικά με την αναπαραγωγή και την ανάπτυξή τους, οι επιπτώσεις στον άνθρωπο της εγκατάστασης και της δράσης των βασικότερων μικροοργανισμών, καθώς και οι υπάρχουσες μέθοδοι πρόληψης και αντιμετώπισης/καταστροφής των εν λόγω μικροοργανισμών. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι έννοιες: «αποστείρωση – απολύμανση – αντισηψία», ενώ γίνεται και ιδιαίτερη αναφορά τόσο στις νοσοκομειακές λοιμώξεις όσο και στις λοιμώξεις σε ανοσοκατεσταλμένους/-ες ασθενείς.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ορίζουν τις βασικές έννοιες και αρχές της υγιεινής και της Ανοσολογίας,
- Προσδιορίζουν τα είδη των μικροοργανισμών και τις συνέπειες από την αλληλεπίδρασή τους με τον μεγαλοοργανισμό, με ξεχωριστή μνεία στις ιδιαιτερότητες της αλληλεπίδρασης στο νοσοκομειακό περιβάλλον,
- Αναλύουν τους τρόπους μετάδοσης των σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων (AIDS, ηπατίτιδας κ.ά.),
- Διακρίνουν τους τρόπους μετάδοσης των νοσημάτων (αερογενώς, μέσω ξενιστών και μέσω τροφίμων),
- Εφαρμόζουν με τον ενδεδειγμένο τρόπο τις διαδικασίες της απολύμανσης και της αποστείρωσης,
- Εκτελούν την υγιεινή των χεριών σύμφωνα με τα πρωτόκολλα του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας,
- Προτείνουν τα ενδεικνυόμενα μέτρα πρόληψης αναφορικά με τις επιβλαβείς για την υγεία συμπεριφορές και πολιτικές,
- Αποδέχονται τους εμβολιασμούς ως ύψιστο αγαθό για την πρόληψη των λοιμωδών νοσημάτων,
- Υιοθετούν υγιεινές συμπεριφορές,
- Παρουσιάζουν τις διαφορές του εργατικού ατυχήματος από την επαγγελματική ασθένεια,

- Εντοπίζουν τις πηγές κινδύνου στο εργασιακό περιβάλλον,
- Λαμβάνουν τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα για την προάσπιση της υγείας και της ασφάλειας στο εργασιακό περιβάλλον,
- Συμμετέχουν σε δράσεις για την προώθηση των θεμάτων υγείας και ασφαλείας στην εργασία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αγωγή υγείας και πρόληψη / Αντιμικροβιακή αντοχή / Υγιεινή / Κύτταρο / Λοιμώδη νοσήματα / Μετάδοση λοιμωδών νοσημάτων / Παθογόνοι μικροοργανισμοί / Τροφογενή νοσήματα / Υγιεινή τροφίμων / Στοματική υγιεινή / Υγιεινή περιβάλλοντος.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΥΤΤΑΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΒΙΩΝ
3	ΣΥΧΝΟΤΕΡΟΙ ΠΑΘΟΓΟΝΟΙ ΜΙΚΡΟΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
4	ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ
5	ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ
6	ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ
7	ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
8	ΥΓΙΕΙΝΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.E.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποτελεί την εισαγωγή στις κύριες έννοιες της Υγιεινής και στις υποκατηγορίες της (υγείας, αγωγής υγείας, πρόληψης, δημόσιας Υγιεινής κ.ά.), προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να έρθουν σε επαφή με την επιστήμη αυτήν. Στο πλαίσιο της υποενότητας, θα γίνει αδρή παρουσίαση των παραγόντων που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στην υγεία (μικροβίων, συμπεριφορών, μέτρων πρόληψης κ.ά.) και του διευρυμένου πεδίου δράσης της εν λόγω επιστήμης (στο άτομο, την οικογένεια, την κοινωνία, το περιβάλλον, την εργασία κ.λπ.). Η Υγιεινή, ως ιατρικός κλάδος που διερευνά τους παράγοντες που επιδρούν στην υγεία του ανθρώπου, στοχεύει στην πρόληψη, τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας σε ατομικό και σε πληθυσμιακό επίπεδο. Έτσι, είναι σημαντικό να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στις έννοιες

της πρόληψης (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς) και της αγωγής υγείας, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται το περιεχόμενό της ανάλογα με τα υγειονομικά προβλήματα της χώρας.

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι αρχές και οι μέθοδοι οργάνωσης των υγειονομικών και των νοσηλευτικών υπηρεσιών, καθώς και άλλων φορέων ανάπτυξης και υλοποίησης προγραμμάτων αγωγής υγείας. Επιπρόσθετα, στην εν λόγω υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τη σημασία των αρχών της Υγιεινής στο υγειονομικό προφίλ κάθε πληθυσμού και τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ίδιοι/-ες ως πάροχοι υγειονομικών υπηρεσιών, είτε ατομικά είτε ως μέλη διεπιστημονικών ομάδων.

Συνολικά, με το τέλος της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να εφαρμόζουν τις αρχές της Υγιεινής σε πρωτογενές, σε δευτερογενές και σε τριτογενές επίπεδο πρόληψης, τόσο στον γενικό πληθυσμό όσο και σε ειδικές ομάδες.

2.1.E.2 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΥΤΤΑΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΒΙΩΝ

Η κατανόηση των βασικών αρχών που διέπουν τη λειτουργία του κυττάρου και των μικροβίων είναι κρίσιμη για την εκπαίδευση σε πολλές ειδικότητες, όπως είναι η Βιολογία, η Νοσηλευτική, η Ιατρική και η Βιοτεχνολογία. Η εξέλιξη της Μικροβιολογίας τα τελευταία 200 χρόνια συνέβαλε στη μείωση και την εξάλειψη πολλών λοιμωδών νοσημάτων. Οι θεμελιώδεις, λοιπόν, γνώσεις γύρω από το αντικείμενο της Μικροβιολογίας αποτελούν τον στόχο της υποενότητας αυτής. Έτσι, θα γίνει αναφορά στη φυσιολογία, την ταξινόμηση και τα χαρακτηριστικά των μικροοργανισμών, καθώς και στους τρόπους απομόνωσης και αναγνώρισής τους. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν τη δομή, τις λειτουργίες και τον τρόπο πολλαπλασιασμού των κυττάρων, ως αναπόσπαστου μέρους της λειτουργίας ολόκληρου του οργανισμού. Οι γνώσεις αυτές αποτελούν τη βάση τόσο για την κατανόηση των μηχανισμών με τους οποίους κάποιοι παθογόνοι μικροοργανισμοί προκαλούν λοιμώδη νοσήματα, όσο και για την κατανόηση του πώς τα τελευταία αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά.

Συνολικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μετά το τέλος της υποενότητας, θα είναι σε θέση: να περιγράφουν με σαφήνεια το κύτταρο και τις λειτουργίες των διαφόρων οργανιδίων του, να προβαίνουν σε μια αδρή αναγνώριση των μικροοργανισμών (ταξινόμηση, παθογονικότητα), αλλά και να αναγνωρίζουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη μικροοργανισμών στο ανθρώπινο σώμα. Με τον τρόπο αυτόν, θα μπορέσουν, στη συνέχεια, να κατανοήσουν τις μεθόδους διαχείρισης και αντιμετώπισης των λοιμώξεων και των λοιμωδών παραγόντων (εστιάζοντας την προσοχή τους περισσότερο στην πρόληψη παρά στη θεραπεία), ως ενός αναπόσπαστου μέρους της παρεχόμενης φροντίδας υγείας.

2.1.E.3 | ΣΥΧΝΟΤΕΡΟΙ ΠΑΘΟΓΟΝΟΙ ΜΙΚΡΟΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στη μεγάλη ομάδα των μικροβίων που μπορούν να προκαλέσουν λοιμώξεις στον ανθρώπινο οργανισμό. Αρχικά, θα γίνει σύντομη περιγραφή της σχέσης των μικροβίων με τον ανθρώπινο οργανισμό, καθώς και εξέταση εννοιών, όπως είναι: η μόλυνση, η λοίμωξη, ο αποικισμός, η φυσιολογική χλωρίδα, η επιδημία κ.ά. Επίσης, θα γίνει αναφορά στην «αλυσίδα» της λοίμωξης, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον λοιμογόνο παράγοντα, την πηγή μόλυνσης, τη θύρα εξόδου του μικροοργανισμού από το σώμα κ.λπ. Καθώς δεν προκαλούν όλα τα μικρόβια ασθένειες στον άνθρωπο, αλλά πολλά από αυτά συμβιώνουν μαζί του και συμβάλλουν στην καλή υγεία, κρίνεται ωφέλιμο να αντιληφθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τη διάκριση αυτήν, ώστε να μπορούν, στη συνέχεια, να εφαρμόζουν τους ενδεδειγμένους, κατά περίπτωση, τρόπους διαχείρισης των λοιμωδών παραγόντων.

Ακολουθώντας, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην παρουσίαση των συχνότερων παθογόνων, τα οποία περιλαμβάνουν: τον μηνιγγιτιδόκοκκο, τον αιμόφιλο της γρίπης, τους παθογόνους μύκητες, τους κορωνοϊούς κ.ά. Είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μετά το τέλος της υποενότητας, να είναι σε θέση να περιγράφουν όχι μόνο τα συμπτώματα, αλλά γενικότερα να δίνουν πληροφορίες σχετικά με τα επιδημιολογικά χαρακτηριστικά, τη διάγνωση, τη θεραπεία και τις επιπλοκές, αλλά και να διακρίνουν τις διαφορές των παραπάνω.

2.1.E.4 | ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

Ο τρόπος μετάδοσης και πρόληψης των λοιμωδών νοσημάτων αποτελεί μια ζωτικής σημασίας μαθησιακή υποενότητα για όσους/-ες εκπαιδεύονται τόσο σε διαδικασίες που απαιτούν αυστηρά πρωτοκόλλα υγιεινής όσο και σε θέματα πρόληψης, με στόχο την προστασία των ασθενών αλλά και των ιδίων. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μελετήσουν τις έννοιες και τις διαδικασίες εκείνες, οι οποίες αφορούν τους τρόπους μετάδοσης (π.χ. αερογενώς, μέσω ξενιστών ή μέσω τροφίμων) των λοιμωδών νοσημάτων που προκαλούνται από διάφορους μικροοργανισμούς. Ταυτόχρονα, θα εξεταστούν οι μέθοδοι πρόληψης της μετάδοσης λοιμωδών νοσημάτων, συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών άμυνας του ανθρώπινου οργανισμού, της χρήσης μάσκας, της υγιεινής των χεριών, της αποφυγής συνωστισμού και του εμβολιασμού. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται, ακόμα, στους τρόπους μετάδοσης των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων (AIDS, ηπατίτιδας κ.ά.), αλλά και των λοιμώξεων, στις οποίες ανήκει και ο κορωνοϊός Covid-19, καθώς αυτά αποτελούν παγκόσμια προβλήματα δημόσιας υγείας.

Στην υποενότητα αυτήν, επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις βασικές έννοιες της Ανοσολογίας (φυσική και επίκτητη ανοσία, ανοσοποίηση και εμβολιασμός), αλλά και με το εθνικό πρόγραμμα εμβολιασμών παιδιών και ενηλίκων. Επιπλέον, θα εξεταστούν τα αποτελεσματικά μέτρα προστασίας από λοιμώξεις για τους ίδιους/-ες, τους/τις ασθενείς και το περιβάλλον των χώρων φροντίδας

υγείας. Τα σημεία προσοχής περιλαμβάνουν και τα εκτεταμένα προγράμματα πρόληψης του γενικού πληθυσμού.

Συμπερασματικά, η μαθησιακή υποεπάρκεια βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην κατανόηση των τρόπων μετάδοσης και στην εφαρμογή προληπτικών μέτρων, στοιχείων που αποτελούν ζωτικής σημασίας δεξιότητες για τη συγκεκριμένη ειδικότητα και συνεισφέρουν στην προστασία της δημόσιας υγείας και την αποτροπή ή τη μείωση των πιθανών επιδημιών.

2.1.E.5 | ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ

Κάθε αποτελεσματική στρατηγική για την καταπολέμηση των λοιμώξεων στα νοσοκομεία πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα πρόληψης και, όταν αυτά δεν είναι αποτελεσματικά, μέτρα ελέγχου/αντιμετώπισης, καθώς συχνά τα παραπάνω αποτελούν δύο αλληλένδετες δράσεις. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στις επιπτώσεις των ανεπαρκών πρακτικών διαχείρισης των παθογόνων μικροοργανισμών. Αρχικά, περιγράφονται οι ορισμοί και οι έννοιες που συνδέονται με τον τομέα αυτόν, όπως είναι: η νοσοκομειακή λοίμωξη, τα αντιβιοτικά, η αντιμικροβιακή αντοχή, το αντιβιογράμμα, η ευαισθησία κ.ά. Ακολουθεί μια απλή αναφορά στις ανεπαρκείς πρακτικές στις κοινές (με την πρόληψη) στρατηγικές, όπως είναι η υγιεινή των χεριών, ο εμβολιασμός και η χρήση προστατευτικού εξοπλισμού. Στη συνέχεια, θα λάβει χώρα η παρουσίαση των μέτρων αντιμετώπισης, όπως είναι η χρήση αντιβιοτικών, οι μέθοδοι επιτήρησης και ιχνηλάτησης, η αναφορά των εστιών, καθώς και οι τεχνικές απομόνωσης των νοσούντων/-ουσών. Επίσης, γίνεται σύντομη αναφορά και στα φυσικά (θερμότητα, αποστείρωση κ.ά.) και τα χημικά (απολυμαντικά κ.ά.) μέσα που χρησιμοποιούνται για την καταστροφή των παθογόνων μικροοργανισμών.

Μετά το τέλος της υποεπάρκειας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση: να περιγράφουν όλους τους τρόπους αντιμετώπισης των λοιμώξεων, να κατανοούν τις επιπτώσεις των νοσοκομειακών λοιμώξεων, να αναπτύσσουν μέτρα πρόληψης και περιορισμού τους, να εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες οδηγίες με σκοπό τη θεραπεία τους (αντιμικροβιακή αντοχή, νέα αντιβιοτικά), αλλά και να χειρίζονται αποτελεσματικά μολυσμένα και καθαρά υλικά. Η διασύνδεση της υποεπάρκειας αυτής με άλλες υποεπάρκειες, όπως είναι οι «Βασικές αρχές Υγιεινής» και οι «Συχνότεροι παθογόνοι μικροοργανισμοί», μέσα από πρακτικά παραδείγματα νοσούντων/-ουσών από παθογόνους μικροοργανισμούς, θα βοηθήσει στη δημιουργία αποτελεσματικών σχεδίων πρόληψης και φροντίδας, με στόχο οι μελλοντικοί/-ές επαγγελματίες υγείας να είναι ενημερωμένοι/-ες και να ακολουθούν τις πιο πρόσφατες κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις.

2.1.E.6 | ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στην κατανόηση της καλής υγιεινής στην καθημερινή ζωή των ασθενών και των υγείων πληθυσμών, καθώς και στη

σύνδεσή της με την υγεία και την ευημερία του ατόμου. Η Ατομική Υγιεινή ασχολείται με τους παράγοντες που επιδρούν στην υγεία του ατόμου και διατυπώνει αρχές για την πρόληψη, τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας, ως μιας ευρύτερης έννοιας πέρα από την επιφανειακή σύνδεση του όρου με ένα απλό λουτρό. Κατά τη διάρκεια της υποεπένδυσης, γίνεται αναφορά στην αξία της διατήρησης ενός καθαρού και υγιεινού περιβάλλοντος εργασίας, ως διάστασης της Ατομικής Υγιεινής πέρα από την απλή ατομική καθαριότητα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν τα γενικότερα οφέλη όχι μόνο της πρόληψης της διασποράς των μικροβίων, αλλά και της αισθητικής (ενίσχυσης της άνεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου) και της κοινωνικής διάστασής της (π.χ., της προστασίας από τυχόν περιθωριοποιήσεις).

Χρήσιμες είναι, ακόμα, τόσο η εμβάθυνση σε θέματα επικοινωνίας όσο και η ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων, καθώς η σωστή, με ευαισθησία και σεβασμό στις ιδιαιτερότητές τους, επικοινωνία με τους/τις ασθενείς και τους/τις χρήστες/-τριες υπηρεσιών υγείας, σχετικά με θέματα προσωπικής υγιεινής, είναι κρίσιμης σημασίας για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και: στην εφαρμογή της στοματικής υγιεινής (πρόληψη τερηδόνας, ουλίτιδας και περιοδοντίτιδας) σε παιδιά, στην επίγνωση των ειδικών απαιτήσεων και περιορισμών σε άτομα τρίτης ηλικίας, σε περιπτώσεις αναπηρίας, καθώς και στη συνεχή ενημέρωση σχετικά με νέες πρακτικές και προϊόντα που σχετίζονται με την ατομική υγιεινή.

2.1.E.7 | ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπένδυση αναφέρεται σε βασικές γνώσεις σχετικά με τον χώρο της Υγιεινής και της Μικροβιολογίας των τροφίμων, εστιάζοντας την προσοχή κυρίως στον τρόπο πρόληψης και διαχείρισης των τροφιμογενών νοσημάτων, τα οποία προκαλούν σημαντική επιβάρυνση στη δημόσια υγεία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αρχικά, θα έρθουν σε επαφή με βασικούς όρους, όπως είναι η αλλοίωση των τροφίμων και τα τροφιμογενή νοσήματα. Στη συνέχεια, θα εξεταστούν οι κύριοι βιολογικοί, χημικοί και φυσικοί παράγοντες που μπορούν να επιμολύνουν ή γενικότερα να προκαλέσουν αλλοίωση στα τρόφιμα και το νερό, προκαλώντας πληθώρα νοσημάτων, όπως είναι οι τροφολοξινώσεις και τα συμπτώματά τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν, επίσης, να περιγράφουν τις κύριες αρχές συντήρησής των τροφίμων (θερμοκρασία, αναερόβιες συνθήκες κ.λπ.). Ειδική αναφορά θα γίνει και στη διαχείριση τροφίμων για ειδικές ομάδες ασθενών, όπως είναι τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι/-ες και οι ανοσοκατεσταλμένοι/-ες ασθενείς.

Επιπρόσθετα, θα γίνει αναφορά στις αλλεργίες και τις δυσανεξίες σε τρόφιμα που μπορούν να επηρεάσουν το θεραπευτικό αποτέλεσμα, αλλά και στο πώς αυτές μπορούν να προληφθούν. Ακόμα, έμφαση δίνεται στους βασικούς κανόνες της υγιεινής και της ασφαλούς διαχείρισης τροφίμων, ειδικά σε χώρους υγειονομικού ενδιαφέροντος.

Συνολικά, η μαθησιακή αυτή υποεπάρκεια βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόζουν τα υγιεινομικά μέτρα προστασίας τροφίμων και να αναγνωρίζουν τους παράγοντες κινδύνου, τις πηγές μόλυνσης/αλλοίωσης, αλλά και τα συμπτώματα των προκαλούμενων νοσημάτων.

2.1.E.8 | ΥΓΙΕΙΝΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στο περιβάλλον όπου ζει και εργάζεται ο άνθρωπος, δεδομένου ότι εκείνο αποτελεί έναν από τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες καλής υγείας. Προσανατολισμός και στόχος της υποεπάρκειας είναι να κάνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να κατανοήσουν πλήρως το βασικό περιεχόμενο της περιβαλλοντικής υγείας και τις επιπτώσεις της εργασίας και του περιβάλλοντος στην υγεία του πληθυσμού. Αρχικά, εξετάζονται τόσο η ρύπανση των τριών περιβαλλοντικών τμημάτων (αέρα, εδάφους και νερού) όσο και τα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισής της. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά του ατμοσφαιρικού αέρα, των υδάτων και του εδάφους, στον θόρυβο, τον φωτισμό και την επίδραση της ηλιακής ακτινοβολίας, αλλά και στο πώς αυτά συσχετίζονται με τη ζωή στον πλανήτη. Η εστίαση αφορά κυρίως τους παράγοντες που επιμολύνουν (όπως είναι οι πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η ηχορύπανση, η επιμόλυνση των υδάτων, η βιολογική ρύπανση κ.ά.) και το πώς αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου.

Επιπλέον, αναλύονται οι πιθανοί εργασιακοί κίνδυνοι και τα θέματα ασφαλείας της εργασίας (όπως τα επαγγελματικά νοσήματα και τα ατυχήματα) που σχετίζονται με τον χώρο υγείας, όπου θα κληθούν να εργαστούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες και αφορούν τους/τις ίδιους/-ες αλλά και τους/τις ασθενείς. Ταυτόχρονα, παρουσιάζονται πρακτικές και πολιτικές φιλικές προς το περιβάλλον και προς το άτομο, όπως είναι: ο σωστός διαχωρισμός και η μείωση των ιατρικών αποβλήτων, η διαχείριση των αιχμηρών νοσοκομειακών αντικειμένων, η ορθολογική χρήση της ενέργειας κ.ά. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εκπαιδευθούν στις διαδικασίες τακτικού καθαρισμού και απολύμανσης χώρων και αντικειμένων, στη σωστή χρήση των καθαριστικών και των απολυμαντικών, στον αερισμό των χώρων κ.λπ.

Συνολικά, η παρούσα μαθησιακή υποεπάρκεια αποτελεί τη βάση για τη δημιουργία ασφαλών χώρων για την πρόληψη των ασθενειών, φροντίζοντας για την υγεία τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών γενεών.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δετοράκης, Ι. (2003). *Βασικές αρχές της υγιεινής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Case, C., Fanke, B. & Gerard, T. (2017). *Εισαγωγή στη Μικροβιολογία* (2η έκδοση), (μτφρ. Ν. Σπανάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Χατζηπαναγιώτου, Σ. & Λεγάκης, Ν. (2017). *Τα μικρόβια και ο άνθρωπος. Ένα βιβλίο-γνωριμία με τον κόσμο των μικροβίων, για όλους*. Ιδιωτική έκδοση.
2. Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ). (2013). *Εγχειρίδιο ασφαλείας και υγιεινής τροφίμων για χειριστές εκτάκτων αναγκών*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://www.efet.gr/files/pdf/anakoinoseis/206008.PDF>
3. Ξηρουχάκη, Ε. Η. (2000). *Υγιεινή και επιδημιολογία στον χώρο του νοσοκομείου*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.
4. Θάνου, Ν., Νικολοπούλου-Ντέρου, Ε. & Τσιγαρά, Ε. (2021). *Υγιεινή Μικροβιολογία – Γ΄ ΕΠΑ.Λ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

2.1.ΣΤ • ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην απόκτηση των απαραίτητων ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων, ώστε να προσφέρουν αποτελεσματική βοήθεια με ασφάλεια σε επείγουσες καταστάσεις. Η ενότητα αποτελείται από το θεωρητικό και το εργαστηριακό σκέλος. Ειδικότερα, στο θεωρητικό μέρος, παρέχονται οι γνώσεις σχετικά με τις βασικές έννοιες των πρώτων βοηθειών, όπως είναι: η ασφαλής προσέγγιση του/της πάσχοντος/-ουσας, ο αλγόριθμος των πρώτων βοηθειών, η εκτίμηση της κατάστασης, η διαλογή των ασθενών (triage) στον τόπο του συμβάντος ή στο τμήμα επειγόντων περιστατικών, καθώς και οι ιδιαιτερότητες στην αντιμετώπιση βρεφών και παιδιών. Στη συνέχεια, αναλύονται: τα επείγοντα περιστατικά και η αντιμετώπισή τους σχετικά με το κυκλοφορικό και το αναπνευστικό σύστημα, τα εγκαύματα, οι δηλητηριάσεις και τα δήγματα, οι κακώσεις του μυοσκελετικού συστήματος, οι κατευθυντήριες οδηγίες για την εφαρμογή της καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης, οι διασωστικές τεχνικές σε σοκ (shock), σε απώλεια συνείδησης, σε πνιγμό και σε πνιγμονή, καθώς και η τοποθέτηση αεραγωγού για άμεσο αερισμό. Επίσης, γίνεται ειδική αναφορά τόσο στην αντιμετώπιση μαζικών καταστροφών (με εφαρμογή σχετικών σεναρίων) και περιπτώσεων απεγκλωβι-

σμού από αυτοκίνητο όσο και στους ειδικούς τρόπους μετακίνησης του/της πάσχοντος/-ουσας. Τέλος, στο πρακτικό σκέλος, γίνεται εξάσκηση στην παροχή πρώτων βοηθειών σε κάθε έκτακτο περιστατικό, όπως σε περιστατικά: απώλειας συνείδησης, ηλίαςης – θερμοπληξίας – κρυοπαγήματων – υποθερμίας, κρίσης άσθματος και άλλων επειγόντων προβλημάτων του αναπνευστικού, καρδιακού επεισοδίου, επιληψίας, υπογλυκαιμίας, καθώς και αγγειακού εγκεφαλικού επεισοδίου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διατυπώνουν τον αλγόριθμο των πρώτων βοηθειών μελετώντας αντίστοιχα παραδείγματα εκτάκτων περιστατικών,
- Περιγράφουν τις ενέργειες και τους χειρισμούς που εφαρμόζονται σε κάθε έκτακτο περιστατικό εξετάζοντας τη σοβαρότητα της κατάστασης,
- Περιγράφουν τα βήματα της καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες,
- Διακρίνουν τους εσφαλμένους από τους ορθούς χειρισμούς των παρεχόμενων πρώτων βοηθειών αξιολογώντας το περιστατικό,
- Ταξινομούν το υλικό στο τμήμα επειγόντων περιστατικών, το ασθενοφόρο ή το φαρμακείο,
- Επιλέγουν τον τρόπο που ενεργούν, ανάλογα με τον/την πάσχοντα/-ουσα, το συμβάν και τη βαρύτητά του για όλα τα περιστατικά,
- Συνδυάζουν τους υπάρχοντες πόρους για την υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων σε ένα συμβάν,
- Εφαρμόζουν τις πρώτες βοήθειες στον/στην ενήλικα, το βρέφος και το παιδί,
- Συμμετέχουν στη διαδικασία της διαλογής του περιστατικού στο τμήμα επειγόντων περιστατικών,
- Ελέγχουν για τυχόν επιπλοκές στο περιστατικό μετά την παρέμβασή τους,
- Επαληθεύουν τα αποτελέσματα των πράξεών τους,
- Ανταποκρίνονται επιτυχώς στα σενάρια προσομοίωσης έκτακτων περιστατικών,
- Αρνούνται την παροχή πρώτων βοηθειών, εάν δεν πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συνεργάζονται με τους/τις επαγγελματίες υγείας, προκειμένου να αντιμετωπίζουν επείγουσες καταστάσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Επείγον περιστατικό / Διαλογή ασθενών / Αιμορραγία / Καταπληξία / Απώλεια συνείδησης / Απινιδωτής / Καρδιοπνευμονική αναζωογόνηση / Κάταγμα / Πνιγμονή / Πολυτραυματίας / Έγκαυμα / Επιληπτική κρίση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (2), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενότητων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΤΕΠ
2	ΒΑΣΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
3	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΕ ΣΟΚ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΑΠΩΛΕΙΑ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ
4	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΝΙΓΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΠΝΙΓΜΟΥ
5	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΛΥΤΡΑΥΜΑΤΙΑ
6	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΚΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ
7	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΕΙΓΟΝΤΟΣ ΣΕ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ/-Η ΑΣΘΕΝΗ
8	ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.ΣΤ.1 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΤΕΠ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες, οι οποίες εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που απαιτούνται επείγουσες νοσηλευτικές παρεμβάσεις και παροχή πρώτων βοηθειών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τη λειτουργία του ΤΕΠ, ενός βασικού τμήματος του νοσοκομείου που υποδέχεται επείγοντα περιστατικά, δηλαδή περιπτώσεις που χρήζουν άμεσης φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, θα λάβουν πληροφορίες για την αποτελεσματική εργονομία του ΤΕΠ, τον διαθέσιμο εξοπλισμό ανάλογα με τον τύπο ασθένειας ή τραυματισμού που πρόκειται να αντιμετωπιστεί, καθώς και τις ανάγκες στελέχωσης με διάφορες ειδικότητες επαγγελματιών υγείας.

Είναι σημαντικό, ακόμα, το γεγονός ότι θα εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές της διαλογής (triage) των ασθενών, με αναφορά σε συγκεκριμένες κλίμακες διαλογής που χρησιμοποιούνται τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα. Ειδικότερα, θα μάθουν να αξιολογούν τη βαρύτητα της κατάστασης του/της ασθενούς και να προβαίνουν σε ταξινόμηση ανάλογα με τα προβλήματα που διακρίνουν (απειλητική, επείγουσα και μη επείγουσα κατάσταση), ώστε να δοθεί η κατάλληλη προτεραιότητα στους/στις ασθενείς που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης, αλλά και να επιτευχθεί η καλύτερη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων στο ΤΕΠ (ανθρώπινου δυναμικού, εξοπλισμού, υλικοτεχνικής υποδομής και χρόνου). Η ταξινόμηση γίνεται με τη χρήση χρωματικών ή αριθμητικών κωδικών, ανάλογα με το σύστημα διαλογής που εφαρμόζεται. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να εφαρμόζουν τον αλγόριθμο ABCDE, με στόχο την ασφαλή και άμεση αντιμετώπιση του/της ασθενούς.

2.1.ΣΤ.2 | ΒΑΣΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενοότητα έχει ως αντικείμενό της τη βασική υποστήριξη της ζωής. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της υποενοότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τη θεωρία και την πρακτική άσκηση που σχετίζεται με την έγκαιρη αναγνώριση των βασικών απειλητικών για τη ζωή καταστάσεων, καθώς και με την άμεση αντιμετώπισή τους μέσω της εφαρμογής της τεχνικής της καρδιοπνευμονικής αναζωογόνησης (ΚΑΡΠΑ). Επίσης, θα μάθουν να ακολουθούν τα βήματα και την τεχνική της πρωταρχικής εκτίμησης ενός/μίας τραυματία, θα γνωρίσουν τη διαδικασία και τις αρχές ιεράρχησης της βαρύτητας των απειλητικών για τη ζωή καταστάσεων και θα μπορέσουν να οργανώσουν τα βήματα της δευτεροβάθμιας εκτίμησης των ασθενών. Η κατανόηση της πρακτικής εφαρμογής της ΚΑΡΠΑ θα δώσει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις ικανότητες διαχείρισης του/της ασθενούς σε επιδείνωση της κατάστασής του/της, με στόχο τη βελτίωση της έκβασης.

Στην υποενοότητα αυτήν, ακόμα, θα αναπτυχθούν με σαφήνεια και ακρίβεια τα βήματα που πρέπει να ακολουθούνται στην ΚΑΡΠΑ, σύμφωνα, πάντα, με τις πρόσφατες οδηγίες που αναφέρονται: στην ασφαλή προσέγγιση του/της ασθενούς, στον έλεγχο της αντίδρασής του/της, στην κλήση για βοήθεια, στην απελευθέρωση του αεραγωγού, στον έλεγχο της αναπνοής, καθώς και στον τρόπο και στο πλήθος των θωρακικών συμπίεσεων και αναπνοών διάσωσης που απαιτούνται. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταστούν ικανοί/-ές να διακρίνουν τον φυσιολογικό από τον παθολογικό τύπο αναπνοής, καθώς και τους παράγοντες που μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα.

Με την ολοκλήρωση της υποενοότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα σημεία που υποδηλώνουν καρδιακή ανακοπή και θα εξοικειωθούν με τη χρήση του αυτόματου ή του χειροκίνητου (όπου υπάρχει) απινιδωτή.

2.1.ΣΤ.3 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΕ ΣΟΚ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΑΠΩΛΕΙΑ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Στην εν λόγω υποενοότητα και στο πρώτο μέρος της, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τη διαχείριση ενός/μίας ασθενούς σε σοκ (shock) ή σε καταπληξία. Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να αναγνωρίσουν τα είδη του shock (καρδιογενές, υποογκαιμικό, νευρογενές, σηπτικό και μεικτό), καθώς και τα βασικά αίτια της πρόκλησής του. Ακόμα, θα μάθουν τους τρόπους αναγνώρισης και διαχείρισης μιας μεγάλης αιμορραγίας που οδηγεί σε shock. Ακόμα, στην περίπτωση ενός νευρογενούς shock, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να αναγνωρίσουν κάποιον τυχόν τραυματισμό που προϋπάρχει και να οργανώσουν με ασφάλεια τη μεταφορά και τη διαχείριση του/της ασθενούς, αποφεύγοντας την πρόκληση ιατρογενούς βλάβης.

Θα τονιστεί ιδιαίτερα το ότι, σε περίπτωση shock, είναι σημαντικές τόσο η διασφάλιση του αεραγωγού όσο και η υποστήριξη της αναπνοής του/της ασθενούς. Παράλληλα, θα γίνει απόλυτα σαφές ότι, κατά τη διαφορική διάγνωση του shock, η κλινική εικόνα του/της ασθενούς έχει ιδιαίτερη σημασία. Στο πλαίσιο αυτής της υποενοότητας και στο δεύτερο μέρος της, θα αναπτυχθεί και η κατάσταση της λιποθυμίας.

ας και της απώλειας συνείδησης γενικότερα. Μέσα από τη θεωρία, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να διακρίνουν την κατάσταση αυτήν από μια επιληπτική κρίση. Επίσης, θα αναλυθεί η άμεση παρέμβαση, η οποία είναι αναγκαία να γίνει σε περίπτωση επείγουσας νόσου.

Ιδιαίτερη σημασία, στην περίπτωση αυτήν, έχουν οι μέθοδοι αναγνώρισης των κλινικών σημείων και συμπτωμάτων του/της ασθενούς, τα αίτια που οδήγησαν στην κατάσταση αυτήν, η διενέργεια του απαιτούμενου εργαστηριακού ελέγχου, καθώς και η λήψη του ιστορικού του/της ασθενούς.

2.1.ΣΤ.4 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΝΙΓΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΠΝΙΓΜΟΥ

Στην παρούσα εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν την πνιγμονή από τον πνιγμό, δύο έννοιες που συχνά συγχέονται. Ειδικότερα, θα μπορούν να εντοπίσουν την οξεία απόφραξη των αεραγωγών, η οποία διαφέρει ως προς το αίτιο στις δύο προαναφερθείσες περιπτώσεις, ανάμεσα στους/στις ενήλικες και τα παιδιά, στα οποία συχνά προκαλείται από κάποιο αντικείμενο και όχι από φαγητό, όπως συμβαίνει στους/στις ενήλικες. Επομένως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίσουν την κλινική εικόνα της πνιγμονής και να διακρίνουν την πλήρη από τη μερική απόφραξη του αεραγωγού.

Ακόμα, θα γνωρίσουν τις μεθόδους αντιμετώπισης της πνιγμονής, ανάλογα με το αν ο/η ασθενής επικοινωνεί ή όχι. Επιπροσθέτως, θα εξοικειωθούν με τη χρήση ειδικών συσκευών που μπορούν να βοηθήσουν τον/την επαγγελματία υγείας να εφαρμόσει ειδικό χειρισμό (λαβή Heimlich), καθώς και με τις διαφορές της εφαρμογής του χειρισμού σε ενήλικες και σε παιδιά. Όσον αφορά τη διαχείριση του πνιγμού, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τις μεθόδους αντιμετώπισής του, καθώς και την παροχή φροντίδας σε ασθενή με συμπτώματα πνιγμού, είτε αμέσως μετά τη διάσωσή του/της είτε κατά τη διάρκεια της νοσηλείας του/της.

Στο πλαίσιο του εργαστηριακού μέρους της υποενότητας, θα γίνει εφαρμογή των τεχνικών αυτών, με στόχο την εξοικείωση των εκπαιδευομένων και την απόκτηση των κατάλληλων δεξιοτήτων αντιμετώπισης των καταστάσεων πνιγμονής και πνιγμού.

2.1.ΣΤ.5 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΛΥΤΡΑΥΜΑΤΙΑ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τις βασικές αρχές διαχείρισης ενός/μίας πολυτραυματία. Τονίζεται, αρχικά, η σημαντικότητα της ασφάλειας του πεδίου και περιγράφονται η διαδικασία της βασικής εκτίμησης και η εφαρμογή του αλγορίθμου ABCDE σε αυτή την κατηγορία ασθενών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν ότι τα πρώτα πέντε λεπτά αφιερώνονται στην εξασφάλιση του αεραγωγού, στον αερισμό του/της ασθενούς και τον έλεγχο της κυκλοφορίας, καθώς και το ότι ο/η αιμοδυναμικά ασταθής πολυτραυματίας πάσχει από αιμορραγική καταπληξία, μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο. Επίσης, στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα

έρθουν σε επαφή με τη διερεύνηση του/της ασθενούς για κρυφές εστίες αιμορραγίας, π.χ. στην κοιλιακή χώρα, την υπεζωκοτική κοιλότητα, τον οπισθοπεριτοναϊκό χώρο και την πύελο. Θα γνωρίσουν, ακόμα, την επανεκτίμηση και την επανεξέταση του/της ασθενούς, τόσο κατά τη διάρκεια της ανάνηψης όσο και γενικότερα κατά τη νοσηλεία του/της στο νοσοκομείο, ώστε να διασφαλισθεί ότι κάθε κάκωση θα διαγνωσθεί.

Καθ' όλη τη διάρκεια της αξιολόγησης και αντιμετώπισης του/της πολυτραυματία, είναι σημαντικό να λαμβάνεται κάθε απαραίτητο μέτρο για την αποφυγή κάποιας ιατρογενούς ή αυτοπροκαλούμενης κάκωσης του νωτιαίου μυελού. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν ότι η σπονδυλική στήλη (ΣΣ) θα πρέπει να παραμένει ακινητοποιημένη για λόγους προστασίας.

Σημαντικό μέρος της υποενότητας καταλαμβάνει και η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τις βασικές αρχές μετακίνησης ενός/μιας τραυματία με υποψία κάκωσης της σπονδυλικής στήλης, η οποία θα πρέπει να γίνεται έπειτα από σχεδιασμό και με τη βοήθεια τεσσάρων ή περισσότερων ατόμων, ανάλογα με το ύψος και το βάρος του/της ασθενούς.

2.1.ΣΤ.6 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΚΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Στην υποενότητα αυτήν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν τα διάφορα είδη κακώσεων που προκαλούνται από εξωτερικούς φυσικούς ή/και μηχανικούς παράγοντες. Στο πλαίσιο αυτό, θα παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά για τις εκδορές, τις θλάσεις, τα διαστρέμματα, τα κατάγματα, τα εξάρθρηματα, τις βλάβες που προκαλούνται από δήγματα εντόμων, τα είδη κακώσεων από ξένα σώματα και γενικότερα τα διάφορα είδη τραυμάτων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να διακρίνουν τα αίτια που προκαλούν τους διάφορους τύπους κακώσεων, ώστε να είναι σε θέση να εκτιμούν ταυτόχρονα τη βαρύτητα της βλάβης και τον κίνδυνο για τη ζωή του/της ασθενούς, με απώτερο στόχο να μάθουν τους βασικούς τρόπους διαχείρισης της κάθε κάκωσης. Επιπροσθέτως, θα γνωρίσουν σε θεωρητικό επίπεδο τις κακώσεις που προκαλούνται από φυσικά αίτια, όπως είναι η θερμότητα (έγκαυμα, θερμοπληξία), το ψύχος, ο ηλεκτρισμός κ.λπ. Παράλληλα, θα μάθουν να διαχειρίζονται τόσο τα μεμονωμένα περιστατικά όσο και εκείνα που είναι αποτέλεσμα μιας μαζικής καταστροφής.

Στην υποενότητα, ακόμα, θα γίνει ειδική αναφορά στη διαχείριση και τη φροντίδα ενός/μιας εγκαυματία στην επείγουσα φάση στο ΤΕΠ του νοσοκομείου ή σε δομή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, καθώς και στη δευτερογενή διαχείριση στον νοσηλευτικό θάλαμο. Στο πλαίσιο της διαχείρισης και της αντιμετώπισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα λάβουν μέρος τόσο σε ασκήσεις, στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, σχετικά με την εκτίμηση της έκτασης και του βάθους ενός εγκαύματος, όσο και στην εφαρμογή ειδικών πρωτοκόλλων για τη φροντίδα του.

2.1.ΣΤ.7 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΕΙΓΟΝΤΟΣ ΣΕ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ/-Η ΑΣΘΕΝΗ

Οι πρώτες βοήθειες αποτελούν βασικό εφόδιο των επαγγελματιών που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, όπως είναι οι νοσηλεύτές/-τριες. Στην εν λόγω υποενοότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα λάβουν τις βασικές γνώσεις της παροχής πρώτων βοηθειών και του χειρισμού επείγουσών καταστάσεων στον/στη χειρουργικό/-ή ασθενή. Ειδικότερα, θα μάθουν να εκτιμούν και να αντιμετωπίζουν την αιμορραγία σε διάφορα είδη τραύματος. Επίσης, θα μπορούν να διακρίνουν σημαντικές επείγουσες καταστάσεις που σχετίζονται με χειρουργικά προβλήματα, όπως είναι η οξεία κοιλία. Παράλληλα, θα εξοικειωθούν στην αναγνώριση συγκεκριμένων σημείων, τα οποία υποδηλώνουν χειρουργικές καταστάσεις που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης (π.χ. θετικό σημείο Murphy ως άλγος στο δεξιό υποχόνδριο κατά την ψηλάφηση και θετικό σημείο Giordano ως ένδειξη κολικού του νεφρού). Ακόμα, θα εκπαιδευθούν στην αντιμετώπιση της αναπνευστικής δυσχέρειας στους/στις χειρουργικούς/-ές ασθενείς, συμμετέχοντας σε διάφορες διαδικασίες, όπως στη χορήγηση οξυγόνου με διάφορες συσκευές, στον αερισμό με Ambu, στη συμμετοχή σε επείγουσα διασωλήνωση, στην τοποθέτηση ρινογαστρικού καθετήρα σε επείγουσα κατάσταση, στην εφαρμογή φλεβοκέντησης, στη χορήγηση υγρών και φαρμάκων εφαρμόζοντας τις ιατρικές οδηγίες κ.λπ.

Τέλος, στη διάρκεια αυτής της εκπαιδευτικής υποενοότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τους ενδεδειγμένους τρόπους διαχείρισης συγκεκριμένων επείγουσών χειρουργικών περιπτώσεων, όπως, για παράδειγμα, της κοιλιακής αιμορραγίας και του πυελικού άλγους, των εκχυμώσεων στο σώμα μιας γυναίκας και των τραυματισμών με αντικείμενο που μπορούν να υποδηλώνουν περιστατικά βίας εντός της οικογένειας, σεξουαλική κακοποίηση κ.λπ.

2.1.ΣΤ.8 | ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποενοότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες αναφορικά με την αντιμετώπιση περιστατικών εκούσιας ή ακούσιας δηλητηρίασης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξετάσουν τα αίτια των δηλητηριάσεων (φάρμακα, είδη οικιακής χρήσης, γεωργικά φάρμακα, τροφές, φυτά κ.ά.) και τους κύριους στόχους αντιμετώπισης της δηλητηρίασης, οι οποίοι περιλαμβάνουν: την αποτροπή απορρόφησης της ουσίας από τον οργανισμό, την εξουδετέρωση της ουσίας (χορήγηση αντιδότη), την επιτάχυνση της αποβολής της και τη συμπτωματική αγωγή. Αρχικά, παρουσιάζονται οι πιθανοί οδοί λήψης της ουσίας/δηλητηρίου (πεπτική, αναπνευστική, δερματική και παρεντερική), καθώς αυτοί καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο απομάκρυνσης της ουσίας από τον οργανισμό. Στη συνέχεια, περιγράφονται τόσο η συμπτωματολογία των δηλητηριάσεων από την πεπτική οδό όσο και τα σημεία απορρόφησής τους (στομάχι, δωδεκαδάκτυλο, λεπτό έντερο). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, επίσης, στους τρόπους απομάκρυνσης της ουσίας από τον οργανισμό, στην κένωση του στομάχου (γαστρικές πλύσεις, χορήγηση ενεργού άνθρακα, έμετο), καθώς και στις αντενδείξεις των γαστρικών πλύσεων

(λήψη καυστικών/διαβρωτικών ουσιών, παρουσία σπασμών, κωματώδη κατάσταση κ.ά.). Ειδική αναφορά θα γίνει στην αντιμετώπιση των δηλητηριάσεων από το αναπνευστικό, όπου η υποστήριξη των ζωτικών λειτουργιών και η εφαρμογή της ΚΑΡΠΑ είναι απαραίτητες.

Επιπλέον, θα παρουσιαστούν οι βασικές ενέργειες αντιμετώπισης των δηλητηριάσεων από οινόπνευμα, από τροφές (έμετος, ενεργός άνθρακας, ενυδάτωση), αλλά και μέσω του δέρματος (αφαίρεση ενδυμάτων, σχολαστική καθαριότητα).

Με την ολοκλήρωση της τελευταίας υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις καταστάσεις δηλητηρίασης, να παρέχουν τις κατάλληλες πληροφορίες στο κέντρο δηλητηριάσεων και να εφοδιάζουν με τον κατάλληλο εξοπλισμό/υλικά το τροχήλατο αντιμετώπισης επείγουσών καταστάσεων, συνεπικουρώντας στη διαδικασία των γαστρικών πλύσεων.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Μπαλτόπουλος, Γ. Ι. (2009). *Πρώτες βοήθειες και πρακτική θεραπευτική συνήθων καταστάσεων* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
2. Karutz, H. & Buttlar, M. von. (2015). *Πρώτες βοήθειες με 110 έγχρωμες εικονογραφημένες σελίδες*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
3. Ιατράκης, Γ., Αντωνίου, Ε., Περηφάνου, Δ. & Νοταρά, Β. (2020). *Πρώτες βοήθειες – Επείγουσες καταστάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Δεσμός.

Συμπληρωματικές

1. Τσολακίδης, Γ., Μοστράτου, Ε., Αθανασόπουλος, Ι. & Σπύρου, Σ. (2016). *Εγχειρίδιο αντιμετώπισης επειγόντων περιστατικών*. Αθήνα: 251 Γενικό Νοσοκομείο Αεροπορίας, Τμήμα Εκπαίδευσης.
2. Αποστόλου, Θ. Μ. & Χατζηπροδρομίδου, Ι. Π. (2021). *Πρώτες βοήθειες στις Επιστήμες Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
3. Παπαλεξανδρής, Σ. (2012). *Πρώτες βοήθειες*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/02/prwtes_voitheies.pdf
4. Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ). (2017). *Εγχειρίδιο πρώτων βοηθειών*. Ανακτήθηκε την 1 Ιουλίου 2026 από: <https://www.ekab.gr/files/entypa/EKAB-protos-voithies.pdf>

2.2 • ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄

2.2.A • ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές αρχές της νοσηλευτικής φροντίδας για την αντιμετώπιση ασθενών με παθολογικά και με χειρουργικά προβλήματα υγείας. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι αρχές της ασηψίας, της απολύμανσης και της απορρύπανσης για τον έλεγχο των λοιμώξεων. Η ενότητα πραγματεύεται τις μεθόδους της άσηπτης τεχνικής υγιειονομικού υλικού (επιδεσμικού υλικού, εργαλείων και προστατευτικού εξοπλισμού), καθώς και άλλου εξοπλισμού για τη διενέργεια ιατρικών πράξεων που απαιτούν άσηπτη τεχνική. Στο θεωρητικό σκέλος, αναπτύσσεται η απόκτηση των αναγκαίων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εφαρμόζουν, με επίβλεψη ή κατόπιν ανάθεσης από νοσηλεύτη/-τρια, τις ενδεδειγμένες ενέργειες, στο πλαίσιο των απαιτούμενων παρεμβάσεων, σε ασθενείς με προβλήματα του αναπνευστικού, του πεπτικού, του καρδιαγγειακού, του ουροποιητικού, του μυοσκελετικού και του νευρικού συστήματος. Επίσης, παρουσιάζονται τόσο οι αρχές της φροντίδας χειρουργικών ασθενών και ασθενών με έγκαυμα, με τραχειοστομία, με ακρωτηριασμό, με έλξη, με γύψινο επίδεσμο, καθώς και με διαταραχές των ενδοκρινών αδένων, των αισθητήριων οργάνων, του αίματος και της ούρησης, όσο και η φροντίδα στο τελικό στάδιο της ζωής. Επίσης, στο εργαστηριακό μέρος της ενότητας, εφαρμόζονται οι αρχές χορήγησης των φαρμάκων από το στόμα, παρεντερικά, με αλοιφές και με κολλύρια.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Εκτιμούν τις βασικές ανάγκες και τα προβλήματα των ασθενών,
- Σχεδιάζουν εξατομικευμένη νοσηλευτική φροντίδα,
- Εφαρμόζουν τις αρχές της άσηπτης τεχνικής κατά τη χρήση αποστειρωμένου υλικού,
- Διαχειρίζονται με ασφάλεια τον/την κλινήρη ασθενή παρέχοντας νοσηλευτική φροντίδα για κάλυψη των βασικών του/της αναγκών,
- Οργανώνουν την εύρυθμη λειτουργία του εξοπλισμού του θαλάμου για την εξειδικευμένη νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών (οξυγονοθεραπεία, αναρροφήσεις),
- Ελέγχουν τη λειτουργία της παροχής οξυγόνου και της αναρρόφησης,
- Κατονομάζουν τις οδούς χορήγησης των φαρμάκων (χορήγηση εντερικά και παρεντερικά),
- Αναγνωρίζουν τα προβλήματα από λάθος χορήγηση φαρμάκων,
- Εξοικειώνονται με την τεχνική της χορήγησης φαρμάκων ενδομυϊκά, υποδόρια και ενδοδερμικά,

- Εφαρμόζουν την υγιεινή των χεριών για την πρόληψη των λοιμώξεων,
- Χρησιμοποιούν αποστειρωμένα γάντια,
- Αναγνωρίζουν τις βασικές αρχές διαχείρισης των χειρουργικών ασθενών μελετώντας τις ανάγκες τους,
- Εφαρμόζουν την προεγχειρητική, τη διεγχειρητική και τη μετεγχειρητική φροντίδα του/της ασθενούς,
- Αναγνωρίζουν τις πιθανές μετεγχειρητικές επιπλοκές που αφορούν ασθενείς με παθολογικά και χειρουργικά νοσήματα,
- Εκτελούν βασικές νοσηλευτικές τεχνικές και ειδικές δεξιότητες στην ολιστική φροντίδα ασθενών με παθολογικά και με χειρουργικά προβλήματα, κατόπιν ανάθεσης από νοσηλεύτη/-τρια ή/και με την επίβλεψή του/της,
- Καταμετρούν τα προσλαμβανόμενα και τα αποβαλλόμενα υγρά, καταγράφοντάς τα σε σχετικό έντυπο σύμφωνα με τις ενδεδειγμένες διαδικασίες,
- Εξοικειώνονται με την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας ανάλογα με τις ανάγκες της νοσηλείας του/της ασθενούς σε όλα τα επίπεδα της φροντίδας υγείας (πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο και τριτοβάθμιο).

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Πλάνο νοσηλευτικής φροντίδας / Πρόληψη λοιμώξεων / Χορήγηση φαρμάκων / Οξυγονοθεραπεία / Προαγωγή ατομικής υγιεινής / Τεχνικές μετακίνησης ασθενών / Εντερική και παρεντερική σίτιση / Παροχετεύσεις / Έλκη πίεσης / Περιεγχειρητική φροντίδα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (4), Σύνολο (7).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΠΛΑΝΟ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ
2	ΑΣΗΨΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ
3	ΑΣΦΑΛΗΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ
4	ΟΞΥΓΟΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
5	ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
6	ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΛΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΑΣΘΕΝΩΝ
7	ΘΡΕΨΗ ΚΑΙ ΣΙΤΙΣΗ
8	ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΟΥΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΩΣΕΩΝ
9	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΕΛΚΩΝ ΠΙΕΣΗΣ
10	ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Κείμενο αναφοράς

2.2.A.1 | ΠΛΑΝΟ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και την παρουσίαση της νοσηλευτικής διεργασίας, καθώς και στην εφαρμογή του πλάνου παροχής φροντίδας στον/στην ασθενή. Στόχος της είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τη διαδικασία της νοσηλευτικής διεργασίας ως ένα σύνολο ενεργειών αλληλένδετων δραστηριοτήτων και να τη χρησιμοποιήσουν για την παροχή εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας. Στη συνέχεια της υποενότητας, αναλύονται τα πέντε στάδια/βήματα της νοσηλευτικής διεργασίας και ειδικότερα: α) η εκτίμηση της κατάστασης του/της ασθενούς, β) η νοσηλευτική διάγνωση, γ) ο προγραμματισμός, δ) η εφαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας και ε) η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που επετεύχθησαν. Ακολούθως, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά της νοσηλευτικής διεργασίας, η οποία αποτελεί μια συστηματική διαδικασία, επικεντρώνεται σε στόχους και στο άτομο, προωθεί τη συμμετοχή του/της ασθενούς και μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στο περιβάλλον του νοσοκομείου όσο και σε υγειονομικές δομές της κοινότητας.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται, επίσης, στη σημαντικότητα της εφαρμογής του πλάνου φροντίδας, καθώς είναι εκείνο που εξασφαλίζει την ποιότητα της φροντίδας ως μιας διαδικασίας συνεργατικής μεταξύ του/της νοσηλευτή/-τριας, των ασθενών και των άλλων μελών της ομάδας υγείας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στην παρούσα υποενότητα, θα κατανοήσουν, επιπλέον, ότι η νοσηλευτική διεργασία αποτελεί ένα εργαλείο για τον εντοπισμό προβλημάτων των ασθενών και θα αναπτύξουν τις κατάλληλες δεξιότητες της συλλογής και της καταγραφής πληροφοριών που αφορούν την κατάσταση υγείας των ασθενών (νοσηλευτικό ιστορικό, υποκειμενικά στοιχεία/δηλώσεις και αντικειμενικά στοιχεία/εργαστηριακά ευρήματα).

Τέλος, θα καταστούν ικανοί/-ές να εφαρμόζουν το πλάνο φροντίδας, να θέτουν προτεραιότητες, να εκτελούν τις νοσηλευτικές παρεμβάσεις και να εκτιμούν τα αποτελέσματα σε σχέση με τους προσδοκώμενους στόχους.

2.2.A.2 | ΑΣΗΨΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα είναι βασική για την παροχή ασφαλούς και ποιοτικής φροντίδας υγείας στους/στις ασθενείς, καθώς αποσκοπεί στην κατάρτιση των εκπαιδευομένων αναφορικά με τα μέτρα πρόληψης που πρέπει να λαμβάνονται για την αποφυγή της ανάπτυξης και της διασποράς παθογόνων μικροοργανισμών στο νοσοκομείο, κατ' οίκον και στην κοινότητα. Στο θεωρητικό μέρος της υποενότητας, περιγράφονται οι κύριες κατηγορίες μικροοργανισμών που προκαλούν τις λοιμώξεις στους χώρους υγείας, οι οποίες είναι τα βακτήρια, οι ιοί και οι μύκητες. Ακολούθως, αναλύονται τα στάδια της λοίμωξης, η συμπτωματολογία τους, οι μηχανισμοί διασποράς των παθογόνων μικροοργανισμών, καθώς και οι αμυντικοί μηχανισμοί του ανθρώπινου οργανισμού. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην παρουσίαση των αλληλέν-

δετων παραγόντων που σχηματίζουν τον κύκλο της λοίμωξης, καθώς η παρέμβαση σε οποιονδήποτε από αυτούς τους παράγοντες ή την πορεία του κύκλου είναι δυνατό να ανακόψει τη διασπορά και την εκδήλωση της λοίμωξης.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποεπότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξετάσουν τις εφαρμογές της ασηψίας, της αντισηψίας, της απολύμανσης και της αποστείρωσης, καθώς και τους κανόνες χρήσης του αποστειρωμένου υλικού. Επιπλέον, η εκμάθηση τεχνικών για την υγιεινή των χεριών και την εφαρμογή του προστατευτικού ατομικού εξοπλισμού, αλλά και οι αρχές πρόληψης και περιορισμού των ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων στους χώρους υγείας θα τους/τις δώσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες για την προστασία των ίδιων, των ασθενών και των φροντιστών/-τριών στους χώρους υγείας.

Για τη διδασκαλία της υποεπότητας, προτείνεται η χρήση παραδειγμάτων και η εξάσκηση στην εφαρμογή μπλούζας, μάσκας και γαντιών, στη διαχείριση του ιματισμού και στην υγιεινή των χεριών. Συνολικά, με το πέρας της μαθησιακή υποεπότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι ικανοί/-ές να εφαρμόζουν αποστειρωμένο ιματισμό και να υιοθετούν τους τρόπους και τις μεθόδους της άσηπτης τεχνικής στη φροντίδα των ασθενών.

2.2.A.3 | ΑΣΦΑΛΗΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ

Η χορήγηση φαρμάκων αποτελεί μία από τις πιο συχνές κλινικές διαδικασίες στον νοσηλευτικό χώρο και απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ευθύνη, καθώς κάθε φάρμακο έχει θεραπευτική δράση στον ανθρώπινο οργανισμό, σε συγκεκριμένη ποσότητα και σε συγκεκριμένα μεσοδιαστήματα χορήγησης. Στην εν λόγω υποεπότητα, περιγράφονται: οι βασικές πληροφορίες για τα φαρμακευτικά σκευάσματα που πρέπει να γνωρίζει ο/η βοηθός νοσηλεύτη/-τριας, τα απλά αναλγητικά φάρμακα, καθώς και οι αρχές για την ασφαλή χορήγησή τους, δηλαδή το να δοθεί το σωστό φάρμακο στον/στη σωστό/-ή ασθενή, στη σωστή δόση, οδό και ώρα και πάντα με τη σωστή καταγραφή, προσέγγιση και έλεγχο. Στο πλαίσιο της υποεπότητας, ακόμα, θα περιγραφούν οι οδοί χορήγησης των φαρμάκων (τοπική, εντερική και παρεντερική οδός) και οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη διαδικασία και με τις τεχνικές χορήγησης των φαρμάκων από το στόμα, από το δέρμα με επάλειψη ή ψεκασμό, υπογλώσσια, μέσω της αναπνευστικής οδού ρινικά ή με εισπνοές, με οφθαλμική ή ωτική ενστάλαξη, από το ορθό και τον κόλπο, αλλά και μέσω ρινογαστρικού σωλήνα σίτισης. Ιδιαίτερη, μάλιστα, αναφορά δίνεται στην παρεντερική οδό χορήγησης, η οποία, περιλαμβάνει την ενδοδερμική, την υποδόρια, την ενδομυϊκή και την ενδοφλέβια έγχυση των φαρμάκων.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στο εργαστηριακό μέρος της υποεπότητας, θα εξοικειωθούν με τον υπολογισμό της δόσης, με τους διαφορετικούς τύπους βελονών και σύριγγων, με την προετοιμασία της σύριγγας για χρήση, με τη διαδικασία διάλυσης και αναρρόφησης στείρων διαλυμάτων από τα φιαλίδια/φύσιγγες, με την ανάμι-

ξη συμβατών φαρμάκων σε μια σύριγγα, καθώς και με τις θέσεις για ένεση ανάλογα με την παρεντερική οδό χορήγησης του φαρμάκου, με στόχο την ασφαλή χορήγηση της φαρμακευτικής αγωγής.

2.2.A.4 | ΟΞΥΓΟΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η οξυγονοθεραπεία περιλαμβάνει τη χορήγηση οξυγόνου σε οξείες ή σε χρόνιες καταστάσεις για την αντιμετώπιση ή την πρόληψη της υποξυγοναιμίας. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στο να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τη διαδικασία της οξυγονοθεραπείας σε ασθενείς με ανεπαρκή πρόσληψη οξυγόνου (ανεπαρκή αερισμό). Στο πρώτο μέρος της υποενότητας, περιγράφεται ο σκοπός της οξυγονοθεραπείας που είναι η αντιμετώπιση και η πρόληψη της υποξυγοναιμίας του/της ασθενούς σε οξείες ή σε χρόνιες καταστάσεις και η εξασφάλιση επαρκούς οξυγόνωσης. Επεξηγούνται, ακόμα, οι βασικές αρχές χορήγησης του οξυγόνου (ενδείξεις χορήγησης, δοσολογία, παρενέργειες, τοξικότητα και τρόποι χορήγησης). Στη συνέχεια, αναλύεται η κλινική εικόνα (σημεία και συμπτώματα) της ανεπαρκούς οξυγόνωσης, γνώση ιδιαίτερα χρήσιμη για την αναπνευστική υποστήριξη των ασθενών στο μετέπειτα εργασιακό περιβάλλον των εκπαιδευομένων (νοσοκομείο, κατ' οίκον παροχή φροντίδας ή κοινότητα). Ακολουθώντας, περιγράφονται τα συστήματα χαμηλής και υψηλής ροής χορήγησης οξυγόνου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, έτσι, θα εξοικειωθούν με τη χρήση του ροόμετρου και με τις τεχνικές χορήγησης οξυγόνου με διάφορους τρόπους και ειδικότερα μέσω: ρινικής κάνουλας, απλής μάσκας, μάσκας μερικής ή μη επανεισπνοής, μάσκας Venturi, μάσκας νεφελοποίησης, τέντας προσώπου, καθώς και συσκευών μη επεμβατικού μηχανικού αερισμού.

Στο δεύτερο μέρος της υποενότητας, περιγράφονται οι τύποι των τεχνητών αεραγωγών (οι οποίοι είναι οι εξής: ενδοτραχειακός, ρινοφαρυγγικός και στοματοφαρυγγικός) και οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με τη χρήση προπλάσμάτων και υλικών, εξοικειώνονται με τις τεχνικές της στοματοφαρυγγικής και της ρινοφαρυγγικής αναρρόφησης.

Ολοκληρώνοντας την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταστούν ικανοί /-ές να συνεπικουρούν στις διαδικασίες της αναπνευστικής υποστήριξης των ασθενών στην περιποίηση της τραχειοστομίας, στην αναρρόφηση, αλλά και στην προετοιμασία, πάντα με τον κατάλληλο εξοπλισμό/υλικά του τροχήλατου νοσηλείας.

2.2.A.5 | ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Η ατομική υγιεινή αποτελεί την πρωτογενή φροντίδα του σώματος, η οποία εφαρμόζεται συστηματικά σε κάθε ασθενή, ανεξάρτητα από το περιβάλλον φροντίδας (νοσοκομείο, δομές υπηρεσιών υγείας, κοινότητα). Σκοπός της εν λόγω μαθησιακής υποενότητας είναι η παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες σχετικά με την ατομική υγιεινή, τη φροντίδα του δέρματος και του σώματος, καθώς

και την οργάνωση του θαλάμου νοσηλείας με τα απαραίτητα υλικά και τον απαραίτητο ιματισμό για την παροχή της φροντίδας. Στο πρώτο μέρος της υποεπένδυσης, περιγράφονται οι κανόνες ατομικής υγιεινής και αναλύονται οι ενέργειες που περιλαμβάνονται στη διαδικασία της φροντίδας. Ειδικότερα, αναλύονται: η διαδικασία του λουτρού σώματος σε κατακεκλιμένο/-η ή μη ασθενή, το λούσιμο της κεφαλής, η καθαριότητα του προσώπου (φροντίδα οφθαλμών, ρινός και αυτιών, ξύρισμα, υγιεινή της στοματικής κοιλότητας, φροντίδα τεχνητής οδοντοστοιχίας, αλλά και φροντίδα της στοματικής κοιλότητας σε μηχανικά αεριζόμενους/-ες ασθενείς), η φροντίδα των νυχιών, καθώς και η υγιεινή της περινεϊκής περιοχής.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται, επίσης, στον προγραμματισμό της φροντίδας κατά τη διάρκεια της ημέρας, στα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν στη διαδικασία της υγιεινής (λουτήρα, πετσέτες, νεφροειδή, τετράγωνα αδιάβροχα μιας χρήσης, σεντόνια κ.ά.), αλλά και στην προστασία της ιδιωτικότητας με τη χρήση παραβάν. Στο δεύτερο μέρος της μαθησιακής υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις τεχνικές που θα κληθούν να εφαρμόσουν στο μετέπειτα εργασιακό τους περιβάλλον στις δομές υγείας, με τη δημιουργία ομάδων, τη χρήση σεναρίων και την εξάσκηση σε προπλάσματα.

Συνολικά, με το πέρας της υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι σε θέση να επιμελούνται την τοπική ή τη γενική καθαριότητα του/της ασθενούς, εφαρμόζοντας τις ενδεδειγμένες διαδικασίες και νοσηλευτικές τεχνικές.

2.2.A.6 | ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΛΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΑΣΘΕΝΩΝ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπένδυση επιδιώκει να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τις διαδικασίες επιμέλειας/φροντίδας της κλίνης των ασθενών, καθώς και σχετικά με τις τεχνικές που απαιτούνται για την ασφαλή μετακίνηση των τελευταίων εντός του περιβάλλοντος φροντίδας (νοσοκομείου, κατ' οίκον ή κοινότητας). Στο πρώτο μέρος της υποεπένδυσης, παρουσιάζεται το στρώσιμο της κλίνης του/της ασθενούς, μια νοσηλευτική διαδικασία που έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει στον/στην ασθενή άνεση, ασφάλεια, αλλά και τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την πρόληψη πιθανών κινδύνων (λοιμώξεων, κατακλίσεων ή πτώσεων). Ειδικότερα, αναλύεται το στρώσιμο κλίνης από ένα ή δύο άτομα, με περιπατητικό, κατακεκλιμένο/-η ή χειρουργημένο/-η ασθενή. Επίσης, παρουσιάζονται οι ειδικές θέσεις τοποθέτησης των ασθενών στην κλίνη (ύπτια, πλάγια, υψηλή πλάγια, πρηνής, ημιπρηνής και καθιστική/fowler), καθώς και οι φάσεις χειρισμού των ασθενών (μεταφορές επί κλίνης, έγερση από ύπτια σε καθιστή θέση, μετακίνηση από κρεβάτι σε καρέκλα, ορθοστάτηση ασθενούς και βάδιση).

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις τεχνικές μετακίνησης των ασθενών στον χώρο νοσηλείας τους (επί κλίνης, σε αναπηρικό αμαξίδιο, σε καρέκλα ή σε φορείο) χειρωνακτικά ή με τη χρήση υποβοήθησης. Παρουσιάζονται, ακό-

μα, τα μέσα υποβοήθησης, δηλαδή: ο γερανός οροφής, το υπόστρωμα μετακίνησης/ολίσθησης, η σανίδα/βάση μεταφοράς, το κάθισμα ανασήκωσης, καθώς και ο τρόπος χρήσης τους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις βασικές αρχές της κινησιολογίας και του εργονομικού χειρισμού των ασθενών, μιας και η γνώση και η εφαρμογή τους συμβάλλουν στη μείωση των τραυματισμών των ασθενών και του νοσηλευτικού προσωπικού, βελτιώνοντας, παράλληλα, την εργασιακή ικανοποίηση των επαγγελματιών υγείας.

2.2.A.7 | ΘΡΕΨΗ ΚΑΙ ΣΙΤΙΣΗ

Η διατροφή παίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της σωματικής και της ψυχικής υγείας του ανθρώπινου οργανισμού. Η συγκεκριμένη υποενότητα αποσκοπεί στην παρουσίαση των νοσηλευτικών παρεμβάσεων σε ασθενείς με προβλήματα διατροφής στο περιβάλλον του νοσοκομείου. Ειδικότερα, αναλύονται η εκτίμηση της θρέψης (συστηματική διαδικασία για την έγκαιρη ανίχνευση ατόμων σε κακό επίπεδο θρέψης) και η εφαρμογή των ενδεδειγμένων παρεμβάσεων διατροφικής φροντίδας, ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό επίπεδο θρέψης. Στη συνέχεια, περιγράφονται: η δυσθρεψία, η υποθρεψία, η σαρκοπενία, η δυσφαγία, η ευπάθεια, η νευρογενής ανορεξία και η βουλιμία, οι οποίες περιλαμβάνονται στις διαταραχές της θρέψης. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν τη σημασία της σωστής θρέψης, τους παράγοντες που την επηρεάζουν, τα σημεία των διατροφικών ελλειμμάτων, καθώς και τις διατροφικές ανάγκες των ασθενών, ανάλογα με το υποκείμενο νόσημα και την ηλικιακή ομάδα που ανήκουν. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, ακόμα, στα είδη της τεχνητής σίτισης, η οποία σχετίζεται με τη χορήγηση θρεπτικών διαλυμάτων από την εντερική ή την ενδοφλέβια (παρεντερική) οδό.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, αναπτύσσονται η διαδικασία της εντερικής διατροφής και οι οδοί χορήγησής της, δηλαδή η χορήγηση από τη ρινική κοιλότητα (σίτιση μέσω ρινογαστρικού ή ρινοδωδεκαδακτυλικού καθετήρα), την κοιλιακή χώρα (σίτιση μέσω γαστρικού καθετήρα), αλλά και μέσω νηστιδικού καθετήρα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ασκηθούν στη χρήση του ρινογαστρικού καθετήρα (levin), την προετοιμασία των υλικών, την προετοιμασία του/της ασθενούς, την εισαγωγή, την πλύση και την αφαίρεση του ρινογαστρικού ή του εντερικού καθετήρα.

Ολοκληρώνοντας την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να υποστηρίξουν διαιτητικά τον/την ασθενή και να διαχειρίζονται τις διαδικασίες της σίτισης και της πρόσληψης τροφής και υγρών όταν αυτός/-ή αδυνατεί να τις εκτελέσει.

2.2.A.8 | ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΟΥΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΩΣΕΩΝ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται οι λειτουργίες της απέκκρισης και της κένωσης του εντέρου, με σκοπό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες αναφορικά με τις βασικές αρχές φροντίδας των λειτουργιών αυτών. Στο πρώτο μέρος της υποενότητας, παρουσιάζονται αδρά:

η ανατομία και η φυσιολογία του νεφρικού και του ουροποιητικού συστήματος, οι πιο σημαντικές διαταραχές της ούρησης (ανουρία, ολιγουρία, πολυουρία, δυσουρία, συχνουρία, αιματουρία, επιτακτικότητα και αποφρακτική ούρηση), καθώς και οι βασικές αρχές του καθετηριασμού της ουροδόχου κύστης. Στη συνέχεια, δίνεται έμφαση στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τη διαδικασία τοποθέτησης και αφαίρεσης του ουροδοχείου, με τις τεχνικές τοποθέτησης και αφαίρεσης του ουροκαθετήρα (foley) σε άνδρα και σε γυναίκα ασθενή, καθώς και με τις διαδικασίες της περιποίησης και της έκπλυσης ενός ουροκαθετήρα και της λήψης δείγματος ούρων. Αντίστοιχα, στο δεύτερο μέρος της υποενότητας, παρουσιάζονται αδρά η ανατομία του πεπτικού συστήματος, η διαδικασία της κένωσης του εντέρου και οι παράγοντες που την επηρεάζουν (διατροφή, λήψη υγρών, ηλικία, λήψη φαρμάκων, παθολογικές καταστάσεις, δραστηριότητα/άσκηση, καθώς και ψυχολογικοί παράγοντες). Αναλύονται τα παθολογικά χαρακτηριστικά των κοπράνων, οι διαταραχές στη λειτουργία του εντέρου (δυσκοιλιότητα, διάρροια και ακράτεια κοπράνων), οι εντεροστομίες, καθώς και η σημασία, οι βασικές αρχές και οι τύποι του υποκλυσμού.

Ακολουθώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν: με τις παρεμβάσεις νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με δυσκοιλιότητα και ακράτεια κοπράνων, με τη λήψη δείγματος κοπράνων, με τη χορήγηση υποθέτου, με την εφαρμογή σωλήνα ορθού/σωλήνα αερίων, καθώς και με την εφαρμογή της σκωραμίδας.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να φροντίζουν τη λειτουργία του εντέρου και της ουροδόχου κύστης σε ασθενείς με διαταραχές της ούρησης και κενώσεων.

2.2.A.9 | ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΕΛΚΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Τα έλκη πίεσης ορίζονται ως εκείνες οι τοπικές βλάβες του δέρματος ή και των υποκείμενων ιστών που προκαλούνται εξαιτίας δυνάμεων πίεσης και τριβής ή συνδυασμού αυτών. Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με την κατάλληλη νοσηλευτική φροντίδα των ελκών πίεσης (κατακλίσεων) στο περιβάλλον του νοσοκομείου, κατ' οίκον ή σε δομές υγείας στην κοινότητα. Παρουσιάζονται, αρχικά, οι ενδογενείς παράγοντες κινδύνου για τη δημιουργία των κατακλίσεων, όπως είναι η ηλικία, η μειωμένη κινητικότητα και αισθητικότητα, η ακράτεια ούρων και κοπράνων, οι διαταραχές θρέψης, τα υποκείμενα νοσήματα κ.ά., αλλά και οι εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι η πίεση, η τριβή, η διάτμηση και η υγρασία.

Επιπλέον, αναλύονται τα στάδια των κατακλίσεων, τα χαρακτηριστικά τους, καθώς και τα είδη των επιθεμάτων που χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τα υλικά περιποίησης της κατάκλισης και τη διαδικασία φροντίδας της, μέσω του καθαρισμού, της έκπλυσης και της αλλαγής των αποστειρωμένων επιθεμάτων, καθώς αυτά αποτελούν τη

βάση για την αντιμετώπιση των βλαβών. Είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά τα μέτρα πρόληψης των κατακλίσεων, τα οποία περιλαμβάνουν τη διατήρηση του δέρματος στεγνού και καθαρού, τη διατροφική ενίσχυση των ασθενών, την επαρκή ενυδάτωση, την αλλαγή θέσεων σε τακτικά χρονικά διαστήματα, καθώς και τη διατήρηση του ιματισμού της κλίνης στεγνού, καθαρού και χωρίς πτυχώσεις.

Με την ολοκλήρωση της υποεπάρκειας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταστούν ικανοί/-ές να κινητοποιούν τους/τις ασθενείς με κατάλληλους χειρισμούς, ώστε να προληφθεί η εμφάνιση ερυθήματος και κατακλίσεων, αλλά και να εφαρμόζουν τη φροντίδα του δέρματος με άσηπτους χειρισμούς και με τις κατάλληλες τεχνικές αποσυμπίεσης, με βάση τα ενδεδειγμένα πρωτόκολλα πρόληψης και θεραπείας των ελκών.

2.2.A.10 | ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η τελευταία μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στην παροχή νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς που θα υποβληθούν ή υποβλήθηκαν σε χειρουργική επέμβαση ή βρίσκονται στο στάδιο της αποκατάστασης. Στο πλαίσιο αυτό, περιγράφονται οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενοι/-ες όροι και έννοιες που συναντώνται κατά τη διάρκεια της νοσηλείας και των θεραπευτικών παρεμβάσεων σε ένα χειρουργικό τμήμα. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στις εξής έννοιες: υποξία, υποξαιμία, αιμορραγία, ατελεκτασία, υποθερμία, αναισθησία, χειρουργική επέμβαση, εκσπλάχνωση και έμβολο. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η περιεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα, η οποία διακρίνεται: ->στην προεγχειρητική, η οποία έχει ως σκοπό την προετοιμασία του/της ασθενούς για τη χειρουργική επέμβαση, ->τη διεγχειρητική, η οποία έχει ως σκοπό την παροχή φροντίδας κατά τη διάρκεια παραμονής του/της ασθενούς στη χειρουργική αίθουσα και κατόπιν στην αίθουσα ανάνηψης, καθώς και ->τη μετεγχειρητική φροντίδα, η οποία σχετίζεται με την έξοδο του/της ασθενούς από το χειρουργείο και την ανάνηψη, έως και την πλήρη αποκατάστασή του/της.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της εν λόγω υποεπάρκειας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη διαδικασία προετοιμασίας του/της ασθενούς (σωματικής, ψυχολογικής και εργαστηριακών εξετάσεων), με τη διαδικασία παραλαβής του/της στο νοσηλευτικό τμήμα μετά το χειρουργείο, αλλά και με τη φροντίδα στο στάδιο της αποκατάστασης.

Συνολικά, με το πέρας της μαθησιακής υποεπάρκειας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να αναφέρουν αρμοδίως πιθανές μετεγχειρητικές επιπλοκές, να παρακολουθούν/ελέγχουν τη λειτουργία και τη βατότητα των παροχετεύσεων, να καταμετρούν τα προσλαμβανόμενα και τα αποβαλλόμενα υγρά, αλλά και να καταγράφουν τις ενδείξεις στα ειδικά νοσηλευτικά έντυπα.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Παπαγεωργίου, Δ., Κελέση-Σταυροπούλου, Μ. & Φασόη-Μπαρκά, Γ. (2021). *Βασική Νοσηλευτική: Θεωρία, εκπαίδευση, εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Perry, G. A. & Porter, P. A. (2011). *Βασική Νοσηλευτική και κλινικές δεξιότητες*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Γκουργκούλη, Ε., Κισσούδη, Α., Λυκοστράτη, Α. & Πετροπούλου, Ε. (2021). *Νοσηλευτική: Θεωρία – Εργαστήριο – Β' & Γ' ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
2. Φασόη, Γ., Κελέση, Μ. & Παπαγεωργίου, Δ. (2019). *Αρχές και κλινικές δεξιότητες στη Νοσηλευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.2.B • ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της παρούσας μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων από πλευράς εκπαιδευομένων για την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με χειρουργικές παθήσεις. Παρουσιάζονται, επ' αυτού, παθήσεις και ειδικές καταστάσεις, η αντιμετώπιση των οποίων συνδέεται με τις σύγχρονες προσεγγίσεις της Χειρουργικής. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι αρχές της προεγχειρητικής, της περιεγχειρητικής και της μετεγχειρητικής φροντίδας, ενώ έμφαση δίνεται στα αίτια, τη φυσική εξέλιξη, την κλινική εικόνα, τη διάγνωση, την πρόγνωση και τη νοσηλευτική φροντίδα των χειρουργικών παθήσεων. Επίσης, επεξηγούνται θέματα χειρουργικών λοιμώξεων και μετεγχειρητικών επιπλοκών, διαχείρισης τραυμάτων και εγκαυμάτων, διαταραχών της ισορροπίας ύδατος και ηλεκτρολυτών, διαταραχών της οξεοβασικής ισορροπίας, αιμορραγιών και καταπληξίας (shock), εντερικής και παρεντερικής διατροφής, ενώ, ταυτόχρονα, αναλύονται και οι αναγκαίες νοσηλευτικές παρεμβάσεις για την ανακούφιση και την ολοκληρωμένη φροντίδα του/της χειρουργικού/-ής ασθενούς. Οι κυριότερες χειρουργικές παθήσεις αναλύονται θεωρητικά ανά σύστημα και παρουσιάζονται οι απαιτούμενες νοσηλευτικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση του/της χειρουργικού/-ής ασθενούς σε όλα τα στάδια της φροντίδας του/της.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τις κατηγορίες των χειρουργικών επεμβάσεων (καθαρή, καθαρή – μολυσμένη, μολυσμένη, ρυπαρή ή σηπτική),
- Προετοιμάζουν τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό για την εκτέλεση κάθε χειρουργικής πράξης,
- Αξιολογούν την κατάσταση υγείας των ασθενών κατά την προεγχειρητική, την περιεγχειρητική και τη μετεγχειρητική φάση,
- Περιγράφουν την προετοιμασία του/της ασθενούς για τη χειρουργική επέμβαση,
- Οργανώνουν την προετοιμασία του/της ασθενούς για τη χειρουργική επέμβαση,
- Εφαρμόζουν τις δεξιότητες της φροντίδας στον/στη χειρουργημένο/-η ασθενή ως μέλη της διεπιστημονικής ομάδας,
- Αναγνωρίζουν έγκαιρα τις μετεγχειρητικές δυσχέρειες και επιπλοκές,
- Εφαρμόζουν μέτρα πρόληψης των μετεγχειρητικών επιπλοκών,
- Εφαρμόζουν απλές επιδέσεις και ακινητοποιήσεις,
- Εκτελούν τις διαδικασίες φροντίδας/νοσηλείας του/της ασθενούς εφαρμόζοντας τις οδηγίες του/της νοσηλεύτη/-τριας,
- Εφαρμόζουν τους κανόνες ασηψίας – αντισηψίας για τον περιορισμό των χειρουργικών λοιμώξεων,
- Επικουρούν τους/τις ασθενείς στην έγερση και τη βάδιση ύστερα από χειρουργικές επεμβάσεις διευκολύνοντας τη διαδικασία της αποκατάστασης,
- Υποστηρίζουν τις ικανότητες των ασθενών, ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο επίπεδο αυτοφροντίδας,
- Ενδυναμώνουν τους/τις ασθενείς και τους/τις άτυπους/-ες φροντιστές/-τριες εφαρμόζοντας τις οδηγίες της διεπιστημονικής ομάδας υγείας,
- Αξιολογούν την ψυχολογική κατάσταση των χειρουργικών ασθενών,
- Χρησιμοποιούν τις κατάλληλες τεχνικές ψυχολογικής υποστήριξης και αποκλιμάκωσης του στρες σε όλα τα στάδια της φροντίδας του/της ασθενούς.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Πόνος / Προεγχειρητική φροντίδα / Διεγχειρητική φροντίδα / Μετεγχειρητικές επιπλοκές και φροντίδα / Παροχετεύσεις / Προσλαμβανόμενα και αποβαλλόμενα υγρά / Χειρουργικές λοιμώξεις / Υγρά και ηλεκτρολύτες / Φροντίδα εγκαυματικής περιοχής.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ
2	ΠΡΟΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
3	ΔΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
4	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ
5	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΓΡΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΛΥΤΩΝ
6	ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ
7	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
8	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.B.1 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τους τρόπους και τις κατάλληλες τεχνικές διαχείρισης του πόνου που βιώνει ο/η ασθενής κατά την περίοδο πριν και μετά τη χειρουργική επέμβαση στο νοσηλευτικό τμήμα. Ο πόνος αποτελεί την υποκειμενική απάντηση του οργανισμού σε σωματικούς και σε ψυχολογικούς επιβαρυντικούς παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με τον/την ασθενή, τους/τις επαγγελματίες υγείας και το κλινικό περιβάλλον φροντίδας.

Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται οι μορφές και η κατηγοριοποίηση του πόνου (σε οξύ, χρόνιο, αλγαισθητικό, νευροπαθητικό και ψυχογενή πόνο, καθώς και σε πόνο από μέλος-φάντασμα), αλλά και οι απλές/μονοδιάστατες κλίμακες αξιολόγησής του (οπτική αναλογική και αριθμητική κλίμακα, διαγράμματα με απεικόνιση του ανθρώπινου σώματος, κλίμακες με σκίτσα προσώπων και κλίμακες με εικόνες). Στο πλαίσιο των τεχνικών διαχείρισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με την παρατήρηση και την καταγραφή των σημείων και των χαρακτηριστικών του πόνου (ένταση, διάρκεια, συχνότητα και έντασης), καθώς και με τη συνεπικουρία του/της υπεύθυνου/-ης νοσηλεύτη/-τριας στην εκπαίδευση του/της ασθενούς σε μη φαρμακολογικές τεχνικές αντιμετώπισης του πόνου (χαλάρωση, καθοδηγούμενη νοερή απεικόνιση, μουσικοθεραπεία, απόσπαση της προσοχής, ήρεμο περιβάλλον, χαμηλό φωτισμό, ικανοποιητική θερμοκρασία κ.ά.). Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των ασθενών, καθώς αυτά δυνητικά μπορούν να επηρεάσουν την αντίδραση στον πόνο (εθνοτική καταγωγή, θρησκεία κ.ά.).

Στο τέλος της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση: να χορηγούν με ασφάλεια την αναλγητική αγωγή, να εφαρμόζουν παρεμβάσεις για μείωση των ανεπιθύμητων ενεργειών των αναλγητικών (γαστρεντερικών διαταραχών, δυσκοιλιότητας), αλλά και να χρησιμοποιούν απλές τεχνικές αποκλιμάκωσης.

2.2.B.2 | ΠΡΟΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα λάβουν γνώσεις και θα αναπτύξουν δεξιότητες απαραίτητες για την προετοιμασία του/της ασθενούς για τη χειρουργική επέμβαση. Η παροχή της προεγχειρητικής φροντίδας αρχίζει όταν ο/η ασθενής προγραμματίζεται για χειρουργική επέμβαση και περατώνεται με τη μεταφορά του/της στο χειρουργείο. Στο πλαίσιο της παρούσας υποενότητας, η διδασκαλία επικεντρώνεται στην εκμάθηση των μεθόδων της σωματικής/φυσικής και της ψυχολογικής προετοιμασίας του/της ασθενούς. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις διαδικασίες της προεγχειρητικής φροντίδας, δηλαδή με: την προετοιμασία του εντέρου (κένωση με υπακτικά *peros* ή υποκλυσμό), την κένωση της ουροδόχου κύστης (αν απαιτείται τοποθέτηση καθετήρα κύστης), την προετοιμασία του δέρματος (επιμελή καθαρισμό της περιοχής με αντισηπτικό διάλυμα, απομάκρυνση των τριχών από το εγχειρητικό πεδίο με ειδική μηχανή), καθώς και την αφαίρεση από τον/την ασθενή κάθε προσθετικού αντικειμένου (τα κοσμήματα ή τα αντικείμενα αξίας παραδίδονται στους/στις συγγενείς ή φυλάσσονται σε ασφαλές μέρος, ενώ οι τεχνητές οδοντοστοιχίες, τα τεχνητά μέλη και οι φακοί επαφής αφαιρούνται).

Επιπλέον, ο/η βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας, στο μετέπειτα εργασιακό του/της περιβάλλον (νοσοκομείο, χειρουργικές κλινικές), είναι υπεύθυνος/-η: να βοηθήσει τον/την ασθενή να αφαιρέσει τα ρούχα του/της και να φορέσει χειρουργική ένδυση (ρόμπα, πουκαμίσα, σκούφο και αντιεμβολικές κάλτσες, αν αυτό απαιτείται), να βεβαιωθεί ότι ο/η ασθενής φέρει βραχιόλι αναγνώρισης, αλλά και να αφαιρέσει το βερνίκι νυχιών ή τα τεχνητά νύχια για τον έλεγχο και τη σωστή καταγραφή του κορεσμού οξυγόνου στο αίμα κατά τη διάρκεια της επέμβασης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προεγχειρητική φροντίδα ηλικιωμένων ασθενών και παιδιών.

Συνολικά, με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να περιγράφουν και να οργανώνουν την προετοιμασία του/της ασθενούς για τη χειρουργική επέμβαση.

2.2.B.3 | ΔΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στην εφαρμογή του πλάνου φροντίδας σε χειρουργημένους/-ες ασθενείς και στις διαδικασίες επιμέλειας της χειρουργικής κλίνης. Η διεγχειρητική φροντίδα ξεκινά όταν ο/η ασθενής εισάγεται στη χειρουργική αίθουσα και τελειώνει με τη μεταφορά του/της στην αίθουσα ανάνηψης, ενώ η μετεγχειρητική φροντίδα αρχίζει με την ολοκλήρωση της επέμβασης και τη μεταφορά του/της ασθενούς στην αίθουσα ανάνηψης ή στον θάλαμο νοσηλείας και τελειώνει όταν ο/η ασθενής λάβει εξιτήριο. Στο πρώτο μέρος της υποενότητας, παρουσιάζονται αφενός το στρώσιμο της κλίνης του/της χειρουργημένου/-ης ασθενούς και αφετέρου τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψη των λοιμώξεων και την προστασία του/της ασθενούς από τραυματισμούς και πτώσεις (εφαρμογή

προστατευτικών κιγκλιδωμάτων). Επιπλέον, περιγράφονται και αναλύονται οι κατηγορίες των χειρουργικών επεμβάσεων σε: καθαρές (χωρίς διάνοιξη του πεπτικού, του αναπνευστικού και του ουρογεννητικού συστήματος και χωρίς παραβίαση των κανόνων ασηψίας), δυνητικά μολυσμένες (με διάνοιξη του αναπνευστικού και του ουρογεννητικού συστήματος, αλλά χωρίς σημαντική επιμόλυνση), μολυσμένες (με παρουσία σημείων οξείας φλεγμονής και με ορατή επιμόλυνση του τραύματος), καθώς και ρυπαρές (με ορατή επιμόλυνση, με παρουσία πύου και με νέκρωση ιστών).

Στο δεύτερο μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με: τις μεθόδους παρακολούθησης και καταγραφής της λειτουργίας των παροχετεύσεων, την έγερση και την κινητοποίηση των ασθενών (για την αποβολή των εκκρίσεων και την έκπτυξη των πνευμόνων), την εφαρμογή των κανόνων ασηψίας και αντισηψίας για τον περιορισμό των χειρουργικών λοιμώξεων, καθώς και την τοποθέτηση του/της ασθενούς σε κατάλληλη θέση πρόληψης της εισρόφησης.

Συνολικά, η μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν έγκαιρα τις μετεγχειρητικές δυσχέρειες/επιπλοκές και να διευκολύνουν τη διαδικασία της αποκατάστασης.

2.2.B.4 | ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες φροντίδας σχετικά με τις λοιμώξεις που απαντώνται στον χώρο του νοσοκομείου και τις λοιμώξεις του χειρουργικού πεδίου (χειρουργικές). Είναι βασικοί οι βοηθοί νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας να κατανοούν ότι οι λοιμώξεις (ΝΛ) αποτελούν δείκτη μέτρησης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, αλλά και ένα σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας, διότι αυξάνουν τη νοσηρότητα, τη θνητότητα, την παράταση του χρόνου μετεγχειρητικής φροντίδας, την ανάπτυξη μικροβιακής αντοχής και το κόστος της νοσηλείας. Στο πλαίσιο της υποεπάρκειας, αρχικά, δίνονται οι ορισμοί των ΝΛ και αναλύονται τα χαρακτηριστικά των ασθενών που κινδυνεύουν από αυτές (ασθενείς στη ΜΕΘ ή στη μονάδα εγκαυμάτων, διασωληνωμένοι/-ες, νεογνά στη ΜΕΘ, ασθενείς με παρατεταμένη νοσηλεία, ασθενείς που υποβάλλονται σε επεμβατικές πράξεις, αλλά και ανοσοκατεσταλμένοι/-ες).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται η ταξινόμηση των χειρουργικών λοιμώξεων και οι παράγοντες κινδύνου ανάπτυξης λοίμωξης χειρουργικού πεδίου. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται οι παράγοντες με βάση τα χαρακτηριστικά του/της ασθενούς (ηλικία, κατάσταση θρέψης, σακχαρώδη διαβήτη, κάπνισμα, παχυσαρκία, μικροβιακό αποικισμό, λήψη στεροειδών, υποκείμενα νοσήματα και βαρύτητα της νόσου), καθώς και με βάση τα χαρακτηριστικά της επέμβασης (τοποθέτηση παροχετεύσεων, είδος και χρόνο διάρκειας της επέμβασης, ανεπαρκή προετοιμασία του χειρουργικού πεδίου και παραμέληση κανόνων υγιεινής). Επίσης, παρουσιάζονται οι συσκευές ή οι επεμβατικοί χειρισμοί που αυξάνουν τον κίνδυνο της χειρουργικής λοίμωξης (ενδοφλέ-

βιοι καθετήρες, ουροκαθετήρες, τραχειοστομίες, γαστρικοί ή ενδοτραχειακοί σωλήνες και εμφυτευμένες συσκευές).

Στο τέλος της υποεπέντητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τους χειρισμούς της ασηψίας και της αντισηψίας, τις τεχνικές της συλλογής, της μεταφοράς και της απομάκρυνσης του ακαθάρτου ιματισμού, καθώς και τον χειρισμό του καθαρού/αποστειρωμένου ιματισμού, εφαρμόζοντας τα ενδεδειγμένα μέτρα για τον περιορισμό των χειρουργικών λοιμώξεων.

2.2.B.5 | ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΓΡΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΛΥΤΩΝ

Η παρούσα μαθησιακή υποεπέντητα επικεντρώνεται στο ισοζύγιο υγρών, τις διαταραχές των ηλεκτρολυτών και την ενδοφλέβια χορήγηση υγρών και διαλυμάτων. Στο πρώτο μέρος της υποεπέντητας, παρουσιάζονται οι διαταραχές του ισοζυγίου υγρών (περίσσεια όγκου υγρών με εμφάνιση οιδήματος και έλλειμμα όγκου υγρών με εμφάνιση αφυδάτωσης), οι πηγές πρόσληψης των υγρών και οι τρόποι αποβολής τους από τον ανθρώπινο οργανισμό. Ειδικότερα, αναλύονται τα αίτια της αφυδάτωσης (μειωμένη πρόσληψη νερού, έντονη εφίδρωση, πυρετός, διάρροια, έμετοι και εκτεταμένες εγκαυματικές περιοχές), καθώς και τα κλινικά της συμπτώματα (τα οποία κυμαίνονται από έντονη δίψα, ξηροστομία, ολιγουρία, πτώση της αρτηριακής πίεσης και ταχυκαρδία, έως ψευδαισθήσεις, παραλήρημα, σπασμούς και κώμα). Στη συνέχεια, στο δεύτερο μέρος, περιγράφονται οι διαταραχές των ηλεκτρολυτών, δηλαδή η υπονατρίαemia (λόγω εμέτων, διάρροιας, εγκαυμάτων, μειωμένης πρόσληψης νατρίου ή αυξημένων απωλειών από έντονη εφίδρωση), η υπερνατρίαemia (εκδηλώνεται με μείωση της αρτηριακής πίεσης, πολυουρία, ταχυκαρδία και νευρολογικά συμπτώματα), η υποκαλιαιμία, η υπερκαλιαιμία (εκδηλώνεται με μυϊκή αδυναμία, ναυτία, εμέτους και διαταραχές στη λειτουργία του μυοκαρδίου), η υπασβεσταιμία, η υπερασβεσταιμία, καθώς και τα διαλύματα υγρών και ηλεκτρολυτών.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί, κατά την άσκηση των εκπαιδευομένων, στη μέτρηση, την καταγραφή και την αποτύπωση των προσλαμβανόμενων και των αποβαλλόμενων υγρών μέσω παραδειγμάτων και έντυπου υλικού, αλλά και στην εξοικείωση με τον απαιτούμενο εξοπλισμό για την ενδοφλέβια χορήγηση διαλυμάτων (καθετήρων, βελονών, φίλτρων και αντλιών ελέγχου έγχυσης).

Με την ολοκλήρωση της υποεπέντητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να διαχειρίζονται αποτελεσματικά την καταγραφή και την ενδοφλέβια χορήγηση υγρών, ηλεκτρολυτών, φαρμάκων και διαλυμάτων, σύμφωνα με τις οδηγίες του/της υπεύθυνου/-ης νοσηλεύτη/-τριας, τα ενδεδειγμένα πρωτόκολλα και τις κατευθυντήριες οδηγίες.

2.2.B.6 | ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπέντητα επικεντρώνεται στην παροχή φροντίδας σε ασθενείς με εγκαύματα. Συγκεκριμένα, ορίζονται και περιγράφονται οι κατηγορίες

των εγκαυμάτων, ανάλογα με το αίτιο πρόκλησης, σε: α) θερμικά (εξαιτίας ξηρής ή υγρής θερμότητας και ψύχους), β) χημικά, γ) ηλεκτρικά (εξαιτίας ρεύματος και κεραυνοπληξίας) και δ) ακτινικά (εξαιτίας ακτίνων Χ και Γ, ηλιακής ακτινοβολίας κ.ά.). Επίσης, αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την ταξινόμηση των εγκαυμάτων, όπως είναι: το βάθος του εγκαύματος, η έκτασή του, το αίτιο, η ηλικία του/της ασθενούς, η εντόπιση της εγκαυματικής περιοχής, οι συνθήκες πρόκλησης, καθώς και οι προϋπάρχουσες ή συνυπάρχουσες ασθένειες. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η βαθμονόμηση των εγκαυμάτων ανάλογα με την έκταση της ιστικής καταστροφής και την κλινική εικόνα τους (ερυθρότητα, πόνο, κνησμό, οίδημα, φλύκταινες και νέκρωση υποκείμενων ιστών). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, επίσης, στις άμεσες ή τις έμμεσες επιπλοκές που οφείλονται στο έγκαυμα, όπως είναι οι γαστρεντερολογικές, οι σκελετικές, οι οφθαλμολογικές, οι βλάβες της επούλωσης των εγκαυμάτων, οι μολύνσεις, καθώς και οι επιπλοκές από το καρδιαγγειακό και το αναπνευστικό σύστημα.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της υποεπάρκειας και στο τμήμα της ανάπτυξης ειδικών δεξιοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με: την ποσοτική και την ποιοτική εκτίμηση του εγκαυματικού τραύματος, τις ιδιαιτερότητες φροντίδας που απαιτούν νοσηλεία σε ιδιαίτερο και καλά θερμαινόμενο χώρο (28°C), την τοποθέτηση του/της ασθενούς σε αποστειρωμένα σεντόνια με προσπάθεια αποφυγής μιας διασταυρούμενης μόλυνσης, καθώς και τη χρήση υποσέντονου από συνθετική ουσία ή φύλλο αλουμινίου, ώστε να αποφεύγεται η επαφή των εγκαυματικών επιφανειών και να διευκολύνεται η απορρόφηση των υγρών.

Συνολικά, η μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει την απαραίτητη βάση για τη συνεπικουρία στη νοσηλευτική φροντίδα και την υποστήριξη των ασθενών με εγκαύματα.

2.2.B.7 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν την ολοκληρωμένη νοσηλευτική περιεγχειρητική φροντίδα σε ασθενείς με νοσήματα του πεπτικού συστήματος. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της υποεπάρκειας, παρουσιάζονται και αναλύονται οι νοσηλευτικές παρεμβάσεις, στις οποίες θα κληθεί να συμμετάσχει ο/η βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας στο χειρουργικό τμήμα ενός νοσηλευτικού ιδρύματος, αναφορικά με τη φροντίδα ασθενών που πραγματοποιούν ενδοσκοπικό έλεγχο του πεπτικού συστήματος (οισοφαγοσκόπηση, γαστροσκόπηση, κολονοσκόπηση, σιγμοειδοσκόπηση ή ορθοσκόπηση). Επιπρόσθετα, περιγράφεται η νοσηλευτική φροντίδα κατά τη διάρκεια του ακτινολογικού ελέγχου του πεπτικού και ειδικότερα κατά: τη διάβαση εντέρου (βαριούχο υποκλυσμό), τον έλεγχο των χοληφόρων οδών και αγγείων (χολοκυστογραφία, χολαγγειογραφία), καθώς και τον έλεγχο του παγκρέατος.

Ακολουθώντας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις δεξιότητες της νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με έλκος στομάχου και δωδεκαδακτύλου που αντιμετωπίζεται χειρουργικά (συχνές μετακινήσεις επί κλίνης, λήψη ζωτικών σημείων,

σχολαστική υγιεινή στόματος, χορήγηση αναλγητικών, παρεντερική χορήγηση αντιβιοτικών, αναρρόφηση από ρινογαστρικό σωλήνα, ακριβή καταγραφή των προσλαμβανόμενων και αποβαλλόμενων υγρών, καθώς και καταγραφή των υγρών παροχετεύσεων), με τις φλεγμονές της στοματικής κοιλότητας (καθαριότητα και αντισηψία της στοματικής κοιλότητας με πλύσεις και με χρήση ειδικών διαλυμάτων, γεύματα σε πολτώδη μορφή), με τις διαταραχές της απεκκριτικής λειτουργίας του εντέρου, καθώς και με την προεγχειρητική και τη μετεγχειρητική φροντίδα ασθενών με όγκους ή νεοπλασμάτα εντέρου (τεχνητή σίτιση, χρήση αναρρόφησης, τοποθέτηση ασθενούς σε ανάρροπη θέση και φροντίδα στομίων).

Συνολικά, η συγκεκριμένη υποενότητα προσφέρει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες το θεωρητικό υπόβαθρο για την ορθή και αποτελεσματική νοσηλευτική διαχείριση των νοσημάτων του πεπτικού συστήματος που χρήζουν παρεμβατικών θεραπευτικών μεθόδων και χειρουργικής αντιμετώπισης.

2.2.B.8 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν την ολοκληρωμένη νοσηλευτική περιεγχειρητική φροντίδα σε ασθενείς με νοσήματα του αναπνευστικού και του κυκλοφορικού συστήματος. Στο πρώτο μέρος της υποενότητας, γίνεται συνοπτική αναφορά στα συμπτώματα των αναπνευστικών νοσημάτων και στις βασικές αρχές της οξυγονοθεραπείας. Στη συνέχεια, περιγράφονται διεξοδικά οι μέθοδοι φροντίδας σε ασθενείς με τραχειοστομία, δηλαδή η τοποθέτησή τους σε ημικαθιστή θέση, η συχνή λήψη και καταγραφή των ζωτικών σημείων σε ειδικό δελτίο, ο καθαρισμός του τραχειοσωλήνα με αναρρόφηση, η παρακολούθηση της τραχειοστομίας για σημεία φλεγμονής (οίδημα, ερυθρότητα και πόνο), η συχνή φροντίδα του στόματος, αλλά και η εξασφάλιση ενός ήρεμου και καθαρού περιβάλλοντος. Ακολούθως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη φροντίδα ασθενών μετά από εγχείρηση θώρακα, αλλά και με την τοποθέτηση της παροχέτευσης θώρακα (Bülau), η οποία περιλαμβάνει: τον έλεγχο της σύνδεσης του θωρακικού καθετήρα, τη στεγανότητα των συνδέσεων, την καλή στερέωση της συσκευής και την ενθάρρυνση του/της ασθενούς να αναπνέει βαθιά και να βήχει.

Στο δεύτερο μέρος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν για τη νοσηλευτική φροντίδα ασθενών μετά από εγχειρήσεις καρδιάς και μετά από την έξοδο τους από τη ΜΕΘ και συγκεκριμένα για: τη διαιτητική προετοιμασία, την ψυχολογική τόνωση, την τοπική φροντίδα της τομής, τη φροντίδα των θωρακικών παροχετεύσεων, τη μέτρηση και την καταγραφή των ζωτικών σημείων, τη μέτρηση του σακχάρου των ούρων, καθώς και την παρακολούθηση/καταγραφή των προσλαμβανόμενων υγρών και των αποβαλλόμενων ούρων.

Συνολικά, με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταστούν ικανοί/-ές να συμμετέχουν στην αποτελεσματική νοσηλευτική διαχείριση των

ασθενών μετά από χειρουργικές επεμβάσεις του αναπνευστικού και του κυκλοφορικού συστήματος και να προάγουν την αυτοδιαχείρισή τους, εφαρμόζοντας τις ενδεδειγμένες τεχνικές και τα ενδεδειγμένα πρωτόκολλα.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. LeMone, P., Burke, K. & Bauldoff, G. (2011). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική. Κριτική σκέψη κατά τη φροντίδα του ασθενούς* (πολύτομο), (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Λαγός.
2. Σαχίνη-Καρδάση, Α. & Πάνου, Μ. (2008). *Παθολογική και Χειρουργική Νοσηλευτική: Νοσηλευτικές διαδικασίες* (πολύτομο). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Αθανάτου, Ε. Κ. (2007). *Παθολογική και Χειρουργική Κλινική Νοσηλευτική* (8η έκδοση). Ιδιωτική έκδοση.
2. Osborn, K. S., Wraa, C. E. & Watson, A. (2013). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική* (τόμοι Α΄-Β΄). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
3. Ντέρος, Κ. & Δίκη, Ε. (2022). *Χειρουργική – Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

2.2.Γ • ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην Παθολογία και την Παθολογική Νοσηλευτική, ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την εξατομικευμένη νοσηλευτική εκτίμηση και εφαρμογή του σχεδίου φροντίδας. Στην παρούσα υποενότητα, αναπτύσσονται οι βασικοί μηχανισμοί πρόκλησης μιας νόσου και οι παθολογικές μεταβολές της λειτουργικότητας του ανθρώπινου οργανισμού. Γίνεται αναφορά σε βασικές έννοιες σχετικές με τον ορισμό, την αιτιολογία, τα συμπτώματα και τις επιπλοκές του αναπνευστικού, του κυκλοφορικού, του πεπτικού, του νευρικού και του ουροποιητικού συστήματος, του αίματος, του δέρματος και των ενδοκρινών αδένων, καθώς και των χρόνιων συστηματικών νοσημάτων. Επιπρόσθετα, αναλύονται και επεξηγούνται τόσο η βασική κατηγοριοποίηση των λοιμώξεων όσο και έννοιες, όπως αυτές της σηψαιμίας και της σηπτικής καταπληξίας, με έμφαση στην παροχή αποτελεσματικής νοσηλευτικής φροντίδας στις ανωτέρω καταστάσεις. Η ενότητα πραγματεύεται, ακόμα, την παροχή ποιοτικής νοσηλευτικής φροντίδας, αναδεικνύ-

οντας ως σημαντικά μέτρα άσκησης του νοσηλευτικού έργου τη λήψη ενός σωστού ατομικού και οικογενειακού ιστορικού, καθώς και τη λήψη των ζωτικών σημείων με ακρίβεια. Παράλληλα, σε συσχέτιση με τις συνδεόμενες παθολογικές καταστάσεις, περιγράφονται οι σύγχρονες εργαστηριακές εξετάσεις και διαγνωστικές μέθοδοι για την αντιμετώπιση και τη θεραπεία των οξέων και χρόνιων παθολογικών νοσημάτων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αντιλαμβάνονται την παθογένεια και τους βασικούς μηχανισμούς πρόκλησης των συχνότερων παθήσεων,
- Υλοποιούν επικουρικά τη νοσηλευτική εκτίμηση των αναγκών του/της ασθενούς με σκοπό την ποιοτική νοσηλευτική του/της φροντίδα,
- Εντοπίζουν τις βασικές εκδηλώσεις και τα συμπτώματα των κυριότερων παθολογικών παθήσεων,
- Αντιμετωπίζουν εγκαίρως μια νέα πιθανή συμπτωματολογία επιπλοκών παρεμβαίνοντας αποτρεπτικά,
- Παρέχουν εκπαίδευση στον/στην ασθενή και τα μέλη της οικογένειάς του/της,
- Προετοιμάζουν τον/την ασθενή για τις αναγκαίες εργαστηριακές και απεικονιστικές εξετάσεις,
- Αναγνωρίζουν τη σημασία της καταγραφής του νοσηλευτικού ιστορικού και τη συνεισφορά της λήψης πληροφοριών στην τελική διάγνωση,
- Προσεγγίζουν ξεχωριστά το κάθε οργανικό σύστημα του/της ασθενούς ως προς τη διερεύνηση της νοσηλευτικής φροντίδας παθολογικών διαταραχών,
- Εφαρμόζουν την ενδεικνυόμενη νοσηλευτική παρέμβαση και φροντίδα στις κατά περιπτώσεις εντοπισμένες παθολογικές παθήσεις,
- Λαμβάνουν τα σωστά μέσα προστασίας και υγιεινής στον προνοσοκομειακό και τον νοσοκομειακό χώρο,
- Συνεργάζονται με τα μέλη της διεπιστημονικής θεραπευτικής ομάδας για την αντιμετώπιση των παθολογικών νοσημάτων,
- Ιεραρχούν τις ανάγκες του/της ασθενούς,
- Προβαίνουν στις σχετικές νοσηλευτικές παρεμβάσεις πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης υπό την εποπτεία του/της νοσηλευτή/-τριας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αναπνευστικό σύστημα / Δοκιμασίες ελέγχου αναπνευστικής λειτουργίας /

Όργανα κυκλοφορικού συστήματος / Πεπτικό σύστημα / Νεφροί / Ενδοκρινείς αδένες / Συστηματικά νοσήματα / Ιογενείς λοιμώξεις / Ανοσία / Εμβόλια.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
2	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
3	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
4	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
5	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΕΝΔΟΚΡΙΝΩΝ ΑΔΕΝΩΝ
6	ΙΟΓΕΝΗ ΚΑΙ ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ
7	ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ
8	ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Γ.1 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στην ανατομία και τη φυσιολογία του αναπνευστικού συστήματος του ανθρώπου, καθώς και στα νοσήματα και τις διαγνωστικές εξετάσεις που πλαισιώνουν τις παθήσεις του. Αρχικά, περιγράφονται τα όργανα που αποτελούν το ανώτερο (μύτη, στόμα, ρινοφάρυγγα και λάρυγγα) και το κατώτερο (τραχεία, πνεύμονες, βρόγχους και κυψελίδες) αναπνευστικό σύστημα. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι εξετάσεις και οι δοκιμασίες που χρησιμοποιούνται για τη διάγνωση των αναπνευστικών νοσημάτων (δοκιμασίες ελέγχου αναπνευστικής λειτουργίας, αέρια αρτηριακού αίματος, ακτινολογικές και ενδοσκοπικές εξετάσεις και παρακέντηση θώρακα), επεξηγείται ο μηχανισμός πρόκλησης βλάβης που οδηγεί στις συνηθέστερες ασθένειες (χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια, βρογχικό άσθμα, βρογχεκτασία, ατελεκτασία και πνευμοθώρακα) και γίνεται ομαδοποίηση αυτών των ασθενειών με βάση την παθογένειά τους.

Ειδική αναφορά γίνεται, επίσης, στα σημεία και τα συμπτώματα των αναπνευστικών νοσημάτων (βήχα, δύσπνοια, απόχρεμψη, αιμόπτυση και θωρακικό άλγος), αλλά και στον τρόπο που συνδέεται η εμφάνιση των νοσημάτων αυτών με τις συνθήκες διαβίωσης του/της ασθενούς και τις συνθήκες του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντός του/της. Στο πλαίσιο της υποενότητας, ακόμα, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις νεοπλασίες του πνεύμονα, στον εντοπισμό της πρώιμης και τα ώριμης συμπτωματολογίας, στη σταδιοποίηση του όγκου και στις αναμενόμενες επιπλοκές, ώστε να σκιαγραφηθεί το μέγεθος του προβλήματος. Επιπλέον, θα παρουσιαστεί και αναλυθεί η μεταδοτική λοιμώδης νόσος της φυματίωσης, παράλληλα με την αποτύ-

πωση του ρόλου του/της βοηθού νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας στη θεραπευτική και την ανακουφιστική παρέμβαση των ασθενών αυτών.

Ολοκληρώνοντας την υποεπένδυση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με τη χρήση ανατομικών χαρτών και μελέτης περιπτώσεων, θα είναι σε θέση να διακρίνουν τα κυριότερα προβλήματα του αναπνευστικού συστήματος, τα σημεία και τα συμπτώματά τους και να αναφέρουν τους βασικούς άξονες των ενδεδειγμένων νοσηλευτικών παρεμβάσεων.

2.2.Γ.2 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπένδυση αποσκοπεί στο να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο για τη δομή, τη λειτουργία και τα νοσήματα του κυκλοφορικού συστήματος. Αρχικά, περιγράφονται οι βασικές λειτουργίες του κυκλοφορικού συστήματος, τα όργανα που το απαρτίζουν και παρουσιάζονται οι ειδικές διαγνωστικές εξετάσεις (ηλεκτροκαρδιογράφημα, υπερηχοκαρδιογράφημα, Doppler, Holter, δοκιμασία κόπωσης, εξετάσεις αίματος, στεφανιαία αρτηριογραφία κ.ά.) που απαιτούνται για την αξιολόγηση της λειτουργίας του. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται η μεγάλη και η μικρή κυκλοφορία του αίματος, η στεφανιαία κυκλοφορία και τα συμπτώματα των καρδιακών νοσημάτων (δύσπνοια, προκάρδιο άλγος, αίσθημα παλμών, οίδημα, βήχας, κυάνωση, αίσθημα κόπωσης κ.ά.). Επιπλέον, στο πλαίσιο της υποεπένδυσης, αναλύονται καρδιολογικά νοσήματα, όπως είναι η καρδιακή ανεπάρκεια και τα αίτιά της, η υπέρταση, οι αρρυθμίες (κολπικές και κοιλιακές), το πνευμονικό οίδημα, καθώς και η νοσηλευτική τους φροντίδα. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην παρουσίαση της στεφανιαίας νόσου, στην πρόληψη και την αντιμετώπισή της (χειρουργική και μη). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξειδικευθούν στις παρεμβάσεις νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με στηθαγχική κρίση, αλλά και στη νοσηλευτική φροντίδα ασθενούς με έμφραγμα του μυοκαρδίου σε δομές προνοσοκομειακής αντιμετώπισης, σε καρδιολογική κλινική και στη ΜΕΘ.

Στο τέλος της υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση: να εφαρμόζουν το κατάλληλο πλάνο νοσηλευτικής διεργασίας, με σκοπό την ολοκληρωμένη νοσηλευτική εκτίμηση του/της ασθενούς, να αξιολογούν τις ανάγκες του/της, να λαμβάνουν τα ζωτικά του/της σημεία (θερμοκρασία, πίεση, σφίξεις και αναπνοές) σύμφωνα με τις ενδεδειγμένες τεχνικές, να ιεραρχούν τις ανάγκες του/της και να προβαίνουν στις σχετικές νοσηλευτικές παρεμβάσεις πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης υπό την εποπτεία του/της νοσηλεύτη/-τριας.

2.2.Γ.3 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπένδυση παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις για τη δομή, τη λειτουργία και τη νοσηλευτική φροντίδα των νοσημάτων του πεπτικού συστήματος. Το πεπτικό σύστημα είναι ένα σύνολο κοίλων και συμπαγών οργάνων που αποτελείται από τον γαστρεντερικό ή πεπτικό σωλήνα και τους αδένες του πεπτικού συστήματος. Στην υποεπένδυση αυτή γίνεται αναφορά στα

βασικά όργανα του πεπτικού (στοματική κοιλότητα, φάρυγγα, οισοφάγο, στομάχι, λεπτό και παχύ έντερο), στους προσαρτημένους αδένες (σιελογόνους, ήπαρ και πάγκρεας) και στη χοληδόχο κύστη με τα χοληφόρα αγγεία, τα οποία περιλαμβάνονται, επίσης, στα λειτουργικά όργανα του πεπτικού συστήματος. Στη συνέχεια, περιγράφονται: ο παρακλινικός έλεγχος του πεπτικού συστήματος ενδοσκοπικά (οισοφαγοσκόπηση, γαστροσκόπηση, κολονοσκόπηση, σιγμοειδοσκόπηση και ορθοσκόπηση), ακτινολογικά (ακτινογραφία κοιλίας, διάβαση εντέρου και αξονική τομογραφία), ο διαγνωστικός έλεγχος του ήπατος, των χοληφόρων οδών και των αγγείων, καθώς και η παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών κατά τη διενέργεια των παραπάνω.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι φλεγμονές της στοματικής κοιλότητας, οι κίρσοι οισοφάγου και οι διαταραχές της απεκκριτικής λειτουργίας του εντέρου. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη νοσηλευτική φροντίδα του έλκους στομάχου και δωδεκαδακτύλου, στις επιπλοκές τους (γαστρορραγία, διάτρηση κ.ά.), στον ειλεό, στις παθήσεις του ήπατος και των χοληφόρων, καθώς και στα νεοπλάσματα/όγκους του εντέρου.

Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με τη χρήση ανατομικών χαρτών και μελέτης περιπτώσεων, θα είναι σε θέση να διακρίνουν τα κυριότερα προβλήματα του πεπτικού συστήματος, να περιγράφουν τη συμπτωματολογία τους και να εκτελούν τις κατάλληλες διαδικασίες φροντίδας των ασθενών, εφαρμόζοντας τις οδηγίες του/της νοσηλεύτη/-τριας.

2.2.Γ.4 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στην ανατομία και τη φυσιολογία του ουροποιητικού συστήματος, με σκοπό την παροχή θεωρητικών γνώσεων σχετικά με τη λειτουργία και τα νοσήματα του συγκεκριμένου συστήματος. Αρχικά, παρουσιάζονται τα όργανα του ουροποιητικού συστήματος (νεφροί, ουρητήρες, ουροδόχος κύστη και ουρήθρα) και μελετάται ο ρόλος των νεφρών στο σώμα, ο οποίος σχετίζεται με τη ρύθμιση της ισορροπίας των υγρών και των ηλεκτρολυτών, με την αποβολή των προϊόντων του μεταβολισμού, αλλά και με τον καθαρισμό του αίματος. Παρουσιάζονται οι διαγνωστικές εξετάσεις του ουροποιητικού συστήματος (εξέταση ούρων, αιματολογικές εξετάσεις και ακτινολογικός έλεγχος) και αναλύονται τα συμπτώματα που οφείλονται σε δυσλειτουργίες του (πυρετός, πόνος, διαταραχές της ούρησης, της ποιότητας και της ποσότητας των ούρων κ.λπ.). Ακολούθως, περιγράφονται οι παθολογικές καταστάσεις που σχετίζονται με τη λειτουργία των νεφρών (σπειραματονεφρίτιδα, νεφρωσικό σύνδρομο, οξεία νεφρική ανεπάρκεια, χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, λοιμώξεις ουροποιητικού συστήματος, συγγενείς και αγγειακές παθήσεις των νεφρών κ.λπ.) και συζητούνται οι τρόποι αντιμετώπισής τους.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί, ακόμα, στην παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα και στη συμμετοχή των βοηθών νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας στην αντιμετώπιση της οξείας και της χρόνιας νεφρικής ανεπάρκειας, της νεφρολιθίασης, καθώς και στις διαδικασίες της αιμοκάθαρσης, της περιτοναϊκής κάθαρσης και της μεταμόσχευσης νεφρού.

Συνοψίζοντας, με την ολοκλήρωση της υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοούν τη σπουδαιότητα της υγείας των νεφρών, θα μπορούν να παρουσιάζουν τις άμεσες και τις απώτερες επιπλοκές των παθολογικών παθήσεων του ουροποιητικού συστήματος, αλλά και θα συνεργάζονται με τα μέλη της διεπιστημονικής θεραπευτικής ομάδας για την αντιμετώπισή τους.

2.2.Γ.5 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΕΝΔΟΚΡΙΝΩΝ ΑΔΕΝΩΝ

Αυτή η μαθησιακή υποεπένδυση παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο για την κατανόηση των διαταραχών του ενδοκρινικού συστήματος και των επιπτώσεών τους στη λειτουργία πολλών συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού. Στο πλαίσιο της υποεπένδυσης, παρουσιάζονται οι ενδοκρινείς αδένες του σώματος (η υπόφυση, ο υποθάλαμος, ο θυρεοειδής, οι παραθυρεοειδείς, το πάγκρεας, τα επινεφρίδια, οι όρχεις και οι ωθήκες) και επεξηγείται η συμμετοχή τους στην εύρυθμη λειτουργία του. Στη συνέχεια, περιγράφονται και αναλύονται οι πιο συχνές παθήσεις των ενδοκρινών αδένων, όπως είναι η οστεοπόρωση, το σύνδρομο πολυκυστικών ωοθηκών, το σύνδρομο Cushing, η νόσος του Addison, καθώς και τα κλινικά τους συμπτώματα.

Ιδιαίτερη αναφορά, ακόμα, θα γίνει στα νοσήματα του θυρεοειδούς (θυρεοειδίτιδα, υποθυρεοειδισμό, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, υπερθυρεοειδισμό, νόσο Graves, όζους και καρκίνο του θυρεοειδούς), στη συμπτωματολογία τους και στη νοσηλευτική φροντίδα που απαιτείται για την αντιμετώπισή τους. Επιπλέον, θα δοθεί έμφαση στον διαβήτη, ο οποίος αποτελεί μία από τις πιο κοινές ασθένειες του ενδοκρινικού συστήματος και θα παρουσιαστούν η ταξινόμηση (τύποι) του σακχαρώδους διαβήτη, οι διαγνωστικές εξετάσεις, η συμπτωματολογία του, αλλά και οι τρόποι αντιμετώπισής του.

Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω της χρήσης ανατομικών χαρτών και μελέτης περιπτώσεων, θα είναι σε θέση να εντοπίζουν και να περιγράφουν τα κυριότερα νοσήματα των ενδοκρινών αδένων και να κατανοούν τους βασικούς άξονες της θεραπευτικής αντιμετώπισης και της νοσηλευτικής φροντίδας.

2.2.Γ.6 | ΙΟΓΕΝΗ ΚΑΙ ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Στην εν λόγω μαθησιακή υποεπένδυση, γίνεται αναφορά στα πιο συχνά ιογενή λοιμώδη νοσήματα, με σκοπό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να καταστούν ικανοί/-ές να διακρίνουν τους βασικούς παθολογικούς μηχανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την πρόκληση και τη μετάδοση των νοσημάτων και να υιοθετούν τα σωστά μέσα προστασίας και υγιεινής, είτε εργάζονται σε προνοσοκομειακό περιβάλλον και σε δομές στην κοινότητα είτε σε νοσοκομείο. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις συνήθεις ιογενείς λοιμώξεις, όπως είναι η γρίπη, το κοινό κρυολόγημα, οι οξείες και οι χρόνιες νευρολογικές παθήσεις (εγκεφαλίτιδα, έρπητας ζωστήρας κ.ά.) και παρουσιάζονται τα εξανθηματικά και μη νοσήματα

της παιδικής ηλικίας, όπως είναι η ιλαρά, η ερυθρά, η ανεμοβλογιά, η παρωτίτιδα και η λοιμώδης μονοκυρήνωση, ενώ, παράλληλα, μελετάται η κλινική τους εικόνα.

Στη συνέχεια, αναφέρονται τα νοσήματα που οφείλονται σε βακτήρια ή σε παράσιτα (μηνιγγίτιδα, τέτανος, κοκκύτης, στρεπτοκοκκικές και σταφυλοκοκκικές λοιμώξεις, σαλμονελλώσεις, ελονοσία και εχινόκοκκος) και γίνεται αναφορά στα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, όπως είναι η σύφιλη, η βλεννόρροια, ο έρπητας των γεννητικών οργάνων, το AIDS και το HPV. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις ηπατίτιδες και την ταξινόμησή τους, τα συμπτώματα, καθώς και τους τρόπους πρόληψης. Η υποενόττητα, θα εστιάσει, επίσης, την προσοχή της στις λοιμώξεις από κορωνοϊούς, όπως είναι ο SARS, ο MERS-CoV και ο SARS-CoV-2, καθώς και στην αντίστοιχη νοσηλευτική φροντίδα. Ακολούθως, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η αναφορά στους μηχανισμούς άμυνας του οργανισμού, στις βασικές αρχές και τους τύπους της ανοσίας, αλλά και στην αξία των εμβολίων, ως ασπίδας ατομικής και συλλογικής ανοσίας.

Συνοψίζοντας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με βάση τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα και τις μελέτες περιπτώσεων, θα είναι σε θέση να διακρίνουν και να συσχετίζουν τα συμπτώματα με τα νοσήματα και να εφαρμόζουν το ενδεδειγμένο πλάνο νοσηλευτικής φροντίδας.

2.2.Γ.7 | ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην παροχή βασικών γνώσεων στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες για τα συχνότερα καλοήγη και κακοήγη νοσήματα. Αρχικά, γίνεται αναφορά στην ταξινόμηση των νεοπλασιών, τα χαρακτηριστικά τους και τις οδούς διασποράς τους. Στη συνέχεια, μελετώνται η επιδημιολογία και οι αιτιολογικοί παράγοντες που συνδέονται με την εκδήλωσή τους (όπως είναι οι ορμονικοί, οι διατροφικοί και οι επαγγελματικοί παράγοντες), καθώς και οι τρόποι έγκαιρης ανίχνευσης και πρόληψης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην περιγραφή των συμπτωμάτων, τα κλινικά σημεία και τις διαγνωστικές εξετάσεις, είτε τις γενικές (αιματολογικές και βιοχημικές) είτε τις ειδικές (ραδιοϊσοτοπικό έλεγχο, αξονική και μαγνητική τομογραφία, προσδιορισμό ειδικών αντιγόνων ορού, καρκινικούς δείκτες κ.λπ.). Είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εξοικειωθούν με τη διαδικασία της σταδιοποίησης που προσδιορίζει τον ακριβή βαθμό της κακοήθειας, αλλά και με βιοψία ως μέθοδο διάγνωσης και επεμβατικής παρέμβασης.

Ακολούθως, παρουσιάζονται οι βασικές αρχές αντιμετώπισης των κακοηθειών μέσω της χημειοθεραπείας, της ακτινοθεραπείας και της χειρουργικής θεραπείας και περιγράφεται η πρόγνωση των νεοπλασιών ανάλογα με το στάδιο της νόσου. Επιπλέον, περιγράφονται και αναλύονται: οι πιο συχνές παρενέργειες των θεραπευτικών παρεμβάσεων (ναυτία, έμετοι, ρίγη, πυρετός, τριχόπτωση, αμηνόρροια κ.ά.), η νοσηλευτική φροντίδα που απαιτείται για την αντιμετώπισή τους, καθώς και οι γενικές αρχές της ακτινοπροστασίας, τόσο για τους/τις ασθενείς όσο και για τους/τις επαγγελματίες υγείας.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή αυτή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν τις βασικές γνώσεις που απαιτούνται για την κατανόηση της διάγνωσης, της σταδιοποίησης και της αντιμετώπισης των συμπτωμάτων, καθώς και για τη θεραπευτική διαχείριση των ογκολογικών νοσημάτων.

2.2.Γ.8 | ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται στα χρόνια συστηματικά νοσήματα, με σκοπό να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις βασικές γνώσεις για αυτή την ιδιαίτερη ομάδα νοσημάτων, η οποία χαρακτηρίζεται από πολύπλοκους παθογενετικούς μηχανισμούς και ετερογένεια στις κλινικές της εκδηλώσεις. Αρχικά, παρουσιάζονται οι παθήσεις των αρθρώσεων και η διάκρισή τους σε εκφυλιστικές και σε φλεγμονώδεις αρθροπάθειες. Μελετώνται, ακόμα, τα αίτια, οι παράγοντες κινδύνου και η συμπτωματολογία (πόνος, δυσκαμψία, οίδημα και φλεγμονή) της ρευματοειδούς αρθρίτιδας και οι επιπτώσεις της στη ζωή των ασθενών, ενώ, παράλληλα, περιγράφεται ο ρόλος του/της βοηθού νοσηλεύτη/-τριας γενικής νοσηλείας στη θεραπευτική αντιμετώπισή της ως μέλους της ομάδας υγείας. Επιπλέον, γίνεται αναφορά και σε άλλες παθήσεις των αρθρώσεων, όπως είναι η ουρική και η αγκυλοποιητική σπονδυλίτιδα, αλλά και στα συμπτώματα, τις εργαστηριακές εξετάσεις και την αντιμετώπισή τους.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, επίσης, μελετώνται και τα αυτοάνοσα νοσήματα του συνδετικού, όπως είναι η δερματομυοσίτιδα, το σκληρόδερμα/σκληροδερμία, ο συστηματικός ερυθηματώδης λύκος (ΣΕΛ) και η ψωριασική αρθρίτιδα, με ιδιαίτερη προσοχή στις κλινικές εκδηλώσεις τους. Έμφαση θα δοθεί, παράλληλα, στην ομάδα των αυτοάνοσων παθήσεων που προκαλούν φλεγμονή στο τοίχωμα των αγγείων (αγγειίτιδες), στα νοσήματα που προκαλούν φλεγμονή δέρματος και βλεννογόνων (όπως είναι η πέμφιγα), καθώς και στη νοσηλευτική τους φροντίδα.

Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να διακρίνουν τα συμπτώματα και να τα συσχετίζουν με το πιθανό νόσημα και την απαιτούμενη νοσηλευτική φροντίδα, εφαρμόζοντας μέτρα ανακούφισης και υποστήριξης της ικανότητας αυτοφροντίδας των ασθενών.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. LeMone, P., Burke, K. & Bauldoff, G. (2011). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική. Κριτική σκέψη κατά τη φροντίδα του ασθενούς* (πολύτομο), (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Λαγός.
2. Σαχίνη-Καρδάση, Α. & Πάνου, Μ. (2008). *Παθολογική και Χειρουργική Νοσηλευτική: Νοσηλευτικές διαδικασίες* (πολύτομο). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Αθανάτου, Ε. Κ. (2007). *Παθολογική και Χειρουργική Κλινική Νοσηλευτική* (8η έκδοση). Ιδιωτική έκδοση.
2. Osborn, K. S., Wraa, C. E. & Watson, A. (2013). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική* (τόμοι Α΄-Β΄). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

2.2.Δ • ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ – ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Η παρούσα μαθησιακή ενότητα αποτελείται από δύο αυτοτελείς επιμέρους ενότητες, αυτή της Γυναικολογικής και εκείνη της Παιδιατρικής Νοσηλευτικής. Η υποενότητα της Γυναικολογικής Νοσηλευτικής έχει ως σκοπό να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε έννοιες που αφορούν την ανατομία – φυσιολογία του γυναικείου γεννητικού συστήματος. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα εξελικτικά στάδια και οι αλλαγές που προκύπτουν στο αναπαραγωγικό σύστημα της γυναίκας κατά την εφηβεία, την κύηση, τον τοκετό, τη λοχεία και την εμμηνόπαυση. Αναλύονται οι συχνότερες παθολογικές γυναικολογικές καταστάσεις, με ιδιαίτερη αναφορά στην επίπτωση και τον επιπολασμό των γυναικολογικών καρκίνων (μαστού, γεννητικών οργάνων κ.ά.) και γίνεται σύνδεση με τις αναγκαίες νοσηλευτικές παρεμβάσεις, τόσο στο επίπεδο της πρόληψης όσο και σ' εκείνο της θεραπευτικής αντιμετώπισης. Η υποενότητα της Παιδιατρικής Νοσηλευτικής, ακολούθως, εξοικειώνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με έννοιες και με ορισμούς που αφορούν τις βιολογικές, τις ψυχολογικές και τις πνευματικές ανάγκες τόσο ενός υγιούς όσο κι ενός αρρώστου παιδιού. Εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα εξελικτικά στάδια της ανάπτυξης ενός παιδιού (γλωσσική, αισθητηριακή, κινητική, συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξη). Τέλος, αναφέρονται τα συχνότερα παθολογικά και χειρουργικά προβλήματα της παιδικής ηλικίας και η νοσηλευτική αντιμετώπισή τους.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν τις γυναικολογικές και τις παιδιατρικές παθήσεις, αλλά και τις μεθόδους παρέμβασης σε πρωτοβάθμιο, σε δευτεροβάθμιο και σε τριτοβάθμιο επίπεδο φροντίδας,
- Επικουρούν στην εφαρμογή του εξατομικευμένου πλάνου φροντίδας των ασθενών με γυναικολογικά και με παιδιατρικά νοσήματα, σύμφωνα με τις ανάγκες του/της ασθενούς και υπό την εποπτεία του/της νοσηλεύτη/-τριας,
- Συμμετέχουν ενεργά στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των γυναικολογικών και των παιδιατρικών παθήσεων,
- Συνεργάζονται με νοσηλεύτές/-τριες και άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας σε προγράμματα έγκαιρης διάγνωσης του καρκίνου του μαστού και του τραχήλου της μήτρας,
- Ενθαρρύνουν τις γυναίκες όλων των ηλικιών για τη διενέργεια διαγνωστικών εξετάσεων, ώστε να επιτύχουν την έγκαιρη ανίχνευση παθολογικών καταστάσεων,
- Παρατηρούν τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού,
- Παρουσιάζουν τα στάδια ανάπτυξης του παιδιού από τη νεογνική έως την εφηβική ηλικία,
- Συμβουλεύουν γονείς και φροντιστές/-τριες για θέματα πρόληψης παιδικών ατυχημάτων,
- Αναγνωρίζουν τις παθολογικές καταστάσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν η γυναίκα και το έμβρυο, τόσο κατά τη διάρκεια της κύησης και του τοκετού όσο και της λοχείας,
- Συμμετέχουν ενεργά στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των γυναικολογικών και των παιδιατρικών παθήσεων.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Λοιμογόνοι παράγοντες / Προσυμπτωματικός έλεγχος / Γυναικολογικός έλεγχος / Προεκλαμψία, εκλαμψία / Σακχαρώδης διαβήτης / Προγεννητικός έλεγχος / Παιδική θνησιμότητα / Εμβολιασμός / Πρόληψη.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΑ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
2	ΚΥΗΣΗ – ΤΟΚΕΤΟΣ – ΛΟΧΕΙΑ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
3	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – ΦΛΕΓΜΟΝΕΣ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
4	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ
5	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ
6	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΝΕΟΓΝΟΥ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΥΣ – ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ
7	ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Δ.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΑ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα γίνεται αναφορά στην ανατομία και τη φυσιολογία του ανθρώπινου σώματος, με έμφαση στη περιγραφή των οργάνων και των λειτουργιών του γυναικείου γεννητικού συστήματος. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στο τέλος της υποενότητας, θα είναι σε θέση να περιγράψουν τον μηχανισμό, μέσω του οποίου ωριμάζει το αναπαραγωγικό σύστημα της γυναίκας και το σώμα της γίνεται ικανό να φέρει εις πέρας μία εγκυμοσύνη. Έννοιες, όπως είναι η έμμηνος ρύση, ο ωοθηκικός κύκλος, ο γεννητικός κύκλος, η κύηση, ο τοκετός και η λοχεία αποσαφηνίζονται με τρόπο μέσω του οποίου γίνεται εμφανής ο συσχετισμός μεταξύ τους. Στο πλαίσιο της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν γνώσεις σχετικές με τις ενέργειες και τις διαδικασίες που αφορούν την υποδοχή της γυναίκας ασθενούς στο γυναικολογικό τμήμα, την προετοιμασία της για τον τακτικό γυναικολογικό έλεγχο, τη βοήθεια στη διενέργεια ειδικών γυναικολογικών εξετάσεων, τη λήψη βιολογικών δειγμάτων για περαιτέρω έλεγχο, τη διαχείριση των δειγμάτων, καθώς και την ασφαλή μεταφορά τους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με τη χρήση προπλασμάτων, χαρτών και έντυπου υλικού, προτείνεται να σχηματίσουν ομάδες εργασίας και, ως αποτέλεσμα των παραπάνω διεργασιών, να περιγράψουν αναλυτικά τις περιοχές του γεννητικού συστήματος που μελετούν και στις οποίες παρεμβαίνουν με τις ενέργειές τους. Όσον αφορά την εγκυμοσύνη, τέλος, παρουσιάζονται τα σημεία που υποδέχονται και προωθούν το γονιμοποιημένο ωάριο, τα σημεία που φιλοξενούν το κύημα, καθώς και οι περιοχές από τις οποίες περνά το έμβρυο κατά τον τοκετό.

2.2.Δ.2 | ΚΥΗΣΗ – ΤΟΚΕΤΟΣ – ΛΟΧΕΙΑ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Το περιεχόμενο της παρούσας μαθησιακής υποενότητας επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση των φάσεων της εγκυμοσύνης, της γέννησης και της λοχείας. Στο τέλος της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να εφαρμόζουν αποτελεσματικές παρεμβάσεις νοσηλευτικής φροντίδας κατά τη διάρκεια των ανωτέρω διαδικασιών. Αρχικά, γίνονται αναφορές στη λειτουργία της μήτρας και των ωοθηκών, τη φάση της ωορρηξίας και τον σχηματισμό του εμβρύου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ανακαλούν στη μνήμη τους, μέσω της χρησιμοποίησης χαρτών, εικόνων και προπλασμάτων, τις βασικές γνώσεις της Ανατομίας και της Φυσιολογίας των οργάνων του γυναικείου αναπαραγωγικού συστήματος.

Παρουσιάζονται, ακόμα, η φυσιολογική εγκυμοσύνη και οι αλλαγές που συμβαίνουν στο σώμα της γυναίκας, καθώς και οι παρεμβάσεις που απαιτούνται για την υποστήριξη της μητέρας και του εμβρύου. Στη συνέχεια, αναλύεται η παθολογία της κύησης, από κοινού με τη μελέτη των συχνότερων παθολογικών καταστάσεων που επηρεάζουν την εγκυμοσύνη, όπως είναι η προεκλαμψία – εκλαμψία, ο διαβήτης της κύησης και η υπέρταση. Ακολουθως, περιγράφεται η διαδικασία του τοκετού και επισημαίνονται οι ενδείξεις για την καισαρική τομή. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην παρουσίαση των ειδικών περιπτώσεων, των επιπλοκών και των συναισθηματικών διακυμάνσεων που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της κύησης ή της λοχείας στη γυναίκα, σε συσχέτιση με την παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα, στις υπηρεσίες τόσο της δευτεροβάθμιας όσο και της πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Τονίζεται, επίσης, η σημασία της υποβοήθησης του έργου των ιατρών και των νοσηλευτών/-τριών κατά την κλινική εξέταση της εγκύου, αλλά και η αξία της νοσηλευτικής φροντίδας κατά τη διάρκεια της κύησης και του τοκετού. Τέλος οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω κλινικών ασκήσεων, γνωρίζουν τις κατάλληλες νοσηλευτικές παρεμβάσεις για τη φροντίδα της μητέρας κατά τη διάρκεια της παραμονής της στην κλινική.

2.2.Δ.3 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – ΦΛΕΓΜΟΝΕΣ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στη μελέτη και την κατανόηση των παθολογικών καταστάσεων και των φλεγμονών που αφορούν το γυναικείο αναπαραγωγικό σύστημα. Στο τέλος της εκπαιδευτικής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να προβαίνουν στις ενδεδειγμένες νοσηλευτικές ενέργειες για την αντιμετώπιση των παθολογικών γυναικολογικών καταστάσεων. Αρχικά, περιγράφονται οι φλεγμονές που σχετίζονται με την κύηση και τον τοκετό, αλλά και οι κύριες γυναικολογικές παθήσεις, όπως είναι: η κύστη ωοθήκης, οι πολυκυστικές ωοθήκες, η ενδομητρίωση, η υπογονιμότητα, η μητρορραγία, η πρόπτωση της μήτρας, τα ινομυώματα, τα κονδυλώματα, η τραχηλίτιδα, η ερυθροπλασία, οι μυκητιάσεις και η ακράτεια ούρων. Επιπροσθέτως, αναφέρονται οι συνήθεις χειρουργικές επεμβάσεις στο γυναικείο αναπαραγωγικό σύστημα και ο σημαντικός νοσηλευτικός ρόλος ως προς την προετοιμασία του χειρουργείου, αλλά και ως προς την παροχή ψυχολογικής υπο-

στήριξης και τη διαχείριση του πόνου. Ιδιαίτερες επισημάνσεις γίνονται, ακόμα, στα αίτια, τη διάγνωση και αντιμετώπιση της εξωμήτριας κύησης, καθώς και στα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Ακολούθως, αναλύεται ο γυναικολογικός καρκίνος, δηλαδή οι κακοήθειες του γυναικείου γεννητικού συστήματος, όπως είναι: ο καρκίνος του ενδομητρίου, του τραχήλου της μήτρας, των ωοθηκών, του κόλπου και του αιδοίου. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον καρκίνο του μαστού, λόγω του ότι παρατηρείται κυρίως στο γυναικείο φύλο, ενώ, σύμφωνα με τα επιδημιολογικά δεδομένα, εμφανίζει την πιο υψηλή επίπτωση των καρκίνων στις γυναίκες.

Τονίζεται, σε αυτό το θεματικό πεδίο, η σπουδαιότητα της νοσηλευτικής φροντίδας στις περιπτώσεις του γυναικολογικού καρκίνου στα πρώτα στάδια της νόσου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω πρακτικών ασκήσεων, ενισχύουν τις δεξιότητες παρέμβασης στη νοσηλευτική αντιμετώπιση των γυναικολογικών παθήσεων και των ογκολογικών περιστατικών.

2.2.Δ.4 | ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται οι εξετάσεις για την πρόληψη και την προστασία της γυναικείας υγείας. Σκοπός της υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίσουν την αξία της εφαρμογής των προληπτικών εξετάσεων και πρακτικών για την αποτροπή ή την έγκαιρη αντιμετώπιση της εμφάνισης προβλημάτων ή ασθενειών. Αρχικά, περιγράφεται ο κυτταρολογικός έλεγχος, γνωστός ως “Pap test”, για την ανίχνευση του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα τρέχοντα επιδημιολογικά δεδομένα για την εμφάνιση του καρκίνου του μαστού και τους γυναικολογικούς καρκίνους.

Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω της σύγκρισης διαγραμμάτων, μπορούν να ερμηνεύουν τα αποτελέσματα των δεικτών επιπολασμού και επίπτωσης, σε συσχέτιση με την αξία της έγκαιρης παρέμβασης. Τονίζεται, ακόμα, η σημασία του τακτικού αυτοελέγχου για την πρόληψη και την ανίχνευση του καρκίνου του μαστού, αλλά και η συμβολή των διαγνωστικών εργαλείων της ψηφιακής τεχνολογίας στην έγκαιρη διάγνωση. Επιπλέον, αναφέρεται το σύνολο των λοιπών γυναικολογικών εξετάσεων για την ανίχνευση προβλημάτων, όπως είναι τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, οι φλεγμονές του γεννητικού συστήματος, οι ορμονικές διαταραχές κ.ά. Ακολούθως, επισημαίνεται η σπουδαιότητα του προγράμματος εμβολιασμού κατά του ιού των ανθρώπινων θηλωμάτων (HPV) και η αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης του γενικού πληθυσμού για την προστασία από τον καρκίνο του τραχήλου της μήτρας.

Εκτενής αναφορά γίνεται και: στα θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, τις μεθόδους αντισύλληψης, τον έλεγχο της γονιμότητας, καθώς και την πρόληψη μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω συζητήσεων και πρακτικών ασκήσεων, αξιοποιούν τις προληπτικές εξετάσεις και τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα της προαγωγής υγείας των γυναικών, προκειμένου να εφαρμόσουν το πλάνο της νοσηλευτικής φροντίδας.

2.2.Δ.5 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ

Σκοπός της παρούσας μαθησιακής υποενότητας είναι η εισαγωγή των εκπαιδευομένων στην παρουσίαση των βασικών εννοιών της Παιδιατρικής Νοσηλευτικής και η προετοιμασία τους για την περαιτέρω εμβάθυνση στη θεματολογία που ακολουθεί. Προσδιορίζεται ο κλάδος της Παιδιατρικής Νοσηλευτικής, ο οποίος επικεντρώνεται στη φροντίδα και την υγεία των παιδιών από τη γέννηση έως την εφηβεία. Στο τέλος της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενισχύουν τις δεξιότητες της παιδιατρικής νοσηλευτικής φροντίδας, προκειμένου να διασφαλίσουν την ομαλή ανάπτυξη και την καλή υγεία των παιδιών, στο πλαίσιο της διασυνδεδεμένης των ιατρικών και των νοσηλευτικών ειδικοτήτων. Το περιεχόμενο περιλαμβάνει τα στάδια της ανάπτυξης του παιδιού, την αντιμετώπιση τραυματισμών από ατυχήματα και τη μελέτη παθολογικών καταστάσεων, όπως των προβλημάτων του αναπνευστικού, του αιμοποιητικού, του νευρικού, του κυκλοφορικού συστήματος κ.λπ. Ιδιαίτερως θα συζητηθούν τα θέματα που αφορούν την πρόληψη των ασθενειών, τη διεξαγωγή προληπτικών εξετάσεων και την προαγωγή της υγείας μέσω εμβολιασμών και εκπαίδευσης των παιδιών, των εφήβων και των γονέων.

Στη συνέχεια, εξετάζονται και συζητούνται τα θέματα της φροντίδας των παιδιών που νοσηλεύονται στο νοσοκομείο, οι παρεμβάσεις των βοηθών νοσηλευτικής ψυχικής υγείας στην προετοιμασία των παιδιών για το χειρουργείο και η ψυχολογική υποστήριξη του παιδιού και των μελών της οικογένειας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των κύριων διαταραχών της ψυχικής υγείας των παιδιών και των εφήβων, με αναφορές στο περιεχόμενο της μαθησιακής ενότητας των ειδικών θεμάτων Ψυχιατρικής που ακολουθεί στο επόμενο εξάμηνο.

Για τον λόγο αυτόν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω μελέτης κλινικών περιστατικών και μέσω ασκήσεων, εξασκούνται στην αναγνώριση και τη διαχείριση των συναισθηματικών αντιδράσεων των παιδιών και των οικογενειών τους σε περιπτώσεις νοσηλείας ή σε άλλες δύσκολες καταστάσεις.

2.2.Δ.6 | ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΝΕΟΓΝΟΥ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΥΣ – ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται δύο κύριες θεματικές κατηγορίες: η παρακολούθηση του παιδιού αμέσως μετά τη γέννησή του και η διενέργεια εμβολιασμών. Στο τέλος της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να γνωρίζουν τους τρόπους περιποίησης του νεογέννητου και να βοηθούν στην πρώτη ιατρική εξέτάσή του. Παράλληλα, θα μπορούν να αναγνωρίζουν τη μοναδική αξία των εμβολίων, ως ενός αποτελεσματικού εργαλείου για την πρόληψη των ασθενειών στην παιδική ηλικία. Στο πρώτο θεματικό πεδίο, περιγράφονται λεπτομερώς η φροντίδα του νεογέννητου και ο έλεγχος της λειτουργίας των οργάνων και των συστημάτων του. Στη συνέχεια, αναφέρονται τα στάδια εξέλιξης της ανάπτυξης, δηλαδή οι μετρήσεις του βάρους, του μήκους, της περιμέτρου της κεφαλής, αλλά και της οδοντοφυΐας. Ακολούθως, ελέγχεται η φυσιολογική ανάπτυξη των συστημάτων, όπως του μυοσκελετικού, του νευρικού, του αναπνευστικού, του πεπτικού και του ουροποιητικού.

Συμπληρωματικά, ελέγχονται η κινητική, η αισθητηριακή και η πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω μετρήσεις και έλεγχοι εξετάζονται για τη διαπίστωση τυχόν αποκλίσεων από την αναμενόμενη φυσιολογική ανάπτυξη, προκειμένου να ληφθούν άμεσα τα αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης. Στο δεύτερο θεματικό πεδίο της υποεπένδυσης, παρουσιάζεται το πρόγραμμα εθνικού εμβολιασμού για την αντιμετώπιση των μολυσματικών ασθενειών της παιδικής ηλικίας και γίνεται άμεση σύνδεση με τη φροντίδα του νεογέννητου. Τονίζεται, επίσης, η αξία του εμβολιασμού, ως προληπτικού μέσου προστασίας, ιδιαιτέρως στους ευπαθείς πληθυσμούς, όπως είναι τα βρέφη και τα παιδιά. Ειδικότερα, θα γίνουν επισημάνσεις με αναφορές παραδειγμάτων για την εξάλειψη ή την ελάττωση σοβαρών ασθενειών στην κοινότητα, όπως της παιδικής παραλυτικής πολιομυελίτιδας, της ελονοσίας, της ευλογιάς κ.ά.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω διαγραμμάτων, πινάκων και μελετών περίπτωσης, περιγράφουν τα στάδια της φυσιολογικής εξέλιξης ενός παιδιού και συμμετέχουν επικουρικά στη διενέργεια εμβολιασμών.

2.2.Δ.7 | ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η μελέτη της τελευταίας μαθησιακής υποεπένδυσης περιλαμβάνει την κατανόηση των μηχανισμών μετάδοσης των λοιμώξεων στην παιδική ηλικία. Στο τέλος της μαθησιακής υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να ερμηνεύουν τα αποτελέσματα της επίδρασης των λοιμωδών νοσημάτων στα παιδιά. Στην εισαγωγή της υποεπένδυσης, περιγράφονται τα λοιμώδη νοσήματα, τα οποία αναφέρονται σε ασθένειες που προκαλούνται από παθογόνους μικροοργανισμούς, όπως ιούς, βακτήρια, παράσιτα ή μύκητες και μεταδίδονται από ένα άτομο σε άλλο. Ειδικότερα, περιγράφονται τα λοιμώδη νοσήματα που οφείλονται σε ιούς και μικρόβια, όπως είναι η ιλαρά, η ερυθρά, η παρωτίτιδα, η ανεμοβλογιά, η μηνιγγίτιδα, οι ηπατίτιδες, ο κοκκύτης, οι στρεπτοκοκκικές και σταφυλοκοκκικές λοιμώξεις του αναπνευστικού, η λοιμώδης μονοκυρήνωση, η φυματίωση, ο τέτανος κ.ά. Παρουσιάζονται, ακόμα, παραδείγματα και μελέτες περιπτώσεων, όπου αναλύονται τα αίτια, ο τρόπος μετάδοσης, τα συμπτώματα, η κλινική εικόνα, η πρόληψη και η αντιμετώπιση, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να διακρίνουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των λοιμωδών νοσημάτων.

Στη συνέχεια, επεξηγείται η αυξημένη μολυσματικότητα των λοιμογόνων παραγόντων στην παιδική ηλικία, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ευαισθησία του ανοσοποιητικού συστήματος των παιδιών, αλλά και στη δυσκολία λήψης αποτελεσματικών μέτρων πρόληψης από τα ίδια τα παιδιά. Ιδιαίτερη επισημάνση γίνεται και στις θεμελιώδεις έννοιες της πρόληψης και της προφύλαξης των λοιμωδών νοσημάτων, η οποία συχνά περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή των βασικών κανόνων υγιεινής, τον εμβολιασμό, την περιορισμένη επαφή με τα μολυσμένα άτομα, αλλά και την ενίσχυση του οργανισμού των παιδιών με την κατάλληλη διατροφή, τη λήψη βιταμινών και την ενυδάτωση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω της δημιουργίας ομάδων εργασίας και μέσω πρακτικών ασκήσεων, θα καταστούν ικανοί/-ές να αναγνωρίζουν τους λοιμογόνους παράγοντες, ως σημαντικούς κινδύνους απειλής για την υγεία των παιδιών.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Pappas, A. B., Hollingsworth, A. O. & Livingston, J. C. (1999). *Μαιευτική και Γυναικολογική Νοσηλευτική* (μτφρ. Δ. Μαστρογιάννης). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
2. McKinney, S. E., Rowen, J. S., Smith, M. S., Nelson, K. A. & Ashwill, W. J. (2020). *Παιδιατρική Νοσηλευτική: Θεμελιώδεις αρχές της φροντίδας υγείας του παιδιού*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Σαχίνη-Καρδάση, Α. & Πάνου, Μ. (2008). *Παθολογική και Χειρουργική Νοσηλευτική: Νοσηλευτικές διαδικασίες* (πολύτομο). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Μπαρμπούνη, Α. (επιμ.). (2022). *Εμβόλια και εμβολιασμοί. Ένα αγαθό απαραίτητο για τη δημόσια υγεία*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

2.2.E • ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων στην ψυχική υγεία και τη νοσηλευτική, παράλληλα με την εφαρμογή των βέλτιστων πρακτικών. Στη μαθησιακή ενότητα, διασαφηνίζονται οι έννοιες της ψυχικής υγείας και της νόσου, παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες για τις θεωρίες προσωπικότητας, τη σημασία επίδρασης των μελών της οικογένειας στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου και την κρίση στην οικογένεια, ενώ, ταυτόχρονα, επισημαίνονται οι ενδεικνυόμενοι τρόποι νοσηλευτικής προσέγγισης και οι δεξιότητες επικοινωνίας στις περιπτώσεις που απαιτούνται παρεμβάσεις. Η ενότητα, επίσης, πραγματεύεται λειτουργίες, όπως είναι η αντίληψη, η μάθηση, η μνήμη, η νοημοσύνη, τα κίνητρα, τα συναισθήματα και οι μηχανισμοί άμυνας. Ακόμα, αναλύεται η ανάπτυξη αποτελεσματικών σχέσεων με τους/τις ασθενείς, αλλά και με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας υγείας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται, έτσι, τους τρόπους ανάπτυξης μιας θεραπευτικής σχέσης με τους/τις ασθενείς. Τέλος, αναλύονται οι έννοιες της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ενσυναίσθησης, ως αποτελέσματα του σεβασμού του κάθε ατόμου που έχει ανάγκη υγειονομικής φροντίδας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν το θεωρητικό πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης στην ψυχική υγεία,
- Αποκτούν γνώσεις σχετικές με τα μοντέλα θεραπευτικής προσέγγισης,
- Συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση της κοινότητας σε θέματα προαγωγής της ψυχικής υγείας,
- Δίνουν παραδείγματα μηχανισμών άμυνας του εγώ,
- Χρησιμοποιούν αποτελεσματικές δεξιότητες επικοινωνίας,
- Εμβαθύνουν στις προσωπικές αναζητήσεις αυτογνωσίας και αυτοκριτικής,
- Διαχειρίζονται τα συναισθήματα (π.χ. θυμού, απογοήτευσης, ματαίωσης κ.ά.),
- Αμφισβητούν τις απόψεις ή τις συμπεριφορές που βασίζονται στην αναπαραγωγή στερεοτύπων,
- Ενισχύουν επιθυμητές συμπεριφορές από την πλευρά των ασθενών,
- Διαφοροποιούν τις έννοιες της φυσιολογικής και της παθολογικής συμπεριφοράς,
- Συνοψίζουν τις κυριότερες θεωρίες προσωπικότητας που έχουν διδαχθεί.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ψυχική υγεία / Ψυχική ασθένεια / Διαταραχές προσωπικότητας / Ψυχώσεις / Άγχος / Κατάθλιψη / Νοσηλευτική επικοινωνία / Θεωρίες μάθησης / Πρόληψη ψυχικών διαταραχών.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ
2	ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
3	ΑΙΤΙΑ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ
4	ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ
5	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΟΥΣ
6	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΗ
7	ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
8	ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Κείμενο αναφοράς

2.2.E.1 | ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην παρουσίαση της ορολογίας και την επεξήγηση των βασικών εννοιών που θα συναντήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στη μελέτη του αντικειμένου της ψυχικής υγείας στο περιβάλλον των υπηρεσιών υγείας. Οι έννοιες «ψυχική υγεία», «ψυχική ασθένεια», «ψύχωση» και «διαταραχές», αναλύονται, αρχικά, ενώ γίνεται και εκτενής αναφορά στην επιδημιολογία των ψυχικών διαταραχών τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ορισμό και τις κατηγορίες των ψυχικών και των συναισθηματικών διαταραχών, στις γνωστικές διαταραχές, στις διαταραχές της συμπεριφοράς, καθώς και σε αυτές που σχετίζονται με τη συνύπαρξη ψυχικών και σωματικών νοσημάτων.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται οι έννοιες και το περιεχόμενο των επιπέδων πρόληψης, με την πρωτογενή πρόληψη να περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες και τις διαδικασίες που αποβλέπουν στη μείωση του δείκτη ψυχικής νοσηρότητας, τη δευτερογενή πρόληψη να στοχεύει στην ανίχνευση, την έγκαιρη διάγνωση και την αποτελεσματική θεραπεία της ψυχικής διαταραχής και την τριτογενή πρόληψη να περιλαμβάνει τα προγράμματα της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης.

Ολοκληρώνοντας αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να διακρίνουν τις έννοιες και τους ορισμούς της ψυχικής υγείας που θα συναντήσουν στο μετέπειτα εργασιακό τους περιβάλλον, αλλά και να κατατάσσουν στα αντίστοιχα επίπεδα πρόληψης τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για τη διαχείριση της ψυχικής νόσου στο περιβάλλον του νοσοκομείου και της κοινότητας.

2.2.E.2 | ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΜΕΤΑΠΡΥΘΜΙΣΗ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται η Νομοθεσία για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές. Η γνώση της ύπαρξης του νομικού πλαισίου από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες έχει ως σκοπό την ανάδειξη της σημαντικότητας των νομοθετημάτων και των θεσμικών ρυθμίσεων που συμβάλλουν θετικά: στην ενσωμάτωση των ατόμων με ψυχικές διαταραχές στο κοινωνικό σύνολο, στην παροχή ποιοτικής φροντίδας, στη βελτίωση της πρόσβασής τους στη φροντίδα, αλλά και στην προστασία των δικαιωμάτων τους στη στέγαση, την εκπαίδευση και την εργασία. Στη συνέχεια της υποενότητας, περιγράφονται τα δικαιώματα των ψυχικά ασθενών και αναλύονται: το δικαίωμα στην αξιοπρεπή περίθαλψη (εκούσια και ακούσια), το δικαίωμα στην ισότητα, το δικαίωμα στην ενημέρωση, το δικαίωμα στην αποκατάσταση, το δικαίωμα στη ζωή στην κοινότητα, καθώς και το δικαίωμα στη δικίηση αξιώσεων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και στο απόρρητο που διέπει όλες τις πληροφορίες που συλλέγονται κατά τη θεραπευτική διαδικασία. Τονίζεται ιδιαίτερα, επίσης, η ρητή απαγόρευση της κοινο-

ποίησης στοιχείων που γνωρίζει ένα άτομο και έχουν περιέλθει στην κατοχή του λόγω του επαγγέλματος ή της ιδιότητάς του.

Η υποεπαισθησία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της ιστορικής εξέλιξης της Ψυχιατρικής από τα προχριστιανικά χρόνια, στην αρχαία Ελλάδα, τον Μεσαίωνα, έως και την Αναγέννηση. Ακολούθως, περιγράφονται τα βήματα της ψυχιατρικής από τον 17ο αιώνα έως και σήμερα, με έμφαση στην εισαγωγή της Ψυχοφαρμακολογίας, την ανάπτυξη της Κοινωνικής και της Κοινοτικής Ψυχιατρικής, αλλά και τις μεταρρυθμίσεις στην ψυχιατρική περίθαλψη, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς.

2.2.E.3 | ΑΙΤΙΑ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπαισθησία επικεντρώνεται στην παρουσίαση των κύριων ψυχικών διαταραχών και στην ανάδειξη των αιτιών των ψυχικών νοσημάτων, με στόχο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να κατηγοριοποιούν και να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά τους. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο βιολογικό υπόβαθρο των διαταραχών και στις θεωρίες που επιχειρούν να αναδείξουν τις συσχετίσεις της ψυχικής διαταραχής με κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές παραμέτρους. Σε αυτή τη μαθησιακή υποεπαισθησία, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξετάσουν την αιτιολογία των ψυχικών νοσημάτων, αλλά και τους γενετικούς, τους ψυχοκοινωνικούς και τους νευροβιολογικούς παράγοντες εμφάνισής τους, καθώς τα παραπάνω αποτελούν τη βάση για την αναγνώριση των ατόμων με ψυχικά νοσήματα στο μετέπειτα περιβάλλον εργασίας τους στο νοσοκομείο ή στις υγειονομικές δομές της κοινότητας.

Στη συνέχεια, περιγράφονται οι οργανικές και οι λειτουργικές ψυχώσεις, οι νευρώσεις, οι ψυχοσωματικές ασθένειες και οι διαταραχές της προσωπικότητας, οι οποίες αποτελούν τις κυριότερες ψυχιατρικές διαταραχές. Γίνεται αναφορά, ακόμα, στις διασχιστικές και τις γνωστικές διαταραχές, με ιδιαίτερη έμφαση στις διαταραχές πρόσληψης της τροφής, κατά τις οποίες τα άτομα υιοθετούν μη ορθές διατροφικές συνήθειες και εμφανίζουν ακραία συναισθήματα, σκέψεις και συμπεριφορές σχετικά με τη λήψη της τροφής, το βάρος και την εικόνα του σώματός τους. Συμπληρωματικά, μελετώνται οι αναπτυξιακές διαταραχές σε παιδιά και σε εφήβους/-ες, οι ψυχικές διαταραχές κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και της λοχείας, καθώς και οι διαταραχές στα άτομα της τρίτης ηλικίας. Επιπλέον, έμφαση δίνεται στις αγχώδεις και τις καταθλιπτικές διαταραχές, οι οποίες αποτελούν τις πιο συχνά εμφανιζόμενες διαταραχές της διάθεσης.

Συνολικά, η υποεπαισθησία αυτή παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι σε θέση να κατατάσσουν σε κατηγορίες τις ψυχικές διαταραχές, να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά τους, αλλά και να περιγράφουν τους πιθανούς αιτιολογικούς παράγοντες της εμφάνισής τους.

2.2.E.4 | ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στην παρουσίαση της συμπτωματολογίας των ψυχικών νοσημάτων που θα συναντήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στο εργασιακό τους περιβάλλον, με στόχο την ικανότητα αναγνώρισης και διαχείρισής τους. Με δεδομένη την ενασχόληση των εκπαιδευομένων με άτομα που παρουσιάζουν ψυχικές διαταραχές, συνιστάται η αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών συμπτωμάτων των ψυχικών νοσημάτων, αλλά και των διαταραχών που εμφανίζονται σε καταστάσεις συννοσηρότητας. Επιπλέον, περιγράφονται τα συμπτώματα της σχιζοφρένειας που περιλαμβάνουν τη διαταραχή της σκέψης, της αντίληψης, του συναισθήματος, της αίσθησης του εαυτού, της διαπροσωπικής λειτουργικότητας, της ψυχοκοινωνικότητας, καθώς και της σχέσης του ατόμου με τον εξωτερικό κόσμο. Δίνεται, επίσης, έμφαση στα συμπτώματα των διαταραχών της διάθεσης, τα οποία ομαδοποιούνται σε συμπτώματα από το συναίσθημα, το αυτόνομο νευρικό σύστημα, την κινητοποίηση, τη σκέψη, την αντίληψη και τα σωματικά ενοχλήματα. Ακολούθως, παρουσιάζονται οι διπολικές διαταραχές και η συμπτωματολογία τους που κυμαίνεται από την ανηδονία και την απόσυρση στην καταθλιπτική φάση, έως την ευφορία και τη διάσπαση της προσοχής στη φάση της μανίας.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη συμπτωματολογία των διπολικών διαταραχών και είναι σε θέση να διακρίνουν και να κατατάξουν τα συμπτώματα στην αντίστοιχη ψυχική διαταραχή. Παράλληλα, επεξηγούνται οι φοβικές και οι αγχώδεις διαταραχές, καθώς και ο τρόπος που αυτές εκδηλώνονται με τη συνοδό σωματική συμπτωματολογία.

Τέλος, η υποεπάρκεια ολοκληρώνεται με την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών συμπτωμάτων των διαταραχών της προσωπικότητας, οι οποίες σχετίζονται με την ανεπάρκεια στις διαπροσωπικές σχέσεις, την επιζήτηση της προσοχής και τη δυσκολία ελέγχου των συναισθημάτων.

2.2.E.5 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποεπάρκεια εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην έννοια της νοσηλευτικής διεργασίας, με σκοπό τη συμμετοχή τους στη διαδικασία εφαρμογής του πλάνου νοσηλευτικής φροντίδας. Ακολούθως, αναλύεται η έννοια της νοσηλευτικής διεργασίας, η οποία αποτελεί μία οργανωμένη και συστηματική μέθοδο παροχής ολιστικής και εξατομικευμένης φροντίδας στον/στην ασθενή. Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται έμφαση στα στάδια που ακολουθούνται κατά την εφαρμογή της νοσηλευτικής διεργασίας. Μέσα από παραδείγματα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κωδικοποιήσουν τα κύρια χαρακτηριστικά της μεθόδου και τη λειτουργία της, η οποία αρχίζει από τη διαπροσωπική σχέση του/της επαγγελματία υγείας με τον/την ασθενή, συνεχίζεται με την ενεργοποίηση του/της δεύτερου/-ης στην αναγνώριση και την αντιμετώπιση των προβλημάτων του/της και κατόπιν μεταβαίνει στην υποστήριξη της ανάληψης της αυτοφροντίδας.

Στη συνέχεια, περιγράφονται τα στάδια της διεργασίας που περιλαμβάνουν τη διατύπωση των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων στόχων, τον καθορισμό των προτεραιοτήτων, την καταγραφή, αλλά και τον προσδιορισμό των παρεμβάσεων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να ακολουθήσουν και να υιοθετήσουν της αρχές λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας υγείας και, ως μέλη της, να αποδεχτούν το άτομο με την ψυχική νόσο ως μια αδιαίρετη ολότητα με σωματικές, ψυχολογικές, πνευματικές και κοινωνικές διαστάσεις. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, επίσης, στην εφαρμογή της νοσηλευτικής διεργασίας σε παιδιά και εφήβους με προβλήματα ψυχικής υγείας, σε γυναίκες που αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή της λοχείας, καθώς και σε άτομα της τρίτης ηλικίας με ψυχικά νοσήματα.

Η υποεπνότητα ολοκληρώνεται με την ανάδειξη της σημαντικότητας των νοσηλευτικών παρεμβάσεων, σύμφωνα με το πλάνο φροντίδας, σε όλο το φάσμα της ζωής ενός ατόμου.

2.2.E.6 | ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποεπνότητα, παρουσιάζεται η διαδικασία της επικοινωνίας με τους/τις ψυχικά ασθενείς και το περιβάλλον τους, με σκοπό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αποκτήσουν τις δεξιότητες της επικοινωνίας, στο πλαίσιο του ρόλου τους. Η επικοινωνία έχει διαπροσωπικό προσανατολισμό και επικεντρώνεται στις ανάγκες της υγείας και στην παροχή νοσηλευτικής φροντίδας στον/στην ψυχικά πάσχοντα/-ουσα. Η υποεπνότητα, επιπλέον, εμβαθύνει στην επίτευξη των στόχων που μπορούν να εκπληρωθούν μέσω της θεραπευτικής επικοινωνίας και αφορούν: την παροχή πληροφοριών, την ενίσχυση της εξωτερίκευσης των συναισθημάτων, των σκέψεων και των ιδεών, καθώς και τη διευκρίνιση των αναγκών και των προβλημάτων των ψυχικά ασθενών. Αναδεικνύεται η συμβολή του/της εκπαιδευομένου/-ης, ως βοηθού νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας, στη συνέχεια της φροντίδας του/της ασθενούς και στην ενημέρωση της διεπιστημονικής ομάδας. Ακολουθώντας, γίνεται αναφορά στα στοιχεία της θεραπευτικής επικοινωνίας που μεταβιβάζονται μεταξύ του/της επαγγελματία υγείας και του/της ψυχικά ασθενούς και ειδικότερα στην αποδοχή, το ενδιαφέρον, τον σεβασμό και την ετοιμότητα για παροχή βοήθειας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ακόμα, εξετάζουν τον ρόλο της σιωπής, της ενεργητικής ακρόασης, της τοποθέτησης σε χρονική σειρά των γεγονότων, της παρουσίας της πραγματικότητας και της ενθάρρυνσης, ως των βασικών τεχνικών της θεραπευτικής επικοινωνίας. Στη συνέχεια, περιγράφονται τόσο η συμβολή της επικοινωνίας στην άντληση πληροφοριών για τη νοσηλευτική διεργασία, όσο και οι συμπεριφορές που πρέπει να αποφεύγονται στη διαπροσωπική σχέση μεταξύ των επαγγελματιών υγείας, των ψυχικά πασχόντων/-ουσών και των οικογενειών τους.

Στο τέλος της υποεπνότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναπτύσσουν επικοινωνιακές δεξιότητες και αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα της παρατήρησης και της αποκωδικοποίησης της λεκτικής και τη μη λεκτικής συμπεριφοράς των ψυχικά ασθενών.

2.2.E.7 | ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια αποσκοπεί στην εισαγωγή και την παρουσίαση των θεραπευτικών μεθόδων που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση των ψυχικών νόσων, με στόχο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να διατυπώνουν τα βασικά στοιχεία των θεραπευτικών προσεγγίσεων και να διακρίνουν το είδος της παρέμβασης που απαιτείται. Στην παρούσα υποεπάρκεια, έμφαση δίνεται στις διαφορές μεταξύ των σωματικών και των ψυχοκοινωνικών ψυχιατρικών θεραπειών, αλλά και στον απαιτούμενο συνδυασμό τους, καθώς το άτομο αποτελεί μια ενιαία βιοψυχοσωματική ενότητα. Ακολούθως, περιγράφονται η φαρμακοθεραπεία με ψυχοτρόπα φάρμακα που επηρεάζουν τις ψυχικές λειτουργίες ή τη συμπεριφορά του ατόμου, αλλά και ο τρόπος χορήγησής τους. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις ανεπιθύμητες ενέργειες των αντιψυχωσικών φαρμάκων και παρουσιάζονται τα συμπτώματα της καταστολής, της δυστονίας, της ακαθισίας, της ακινησίας, του παρκινσονισμού, της όψιμης δυσκινησίας και των εξωπυραμιδικών εκδηλώσεων, οι οποίες και αποτελούν τις πιο συχνές παρενέργειες.

Συμπληρωματικά, μελετώνται οι ανεπιθύμητες ενέργειες των αντικαταθλιπτικών και αγχολυτικών φαρμακευτικών σκευασμάτων, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να διακρίνουν και να αναφέρουν τις σωματικές και τις συμπεριφορικές δυσλειτουργίες των ασθενών. Στη συνέχεια, αναλύονται οι θεωρίες μάθησης και οι συμπεριφορικές θεωρίες, περιγράφονται οι ψυχοκοινωνικές θεραπευτικές προσεγγίσεις και παρουσιάζονται συνοπτικά τα είδη της ψυχοθεραπείας.

Συνολικά, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε οι τελευταίοι/-ες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις ψυχολογικές και τις οργανικές αντιδράσεις των ασθενών στις εφαρμοζόμενες θεραπευτικές μεθόδους, καθώς και τις αντιδράσεις που οφείλονται σε ανεπιθύμητες ενέργειες των φαρμάκων.

2.2.E.8 | ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Η τελευταία μαθησιακή υποεπάρκεια επικεντρώνεται στην παρουσίαση των αρχών της δεοντολογίας στον χώρο της ψυχικής υγείας και στον ρόλο των εκπαιδευομένων ως μελών της διεπιστημονικής ομάδας υγείας, είτε αυτοί/-ές εργάζονται σε νοσοκομειακό χώρο, είτε σε δομή υγείας στην κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτό, επεξηγούνται οι αρχές της αυτονομίας, της δικαιοσύνης, της ωφέλειας, της ισοτιμίας και της εχεμύθειας, οι οποίες αποτελούν τις δεοντολογικές προϋποθέσεις για την παροχή επικουρικού νοσηλευτικού έργου στον χώρο της ψυχικής υγείας. Συμπληρωματικά, μελετώνται η πληροφορημένη συγκατάθεση του/της ασθενούς ή του κηδεμόνα του/της, όταν συνυπάρχει διαταραχή ή έλλειψη κριτικής ικανότητας, καθώς και η τήρηση της ανωνυμίας σε περίπτωση χειρισμού εμπιστευτικών πληροφοριών. Εξαιρέσεις αποτελούν η αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, ο κίνδυνος βλάβης των άλλων και η μη συμμόρφωση στη θεραπευτική αγωγή.

Στη συνέχεια, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο στίγμα της ψυχικής νόσου, το οποίο εκφράζεται με στερεότυπα, προκαταλήψεις και διακρίσεις. Ακολούθως, περιγράφονται: η διεπιστημονική ομάδα υγείας και οι ρόλοι των μελών της, αλλά και η διεπαγγελματική ομαδική εργασία, κατά την οποία οι επαγγελματίες υγείας μοιράζονται την εμπειρογνωμοσύνη και τις γνώσεις τους προς όφελος της περίθαλψης των ψυχικά ασθενών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω επεξηγήσεων και ασκήσεων, θα είναι σε θέση να εφαρμόζουν κατευθυντήριες οδηγίες και υγειονομικά πρωτόκολλα ως μέλη της ομάδας υγείας, αλλά και να συμμετέχουν στην ενημέρωση του γενικού πληθυσμού στην κοινότητα σε θέματα ψυχικής υγείας.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενοότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι σε θέση να συμβάλλουν θετικά στην άρση των προκαταλήψεων, να συνεργάζονται αρμονικά με τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας υγείας και να ακολουθούν τους κανόνες της επαγγελματικής δεοντολογίας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Ραγιά, Α. Χ. (2009). *Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας. Ψυχιατρική Νοσηλευτική* (7η έκδοση). Ιδιωτική έκδοση.
2. Κούκια, Ε. (2018). *Αρχές Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής. Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Λεμπέση, Ε., Μπερκ, Α., Σταθαρού, Α., Γκόνη, Μ. & Παπαδημητρίου, Γ. Ν. (2016). *Η συμβολή της Νοσηλευτικής στην ψυχιατρική θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Μάνος, Ν. (1997). *Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

2.2.ΣΤ • ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της παρούσας μαθησιακής ενότητας είναι η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τις αποκτηθείσες και με νέες δεξιότητες κατά την πρακτική τους άσκηση σε παθολογικές και σε χειρουργικές κλινικές νοσοκομείων. Ειδικότερα, η ενότητα συνδέει τις θεωρητικές γνώσεις και δεξιότητες με την κλινική τους εφαρμογή στην πράξη, αλλά στοχεύει και στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στις

διαδικασίες της εισαγωγής και της νοσηλείας του/της ασθενούς, τη διαχείριση των υλικών και του ιματισμού, την προετοιμασία των ασθενών για παρακλινικές εξετάσεις, αλλά και τη λήψη, την καταγραφή και την αξιολόγηση των ζωτικών σημείων και της γλυκόζης. Επίσης, ο έλεγχος και η πρόληψη των λοιμώξεων, η προετοιμασία και η χορήγηση φαρμάκων και ορών, η λήψη καρδιογραφήματος και η παροχή μιας ολοκληρωμένης νοσηλευτικής φροντίδας σε διάφορες καταστάσεις περιλαμβάνονται στις βασικές αρχές άσκησης των νοσηλευτικών καθηκόντων. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στη χρήση των μέσων ατομικής προστασίας, τη διευθέτηση της κλίνης με ή χωρίς τον/την ασθενή, τη φροντίδα για την ατομική υγιεινή του/της, την προετοιμασία και τη συμμετοχή του/της στη διαδικασία παρακεντήσεων, την πρόληψη και τη φροντίδα των κατακλίσεων, την προεγχειρητική και τη μετεγχειρητική φροντίδα των ασθενών, αλλά και την παροχή γενικότερα μιας ολιστικής και εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας σε νοσηλευόμενους/-ες ασθενείς που αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα υγείας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν το σύστημα εργασίας και τις διαδικασίες του νοσηλευτικού τμήματος παρατηρώντας την καθημερινή εργασία των επαγγελματιών υγείας,
- Αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα τήρησης του ιατρικού και του νοσηλευτικού απορρήτου,
- Προσδιορίζουν τη σκοπιμότητα συγκεκριμένων νοσηλευτικών ενεργειών ως προς το αντίστοιχο επιθυμητό αποτέλεσμα μελετώντας τα ισχύοντα πρωτόκολλα,
- Αναγνωρίζουν τα όρια του πεδίου πρακτικής και δεξιοτήτων τους εφαρμόζοντας το επαγγελματικό καθηκοντολόγιο,
- Εφαρμόζουν τις διδαχθείσες νοσηλευτικές διαδικασίες και παρεμβάσεις με την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας ή κατόπιν ανάθεσης από αυτόν/-ήν,
- Χρησιμοποιούν με τον ενδεδειγμένο τρόπο τα μέσα ατομικής προστασίας και την άσηπτη τεχνική,
- Συμπληρώνουν ορθά τα έντυπα του τμήματος,
- Χορηγούν με ασφάλεια και ακρίβεια την προτεινόμενη φαρμακευτική αγωγή,
- Συγκεντρώνουν τα δεδομένα σχετικά με την κατάσταση της υγείας των ασθενών με απώτερο στόχο τη βέλτιστη νοσηλευτική αξιολόγηση,
- Παρέχουν εξατομικευμένη και ολοκληρωμένη νοσηλευτική φροντίδα ανάλογα με την παθολογική κατάσταση,
- Συνεργάζονται και να επικοινωνούν με τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας, καθώς και με τους/τις ασθενείς, σε πραγματικές συνθήκες εργασίας,
- Συμμετέχουν στην ομάδα σχεδιασμού της συνολικής φροντίδας του/της ασθενούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,

- Υποστηρίζουν με σεβασμό τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διαφορετικότητα του ατόμου, μέσω της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας, στην καθημερινή πρακτική.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Νοσηλευτική διάγνωση / Πλάνο νοσηλευτικής φροντίδας / Αντισηψία / Θέση ασθενούς / Κατάκλιση / Οξυγονοθεραπεία / Σίτιση ασθενούς / Τραύμα / Υγιεινή σώματος / Φλεβοκέντηση / Χορήγηση υγρών / Χορήγηση φαρμάκων.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (5), Σύνολο (5).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ
2	ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ
3	ΑΤΟΜΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΑΣΘΕΝΩΝ
4	ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΥΓΡΩΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΔΟΥΣ
5	ΟΞΥΓΟΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ
6	ΑΠΕΚΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΕΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ
7	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΛΚΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.ΣΤ.1 | ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να εφαρμόσουν κατά τη φροντίδα του/της ασθενούς τα όσα έμαθαν στη θεωρία σχετικά με τα βήματα της νοσηλευτικής διεργασίας. Αρχικά, θα πρέπει να εκτιμήσουν τις ανάγκες του/της ασθενούς, με στόχο την παροχή μιας ολιστικής νοσηλευτικής φροντίδας. Αφού ολοκληρωθεί η εκτίμηση των αναγκών του/της ασθενούς, θα ακολουθήσει η νοσηλευτική διάγνωση, βάσει των όσων έχουν διδαχθεί στη θεωρία. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα προγραμματίσουν το σύνολο των απαραίτητων δράσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων/αναγκών του/της ασθενούς. Τέλος, αφού εφαρμόσουν τις δράσεις που έχουν προγραμματίσει, θα τις αξιολογήσουν με στόχο την εφαρμογή διορθωτικών παρεμβάσεων.

Οι βασικές δεξιότητες που θα αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο είναι: η συλλογή, η οργάνωση και η καταγραφή εκείνων των πληροφοριών που σχετίζονται με την κατάσταση της υγείας του/της ασθενούς. Στο πλαίσιο αυτών των δεξιοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα συμπληρώσουν το νοσηλευτικό ιστορικό, το οποίο θα τους/τις επιτρέψει να διαχειριστούν τις

πληροφορίες που έχουν συλλέξει μέσα από την παρατήρηση, την κλινική εξέταση, τις εργαστηριακές εξετάσεις, καθώς και μέσα από άλλες εξετάσεις. Έτσι, θα αναγνωρίσουν τα πιθανά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο/η ασθενής και θα θέσουν τις προτεραιότητες και τους στόχους των παρεμβάσεων για την ολιστική και εξατομικευμένη διαχείρισή του/της.

2.2.ΣΤ.2 | ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Σε αυτή την εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να εφαρμόσουν εκείνες τις γνώσεις και τις δεξιότητες που σχετίζονται με την κινητοποίηση του/της ασθενούς και με τους κανόνες εργονομίας. Στόχος της υποενότητας είναι να μπορούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες να χειρίζονται τον/την ασθενή με ασφάλεια, τόσο για τον/την ασθενή όσο και για τους/τις ίδιους/-ες τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες. Ειδικότερα, θα τοποθετήσουν τον/την ασθενή σε κατάλληλη θέση στην κλίνη, θα τον/τη μετακινήσουν από το φορείο στην κλίνη και το αντίθετο, θα τον/την τοποθετήσουν με ασφάλεια σε αναπηρικό καρότσι και θα εκτελέσουν βασικές ασκήσεις που θα βελτιώσουν την κινητικότητα του/της. Σε όλες αυτές τις διεργασίες, θα λάβουν όλα εκείνα τα μέτρα που απαιτούνται για την ασφάλεια του/της ασθενούς και την αποφυγή τραυματισμών. Παράλληλα, κατά την εφαρμογή των διεργασιών αυτών, θα εφαρμόσουν και τους εργονομικούς κανόνες που απαιτούνται για την αποφυγή τραυματισμού και καταπόνησης των ιδίων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν, ακόμα, ότι η μη εφαρμογή των εργονομικών κανόνων σχετίζεται με την εμφάνιση διαταραχών για την υγεία και την ασφάλειά τους (είναι οι λεγόμενοι «εργονομικοί κίνδυνοι»). Οι εργονομικοί κίνδυνοι έχουν να κάνουν κυρίως με την εμφάνιση μυοσκελετικών παθήσεων και ατυχημάτων. Επομένως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με την κινητοποίηση των ασθενών, προσέχοντας τους χειρισμούς κατά τη νοσηλεία και τη διαχείρισή τους, καθώς και με την εφαρμογή των κανόνων για τη χειρωνακτική διακίνηση φορτίων, τις κοπιαστικές στάσεις του σώματος, τις επαναληπτικές κινήσεις και την εργασία σε περιορισμένους χώρους.

2.2.ΣΤ.3 | ΑΤΟΜΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στην παρούσα εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να ασχοληθούν ενδελεχώς με την ατομική υγιεινή των ασθενών. Μέσα από αυτή την ενασχόληση, θα κατανοήσουν ότι ένα καλό επίπεδο ατομικής υγιεινής συμβάλλει θετικά σε ένα καλύτερο γενικό επίπεδο υγείας, στη μείωση του κινδύνου ανάπτυξης μολύνσεων και στη μείωση της εμφάνισης κατακλίσεων στους/στις ασθενείς. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κληθούν να φροντίσουν το δέρμα και το σώμα του/της ασθενούς, εφαρμόζοντας τις δεξιότητες εκείνες που ανέπτυξαν στα θεωρητικά μαθήματα. Ειδικότερα, θα ασχοληθούν με το λουτρό καθαριότητας του/της ασθενούς επί κλίνης ή μη, με το λούσιμο και το χτέ-

νισμα των μαλλιών, με τη φροντίδα των νυχιών και το ξύρισμα, με τη φροντίδα του περινέου, με τη φροντίδα της στοματικής κοιλότητας σε αναίσθητο/-η ή αδύναμο/-η ασθενή, καθώς και με τη φροντίδα της τεχνητής οδοντοστοιχίας.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του νοσηλευτικού τμήματος, ακόμα, θα κληθούν να προγραμματίσουν τη φροντίδα της υγιεινής των ασθενών κατά τη διάρκεια της ημέρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις υπόλοιπες δραστηριότητες του τμήματος (εργαστηριακές εξετάσεις, ιατρικές παρεμβάσεις κ.ά.). Επιπροσθέτως, θα εκτιμήσουν το περιβάλλον του/της ασθενούς, ώστε να εντοπίσουν προβλήματα που πιθανά επηρεάζουν την υγιεινή του. Τέτοια προβλήματα ενδεικτικά είναι: η θερμοκρασία, ο αερισμός του χώρου, η υγρασία, ο φωτισμός, οι πιθανές οσμές, καθώς και ο θόρυβος. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις τεχνικές στρωσίματος της κλίνης (κενής ή με ασθενή).

2.2.ΣΤ.4 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΥΓΡΩΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΔΟΥΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να χορηγήσουν υγρά και φάρμακα από όλες τις οδούς. Αρχικά, θα εξοικειωθούν με την προετοιμασία των υγρών ή των φαρμάκων που πρόκειται να χορηγηθούν τοπικά, εντερικά ή παρεντερικά, εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές της αντισηψίας και της σωστής χρήσης των γαντιών, όπου αυτό είναι απαραίτητο. Ακόμα, θα χορηγήσουν φάρμακα από το στόμα, υπογλώσσια, με νεφελοποίηση ή με εισπνοές, με οφθαλμική και ωτική ενστάλαξη, από το ορθό και τον κόλπο, με τοπική εφαρμογή στο δέρμα, καθώς και μέσω σωλήνα εντερικής σίτισης. Όσον αφορά την παρεντερική χορήγηση υγρών και φαρμάκων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα χορηγήσουν την αγωγή ενδοδερμικά, υποδόρια, ενδομυϊκά και ενδοφλέβια, εφαρμόζοντας τις ιατρικές οδηγίες και ακολουθώντας τις αρχές της ασφαλούς και της αποτελεσματικής παρεντερικής χορήγησης. Κατά την προετοιμασία της θεραπευτικής αγωγής, θα εξοικειωθούν: με τους διαφορετικούς τύπους των βελονών και των συρίγγων, με την προετοιμασία της σύριγγας για χρήση, με τη μέθοδο της αναρρόφησης των στείρων διαλυμάτων από τα φιαλίδια και τις φύσιγγες/αμπούλες, με την ανάμειξη παρεντερικής αγωγής σε μια σύριγγα, καθώς και με την επιλογή της κατάλληλης θέσης για την ένεση, ανάλογα με την παρεντερική οδό χορήγησης του φαρμάκου.

Σχετικά με την ενδοφλέβια χορήγηση υγρών και φαρμάκων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη διαδικασία της ασφαλούς φλεβοκέντησης πριν από τη χορήγηση της αγωγής. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί, επίσης, στη μετάγγιση του αίματος και των παραγώγων του, όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ακολουθήσουν τις αρχές της ασφαλούς μετάγγισης, παρακολουθώντας τον/την ασθενή για πιθανές ανεπιθύμητες παρενέργειες καθ' όλη τη διάρκεια της μετάγγισης. Τέλος, σε όλη τη διάρκεια της χορήγησης των υγρών και των φαρμάκων, θα καταγράφουν τη χορηγούμενη θεραπευτική αγωγή στα ειδικά έντυπα και θα υπολογίζουν το ισοζύγιο υγρών του/της ασθενούς.

2.2.ΣΤ.5 | ΟΞΥΓΟΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Σε αυτή την εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να εφαρμόσουν την οξυγονοθεραπεία, με βάση τα διδάχτηκαν στα θεωρητικά μαθήματα. Επομένως, θα κληθούν να συμβάλουν στη διατήρηση της βατότητας των αεραγωγών και στην παροχή επαρκούς αερισμού στους πνεύμονες. Αρχικά, θα εκτιμήσουν την κατάσταση του/της ασθενούς, αναγνωρίζοντας τα σημεία εκείνα που υποδηλώνουν αναπνευστική δυσχέρεια. Στη συνέχεια, θα εφαρμόσουν τεχνικές, οι οποίες θα συμβάλουν στην αποτελεσματική αποβολή των εκκρίσεων από το αναπνευστικό σύστημα του/της ασθενούς. Συγκεκριμένα, θα παροτρύνουν τον/την ασθενή να βήξει, θα τον/την τοποθετήσουν σε κατάλληλη θέση για παροχέτευση των εκκρίσεων, θα εφαρμόσουν επίκρουση με πλήξεις και με δονήσεις, καθώς και αναρρόφηση των εκκρίσεων βάσει των ιατρικών οδηγιών. Επιπροσθέτως, θα καθοδηγήσουν τον/την ασθενή κατά την εφαρμογή των αναπνευστικών ασκήσεων, της αναπνευστικής φυσικοθεραπείας και της χρήσης του σπιρομέτρου αναπνευστικής εκγύμνασης, με στόχο τη βελτίωση της αναπνοής και τον καλύτερο αερισμό του/της.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής της οξυγονοθεραπείας στον/στην ασθενή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα προετοιμάσουν και θα χρησιμοποιήσουν τον κατάλληλο εξοπλισμό (ρινικό καθετήρα, μάσκες οξυγόνου διαφόρων τύπων, νεφελοποίηση κ.ά.). Παράλληλα, θα έρθουν σε επαφή και θα διαχειριστούν τη χορήγηση οξυγόνου σε τεχνητούς αεραγωγούς, σε φαρυγγικούς αεραγωγούς (ρινοφαρυγγικό, στοματοφαρυγγικό) και σε ενδοτραχειακούς σωλήνες, φροντίζοντας, πάντα, για τη διατήρηση της βατότητας. Επίσης, θα εφαρμόσουν τις τεχνικές της στοματοφαρυγγικής και της ρινοφαρυγγικής αναρρόφησης, καθώς και εκείνες της τραχειοβρογχικής αναρρόφησης. Τέλος, θα εφαρμόσουν φροντίδα σε ασθενείς με τραχειοστομία και θα διενεργήσουν αναρρόφηση των εκκρίσεων μέσω αυτής.

2.2.ΣΤ.6 | ΑΠΕΚΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΕΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να ασχοληθούν με την απέκκριση και την κένωση των ασθενών. Ειδικότερα, θα ασχοληθούν με τις βασικές αρχές φροντίδας των λειτουργιών της ούρησης (αποβολή ούρων) και της αφόδευσης/κένωσης του εντέρου (αποβολή κοπράνων). Όσον αφορά τους παράγοντες που επηρεάζουν την ούρηση, θα εκτιμήσουν την κατάσταση του/της ασθενούς και θα αναγνωρίσουν τις κύριες διαταραχές της ούρησης (ανουρία, ολιγουρία, πολυουρία, αιματουρία, πυουρία, νυκτουρία, δυσουρία και συχνουρία), καταγράφοντας τις παρατηρήσεις τους σε ειδικά έντυπα. Παράλληλα, θα εφαρμόσουν ή θα συμμετάσχουν στον καθετηριασμό της ουροδόχου κύστης βάσει των ιατρικών οδηγιών. Ακόμα, θα τοποθετήσουν και θα αφαιρέσουν σκοραμίδα ή ουροδοχείο, θα συμβάλουν στην τοποθέτηση και την αφαίρεση ενός ουροκαθετήρα (foley) σε άνδρα και σε γυναίκα ασθενή, θα εφαρ-

μόσουν την περιποίηση και την έκπλυση ενός ουροκαθετήρα, αλλά και θα λάβουν δείγμα ούρων για αποστολή για εργαστηριακές εξετάσεις.

Επιπροσθέτως, θα καταγράψουν σε ειδικά έντυπα τη λειτουργία της κένωσης του εντέρου, τα πιθανά παθολογικά χαρακτηριστικά των κοπράνων, καθώς και τις πιθανές διαταραχές από τις φυσιολογικές συνήθειες του εντέρου (δυσκοιλιότητα, διάρροια και ακράτεια κοπράνων). Επίσης, θα εφαρμόσουν τη διαδικασία της χορήγησης καθαρτικού υποκλυσμού. Τέλος, θα ασχοληθούν: με τη φροντίδα της στομίας (κολοστομίας και ειλεοστομίας) και του δέρματος γύρω από τη στομία, με την τοποθέτηση ενός συστήματος στομίας, αλλά και με την αλλαγή του σάκου συλλογής των απεκκρίσεων.

2.2.ΣΤ.7 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΛΚΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Στην τελευταία εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, κατά την κλινική τους άσκηση στο νοσοκομείο, να ασχοληθούν με τη φροντίδα των τραυμάτων και των ελκών πίεσης. Ειδικότερα, μέσω της εκτίμησης της κατάστασης του/της ασθενούς και της διαδικασίας της νοσηλευτικής διάγνωσης, θα εντοπίσουν τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν την επούλωση των τραυμάτων, καθώς και τις πιθανές επιπλοκές των τραυμάτων. Επίσης, θα εξοικειωθούν με τη φροντίδα των τραυμάτων, με στόχο την αποτελεσματικότερη σύγκλεισή τους. Ακόμα, θα φροντίσουν και θα χειριστούν παροχετεύσεις και συσκευές παροχέτευσης, επιδέσεις, μεγάλους επιδέσμους, ζώνες στήριξης κ.ά. Επιπροσθέτως, στη διάρκεια της υποενότητας, θα ασχοληθούν με την ποιότητα του δέρματος του/της ασθενούς, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης για την εμφάνιση κατακλίσεων (ελκών πίεσης).

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα διδάχτηκαν στη θεωρία, θα διακρίνουν, ακολούθως, τα στάδια των ελκών πίεσης του/της ασθενούς και θα εφαρμόσουν τα κατάλληλα μέτρα θεραπείας και αντιμετώπισής τους. Ακόμα, θα συμμετάσχουν σε όλες τις διαδικασίες του καθαρισμού και της έκπλυσης ενός τραύματος ή έλκους πίεσης, στην αλλαγή των αποστειρωμένων επιθεμάτων, στην εφαρμογή ενός νοτισμένου ή ελαφρώς νωπού επιθέματος, καθώς και στην αφαίρεση ραμμάτων ή μεταλλικών clips, πάντα βάσει των ιατρικών οδηγιών. Σε όλα τα στάδια φροντίδας των τραυμάτων, θα εφαρμόζουν την άσηπτη τεχνική για την αποφυγή κάποιας πιθανής επιμόλυνσης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Παπαγεωργίου, Δ., Κελέση-Σταυροπούλου, Μ. & Φασόη-Μπαρκά, Γ. (2021). *Βασική Νοσηλευτική: Θεωρία, εκπαίδευση, εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. deWit, S. C. (2013). *Βασικές αρχές και δεξιότητες της νοσηλευτικής φροντίδας* (3η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Λαγός.
3. Perry, G. A. & Porter, P. A. (2011). *Βασική Νοσηλευτική και κλινικές δεξιότητες*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
4. Φασόη, Γ., Κελέση, Μ. & Παπαγεωργίου, Δ. (2019). *Αρχές και κλινικές δεξιότητες στη Νοσηλευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
5. Lynch, P. (2011). *Κλινικές νοσηλευτικές δεξιότητες και νοσηλευτική διεργασία*. Έγχρωμος Άτλας (μτφρ. Π. Διαμαντόπουλος, Ε. Κάλφα & Ε. Καμπά). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Αθανάτου, Ε. Κ. (2010). *Κλινική Νοσηλευτική: Βασικές και ειδικές νοσηλείες* (19η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Β. Παρισιάνου.
2. Γκουργκούλη, Ε., Κισσούδη, Α., Λυκοστράτη, Α. & Πετροπούλου, Ε. (2021). *Νοσηλευτική: Θεωρία – Εργαστήριο – Β΄ & Γ΄ ΕΠΑ.Λ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

2.3 • ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄

2.3.A • ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι: ->η απόκτηση από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των απαραίτητων γνώσεων και ικανοτήτων στις βασικές αρχές της Ογκολογικής Νοσηλευτικής στους τομείς της πρωτογενούς και της δευτερογενούς πρόληψης του καρκίνου, ->η ανίχνευση, η αξιολόγηση και η θεραπευτική προσέγγιση των προβλημάτων που δημιουργεί η ίδια η νόσος του καρκίνου, αλλά και ->οι θεραπευτικές προσεγγίσεις, τόσο στον/στην ασθενή όσο και στην οικογένειά του/της. Ομοίως, σκοπός της ενότητας είναι και η παροχή μιας ολοκληρωμένης υποστηρικτικής φροντίδας στον/στην ασθενή, με κάλυψη των σωματικών, των ψυχοκοινωνικών και των πνευματικών αναγκών του/της σε όλο το φάσμα της νόσου, από τη διάγνωση μέχρι και τη θεραπεία ή τον θάνατο. Ειδικότερα, εξετάζονται οι νοσηλευτικές προσεγγίσεις σε ασθενείς που υποβάλλονται σε χειρουργική θεραπεία, σε χημειοθεραπεία ή/και ακτινοθεραπεία. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη νοσηλευτική φροντίδα ασθενών που υποβάλλονται σε ορμονοθεραπεία και ανοσοθεραπεία. Παράλληλα, παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με τις συμπληρωματικές θεραπείες στην αντιμετώπιση του καρκίνου, καθώς και πληροφορίες σχετικές με τις παρενέργειες από τις θεραπείες, με εμβάθυνση στις τεχνικές της νοσηλευτικής παρέμβασης, καθώς και στη νοσηλευτική ευθύνη. Τέλος, η νοσηλευτική αντιμετώπιση του καρκινικού πόνου και των συνηθέστερων συμπτωμάτων και η παροχή ανακουφιστικής φροντίδας στους/στις ασθενείς με καρκίνο προσεγγίζονται σε αυτή τη μαθησιακή ενότητα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Περιγράφουν τις βασικές έννοιες της Ογκολογικής Νοσηλευτικής, όπως τον σκοπό, το πλαίσιο, τις σχέσεις και τον ρόλο του/της νοσηλευτή/-τριας σχετικά με τη φροντίδα του/της ασθενούς με καρκίνο μελετώντας τα ισχύοντα πρωτόκολλα,
- Προσδιορίζουν τον ρόλο του/της νοσηλευτή/-τριας στην πρόληψη των ογκολογικών παθήσεων συνθέτοντας τις αποκτηθείσες γνώσεις,
- Διακρίνουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των ογκολογικών ασθενών που υποβάλλονται σε κάθε μορφή αντινεοπλασματικής θεραπείας αξιολογώντας τη συμπτωματολογία της ασθένειας,
- Εφαρμόζουν με τον ενδεδειγμένο τρόπο τις διδαχθείσες κλινικές διαδικασίες και παρεμβάσεις σε ασθενείς που υποβάλλονται σε χημειοθεραπεία, σε ακτινοθεραπεία ή σε ορμονοθεραπεία, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας ή κατόπιν ανάθεσης από αυτόν/-ήν,

- Σχεδιάζουν την ορθή αντιμετώπιση του καρκινικού πόνου και των συνηθέστερων συμπτωμάτων της νόσου, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Χρησιμοποιούν τα ενδεδειγμένα μέσα και τις ενδεδειγμένες τεχνικές για την αντιμετώπιση της καταστολής του μυελού των οστών κατά την παροχή της φροντίδας,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες για την αξιολόγηση και τη φροντίδα ασθενών με ογκολογικά νοσήματα,
- Παρέχουν υποστηρικτική και ανακουφιστική φροντίδα σε ασθενείς με χρόνια νοσήματα και τις οικογένειές τους μέσα από την κάλυψη των σωματικών, των ψυχοκοινωνικών και των πνευματικών τους αναγκών,
- Συμμετέχουν στις ιατρονοσηλευτικές παρεμβάσεις σε ασθενείς που υποβάλλονται σε χειρουργική θεραπεία,
- Συνθέτουν την αποκτηθείσα γνώση στη φροντίδα ασθενών με ογκολογικά νοσήματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν τις πιο πρόσφατες κατευθυντήριες οδηγίες για την κλινική πρακτική κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ογκολογική νοσηλευτική φροντίδα / Πρόληψη καρκίνου / Διάγνωση καρκίνου / Θεραπεία καρκίνου / Νοσηλευτική αξιολόγηση ογκολογικού/-ής ασθενούς / Διαχείριση του πόνου / Ανακουφιστική θεραπεία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών εννοιών σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟ
2	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
3	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
4	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ
5	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΟΞΕΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥΣ/-ΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ
6	ΑΡΧΕΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
7	ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.3.A.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην απόκτηση γενικών γνώσεων σχετικών με τον καρκίνο και ειδικότερα με την παθοφυσιολογία, την επιδημιολογία, την πρόληψη, τη διάγνωση και τη σταδιοποίησή του. Αρχικά, παρουσιάζονται: οι διαταραχές της κυτταρικής αύξησης και διαφοροποίησης, η τυπολογία και τα χαρακτηριστικά των νεοπλασμάτων και ειδικότερα της κακοήθειας, ο ορισμός του καρκίνου, ο ορισμός και οι μηχανισμοί/τρόποι της μετάστασης, καθώς και οι παθοφυσιολογικοί μηχανισμοί του καρκίνου γενικότερα. Επιπροσθέτως, αναφέρονται οι επιδημιολογικοί δείκτες του καρκίνου ως ενός σημαντικού προβλήματος δημόσιας υγείας, αλλά και οι συχνότεροι τύποι καρκίνου, με έμφαση σε σημαντικούς παράγοντες κινδύνου – προσδιοριστές και ιδιαίτερα στον ρόλο της διατροφής.

Στη συνέχεια, περιγράφονται η ολιστική προληπτική θεώρηση του καρκίνου ως ενός πολυπαραγοντικού προβλήματος και οι σύγχρονες τάσεις στην πρόληψή του, ενώ ακολουθούν οι μέθοδοι διάγνωσης και οι βασικές αρχές σταδιοποίησής του. Συγκεκριμένα, συνοψίζονται η διαγνωστική προσέγγιση μέσω της λήψης του ιστορικού, της αντικειμενικής εξέτασης, του παρακλινικού ελέγχου, των απεικονιστικών, των ενδοσκοπικών και των χειρουργικών μεθόδων, καταδεικνύονται η ανάγκη για την ύπαρξη και η χρησιμότητα των συστημάτων σταδιοποίησης και παρουσιάζονται τα είδη της σταδιοποίησης και το σύστημα σταδιοποίησης TNM.

Τέλος, ως προς τους συχνότερους τύπους καρκίνου (πνεύμονα, μαστού, παχέος εντέρου και προστάτη), αναφέρονται επιγραμματικά τα βασικά επιδημιολογικά στοιχεία, οι προδιαθεσικοί παράγοντες-αιτιολογία, τα πιθανά σημεία και συμπτώματα, οι εφαρμοζόμενες διαγνωστικές μέθοδοι, οι σχετικοί προγνωστικοί δείκτες, καθώς και οι κατάλληλες μέθοδοι θεραπείας.

2.3.A.2 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις αρχές νοσηλευτικής φροντίδας των ογκολογικών ασθενών, οι οποίοι/-ες υποβάλλονται σε χειρουργική θεραπεία. Αρχικά, αναφέρονται τα είδη των χειρουργικών επεμβάσεων ως προς τον σκοπό (προφυλακτικές, διαγνωστικές, ριζικές, αποκατάστασης, ανακουφιστικές και υποστηρικτικές) και περιγράφονται η διαδικασία αξιολόγησης του/της ασθενούς, τα δυνητικά και τα πραγματικά προβλήματά του, αλλά και οι απαιτούμενες παρεμβάσεις στο πλαίσιο της προεγχειρητικής εκτίμησης, της διενέργειας του προεγχειρητικού ελέγχου και της προετοιμασίας του/της ασθενούς (δίαιτα, προετοιμασία δέρματος – σώματος – εντέρου, ετοιμασία για αναισθησία και προαγωγή ανάπαυσης – ύπνου, ψυχολογική προετοιμασία και εκπαίδευση, καθώς και άμεσες προεγχειρητικές παρεμβάσεις).

Στη συνέχεια, αναλύεται η παρεχόμενη φροντίδα μετεγχειρητικά, με έμφαση: στα θέματα της θέσης του/της ασθενούς, της θρέψης και της κινητοποίησης, τη φροντίδα του τραύματος και των παροχετεύσεων ή των στομών, καθώς και την πρόληψη και τη διαχείριση τόσο των μετεγχειρητικών δυσχερειών, όπως είναι ο έμετος, η ανησυχία – δυσφορία, η δίψα, η διάταση του εντέρου ή της ουροδόχου κύστης και η δυσκοιλιότητα, όσο και των επιπλοκών, είτε των τοπικών (ορώδους συλλογής, αιμορραγίας – αιματώματος, διαπύσης, διάσπασης και εκσπλάχνωσης) είτε των συστηματικών (προερχόμενων από το αναπνευστικό, το καρδιαγγειακό, το πεπτικό ή το ουροποιητικό σύστημα).

Επεξηγείται, ακόμα, η διαχείριση των προβλημάτων που σχετίζονται με την ογκολογική πάθηση, όπως είναι η ευπάθεια στις λοιμώξεις και στα θρομβοεμβολικά επεισόδια. Στην ουσία, αναφέρονται οι παράμετροι που αξιολογούνται μετεγχειρητικά, οι σχετιζόμενες με τη φάση αυτή νοσηλευτικές διαγνώσεις και οι νοσηλευτικές παρεμβάσεις που εφαρμόζονται, με στόχο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να καταστούν ικανοί/-ές να προλαμβάνουν, να αναγνωρίζουν και να συμμετέχουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων των ασθενών.

2.3.A.3 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η αντιμετώπιση του καρκίνου απαιτεί μια πολυδιάστατη διεπιστημονική προσέγγιση, λόγω της πολυπαραγοντικής φύσης του προβλήματος, των πολλαπλών θεραπευτικών δυνατοτήτων και της ανάγκης για εξατομίκευση της παρεχόμενης φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτό, πέραν της χειρουργικής επέμβασης, εφαρμόζονται και άλλες παραδοσιακές ή νεότερες θεραπευτικές μέθοδοι/παρεμβάσεις. Έτσι, στην παρούσα υποενότητα, εξετάζονται συνοπτικά διάφορα είδη θεραπειών και επισημαίνονται οι ιδιαιτερότητες της νοσηλευτικής φροντίδας προς τους/τις ασθενείς που υποβάλλονται σε αυτές.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται τα προβλήματα που εμφανίζονται και οι νοσηλευτικές παρεμβάσεις που εφαρμόζονται σε ασθενείς οι οποίοι/-ες υποβάλλονται σε χημειοθεραπεία, σε ακτινοθεραπεία, σε ανοσοθεραπεία, σε ορμονοθεραπεία, σε μεταμόσχευση αρχέγονων αιμοποιητικών κυττάρων, καθώς και σε στοχεύουσες θεραπείες, στο πλαίσιο της παροχής μιας εξατομικευμένης και ακριβούς υγειονομικής φροντίδας. Έμφαση δίνεται, επίσης, στον εκπαιδευτικό, συμβουλευτικό και συντονιστικό ρόλο του νοσηλευτικού προσωπικού, στην προώθηση της συμμετοχής των ασθενών στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων, στην ενδυνάμωση των ασθενών, στην παρεχόμενη ψυχοκοινωνική φροντίδα, στην ενεργοποίηση και την υποστήριξη των οικείων τους προσώπων και των φροντιστών/-τριών, αλλά και στη φροντίδα για την αντιμετώπιση της διαταραγμένης εικόνας του σώματος και τη βελτίωση της αυτοαντίληψης.

Τέλος, σε αυτή την υποενότητα, παρέχονται οι βασικοί ορισμοί και εξηγούνται οι στοιχειώδεις έννοιες της ανακουφιστικής φροντίδας, προκειμένου οι εκπαιδευόμε-

νοι/-ες να εμπεδώσουν τη συμβολή του νοσηλευτικού προσωπικού στην ανακούφιση από τα σωματικά συμπτώματα, τη διασφάλιση της ποιότητας ζωής, καθώς και την προαγωγή της αυτοφροντίδας και της ανεξαρτησίας των ασθενών.

2.3.A.4 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα ασχολείται με τη διαχείριση των συνηθέστερων προβλημάτων των ογκολογικών ασθενών, τα οποία οφείλονται είτε στην πάθηση είτε αποτελούν παρενέργεια των εφαρμοζόμενων θεραπευτικών παρεμβάσεων. Αρχικά, παρουσιάζεται λεπτομερώς η διαδικασία της νοσηλευτικής εκτίμησης/αξιολόγησης, με στόχο τον προσδιορισμό των προβλημάτων του/της ασθενούς και την κατάρτιση ενός πλάνου φροντίδας προς εκτέλεση για την κάλυψη των αναγκών των ασθενών. Στη συνέχεια, αναπτύσσονται τα υπόλοιπα στάδια της νοσηλευτικής διεργασίας για την αντιμετώπιση πραγματικών ή δυνητικών προβλημάτων, τα οποία σχετίζονται με τον καρκίνο ή τη θεραπεία του.

Ειδικότερα, αναλύονται η νοσηλευτική διεργασία και η φροντίδα για την πρόληψη ή τη διαχείριση του πόνου, της ναυτίας και του εμέτου, της κόπωσης, της δύσπνοιας ή άλλων διαταραχών της αναπνευστικής λειτουργίας, αλλά και των διαταραχών της καρδιαγγειακής λειτουργίας, π.χ., της υπότασης, των θρομβοεμβολικών επεισοδίων, των αρρυθμιών κ.λπ. Επίσης, εξετάζεται η νοσηλευτική προσέγγιση στη διαχείριση του λεμφοιδήματος, του κακοήθους ασκίτη, των τραυμάτων, των στομιών, των διαταραχών στην αιματολογική (διαταραχές πήξης) και την ανοσολογική (προδιάθεση εμφάνισης λοιμώξεων) λειτουργία λόγω καταστολής του μυελού των οστών, των διατροφικών διαταραχών και των διαταραχών της γαστρεντερικής λειτουργίας, π.χ., της καρκινικής καχεξίας – ανορεξίας, της δυσκοιλιότητας ή της μετακτινικής εντερίτιδας, των καρκινικών εξελκώσεων, καθώς και άλλων δερματικών διαταραχών.

Άλλα νοσηλευτικά προβλήματα που μελετώνται, τέλος, είναι και οι διαταραχές της άνεσης και της καθημερινής λειτουργικότητας, η σεξουαλική και αναπαραγωγική δυσλειτουργία, καθώς και τα ψυχολογικά προβλήματα των ογκολογικών ασθενών (άγχος, κατάθλιψη κ.λπ.).

2.3.A.5 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΟΞΕΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥΣ/-ΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται την πρόληψη και την αντιμετώπιση των πιο συνηθισμένων επειγουσών και επικίνδυνων για τη ζωή καταστάσεων, τις οποίες εμφανίζουν οι ογκολογικοί ασθενείς και για τις οποίες προσέρχονται συχνότερα στα τμήματα επειγόντων περιστατικών. Πρόκειται για κλινικές οντότητες και προβλήματα, τα οποία απαιτούν άμεση διάγνωση και αντιμετώπιση και αφορούν κυρίως μεταβολικές διαταραχές, σχετιζόμενες με την τοπική ανάπτυξη του όγκου, επιπλοκές και διαταραχές του αιμοποιητικού συστήματος. Υπό το πρίσμα, ακόμα, της νοσηλευτικής φροντίδας και της ολιστικής προσέγγισης, αναλύονται οι επιπλοκές που σχετίζονται με την τοπική ανάπτυξη του όγκου, όπως είναι η κακοήθης απόφραξη

του αεραγωγού, η κακοήθης συμπίεση του νωτιαίου μυελού, η κακοήθης περικαρδιακή συλλογή με επιπωματισμό, το σύνδρομο της άνω κοίλης φλέβας, οι οστικές μεταστάσεις και τα παθολογικά κατάγματα ως προς τον μηχανισμό πρόκλησης, τα αίτια, τους προδιαθεσικούς παράγοντες, τις κλινικές εκδηλώσεις, τη διάγνωση και τη θεραπεία, με έμφαση στις νοσηλευτικές διαγνώσεις.

Από την ίδια οπτική, εξετάζονται και οι επιπλοκές που σχετίζονται με βιοχημικές διαταραχές, όπως είναι το σύνδρομο λύσης όγκου (με έμφαση στα μέτρα πρόληψης), η υπερασβεστιαιμία που προκαλείται από το σύνδρομο απρόσφορης έκκρισης της αντιδιουρητικής ορμόνης, η υπονατρίαemia και η επινεφριδιακή ανεπάρκεια.

Τέλος, περιγράφονται συνοπτικά οι επιπλοκές που σχετίζονται με αιματολογικές διαταραχές (η εμπύρετος ουδετεροπενία και λοίμωξη, το σύνδρομο υπεργλοιοποίησης και τα θρομβοεμβολικά επεισόδια), αλλά και οι επιπλοκές που σχετίζονται με τη θεραπεία (ναυτία, έμετος, εξαγγείωση χημειοθεραπευτικού παράγοντα και επιπλοκές μετά από θεραπεία με βιολογικούς παράγοντες).

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις απαραίτητες για την υποστήριξη των ογκολογικών ασθενών, στο πλαίσιο του ρόλου και των αρμοδιοτήτων τους εντός της διεπιστημονικής ομάδας.

2.3.A.6 | ΑΡΧΕΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Στην εν λόγω μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις βασικές αρχές της ανακουφιστικής φροντίδας και εν προκειμένω της ανακουφιστικής φροντίδας των ογκολογικών ασθενών. Αρχικά, παρουσιάζονται οι ορισμοί, η ιστορία και οι βασικές αρχές της ανακουφιστικής φροντίδας. Στη συνέχεια, περιγράφεται η τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά τις παρεχόμενες υπηρεσίες στη χώρα μας και διεθνώς και, μετά από τη χαρτογράφηση αυτήν, αναφέρονται οι απαιτούμενες τεχνικές και οι διαπροσωπικές δεξιότητες για την παροχή ανακουφιστικής νοσηλευτικής φροντίδας. Σε αυτό το βασικό επίπεδο ευαισθητοποίησης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται εννοιολογικά με τον θάνατο, τον θρήνο, το πένθος, το αίσθημα του «υποφέρειν» και τους μηχανισμούς διαχείρισης της απώλειας.

Επιπλέον, μιλούνται σε ζητήματα αυτοφροντίδας και αυτοενδυνάμωσης, υποστήριξης και φροντίδας καρκινοπαθών στο τέλος της ζωής τους, καθώς και παροχής υποστήριξης και φροντίδας στους/στις φροντιστές/-τριες και τους/τις πενθούντες/-ουσες. Επιπροσθέτως, αναπτύσσονται θέματα πνευματικότητας και αντιμετώπισης ηθικών διλημάτων, ερευνώνται οι ηθικές και οι νομικές διαστάσεις της ανακουφιστικής φροντίδας και ενθαρρύνεται η ανάπτυξη στάσεων και συμπεριφορών, οι οποίες ενισχύουν την ανεξαρτησία και την ελπίδα στους/στις ασθενείς και τους/τις φροντιστές/-τριες και προωθούν/βελτιστοποιούν την ποιότητα ζωής.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, λοιπόν, εισάγονται στο πεδίο της ανακουφιστικής φροντίδας, εξοικειώνονται με τη φιλοσοφία της και κατέχουν τις βάσεις για την εξειδί-

κευση των θεμελιωδών αρχών σε θέματα πρακτικής διαχείρισης και θεραπείας και –κατ’ επέκταση– στο πλαίσιο της άσκησης του επαγγέλματός τους.

2.3.A.7 | ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται ειδικά ζητήματα της νοσηλευτικής φροντίδας των ογκολογικών ασθενών, με εστίαση στην ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας. Ειδικότερα, αναφέρονται ο ορισμός και οι διαστάσεις της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αναλύεται η διάσταση της ανθρωποκεντρικότητας στη φροντίδα. Έμφαση δίνεται, ακόμα, στις μεθόδους και τις τεχνικές ενδυνάμωσης και ενίσχυσης των ασθενών, ώστε οι τελευταίοι/-ες να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για τη διαχείριση της νόσου και των προβλημάτων τους, στην εμπλοκή και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη της οικογένειας, αλλά και στην πρόληψη και τη διαχείριση της επαγγελματικής εξουθένωσης στους χώρους φροντίδας ογκολογικών ασθενών.

Επιπλέον, η υποενότητα επικεντρώνεται στην αναγκαιότητα της ανάπτυξης και της εφαρμογής κλινικών μονοπατιών, κατευθυντήριων οδηγιών και πρωτοκόλλων, αλλά και στην αναγκαιότητα μέτρησης, παρακολούθησης και βελτίωσης της παρεχόμενης φροντίδας, στο πλαίσιο της παροχής μιας φροντίδας βασισμένης σε ενδείξεις. Παράλληλα, αναλύονται και οι ιδιαίτερες πτυχές της διάστασης της ασφάλειας και της παροχής ολοκληρωμένης και συνεχιζόμενης φροντίδας στους/στις ογκολογικούς/-ές ασθενείς. Επιπροσθέτως, περιγράφονται: η σύνθεση και ο ρόλος της διεπιστημονικής ομάδας και οι αρμοδιότητες των μελών της, στο πλαίσιο της παροχής ποιοτικής ολιστικής φροντίδας με εξειδίκευση στον ρόλο του νοσηλευτικού προσωπικού, αλλά και η σύνθεση και ο ρόλος του ογκολογικού συμβουλίου, της ογκολογικής επιτροπής του νοσοκομείου και της επιτροπής ογκολογίας του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας.

Μέσα από την ανωτέρω ανάλυση, καθίσταται σαφές το πλαίσιο παροχής φροντίδας στους/στις ασθενείς με ογκολογικές παθήσεις, υπό το πρίσμα της καθολικής απαίτησης για ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Corner, J. & Bailey, C. (2006). *Νοσηλευτική Ογκολογία: Το πλαίσιο φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Συμπληρωματικές

1. Κοττάας, Η. & Συρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
2. Λαβδανίτη, Μ. (2017). *Ογκολογική Νοσηλευτική: Θεωρία και κλινική πρακτική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

2.3.B • ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός αυτής της μαθησιακής ενότητας είναι η εμπέδωση από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων, οι οποίες έχουν αποκτηθεί στο θεωρητικό, το εργαστηριακό και το πρακτικό μέρος της εκπαίδευσης, καθώς και η ανάπτυξη νέων ειδικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται σε ογκολογικές μονάδες συμμετέχοντας στην οργάνωση και την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας ασθενών, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας. Ειδικότερα, επιδίωξη της κλινικής άσκησης αποτελεί η καλλιέργεια των απαραίτητων ικανοτήτων και των θετικών στάσεων στην εξατομικευμένη ολοκληρωμένη νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών με καρκίνο και η συνεργασία με την οικογένεια και τη θεραπευτική ομάδα. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην παροχή εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς που υποβάλλονται σε αντινεοπλασματική θεραπεία, σε χημειοθεραπεία, σε ακτινοθεραπεία, καθώς και σε άλλες θεραπείες. Ομοίως, στην άσκηση των νοσηλευτικών καθηκόντων τους, περιλαμβάνονται: η νοσηλευτική θεραπευτική αντιμετώπιση των ασθενών που υποβάλλονται σε χειρουργική θεραπεία στο τελικό στάδιο της ζωής, καθώς και η αξιολόγηση και η αντιμετώπιση των ογκολογικών ασθενών με καταστολή του μυελού των οστών. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των ασθενών με καρκίνο, καθώς και στην υποστήριξη του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν τον καρκίνο ως ένα οικουμενικό χρόνιο πρόβλημα υγείας μελετώντας τις επιπτώσεις της νόσου συνολικά στον πληθυσμό,
- Περιγράφουν την αναγκαιότητα αντιμετώπισης του/της ασθενούς με καρκίνο ως μια ομαδική προσπάθεια της διεπιστημονικής ομάδας συνθέτοντας σχέδια νοσηλευτικής φροντίδας,
- Προσδιορίζουν τους παραδοσιακούς και τους σύγχρονους ρόλους των νοσηλευτών/-τριών στην πρωτογενή και τη δευτερογενή πρόληψη των κακοήθων νεοπλασιών ανιχνεύοντας τα προβλήματα των ασθενών,
- Αναλύουν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις των ασθενών με κακοήγη νεοπλασία,
- Οργανώνουν έγκαιρα αποτελεσματικές παρεμβάσεις σε επείγουσες καταστάσεις στην Ογκολογία,
- Σχεδιάζουν την υποστηρικτική και την ανακουφιστική φροντίδα,
- Ερμηνεύουν τις οργανικές, τις ψυχολογικές, τις κοινωνικές και τις πνευματικές ανάγκες των ασθενών με κακοήγη νεοπλασία και των οικογενειών τους σε όλη τη διάρκεια της νόσου,
- Αναπτύσσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα των ασθενών και των οικογενειών τους για την αυτοδιαχείριση και την αυτοφροντίδα,
- Εφαρμόζουν ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης και διαχείρισης των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της αντινεοπλασματικής θεραπείας,
- Εκτιμούν τις ανάγκες υποστήριξης των ασθενών και του οικογενειακού περιβάλλοντός τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής βελτίωσης της ποιότητας της φροντίδας του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Νοσηλευτική εκτίμηση / Θρέψη / Τεχνητή διατροφή / Ενδοφλέβια χορήγηση / Αγγειακή προσπέλαση / Κλίμακα αναλγησίας / Διαχείριση του πόνου / Διαχείριση κυτταροστατικών / Μεταγγίσεις / Δεξιότητες επικοινωνίας.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (12), Σύνολο (12).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ
2	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΘΡΕΨΗΣ
3	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗΣ
4	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ
5	ΜΕΤΑΓΓΙΣΕΙΣ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
6	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΥΤΤΑΡΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ
7	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Κείμενο αναφοράς

2.3.B.1 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στις αρχές της νοσηλευτικής αξιολόγησης των ογκολογικών ασθενών και ενισχύει τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευομένων, οι οποίες έχουν αποκτηθεί σε προηγούμενες μαθησιακές ενότητες, βοηθώντας τους/τις να εμπεδώσουν τις βασικές διδαχθείσες δεξιότητες και να αναπτύξουν νέες εξειδικευμένες δεξιότητες. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπλέκονται στις διαδικασίες: λήψης και συμπλήρωσης του νοσηλευτικού ιστορικού, φυσικής εξέτασης, λήψης, καταγραφής και αξιολόγησης των ζωτικών σημείων, καταγραφής και παρακολούθησης του ισοζυγίου υγρών, αξιολόγησης της ακεραιότητας του δέρματος με τη χρήση κλιμάκων αξιολόγησης του κινδύνου για την ανάπτυξη ελκών εκ πίεσεως και για την αναλυτική καταγραφή/περιγραφή των υφιστάμενων ελκών, καθώς και αξιολόγησης, με τη χρήση κλιμάκων, του πόνου, του άγχους, της κατάθλιψης και της λειτουργικότητας των ασθενών.

Επιπλέον, εκπαιδεύονται στη λήψη του ηλεκτροκαρδιογραφήματος, στην αναγνώριση του φυσιολογικού ηλεκτροκαρδιογραφήματος και την ερμηνεία/αναγνώριση βασικών διαταραχών του, όπως είναι: α) οι φλεβοκομβικές αρρυθμίες, β) οι κοιλιακές αρρυθμίες, γ) οι κοιλιακές αρρυθμίες, δ) οι κοιλιοκοιλιακοί αποκλεισμοί και οι αποκλεισμοί σκέλους, ε) η παρουσία και η θέση ισχαιμίας ή οξέος εμφράγματος του μυοκαρδίου, στ) η υπερτροφία των καρδιακών κοιλοτήτων, καθώς και ζ) οι επιδράσεις των μη φυσιολογικών επιπέδων φαρμάκων και των ηλεκτρολυτών. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συμμετέχουν στη διαδικασία προετοιμασίας για την εκτέλεση διαγνωστικών εξετάσεων, αλλά και επικουρούν στη διενέργειά τους.

Τέλος, εξασκούνται στη βασική χρήση των συστημάτων παρακολούθησης των ζωτικών λειτουργιών (monitor) και συγκεκριμένα στη σύνδεση των συσκευών, την επιλογή των παραμέτρων και τη ρύθμιση/ενεργοποίηση των συναγερμών παρακολούθησης. Έτσι, εξοικειώνονται με τις διαδικασίες της συλλογής και της αξιοποίησης

των δεδομένων/πληροφοριών, προκειμένου να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των ασθενών.

2.3.B.2 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΘΡΕΨΗΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικών με την αξιολόγηση του επιπέδου θρέψης και την εκτέλεση των απαραίτητων παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των διαταραχών του. Αφού, λοιπόν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειωθούν με τον υπολογισμό των βασικών και των αυξημένων ημερήσιων θερμιδικών αναγκών, τη λήψη του σχετικού ιστορικού για τις μεταβολές του βάρους και για καταστάσεις που επηρεάζουν την πρόσληψη τροφής, την πέψη, την απορρόφηση και την κατανάλωση ενέργειας, εμπλέκονται, ακολούθως, στη διενέργεια φυσικής εξέτασης για τον εντοπισμό ευρημάτων, μέσω της επισκόπησης (του δέρματος, των βλεννογόνων, του μυοσκελετικού και του νευρικού συστήματος) και της εκτέλεσης ανθρωπομετρικών μετρήσεων (π.χ., της σχέσης βάρους/ύψους, του πάχους της δερματικής πτυχής του βραχίονα και της περιφέρειας των μυών του βραχίονα), καθώς και στην αξιολόγηση των εργαστηριακών εξετάσεων για την αναγνώριση της υποθρεψίας, της καχεξίας και των επιπτώσεών τους, αλλά και για την αντιμετώπισή τους.

Ειδικότερα, εφαρμόζουν τις αρχές και τις μεθόδους της φυσικής και της τεχνητής διατροφής, χορηγώντας τις απαιτούμενες θρεπτικές ουσίες μέσω της γαστρεντερικής οδού ή ενδοφλεβίως. Επικουρούν, δηλαδή, στη σίτιση των ασθενών με φυσικό τρόπο, αλλά και στην τοποθέτηση, τη χρήση, τη αφαίρεση και την αντικατάσταση συσκευών και εξοπλισμού (καθετήρων, σωλήνων, αντλιών κ.λπ.) για τη χορήγηση παρεντερικής διατροφής από περιφερική ή κεντρική φλέβα και για εντερική σίτιση από ρινογαστρικό – ρινοδωδεκαδακτυλικό – ρινονησιδικό σωλήνα ή από σωλήνα γαστροστομίας – νησιδοστομίας, με στόχο την πρόληψη και την αποκατάσταση των συνεπειών της κακής θρέψης.

Τέλος, εξοικειώνονται με τις πρακτικές της πρόληψης και της διαχείρισης των επιπλοκών των ανωτέρω μεθόδων σίτισης.

2.3.B.3 | ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΓΓΕΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗΣ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, ο/η εκπαιδευόμενος/-η αναπτύσσει το θεωρητικό του υπόβαθρο και τις πρακτικές του δεξιότητες σε θέματα που αφορούν τις τεχνικές αγγειακής προσπέλασης και τη χρήση τους για διαγνωστικούς και θεραπευτικούς σκοπούς. Συγκεκριμένα, η υποενότητα επικεντρώνεται στην εξοικείωση με τα υλικά και τις τεχνικές τοποθέτησης και παρακολούθησης, διαχείρισης, περιποίησης, αφαίρεσης και γενικότερα φροντίδας των περιφερικών φλεβικών καθετήρων, των κεντρικών και περιφερικά εισερχόμενων κεντρικών φλεβικών καθετήρων, των εμφυτευμένων θυρών (port), των αρτηριακών γραμμών, αλλά και των σχετικών συστημάτων έγχυσης (φιαλών διαλυμάτων, συσκευών έγχυσης, επιθεμάτων κ.λπ.).

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συμμετέχουν στις τεχνικές συλλογής δειγμάτων αίματος για συνήθεις δοκιμασίες, για καλλιέργεια και για ανάλυση των αερίων του αίματος. Έτσι, έρχονται σε επαφή με: α) τις απλές και τις υπερηχογραφικά καθοδηγούμενες τεχνικές τοποθέτησης καθετήρων, β) τα πρωτόκολλα και τις κατευθυντήριες οδηγίες τοποθέτησης και διαχείρισης των κατάλληλων συστημάτων/συσκευών για τη χορήγηση φαρμάκων, διαλυμάτων υγρών, ηλεκτρολυτών, αίματος, παραγώγων του κ.λπ., τη λήψη δειγμάτων αίματος ή τη διενέργεια αιμοδυναμικών μετρήσεων, γ) την ετοιμασία των χορηγούμενων διαλυμάτων, υγρών, φαρμάκων κ.λπ. και τις αρχές της χορήγησής τους (άσηπτη τεχνική, διατήρηση βατότητας γραμμών, θέματα αλληλεπιδράσεων και ασυμβατότητας κ.λπ.), καθώς και δ) τα πρωτόκολλα και τις οδηγίες για την πρόληψη ή τη διαχείριση ενδεχόμενων επιπλοκών, παρακολουθώντας και συμμετέχοντας επικουρικά σε όλες τις προαναφερθείσες διαδικασίες.

Στην ουσία, πρόκειται για μία υποεπάρκεια που προετοιμάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για ένα από τα πιο απαιτητικά πεδία εμπλοκής και δραστηριοποίησης τους στα θέματα της φροντίδας των ασθενών, τόσο κατά την εκπαίδευση όσο και κατά την άσκηση των επαγγελματικών τους καθηκόντων.

2.3.B.4 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπάρκεια προσεγγίζει ένα από τα συχνότερα αναφερόμενα συμπτώματα των ογκολογικών ασθενών, τον πόνο, εξετάζοντας τα εργαλεία και τις μεθόδους αξιολόγησης και διαχείρισής του. Η διαδικασία της αξιολόγησης και η συστηματική καταγραφή βοηθούν στην κατανόηση του εντοπισμού, της έντασης, της ποιότητας, του χαρακτήρα, των παραγόντων που τον πυροδοτούν ή τον ανακουφίζουν, των συνοδών κλινικών εκδηλώσεων και των επιπτώσεών του, συμβάλλοντας στην πρώιμη αναγνώρισή του, τον προσδιορισμό της αιτίας και την επιλογή της κατάλληλης θεραπευτικής στρατηγικής. Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην αξιολόγηση και την καταγραφή του πόνου, μέσω της λήψης του ιστορικού και της φυσικής εξέτασης, για την αναγνώριση των σημείων που σχετίζονται με την εκδήλωση του πόνου (π.χ., ταχυκαρδίας, υπέρτασης, ταχύπνοιας, μείωσης κορεσμού, ακαμψίας/σύσπασης μυών κ.λπ.), με τη χρήση οπτικών αναλογικών, αριθμητικών ή λεκτικών κατηγορικών, χρωματικών και άλλων κλιμάκων και εργαλείων, εξειδικευμένων για την αξιολόγηση του πόνου.

Επιπλέον, έμφαση δίνεται στην κατανόηση και την εφαρμογή της αναλγητικής κλίμακας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την αντιμετώπιση του ήπιου, του μέτριου και του ισχυρού πόνου, στην επικουρική αναλγησία, τον προσδιορισμό των δόσεων και την αρχή της εξατομίκευσης, ενώ παρουσιάζεται και η εφαρμογή των μη φαρμακευτικών στρατηγικών διαχείρισης, π.χ., της ακτινοθεραπείας και συμπληρωματικών θεραπειών.

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με: τις αρχές, τα συστήματα, τις τεχνικές και τις μεθόδους χορήγησης της αναλγητικής αγωγής στο νοσοκομειακό

και το εξωνοσοκομειακό περιβάλλον, την έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση των παρενεργειών, αλλά και με εξειδικευμένες τεχνικές διαχείρισης του ανθεκτικού καρκινικού πόνου, όπως είναι η ενδορραχιαία χορήγηση, ο περιφερικός νευρικός αποκλεισμός και η διέγερση του νωτιαίου μυελού.

2.3.B.5 | ΜΕΤΑΓΓΙΣΕΙΣ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενοότητα αποσκοπεί στην εξοικείωση με τις γενικές αρχές των μεταγγίσεων, με τον σωστό τρόπο χορήγησης του αίματος και των παραγώγων του, με τις επιπλοκές που ενδέχεται να συμβούν, καθώς και με τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Αρχικά, εμπεδώνονται τα είδη των μεταγγιζόμενων προϊόντων αίματος (ολικού αίματος, συμπυκνωμένων ερυθρών, αιμοπεταλίων, φρέσκου κατεψυγμένου πλάσματος κ.λπ.), οι ενδείξεις και οι αντενδείξεις της χορήγησής τους.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τον αλγόριθμο λήψης απόφασης για τη διενέργεια μιας μετάγγισης και την επιλογή του μεταγγιζόμενου προϊόντος και παράλληλα παρακολουθούν την εφαρμογή ή εφαρμόζουν με καθοδήγηση και επίβλεψη τις κατευθυντήριες οδηγίες για τη μεταφορά του προϊόντος, τον έλεγχο και τη χορήγησή του. Ειδικότερα, όσον αφορά τη χορήγηση, εξασκούνται: α) στη διεργασία ελέγχου και προετοιμασίας του/της ασθενούς, η οποία προηγείται της μετάγγισης, δηλαδή στις διαδικασίες ταυτοποίησης, ενημέρωσης – συγκατάθεσης και εκτίμησης, παραλαβής και ελέγχου του προϊόντος, προετοιμασίας της προς χορήγηση φιάλης και εκ νέου ταυτοποίησης, β) στις ενέργειες της φάσης έναρξης της χορήγησης, γ) στις ενέργειες της φάσης παρακολούθησης, καθώς και δ) στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρέμβασης και στην τεκμηρίωσή της (καταγραφή στον φάκελο του/της ασθενούς).

Επίσης, αξιολογούν τους/τις μεταγγιζόμενους/-ες ασθενείς για την έγκαιρη αναγνώριση συμβαμάτων, κατανοούν τις πιθανές επιπλοκές των μεταγγίσεων σε πραγματικές συνθήκες και συμμετέχουν στη διαδικασία της νοσηλευτικής αντιμετώπισής τους, τηρώντας τα ισχύοντα πρωτόκολλα.

Τέλος, παρουσιάζονται και ειδικά θέματα μεταγγισιοθεραπείας, όπως είναι η ауτόλογη μετάγγιση και η χορήγηση ακτινοβολημένων παραγώγων αίματος.

2.3.B.6 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΥΤΤΑΡΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενοότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν τις διαδικασίες διαχείρισης των κυτταροστατικών φαρμάκων σε πραγματικές συνθήκες και, αναλόγως του βαθμού ετοιμότητάς τους, συμμετέχουν επικουρικά σε αυτές. Συγκεκριμένα, εξοικειώνονται με τις διαδικασίες παραλαβής, αποθήκευσης, και χειρισμού των συσκευών και των υλικών χορήγησης, προετοιμασίας για τη χορήγηση, αλλά και χορήγησης αντικαρκινικών φαρμάκων.

Επιπροσθέτως, εκπαιδεύονται στις διαδικασίες: χειρισμού των απεκκριμάτων των ασθενών με ενδεχόμενη εμπλοκή των μελών της οικογένειάς τους, ασφαλούς

απόρριψης των κυτταροστατικών αποβλήτων, διαχείρισης ατυχήματος/αντιμετώπισης ενδεχόμενης διασποράς του κυτταροστατικού φαρμάκου, καθώς και σωστής χρήσης των μέτρων ατομικής προστασίας. Επίσης, οι αρχές διαχείρισης των κυτταροστατικών εξειδικεύονται στην περίπτωση της από του στόματος χορηγούμενης χημειοθεραπείας, στην περίπτωση της κατ' οίκον φροντίδας, καθώς και στην περίπτωση της ενδορραχιαίας χορήγησης.

Τέλος, στο πλαίσιο της παρούσας υποενότητας, σημαντικό μέρος της κλινικής άσκησης αφορά την ενημέρωση και την εφαρμογή των ενδεδειγμένων διαδικασιών και προστατευτικών μέτρων για τον ασφαλή χειρισμό των αντικαρκινικών φαρμάκων σε κάθε φάση της επεξεργασίας τους, όχι μόνο από το νοσηλευτικό προσωπικό, αλλά από όλους/-ες τους/τις εμπλεκόμενους/-ες, τόσο στο νοσοκομειακό περιβάλλον και τους χώρους παροχής φροντίδας υγείας όσο και στην κοινότητα.

Με δεδομένο ότι το νοσηλευτικό προσωπικό αποτελεί θεματοφύλακα της υγείας και της ασφάλειας των ασθενών, είναι αναγκαία η εκπαίδευσή του σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο στις προαναφερθείσες πολιτικές και διεργασίες, με στόχο την τήρηση των ανωτέρω αρχών, την επιτήρηση της εφαρμογής τους και την παροχή συμβουλευτικής στους/στις ασθενείς, τις οικογένειές τους, καθώς και σε άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας.

2.3.B.7 | ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων χρήσιμων για την αποτελεσματική επικοινωνία με όλους/-ες τους/τις εμπλεκόμενους/-ες στο περιβάλλον της ογκολογικής φροντίδας, όπως τους/τις ασθενείς, τους/τις συγγενείς – συνοδούς των ασθενών, αλλά και άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας. Η αποτελεσματική ανθρωποκεντρική επικοινωνία αποτελεί προϋπόθεση για: τον προσδιορισμό των αναγκών των ασθενών και των φροντιστών/-τριών τους, την αξιολόγηση της ικανοποίησής τους, τη συμμόρφωση στη θεραπευτική αγωγή, τη συνεργασία στο προτεινόμενο πλάνο φροντίδας, καθώς και την αξιολόγηση της έκβασης του/της ασθενούς.

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται σε ένα εύρος βασικών δεξιοτήτων επικοινωνίας και συμβουλευτικής, ώστε να αξιολογούν αποτελεσματικά τις βιοψυχοκοινωνικές ανάγκες των ασθενών και των οικείων τους και ειδικότερα τις πληροφοριακές – εκπαιδευτικές ανάγκες και τις ανάγκες τους για υποστήριξη. Μεταξύ των διδασκόμενων/χρησιμοποιούμενων δεξιοτήτων και τεχνικών, περιλαμβάνονται η ενεργητική ακρόαση, η παράφραση, η αντανάκλαση, η σιωπή, η μη λεκτική επικοινωνία και η εστίαση στα θετικά ζητήματα.

Επίσης, στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επιλέγουν και εφαρμόζουν τρόπους και μεθόδους ανταλλαγής πληροφοριών με άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας, με έμφαση στη μεταβίβαση πληροφοριών από βάρδια σε βάρδια και από τμήμα σε τμήμα κατά την παράδοση – μεταφορά των ασθενών.

Τέλος, η συγκεκριμένη υποεπένδυση επικεντρώνεται στην εφαρμογή των διαφόρων μεθόδων καταγραφής της νοσηλευτικής φροντίδας, με στόχο την εξοικείωση των εκπαιδευομένων σε σύγχρονες πρακτικές τεκμηρίωσης, οι οποίες και συνιστούν τον πληρέστερο, σαφέστερο και νομικά κατοχυρωμένο τρόπο επικοινωνίας στις υπηρεσίες υγείας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Corner, J. & Bailey, C. (2006). *Νοσηλευτική Ογκολογία: Το πλαίσιο φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Συμπληρωματικές

1. Λαβδανίτη, Μ. (2017). *Ογκολογική Νοσηλευτική: Θεωρία και κλινική πρακτική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Webb, L. (επιμ.). (2021). *Δεξιότητες επικοινωνίας στη Νοσηλευτική* (μτφρ. Γ. Μπακοπούλου), (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παπασωτηρίου.

2.3.Γ • ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνώσεις και δεξιότητες στον κλάδο της Ογκολογίας. Ειδικότερα, στην ενότητα αυτήν, διασαφηνίζεται η έννοια της βιολογίας του καρκινικού κυττάρου και γίνονται αναφορές στην καρκινογένεση, τη διασπορά του καρκίνου (μεταστάσεις), την επιδημιολογία του, την αιτιολογία, τους παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς, τη σταδιοποίηση, αλλά και τη διάγνωση των κακοηθών νεοπλασματικών παθήσεων. Ιδιαίτερες επισημάνσεις γίνονται και ως προς τις επιπλοκές των νεοπλασιών, τις μεθόδους θεραπείας, την πρόγνωση, τα σύγχρονα αντινεοπλασματικά φάρμακα, καθώς και την αντιμετώπιση των παρενεργειών της φαρμακευτικής αγωγής. Η ανοσολογία των όγκων ως προς τα αντιγόνα που τους χαρακτηρίζουν, η ανοσοδιάγνωσή τους, καθώς και η ανοσοθεραπεία τους παρουσιάζουν αναμφίβολα σημαντικό ενδιαφέρον για τους/τις βοηθούς νοσηλευτών/-τριών που φροντίζουν ογκολογικούς/-ές ασθενείς και για τον λόγο αυτόν εξετάζονται κάτω από το πρίσμα της παρούσας μαθησιακής ενότητας. Τέλος, σημαντική αναφορά γίνεται στην έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση των συχνότερων

παθολογικών καταστάσεων (επείγουσών και μη), οι οποίες σχετίζονται με τον όγκο, καθώς και στην αντιμετώπιση των συχνότερων επιπλοκών της θεραπείας του.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διατυπώνουν τους παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς ανάπτυξης των νεοπλασιών αναλύοντας τις διαταραχές του κυτταρικού πολλαπλασιασμού και τη διαφοροποίηση των καρκινικών κυττάρων,
- Αναγνωρίζουν τις βασικές αρχές διάγνωσης των νεοπλασιών μελετώντας την κλινική εικόνα τους,
- Συνοψίζουν τους ορισμούς και τις έννοιες της Ογκολογίας συνθέτοντας τις αποκτηθείσες γνώσεις,
- Αξιολογούν ορθά τα διάφορα στάδια της νεοπλασματικής νόσου σε σχέση με τη βαρύτητά της και τις μεθόδους θεραπείας,
- Ερμηνεύουν το υπόβαθρο της καρκινογένεσης,
- Διαχειρίζονται με τον ενδεδειγμένο τρόπο τα αντινεοπλασματικά φάρμακα,
- Αναλύουν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις των ασθενών με κακοήγη νεοπλασία,
- Παρουσιάζουν την αναγκαιότητα αντιμετώπισης του/της ασθενούς με καρκίνο ως μιας ομαδικής προσπάθειας της διεπιστημονικής ομάδας,
- Εφαρμόζουν τους κανόνες της συμβουλευτικής σε θέματα που αφορούν κακοήθεις παθήσεις,
- Προτείνουν μέτρα πρόληψης και προστασίας από τις νεοπλασίες,
- Συνθέτουν τις αποκτηθείσες γνώσεις για την παροχή φροντίδας στους/τις ογκολογικούς/-ές ασθενείς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Επικοινωνούν με σεβασμό και διακριτικότητα με τους/τις πάσχοντες/-ουσες και τις οικογένειές τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Καρκίνος / Καρκινικό κύτταρο / Επιδημιολογία / Καρκινογένεση / Κακοήθης νεοπλασία / Διεπιστημονική ομάδα / Πρόληψη / Προσυμπτωματικός έλεγχος / Πρωτογενής πρόληψη / Δευτερογενής πρόληψη / Τριτογενής πρόληψη / Επικοινωνία / Ενσυναίσθηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (0), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΠΑΘΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ
2	Η ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΡΚΙΝΟΓΕΝΕΣΗΣ
3	ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ
4	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΕΟΠΛΑΣΙΑ
5	Η ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ
6	Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ
7	Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΗ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Γ.1 | ΠΑΘΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τις έννοιες του καρκίνου και των παθοφυσιολογικών μηχανισμών ανάπτυξης, καθώς και με τις διαδικασίες της καρκινογένεσης, της αγγειογένεσης και της απόπτωσης των καρκινικών κυττάρων. Βασικός σκοπός της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τους παράγοντες που επιδρούν στην πορεία εμφάνισης των μεταλλάξεων, να μπορέσουν να αναγνωρίσουν τις χαρακτηριστικές ιδιότητες των καρκινικών κυττάρων και ταυτόχρονα να κατορθώσουν να διαχωρίσουν τα είδη των καρκίνων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν, αρχικά, τα είδη των όγκων, όπως είναι οι καλοήθεις και οι κακοήθεις όγκοι, καθώς και τη μεταπήδησή τους στους μεταστατικούς όγκους, ενώ, παράλληλα, θα μάθουν τους βασικούς μηχανισμούς, οι οποίοι μετατρέπουν ένα φυσιολογικό γονίδιο σε ογκογονίδιο. Επίσης, στην υποενότητα αυτήν, παρουσιάζονται οι αλλαγές που φέρει το καρκινικό κύτταρο, η αρχιτεκτονική του δομή και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διέπουν τη μετάλλαξή του. Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορέσουν να αντιληφθούν τη συμμετοχή της χρόνιας φλεγμονής και της ισχαιμίας στην καρκινογένεση, καθώς και τις διαταραχές που εμφανίζονται στους φυσιολογικούς μηχανισμούς ρύθμισης του κυτταρικού κύκλου των καρκινικών κυττάρων, με αποτέλεσμα τον ανεξέλεγκτο πολλαπλασιασμό τους και την εμφάνιση πολλαπλών μεταλλάξεων. Επιπλέον, θα γνωρίσουν την ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει τον κληρονομούμενο καρκίνο και τον ρόλο των ογκογονιδίων σε αυτόν.

Τέλος, μέσα από την ιστορική διαδρομή της εξέλιξης του καρκίνου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αντιληφθούν την προσπάθεια του ανθρώπου και την αέναη πάλη του να νικήσει την ασθένεια αυτή και θα γνωρίσουν, ταυτόχρονα, τον τρόπο φροντίδας των ασθενών που επιβιώνουν από τον καρκίνο, καθώς και εκείνων που χρειάζονται φροντίδα αποκατάστασης.

2.3.Γ.2 | Η ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΡΚΙΝΟΓΕΝΕΣΗΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τα νεότερα επιδημιολογικά δεδομένα του καρκίνου στις αναπτυσσόμενες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ, ταυτόχρονα, μέσα από επιστημονικές και ιστορικές καταγραφές, θα αντιληφθούν την πορεία του καρκίνου στον χρόνο και τη διαφοροποίηση των επιδημιολογικών δεδομένων ανά εποχή. Επιπλέον, μέσω της μελέτης των διαχρονικών επιδημιολογικών δεδομένων του καρκίνου, θα κατανοήσουν τη δράση διαφόρων παραγόντων (κοινωνικών, οικονομικών, γεωγραφικών κ.ά.) στην επίπτωση του καρκίνου. Σκοπός της υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μελετώντας τα επιδημιολογικά δεδομένα του καρκίνου, να κατανοήσουν τους διακριτούς προδιαθεσικούς και αιτιολογικούς παράγοντες που επιδρούν στην καρκινογένεση, να αντιληφθούν τις διαφορές που εμφανίζονται στον παγκόσμιο επιδημιολογικό χάρτη και να τις αιτιολογήσουν βάσει της επιστημονικής βιβλιογραφίας. Ένα βασικό χαρακτηριστικό της καρκινογένεσης, το οποίο θα κληθούν να διαχωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, είναι οι αιτιολογικοί παράγοντες που επιδρούν στο DNA των κυττάρων. Σε αυτόν τον τομέα, θα κληθούν να κατανοήσουν την επίδραση των περιβαλλοντικών παραγόντων στη δημιουργία βλάβης του DNA, αλλά και τη συμμετοχή άλλων παραγόντων, όπως είναι οι προκλητές και οι αυθόρμητες μεταλλάξεις.

Επιπροσθέτως, θα μάθουν τις διαφορές μεταξύ των μηχανισμών άμεσης και έμμεσης επιδιόρθωσης, τους οποίους ενεργοποιεί ο οργανισμός στην προσπάθειά του να διορθώσει την καρκινική βλάβη. Επίσης, θα γνωρίσουν τα βασικά σύνδρομα, τα οποία χαρακτηρίζονται από τους ελαττωματικούς αυτούς μηχανισμούς επιδιόρθωσης.

Τέλος, θα διδαχθούν τους παράγοντες που έχουν ενοχοποιηθεί για πολλές μορφές καρκίνου και θα διαχωρίσουν τον ρόλο των ατομικών, των συμπεριφορικών, των λοιμογόνων, των περιβαλλοντικών, αλλά και των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, οι οποίοι επιδρούν στα είδη του καρκίνου.

2.3.Γ.3 | ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την παρούσα υποενότητα, θα κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της έγκαιρης διάγνωσης στη θεραπεία του καρκίνου. Σκοπός της μαθησιακής αυτής υποενότητας είναι να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αντιλαμβάνονται τα κλινικά συμπτώματα και να εκτιμούν τις παθολογικές καταστάσεις εκείνες (εναλλαγή συνηθειών εντέρου, αναιμία, πυρετό, απώλεια βάρους, κόπωση, διογκωμένους λεμφαδένες κ.λπ.), οι οποίες μπορεί να δηλώνουν την ύπαρξη κακοήθειας. Αυτή την κλινική εκτίμηση οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα τη λάβουν από το ιστορικό και την κλινική εξέταση του/της ασθενούς κατά την επαφή του/της με το σύστημα υγείας.

Στο πλαίσιο, τώρα, της εργαστηριακής διερεύνησης των ασθενών για μορφές καρκίνου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν όλες τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στον σύγχρονο κόσμο για τη διάγνωση του καρκίνου και θα μπορέσουν, πα-

ράλληλα, να αναγνωρίσουν το είδος της εργαστηριακής διερεύνησης ανάλογα με το είδος του καρκίνου, γνωρίζοντας τις φυσιολογικές τιμές και τις αποκλίσεις σε ποικίλες εργαστηριακές εξετάσεις. Σημαντική παράμετρος στη διαγνωστική προσέγγιση του καρκίνου, την οποία θα κληθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν, είναι και οι ειδικές κυτταρολογικές εξετάσεις, οι βιοψίες, οι σύγχρονες απεικονιστικές μέθοδοι (αξονικές και μαγνητικές τομογραφίες, PET Scan (PET/CT), ενδοσκοπήσεις κ.λπ.), καθώς και ο γενετικός έλεγχος, τα οποία αποτελούν σημαντικά όπλα στην έγκαιρη διάγνωση του καρκίνου.

Επιπροσθέτως οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν ότι οι ποικίλες διαγνωστικές μέθοδοι που εφαρμόζονται στον καρκίνο έχουν σπουδαία χρησιμότητα στη σταδιοποίηση του νόσου, τη διαδικασία, δηλαδή, εκείνη, με την οποία προσδιορίζεται το μέγεθος στο οποίο ο καρκίνος έχει αναπτυχθεί και επεκταθεί και η οποία είναι απαραίτητη για να εφαρμοστεί μια στοχευμένη θεραπευτική προσέγγιση.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα διδαχθούν τα διεθνή συστήματα σταδιοποίησης που χρησιμοποιούνται και θα μπορέσουν, παράλληλα, μελετώντας τα δεδομένα, να προσεγγίσουν το προσδόκιμο επιβίωσης του/της ασθενούς και τις ανάγκες φροντίδας που θα προκύψουν.

2.3.Γ.4 | ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΕΟΠΛΑΣΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στην εν λόγω υποενότητα, θα γνωρίσουν τη θεραπευτική προσέγγιση των ασθενών με καρκίνο και θα κατανοήσουν ότι η κάθε περίπτωση καρκίνου χρειάζεται διαφορετικό πλάνο φροντίδας, καθώς και φαρμακευτικής και θεραπευτικής αντιμετώπισης. Σκοπός της υποενότητας αυτής είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μάθουν τους κυριότερους τρόπους, οι οποίοι εντάσσονται στο θεραπευτικό πλάνο, αλλά και να κατανοήσουν, ταυτόχρονα, για ποιους λόγους, ακόμα και στο ίδιο είδος καρκίνου, η αντιμετώπιση μπορεί να διαφέρει.

Ένα σημαντικό, επίσης, σημείο στο οποίο θα επικεντρωθεί η γνώση των εκπαιδευομένων αποτελεί και η διάκριση της προφυλακτικής/προληπτικής χειρουργικής παρέμβασης από τη θεραπευτική χειρουργική και από την ανακουφιστική/παρηγορητική, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μπορέσουν να προετοιμάσουν το πλάνο φροντίδας του/της ασθενούς.

Επιπλέον, θα έρθουν σε επαφή με την έννοια της χημειοθεραπείας, η οποία αποτελεί μια από τις βασικές φαρμακευτικές μεθόδους αντιμετώπισης πολλών μορφών καρκίνου και θα κατανοήσουν τους τρόπους δράσης των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων. Ακόμα, θα μάθουν ότι οι σκοποί της χημειοθεραπείας, εκτός από τη θεραπεία, μπορούν να περιλαμβάνουν τον έλεγχο της νόσου, την επιμήκυνση της ζωής και την ανακουφιστική φροντίδα. Επιπροσθέτως, θα γνωρίσουν τις διαδικασίες και τους τρόπους χορήγησης των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων, τις επιπλοκές που αυτά μπορούν να έχουν, καθώς και τις νοσηλευτικές παρεμβάσεις αντιμετώπισης των πα-

ρενεργειών από τη χημειοθεραπεία. Τέλος, θα διδαχθούν τα μέτρα προφύλαξης που πρέπει να λαμβάνουν για τον ασφαλή χειρισμό των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων.

2.3.Γ.5 | Η ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ

Η συγκεκριμένη υποεπένδυση θα εμβαθύνει στην ανάλυση των ρόλων των μελών της διεπιστημονικής ομάδας φροντίδας υγείας σε ασθενείς με καρκίνο, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις διαδικασίες της φροντίδας. Σκοπός της υποεπένδυσης είναι η κατανόηση από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες του ρόλου που καλούνται να παίξουν συμμετέχοντας σε μια πολυθεματική προσέγγιση και σε μια διεπιστημονική ομάδα, σε ό,τι αφορά: τη φροντίδα του/της ασθενούς με καρκίνο, την από κοινού μελέτη της κάθε περίπτωσης, τη βελτίωση της επικοινωνίας, καθώς και τον συντονισμό και την κατάρτιση του θεραπευτικού σχεδιασμού. Πρέπει, ακόμα, να γίνει κατανοητό από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ότι η φροντίδα του καρκίνου έχει ποικίλες διαστάσεις και μπορεί να παρέχεται σε διάφορες δομές φροντίδας υγείας, όπως σε νοσοκομεία, σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας, κατ' οίκον, αλλά και σε δομές αποκατάστασης. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα πρέπει να αντιληφθούν ότι η ομάδα φροντίδας του/της ασθενούς με καρκίνο, εκτός από τους/τις ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων και τον/τη νοσηλεύτη/-τρια που μπορούν να εμπλέκονται, πρέπει να εμπλουτίζεται, ανάλογα με τις ανάγκες του/της ασθενούς και του περιβάλλοντός του/της, με επαγγελματίες, όπως είναι: ο/η ψυχολόγος, ο/η φυσικοθεραπευτής/-τρια, ο/η λογοθεραπευτής/-τρια, ο/η κοινωνικός/-ή λειτουργός, ο/η εργοθεραπευτής/-τρια κ.ά.

Μέσα από αυτή την υποεπένδυση, επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εκπαιδευθούν στην εμφύσηση της νοσοτροπίας της συνεργατικής ομάδας, μέσα από την τήρηση των πρωτοκόλλων και την αποσαφήνιση του ρόλου της κάθε επαγγελματικής ομάδας, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο και τις αρμοδιότητές της.

Τέλος, θα κατανοήσουν ότι η συμμετοχή τους στη διεπαγγελματική ομάδα φροντίδας ασθενών με καρκίνο θα τους/τις βοηθήσει να αντιμετωπίσουν και να επεξεργαστούν την οδυνηρή εμπειρία της επαφής με τον καρκίνο, να διαχειριστούν προσωπικούς φόβους και να συμμετάσχουν σε ομάδες διαχείρισης του στρες, του πόνου, του θανάτου και της απώλειας.

2.3.Γ.6 | Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Σκοπός της υποεπένδυσης αυτής είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν τον ορισμό και τη σημασία της πρόληψης του καρκίνου, αναγνωρίζοντας τα επίπεδα της πρόληψης (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς), καθώς και την έννοια της πρωταρχικής πρόληψης, η οποία αφορά τα μέτρα που ωθούν στην υιοθέτηση ορθών συμπεριφορών υγείας πριν από την εμφάνιση των παραγόντων κινδύνου. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται αναλυτική περιγραφή του ρόλου της πρωτογενούς πρόληψης και των προσεγγίσεων που αυτή χρησιμοποιεί για να ελέγξει τους αιτιολογικούς παράγοντες πρόκλη-

σης του καρκίνου, εστιάζοντας την προσοχή στον ρόλο και την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευόμενων ως μελών της υγειονομικής ομάδας ενημέρωσης του πληθυσμού.

Στη συνέχεια, για τη βέλτιστη εφαρμογή των προγραμμάτων πρόληψης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να μελετούν την επιδημιολογία, την επίπτωση και τον επιπολασμό του καρκίνου και να εστιάζουν την προσοχή τους στα μέτρα πρόληψης των καρκίνων που εμφανίζουν μεγάλη συχνότητα σε στοχευμένο πληθυσμό. Επίσης, θα κατανοήσουν τον σκοπό της δευτερογενούς πρόληψης, η οποία αφορά την έγκαιρη διάγνωση της νόσου και τη μείωση της θνησιμότητας μετά την εφαρμογή της, καθώς και τη σημαντικότητα της εφαρμογής της τριτογενούς πρόληψης σε ασθενείς που έχουν επιβιώσει, με στόχο τη μείωση των συνεπειών της νόσου και της πιθανότητας μεταστάσεων.

Επιπροσθέτως, θα μάθουν να αξιολογούν τις βασικές προϋποθέσεις, προκειμένου να εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα διαλογής που αφορά τη νόσο, τη διαγνωστική διαδικασία και τη θεραπεία του πληθυσμού-στόχου. Ταυτόχρονα, μέσω της λήψης του νοσηλευτικού ιστορικού και του κληρονομικού ιστορικού, αλλά και ειδικών μοντέλων που διατίθενται μέσω της τεχνολογίας, θα μπορούν να προβαίνουν στην εκτίμηση του κινδύνου.

Τέλος, θα γνωρίσουν τον «Ευρωπαϊκό Κώδικα κατά του καρκίνου», ο οποίος αποτελεί ένα βοηθητικό συμβουλευτικό όργανο που περιλαμβάνει συμβουλές επιστημονικά τεκμηριωμένες για την πρόληψη της νόσου.

2.3.Γ.7 | Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΗ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Σκοπός της τελευταίας υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις ιδιαιτερότητες που περιλαμβάνει η φροντίδα των ασθενών με καρκίνο, τις πολυποίκιλες ανάγκες που μπορούν να παρουσιάσουν, αλλά και τον ψυχισμό τους, ο οποίος χρειάζεται εξειδικευμένη προσέγγιση. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με την εφαρμογή τεχνικών και δεξιοτήτων επικοινωνίας, καθώς και με τους τρόπους αποτελεσματικής διαχείρισης των οργανικών και των ψυχολογικών θεμάτων των ασθενών, ενώ, μέσα από τις θεωρητικές γνώσεις, τα πρακτικά εργαλεία και της μελέτες περίπτωσης, θα μπορούν να ανταποκριθούν στις επικοινωνιακές προκλήσεις σε όλο το φάσμα της θεραπευτικής διαδικασίας.

Μέσα από τη διδασκαλία των αρχών επικοινωνίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να αντιληφθούν τις δυσκολίες τις οποίες θα αντιμετωπίσουν στη διαδικασία επικοινωνίας με τους/τις ογκολογικούς/-ές ασθενείς, όπως, για παράδειγμα, ως προς τις απαντήσεις που πρέπει να δίνουν σχετικά με την πορεία της νόσου, με την ιδανική επιλογή θεραπείας, καθώς και με το ζήτημα του τέλους της ζωής και της αποδοχής αυτού. Επίσης, θα γνωρίσουν την έννοια της ανοικτής επικοινωνίας, η οποία περιλαμβάνει την ενεργητική ακρόαση, την ευγενική συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων από κοινού και θα μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν τόσο με τον/την ασθενή όσο και με τους/τις φροντιστές/-τριές του και γενικότερα με το περιβάλλον του.

Επιπροσθέτως, θα αντιληφθούν τη σπουδαιότητα της λεπτομερούς ενημέρωσης του/της ασθενούς με καρκίνο και θα γνωρίσουν τις πλέον σύγχρονες μεθόδους ενημέρωσης, όπως είναι το «πρωτόκολλο Spikes» ή η «μέθοδος ABCDE», οι οποίες προετοιμάζουν τον/την ασθενή να δεχτεί και να κατανοήσει τόσο τη διάγνωση και τις πιθανότητες επιβίωσης όσο και τη θεραπευτική διαδικασία.

Τέλος, θα κατανοήσουν ότι η βέλτιστη επικοινωνία με τους/τις ασθενείς και τους/τις φροντιστές/-τριές τους μπορεί να ενισχυθεί δείχνοντας σεβασμό στις εμπειρίες τους και πάντοτε με τρόπους ενδυνάμωσης της αυτονομίας τους και της υποστηρικτικής τους συμπεριφοράς.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Συλλογικό Έργο. (2020). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη και τη φροντίδα υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
3. Weerahandi, A., Sinclair, S., Raffin-Bouchal, S., Watson, L. C. & Lemieux, L. (2024). "The experiences of living with multiple myeloma and a palliative approach to care: A grounded theory study", in: *Canadian Oncology Nursing Journal*, 34(4), pp. 539-561.
4. Κοττέας, Η. & Συρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Συμπληρωματικές

1. Huang, Y.-L., Yates, P. & Prior, D. (2009). "Factors influencing oncology nurses' approaches to accommodating cultural needs in palliative care", in: *Journal of Clinical Nursing*, 18(24), pp. 3421-3429.
2. Πατηράκη, Ε. (2014). *Εξελιξείς στην επιστημονική μέθοδο οργάνωσης και τεκμηρίωσης της νοσηλευτικής φροντίδας*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου: Διδρυματικό πρόγραμμα διά βίου μάθησης για νοσηλευτές. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/10960/2100_ENOTHHTA%20%CE%92%20%281%29.pdf
3. Καλοκαιρινού, Α., Αδαμακίδου, Θ., Βελονάκη, Β.-Σ. κ.ά. (2015). *Εφαρμογές καλών πρακτικών ομάδας πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ως προς τις δράσεις και τους τρόπους εφαρμογής της χημειοθεραπείας και της ακτινοθεραπείας. Ειδικότερα, εξετάζονται οι βασικές αρχές της χημειοθεραπείας, οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της, οι ενδείξεις – αντενδείξεις της, οι ανεπιθύμητες ενέργειες της χημειοθεραπείας του καρκίνου, καθώς και οι τρόποι εφαρμογής της. Γίνεται αναφορά, επίσης, στα αντινεοπλασματικά φάρμακα, την τοξικότητά τους και τον συνδυασμό των φαρμάκων που εφαρμόζεται κατά τη θεραπευτική αντιμετώπιση του καρκίνου. Παρουσιάζονται, ακόμα, οι προδιαθεσικοί παράγοντες για λοίμωξη στους/στις ογκολογικούς/-ές ασθενείς, ο συνδυασμός χημειοθεραπείας, ακτινοθεραπείας και ανοσοθεραπείας, καθώς και ο ρόλος της θεραπευτικής ομάδας στη λήψη μέτρων τόσο για την προστασία των ασχολουμένων με την προετοιμασία των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων όσο και για την προστασία του/της ασθενούς από ανεπιθύμητες ενέργειες. Τέλος, η παρουσίαση των αρχών της ακτινοβολίας – ακτινοθεραπείας στους χώρους εφαρμογής της ακτινοθεραπείας, η ανάλυση των ειδών των μηχανημάτων και της εφαρμογής τους στη θεραπεία των κακοήθων νεοπλασμάτων, η επεξήγηση για τις ενδείξεις, την εφαρμογή και τις παρενέργειες, καθώς και η αποσαφήνιση των κανόνων προφύλαξης ασθενούς – εργαζομένων συνθέτουν το θεωρητικό πλαίσιο της ενότητας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν τις δράσεις και τους τρόπους εφαρμογής της χημειοθεραπείας και της ακτινοθεραπείας αξιολογώντας την αποτελεσματικότητά τους,
- Διακρίνουν τις ενδείξεις – αντενδείξεις της χημειοθεραπείας και τις ανεπιθύμητες ενέργειές της μελετώντας τις δράσεις της,
- Αναλύουν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις των ασθενών με κακοήγη νεοπλασία,
- Αναγνωρίζουν την τοξικότητα των θεραπειών και τις βασικές αρχές της ιατρικής φροντίδας για την αντιμετώπισή της εκτιμώντας τη σπουδαιότητά τους στην αντιμετώπιση της νόσου,
- Αναλύουν τα στάδια διάγνωσης του καρκίνου,
- Παρουσιάζουν τις βασικές αρχές χορήγησης της χημειοθεραπείας και της ακτινοθεραπείας,
- Σχεδιάζουν τη φροντίδα του/της ασθενούς για την κάλυψη των αναγκών του/της,
- Οργανώνουν τις μεθόδους παρακολούθησης των ασθενών που έχουν ολοκληρώσει τη θεραπευτική αγωγή, υπό την καθοδήγηση του/της νοσηλεύτη/-τριας,

- Εφαρμόζουν αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των παρενεργειών από τις θεραπείες, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Παρουσιάζουν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις των ασθενών με κακοήγη νεοπλασία,
- Εκτιμούν την αποτελεσματικότητα της θεραπείας κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρωτόκολλα και τις διαδικασίες εφαρμογής της χημειοθεραπείας – ακτινοθεραπείας και των αντινεοπλασματικών φαρμάκων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Χημειοθεραπεία / Χημειοθεραπευτικό σχήμα / Κυτταροτοξικά φάρμακα / Αντινεοπλασματικά φάρμακα / Παρενέργειες χημειοθεραπείας / Ακτινοθεραπεία / Παρενέργειες ακτινοθεραπείας / Εξωτερική ακτινοθεραπεία / Εσωτερική ακτινοθεραπεία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ
2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
3	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
4	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
5	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
6	ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Δ.1 | ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στις αρχές της φαρμακοθεραπείας του καρκίνου και στις κατηγορίες των αντινεοπλασματικών φαρμάκων. Αρχικά, αναφέρονται επιγραμματικά τα είδη της αντινεοπλασματικής αγωγής (συμβατική κυτταροτοξική χημειοθεραπεία, ακτινοθεραπεία, κατευθυνόμενη και στοχευμένη θεραπεία, ορμονοθεραπεία, ανοσοτροποποιητική, συμπτωματική θεραπεία ή συνδυασμοί τους), ενώ, στη συνέχεια, γίνονται γνωστές οι κατηγορίες των συμβατικών χημειοθεραπευτικών φαρμάκων και ο μηχανισμός δράσης τους (αλκυλιούντες παράγοντες, αντιμεταβολίτες, αναστολείς επιδιορθωτικών ενζύμων του DNA, επαγω-

γείς θραυσμάτων του DNA, επαγωγείς κυτταρικού θανάτου, καθώς και αναστολείς της μιτωτικής ατράκτου).

Επιπλέον, παρέχονται συνοπτικά οι βασικές αρχές χορήγησης της χημειοθεραπείας (συνδυασμός φαρμάκων με μέγιστη αποτελεσματικότητα και παραδεκτή τοξικότητα, επανάληψη θεραπείας μετά την αποδρομή των παρενεργειών, μεσοδιάστημα θεραπειών κ.λπ.), οι οποίες αναλύονται στην επόμενη μαθησιακή υποενότητα, καθώς και οι στοιχειώδεις γνώσεις σχετικά με: τους παράγοντες καθορισμού της δοσολογίας, το φαινόμενο της φαρμακευτικής αντίστασης (ορισμό, κατηγορίες αντίστασης και παράγοντες ανάπτυξης φαρμακευτικής αντίστασης), αλλά και τα θέματα συνέργειας και αλληλεπιδράσεων.

Τέλος, παρουσιάζεται η παράλληλα χορηγούμενη υποστηρικτική αγωγή για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των επιπλοκών και των συνεπειών της χημειοθεραπείας εν γένει, όπως: των εμέτων, του συνδρόμου λύσης όγκου, της μυελοτοξικότητας, της βλεννογονίτιδας, της ανοσοκαταστολής, αλλά και η αγωγή στο πλαίσιο της επίτευξης γαστροπροστασίας, κυτταροπροστασίας, καρδιοπροστασίας, προφύλαξης των γονάδων, αναλγησίας κ.λπ.

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τους μηχανισμούς δράσης και ανταπόκρισης στη φαρμακευτική θεραπεία και μπορούν να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν εγκαίρως τα σχετιζόμενα με τη χημειοθεραπεία προβλήματα.

2.3.Δ.2 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και την κατανόηση των βασικών αρχών και εννοιών της χημειοθεραπείας. Έπειτα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή επί του θέματος, παρουσιάζονται: α) ο ορισμός, οι σκοποί και τα είδη της χημειοθεραπείας, β) οι θεμελιώδεις της έννοιες, όπως είναι το σχήμα και ο κύκλος, γ) οι ενδείξεις, οι αντενδείξεις και οι προϋποθέσεις χορήγησης της χημειοθεραπείας, δ) η βασική ορολογία που σχετίζεται με την ανταπόκριση του όγκου στην εφαρμοζόμενη θεραπευτική παρέμβαση, καθώς και ε) οι μέθοδοι αξιολόγησης της ανταπόκρισης στη θεραπεία και οι κυρίως σχετικές κλίμακες αξιολόγησης.

Στη συνέχεια, αναφέρονται τα κριτήρια επιλογής του χημειοθεραπευτικού σχήματος, οι οδοί χορήγησης των κυτταροστατικών φαρμάκων με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους και αναλύεται, παράλληλα, η συχνότερα χρησιμοποιούμενη οδός χορήγησης, η ενδοφλέβια, ως προς τις τεχνικές προσπέλασης, τα κριτήρια επιλογής φλέβας και την παρεχόμενη φροντίδα στο σημείο της φλεβοκέντησης. Επίσης, επεξηγούνται οι όροι «συνεχής χημειοθεραπεία δι' εγχύσεων», «διαλείπουσα χημειοθεραπεία», «συνδυασμένη χημειοθεραπεία» και «χημειοθεραπεία υψηλών δόσεων» με τα πλεονεκτήματά τους και περιγράφεται λεπτομερώς η διαδικασία χορήγησης του χημειοθεραπευτικού σχήματος.

Τέλος, η υποενότητα εξετάζει την πρόληψη και τη διαχείριση της εξαγγείωσης του χημειοθεραπευτικού παράγοντα, αναλύοντας τα είδη και τους παράγοντες κιν-

δύνου της εξαγγείωσης, τη συμπτωματολογία και την αναγνώρισή της, τη διαφοροδιάγνωση έναντι άλλων καταστάσεων, τις απαιτούμενες για την αντιμετώπισή της ενέργειες, καθώς και τις πιθανές επιπλοκές και συνέπειές της.

2.3.Δ.3 | ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η χημειοθεραπευτική αντιμετώπιση των νεοπλασιών σχετίζεται με πλήθος παρενεργειών και επιπλοκών. Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις ανεπιθύμητες ενέργειες και την τοξικότητα των χημειοθεραπευτικών παραγόντων και κατανοούν τη σχετική συμπτωματολογία και σημειολογία, αλλά και τους τρόπους πρόληψης και διαχείρισής τους, ώστε να μπορούν να εκτελέσουν τον υποστηρικτικό τους ρόλο ως μέλη της διεπιστημονικής ομάδας, με στόχο την ανακούφιση των ασθενών. Ειδικότερα, σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζονται οι άμεσες (πόνος, δυσφορία, ερεθισμός στο σημείο χορήγησης ή κατά μήκος της φλέβας, ερυθρότητα προσώπου – σώματος, υπόταση, αντιδράσεις υπερευαισθησίας, αναφυλαξία κ.λπ.), οι βραχυχρόνιες (ανορεξία, ναυτία, έμετος, στοματίτιδα, ακτινική δερματίτιδα, κακουχία, διάρροια/δυσκοιλιότητα κ.λπ.) και οι μακροχρόνιες παρενέργειες και τοξικές δράσεις (καταστολή μυελού των οστών, αναπαραγωγική τοξικότητα, καρδιοτοξικότητα, νευροτοξικότητα, πνευμονική τοξικότητα, ηπατοτοξικότητα, αιμορραγική κυστίτιδα, νεφροτοξικότητα, αλωπεκία, δερματικές αντιδράσεις κ.λπ.).

Επιπλέον, μελετώνται τα αίτια και οι μηχανισμοί πρόκλησης των παρενεργειών, με στόχο την κατανόηση και την πρόληψη ή την πρώιμη αναγνώριση και την επιτυχή διαχείριση και ανακούφισή τους, καθώς και τα θέματα ευπάθειας και κινδύνου εμφάνισης λοιμώξεων, σε συνδυασμό με την πρόληψη, τη διάγνωση και την αντιμετώπισή τους. Τέλος, αναλύονται ζητήματα ασφαλείας και προστασίας των εργαζομένων κατά την προετοιμασία και τη χορήγηση της χημειοθεραπείας, αλλά και ζητήματα διαχείρισης των σχετικών αποβλήτων.

Στην ουσία, πρόκειται για μια υποενότητα που προετοιμάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για ένα από τα βασικότερα πεδία εμπλοκής και δραστηριοποίησης τους ως προς τα θέματα φροντίδας των ασθενών με ογκολογικές παθήσεις, τόσο σε επίπεδο αξιολόγησης της κατάστασης του/της ασθενούς όσο σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης εκπαιδευτικών, συμβουλευτικών ή κλινικών παρεμβάσεων.

2.3.Δ.4 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα ασχολείται με τις εφαρμογές της Ακτινοθεραπείας στη θεραπεία των νεοπλασιών. Αρχικά, παρουσιάζονται οι ορισμοί της Ακτινοθεραπείας και της Ακτινοθεραπευτικής Ογκολογίας, οι τύποι της ακτινοβολίας, το εύρος εφαρμογής της ιοντίζουσας ακτινοβολίας, ο σκοπός της Ακτινοθεραπείας στην περίπτωση των νεοπλασιών, τα είδη της σε σχέση με τον σκοπό (θεραπευτική, ανακουφιστική, προφυλακτική και επείγουσα) και τον χρόνο χορήγησης (επικουρική,

νεοεπικυρική, ακτινοχημειοθεραπεία και θεραπεία μετά από χημειοθεραπεία-συμπληρωματική), καθώς και ο μηχανισμός δράσης της.

Επίσης, αναφέρονται συνοπτικά τα είδη της ακτινοθεραπείας ανάλογα με τον τρόπο που αυτή χορηγείται, δηλαδή το αν είναι: εξωτερική, βραχυθεραπεία, διεγχειρητική, στερεοτακτική, τρισδιάστατη, σύμμορφη, διαμορφούμενης έντασης, καθοδηγούμενη από την εικόνα, τομοθεραπεία ή cyberknife και παρουσιάζονται οι διαθέσιμες τεχνολογίες, από κοινού με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

Ακολουθώντας, αναλύονται οι ενδείξεις της ακτινοθεραπείας, οι επιδράσεις της ακτινοβολίας στους ιστούς (παθολογικούς και υγιείς), οι παράγοντες που καθορίζουν τις μετακινικές αντιδράσεις, η διαδικασία προετοιμασίας και εφαρμογής της ακτινοθεραπείας και περιγράφεται η παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα, στο πλαίσιο της προετοιμασίας του/της ασθενούς για τη συνεδρία της ακτινοθεραπείας και κατά την εφαρμογή της. Τέλος, αναλύονται ζητήματα ασφαλείας και προστασίας από την ακτινοβολία για τους/τις εργαζομένους/-ες και για τους/τις ασθενείς, όπως είναι τα όρια των δόσεων, ο κανονισμός ακτινοπροστασίας, οι αρχές προστασίας και τα ενδεδειγμένα μέτρα ακτινοπροστασίας, με εξειδίκευση στην περίπτωση της τοποθέτησης εσωτερικού ραδιενεργού στοιχείου.

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τις απαιτούμενες γνώσεις, ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην ομάδα φροντίδας των ασθενών που υποβάλλονται σε ακτινοθεραπεία, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους.

2.3.Δ.5 | ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Το νοσηλευτικό προσωπικό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και τη διαχείριση των παρενεργειών της ακτινοθεραπείας. Έτσι, με την παρούσα μαθησιακή υποενοότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τις σχετιζόμενες με την ακτινοθεραπεία παρενέργειες και τοξικές επιδράσεις, τον μηχανισμό πρόκλησής τους, καθώς και τα μέτρα/παρεμβάσεις πρόληψης και διαχείρισής τους. Αρχικά, ταξινομούνται οι παρενέργειες της ακτινοθεραπείας σε άμεσες και σε όψιμες και αναλύεται η διαφοροποίησή τους ως προς τον χρόνο εμφάνισης, τα χαρακτηριστικά και τα είδη των ιστών, τα συμπτώματα και άλλες παραμέτρους, ενώ παρουσιάζονται επιγραμματικά και οι παρενέργειες που εμφανίζονται κατά την περιοχή της ακτινοβολήσης.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι παρενέργειες της κόπωσης, της ακτινικής εντερίτιδας, η ναυτία και ο έμετος, οι δερματικές αντιδράσεις, η βλεννογονίτιδα και η αιματολογική τοξικότητα. Επιπλέον, περιγράφονται η τοξικότητα στο ουροποιητικό σύστημα και η αναπαραγωγική και σεξουαλική δυσλειτουργία σε άνδρες και σε γυναίκες. Ως προς τις προαναφερθείσες παρενέργειες, παρουσιάζονται οι μηχανισμοί και οι παράγοντες πρόκλησής τους, οι κλινικές και οι τυχόν εργαστηριακές ενδείξεις, οι συνέπειές τους και οι προτεινόμενες μέθοδοι και στρατηγικές διαχείρισής τους, επί των οποίων θα πρέπει να εκπαιδευθούν οι ασθενείς και οι οικείοι τους άνθρωποι.

Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις απαραίτητες για τη σωματική-βιολογική, την ψυχολογική και τη συμβουλευτική υποστήριξη των υποβαλλόμενων σε ακτινοθεραπεία ασθενών, ούτως ώστε να προλάβουν και να διαχειριστούν επιτυχώς τις δυσμενείς επιπτώσεις της ακτινοθεραπείας.

2.3.Δ.6 | ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, έχοντας ήδη εξοικειωθεί με τις αρχές της χημειοθεραπείας και της ακτινοθεραπείας, εμβαθύνουν στη φιλοσοφία και την εφαρμογή της ολιστικής θεραπευτικής προσέγγισης, εξετάζοντας την αντιμετώπιση μέσω συνδυασμού μεθόδων. Συγκεκριμένα, τίθενται οι βάσεις για την κατανόηση της δυνατότητας συνδυασμού θεραπειών, όπως είναι η συμβατική χειρουργική αντιμετώπιση, η χημειοθεραπεία, η ακτινοθεραπεία, καθώς και διάφορες προηγμένες και εναλλακτικές θεραπείες.

Έτσι, εξετάζεται η ορμονοθεραπεία ως προς: α) τις ενδείξεις και τα είδη καρκίνου με βάση την εντόπιση που μπορεί να εφαρμοστεί, β) τον μηχανισμό δράσης, γ) τα χρησιμοποιούμενα φάρμακα, καθώς και δ) τις ανεπιθύμητες ενέργειες και τη διαχείρισή τους.

Επίσης, αναπτύσσονται ζητήματα σχετικά με την ανοσοθεραπεία και συγκεκριμένα: οι στόχοι και οι τύποι της ανοσοθεραπείας, οι θεραπευτικές επιλογές, οι τρόποι χορήγησης, τα σημεία που χρήζουν προσοχής πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από την ανοσοθεραπεία, τα προβλήματα/παρενέργειες, αλλά και οι τρόποι πρόληψης, πρώιμης ανίχνευσης και αποτελεσματικής αντιμετώπισής τους. Επιπλέον, περιγράφονται συνοπτικά η εφαρμογή της στοχευμένης θεραπείας και συγκεκριμένα οι ενδείξεις της, ο τρόπος δράσης των φαρμάκων, ο τρόπος χορήγησης και ελέγχου της αποτελεσματικότητας της θεραπείας, οι παρενέργειες και η διαχείρισή τους.

Όσον αφορά τις συμπληρωματικές θεραπείες, μελετώνται η εφαρμογή του βελονισμού, της αρωματοθεραπείας, της βοτανοθεραπείας, της ομοιοπαθητικής, της χαλάρωσης, της μουσικοθεραπείας και της ρεφλεξολογίας, ως προς τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις τους.

Τέλος, η παρούσα υποενότητα παρουσιάζει τις αναγκαίες στρατηγικές και παρεμβάσεις, στο πλαίσιο ενίσχυσης της αυτοφροντίδας, της ψυχοσυναισθηματικής ενδυνάμωσης και γενικότερα της βελτίωσης της υγείας και του τρόπου ζωής των ασθενών.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Corner, J. & Bailey, C. (2006). *Νοσηλευτική Ογκολογία: Το πλαίσιο φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Συμπληρωματικές

1. Κάρλος, Χ. & Σουρτζή, Π. (2006). *Υγιεινή και ασφάλεια στη χημειοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Κοττάας, Η. & Σουρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
3. Λαβδανίτη, Μ. (2015). *Ακτινοθεραπεία στον καρκίνο του μαστού: Νοσηλευτική φροντίδα*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
4. Λαβδανίτη, Μ. (2017). *Ογκολογική Νοσηλευτική: Θεωρία και κλινική πρακτική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

2.3.Ε • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΝΑΝΗΨΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε θέματα σχετικά με τις μεθόδους και τα είδη της αναισθησίας, τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται γενικότερα (καταστολή, αναλγησία, μυοχάλαση κ.λπ.), τα μηχανήματα αναισθησίας, καθώς και τη διαδικασία της ανάνηψης και την ενδεικνυόμενη νοσηλευτική φροντίδα σε όλη τη διάρκεια της αναισθησίας – ανάνηψης. Η μαθησιακή ενότητα αποτελείται από το θεωρητικό και το εργαστηριακό σκέλος. Ειδικότερα, στο θεωρητικό μέρος, παρουσιάζονται: η προνάρκωση, τα εισπνεόμενα και ενδοφλέβια αναισθητικά φάρμακα, η διαδικασία της ενδοτραχειακής διασωλήνωσης, τα κυκλώματα, τα μηχανήματα αναισθησίας, καθώς και το monitoring. Επίσης, εξετάζονται οι ειδικές περιπτώσεις αναισθησίας, όπως είναι οι εφαρμογές της στη Μαιευτική, τη Γυναικολογία, τη Νευροχειρουργική, τη Θωρακοχειρουργική, αλλά και στα νεογνά, τα βρέφη και τα παιδιά. Στο εργαστηριακό μέρος, ακολούθως, επιδιώκεται η ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων σχετικών με τη χρήση των μηχανημάτων αναισθησίας, τη διαδικασία της αναρρόφησης, τη χρήση των φαρμάκων, του αναλωσισμού και μη υλικού και του αναισθησιολογικού εξοπλισμού γενικότερα, αλλά και τη συμμετοχή στη διαδικασία καθετηριασμού των περιφερικών

και των κεντρικών φλεβών και αρτηριών στο χειρουργείο. Τέλος, αναλύονται τα καθήκοντα των βοηθών νοσηλευτών σε κάθε είδος αναισθησίας και σε κάθε φάση διαχείρισης του/της ασθενούς (προεγχειρητικά, διεγχειρητικά και μετεγχειρητικά) στον χώρο του χειρουργείου και της ανάνηψης/μεταναισθητικής φροντίδας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν τις βασικές οδούς χορήγησης των αναισθητικών παραγόντων και υγρών και τις κύριες κατηγορίες των αναισθητικών και των αναλγητικών παραγόντων που χρησιμοποιούνται κατά την περιαναισθητική περίοδο ερμηνεύοντας τις διαφορετικές δράσεις τους,
- Αναφέρουν τις συνήθειες αλλά και πιο σύγχρονες αναισθητικές τεχνικές συγκρίνοντας τις,
- Διακρίνουν τους τύπους της αναισθησίας και τις ενδείξεις τους, τις πιθανές επιπλοκές της αναισθησίας και τους τρόπους πρόληψης και διαχείρισης αυτών των επιπλοκών αναλύοντας τα δεδομένα και τις πληροφορίες,
- Συνδέουν/Αποσυνδέουν τον/την ασθενή στο αναισθησιολογικό μηχάνημα,
- Παρακολουθούν με τη χρήση monitor τον/την ασθενή στον χώρο του χειρουργείου και στη μονάδα μεταναισθητικής φροντίδας (υπό επίβλεψη),
- Σχεδιάζουν τις διαδικασίες καθετηριασμού των αγγείων στο πλαίσιο των καθηκόντων τους (επικουρικά),
- Παρασκευάζουν τα αναισθησιολογικά διαλύματα, κατόπιν ανάθεσης από νοσηλεύτη/-τρια ή και υπό την επίβλεψή του/της,
- Αξιολογούν τα ζωτικά σημεία και τις λειτουργίες του/της ασθενούς που νοσηλεύεται στη μονάδα ανάνηψης,
- Ελέγχουν τα συστήματα χορήγησης της αναισθησίας για τυχόν διαρροές,
- Ρυθμίζουν τις παραμέτρους χορήγησης των αερίων του αναπνευστήρα, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλεύτη/-τριας,
- Συμμετέχουν στις διαδικασίες χορήγησης της αναισθησίας και περιεγχειρητικής φροντίδας στο πλαίσιο των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν διεθνώς αναγνωρισμένα πρωτόκολλα και διαδικασίες λειτουργίας του αναισθησιολογικού τμήματος κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Περιεγχειρητική φροντίδα / Μεταναισθητική φροντίδα / Προνάρκωση / Νάρκωση/ύπνωση / Καταστολή / Μυοχάλαση / Αναλγησία / Monitoring / Ανάνηψη.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενότητων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
2	ΒΑΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ
3	ΦΑΡΜΑΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
4	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΕΡΑΓΩΓΟΥ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΣΜΟΣ
5	ΠΕΡΙΟΧΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΟΙ ΝΕΥΡΙΚΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΙ
6	ΑΝΑΝΗΨΗ/ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΑΝΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ
7	ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΣΘΕΝΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Ε.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η πρώτη αυτή μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες της περιεγχειρητικής και της περιαναισθητικής φροντίδας, θέτοντας το γενικό πλαίσιο λειτουργίας του αναισθησιολογικού τμήματος και του περιβάλλοντος του χειρουργείου γενικότερα. Αρχικά, περιγράφονται οι χώροι παροχής αναισθησιολογικής φροντίδας και η χωροταξία του χειρουργείου (ζώνες και συνθήκες περιβάλλοντος, αερισμός, φωτισμός, θερμοκρασία).

Στη συνέχεια, αποσαφηνίζονται οι ρόλοι και τα καθήκοντα του νοσηλευτικού προσωπικού στο αναισθησιολογικό τμήμα (παροχή φροντίδας και διαχείριση εξοπλισμού κατά την εισαγωγή του/της ασθενούς στην αίθουσα, καθ' όλη τη διάρκεια της επέμβασης και κατά τη μεταφορά του/της στην αίθουσα ανάνηψης), αλλά και οι αρμοδιότητες, στο πλαίσιο της παροχής φροντίδας εκτός του αναισθησιολογικού τμήματος/χειρουργείου, ως μελών της διεπιστημονικής ομάδας, π.χ., για τη διενέργεια επεμβατικών πράξεων εκτός του χειρουργείου, ή ως μελών της ομάδας διαχείρισης του «μπλε κωδικού».

Επιπλέον, αναλύονται η έννοια της αναισθησίας και τα στοιχεία που αυτή περιέχει και συνοψίζονται τα είδη της αναισθησίας με τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματά, τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις τους.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, ακολούθως, παρουσιάζονται η χειρουργική τράπεζα με τα εξαρτήματά της, το μηχάνημα αναισθησίας (συμπεριλαμβανομένων του αναπνευστήρα και της συσκευής παρακολούθησης των ζωτικών λειτουργιών), τα κυκλώματα αναισθησίας, καθώς και ο λοιπός αναισθησιολογικός εξοπλισμός (απινιδιστής, βηματοδότες, monitors, εξοπλισμός διαχείρισης αεραγω-

γού, νευροδιεγέρτης, αντλίες συνεχούς έγχυσης φαρμάκων, συσκευές θέρμανσης ενδοφλέβιων υγρών και αίματος, συσκευές για θέρμανση του/της ασθενούς, αναλυτής αερίων αίματος, συσκευή αναρρόφησης κ.λπ.), με έμφαση στις τεχνικές/διαδικασίες και τα πρωτόκολλα προετοιμασίας, ελέγχου, χρήσης και συντήρησής του. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στη συμπλήρωση και την ερμηνεία του αναισθησιολογικού διαγράμματος.

2.3.E.2 | ΒΑΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπένετα αποσκοπεί στο να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές αρχές παρακολούθησης των ασθενών κατά την παροχή της αναισθησιολογικής φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται οι θεμελιώδεις έννοιες και παρέχονται οι απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες αναφορικά με την παρακολούθηση του/της ασθενούς ως προς τις ακόλουθες λειτουργίες, παραμέτρους και τεχνικές: οξυγόνωση, αερισμό, κυκλοφορία, θερμορρύθμιση, ηλεκτροκαρδιογράφημα, αρτηριακή πίεση (αιματηρή/επεμβατική και αναίμακτη/μη επεμβατική), θερμοκρασία – θερμοκρασία πυρήνα σώματος, κεντρική φλεβική πίεση (καθετηριασμό, κυματομορφή και πληροφορίες), παλμική οξυμετρία, μη επεμβατική εγκεφαλική/σωματική οξυμετρία, καθώς και καπνογραφία.

Επιπλέον, αναλύονται οι αρχές και οι μέθοδοι/τεχνικές για την αξιολόγηση: του βάθους του νευρομυϊκού αποκλεισμού με τη χρήση νευροδιεγέρτη, των αερίων του αίματος, του ισοζυγίου υγρών και ηλεκτρολυτών, της οξεοβασικής ισορροπίας, του διφασματικού δείκτη, καθώς και άλλων δεικτών για την εκτίμηση του βάθους της αναισθησίας. Ως προς τη μετεγχειρητική φάση της ανάνηψης, μελετώνται οι μέθοδοι αξιολόγησης του πόνου, των καθετήρων, των σωλήνων παροχέτευσης, των επιθεμάτων κ.λπ.

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις αρχές, τις μεθόδους και τις τεχνικές αξιολόγησης: α) της αιμοδυναμικής σταθερότητας και της σταθερότητας όλων των ζωτικών λειτουργιών, αλλά και β) της απόκρισης στις εφαρμοζόμενες παρεμβάσεις (χειρουργικής επέμβασης, αναισθησίας, μυοχαλασης, χορήγησης υγρών, ηλεκτρολυτών και φαρμάκων, οξυγόνωσης κ.λπ.), προκειμένου να προληφθούν ή να αναγνωριστούν έγκαιρα και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα ενδεχόμενα προβλήματα, οι επιπλοκές και γενικότερα οι ανεπιθύμητες καταστάσεις κατά τη διάρκεια μιας επεμβατικής πράξης ή μετά από αυτήν.

Τέλος, στο εργαστηριακό μέρος της υποεπένετας, παρουσιάζονται αναλυτικά ο εξοπλισμός παρακολούθησης και οι τεχνικές αγγειακής προσπέλασης, ενώ, με τη χρήση κλινικών σεναρίων και μέσω επίδειξης και δοκιμαστικής εφαρμογής υπό καθοδήγηση και επίβλεψη, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τον εξοπλισμό και να ερμηνεύσουν τις παρεχόμενες ενδείξεις, προκειμένου να συμμετάσχουν στον ανασχεδιασμό και την εφαρμογή της κατάλληλης φροντίδας.

2.3.E.3 | ΦΑΡΜΑΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η παρούσα μαθησιακή υποεπένδυση πραγματεύεται τις βασικές έννοιες και τις αρχές της φαρμακοθεραπείας στην αναισθησιολογική φροντίδα. Αρχικά, παρέχονται οι βασικοί ορισμοί για την αναισθησία και τα είδη της και αναφέρονται τα κριτήρια επιλογής του τύπου της αναισθησίας και τα στάδια της γενικής αναισθησίας.

Ακολούθως, αναλύονται τα είδη των αναισθητικών παραγόντων και ειδικότερα παρουσιάζονται: τα τοπικά αναισθητικά φάρμακα (επιφανειακά, διήθησης, περιτομικά), τα υπνωτικά – κατασταλτικά φάρμακα (εισπνεόμενα και ενδοφλέβια), τα αναλγητικά φάρμακα, καθώς και τα μυοχαλαρωτικά (αποπολωτικά και μη) φάρμακα ως προς την περιοχή και τον μηχανισμό δράσης τους, τις ενδείξεις, τις αντενδείξεις, τη χρήση, τη δράση και τις παρενέργειές τους, αλλά και ως προς ειδικά θέματα διαχείρισης των ασθενών στους/στις οποίους/-ες χορηγούνται.

Επιπλέον, παρουσιάζονται συνοπτικά και άλλες κατηγορίες φαρμάκων, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως προνάρκωση/προαναισθητική αγωγή ή κατά τη διάρκεια μίας επεμβατικής πράξης ή στο πλαίσιο της μεταναισθητικής φροντίδας, όπως είναι: τα αγγειοσυσπαστικά και τα αντιχολινεργικά φάρμακα, οι αναστολείς των β-αδρενεργικών υποδοχέων, τα αντιαρρυθμικά και τα αντιεμετικά φάρμακα, καθώς και άλλες κατηγορίες φαρμακευτικών ουσιών. Τέλος, γίνεται εκτενής αναφορά στα φάρμακα που χρησιμοποιούνται σε καταστάσεις καρδιοπνευμονικής αναζωογόνησης, αλλά και στην κλίμακα αναλγησίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, με εστίαση στη διαχείριση του χρόνιου πόνου του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποεπένδυσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα πρωτόκολλα: α) ετοιμασίας, ελέγχου, χορήγησης και γενικότερης διαχείρισης των φαρμάκων αναισθησίας και των φαρμάκων που χρειάζονται για επείγουσες καταστάσεις και για την περίπτωση καρδιακής ανακοπής, καθώς και β) σήμανσης και χρωματικής κωδικοποίησης των αναισθησιολογικών φαρμάκων.

2.3.E.4 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΕΡΑΓΩΓΟΥ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΣΜΟΣ

Η εν λόγω μαθησιακή υποεπένδυση αποσκοπεί στην κατανόηση βασικών εννοιών και αρχών σχετικών με τη διαχείριση του αεραγωγού και τον μηχανικό αερισμό. Ειδικότερα, παρουσιάζονται: ο αερισμός με μάσκα προσώπου και φαρυγγικούς αεραγωγούς, ο αερισμός με υπεργλωττιδικές συσκευές, οι ενδείξεις, η τεχνική και οι επιπλοκές της ενδοτραχειακής διασωλήνωσης, η διαχείρισή τους, οι βασικοί αλγόριθμοι, καθώς και οι τεχνικές διαχείρισης ενός δύσκολου αεραγωγού.

Στη συνέχεια, δίνεται ο ορισμός της οξείας αναπνευστικής ανεπάρκειας, περιγράφεται αναλυτικά το κύκλωμα του αναπνευστήρα και με συνοπτικό, αλλά περιεκτικό, τρόπο περιγράφονται οι τύποι του μηχανικού αερισμού, οι επιπλοκές του και η αντιμετώπισή τους.

Επίσης, αναλύεται η διαδικασία της βρογχοαναρρόφησης ως προς τις ενδείξεις, τον απαιτούμενο εξοπλισμό, την προετοιμασία, τους χειρισμούς κατά τη διαδικασία

και τις ενέργειες μετά από την εκτέλεσή της. Τέλος, παρουσιάζονται η διαδικασία της αποσωλήνωσης, τα κριτήριά της, οι συχνότερες επιπλοκές και η διαχείρισή τους.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποεπότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη διαχείριση των υλικών και του εξοπλισμού που απαιτούνται για την υποστήριξη της αναπνευστικής λειτουργίας. Ειδικότερα, παρουσιάζονται: ο εξοπλισμός και η διαδικασία/τεχνική της ενδοτραχειακής διασωλήνωσης (λαρυγγοσκόπια, ενδοτραχειακοί σωλήνες, οδηγοί, αυτοδιατενιόμενοι ασκοί κ.λπ.), η συσκευή και τα εξαρτήματα του αναπνευστήρα, το κύκλωμά του, τα πρωτόκολλα και τα απαραίτητα υλικά για τη διενέργεια της βρογχοαναρρόφησης, οι μάσκες αερισμού, οι στοματοφαρυγγικοί και ρινοφαρυγγικοί αεραγωγοί, οι λαρυγγικές μάσκες, το τροχήλατο δύσκολου αεραγωγού κ.λπ.

Συνολικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες για την υποστήριξη της αναπνευστικής λειτουργίας των ασθενών, στο πλαίσιο των καθηκόντων τους, εντός και εκτός του χειρουργείου.

2.3.E.5 | ΠΕΡΙΟΧΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΟΙ ΝΕΥΡΙΚΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΙ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποεπότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θεμελιώνουν/αποκτούν το απαιτούμενο υπόβαθρο, προκειμένου να ανταποκριθούν στον υποστηρικτικό τους ρόλο για την επιτυχή διενέργεια της περιοχικής αναισθησίας. Ειδικότερα, μετά από μια σύντομη αναφορά στην ανατομία της σπονδυλικής στήλης και του νωτιαίου μυελού, περιγράφονται αναλυτικά οι τύποι της περιοχικής αναισθησίας και ο μηχανισμός δράσης τους.

Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται για κάθε τύπο αναλυτικά: α) τα υλικά και ο αναγκαίος εξοπλισμός, β) η προετοιμασία της θέσης του/της ασθενούς, γ) η προσπέλαση/ανίχνευση του κατάλληλου χώρου έγχυσης του αναισθητικού φαρμάκου και η γενικότερη τεχνική διενέργειας, δ) ο έλεγχος του επιπέδου του αποκλεισμού, ε) τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του, στ) οι ενδείξεις και οι αντενδείξεις, καθώς και ζ) οι πιθανές επιπλοκές ανά τύπο περιοχικής αναισθησίας και η αντιμετώπισή τους.

Επίσης, εξετάζονται ειδικά θέματα διαχείρισης και θέματα εφαρμογής του συνδυασμού αναισθητικών τεχνικών και παρουσιάζονται, παράλληλα, οι προτεινόμενοι αποκλεισμοί ανά είδος επέμβασης. Τέλος, μελετάται ο ρόλος του νοσηλευτικού προσωπικού στη χρήση προηγμένων μεθόδων εντοπισμού ενός περιφερικού νεύρου ή νευρικού πλέγματος, όπως είναι η εφαρμογή της ηλεκτρικής νευροδιέγερσης και της υπερηχογραφίας για την ανίχνευση των νευρικών δομών.

Στο εργαστηριακό σκέλος της υποεπότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην προετοιμασία της θέσης του/της ασθενούς, στην προετοιμασία των υλικών και του εξοπλισμού και ταυτόχρονα, μέσω της επίδειξης και της συμμετοχής στην εφαρμογή των ανωτέρω διαδικασιών με καθοδήγηση και βοήθεια, προετοιμάζονται για την ανάληψη του ρόλου τους ως μελών της αναισθησιολογικής ομάδας.

2.3.E.6 | ΑΝΑΝΗΨΗ/ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΑΝΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τη φροντίδα που παρέχεται στη μονάδα μεταναισθητικής φροντίδας (ΜΜΑΦ) ή «αίθουσα ανάνηψης», όπου μεταφέρεται ο/η ασθενής μετά το πέρας της χειρουργικής επέμβασης και πριν από τη μεταφορά του/της στο νοσηλευτικό τμήμα. Συγκεκριμένα, σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζονται: ο ορισμός, η σκοπιμότητα/αναγκαιότητα, η οργάνωση και η λειτουργία της ΜΜΑΦ, ο απαιτούμενος εξοπλισμός, καθώς και το σύστημα εργασίας του νοσηλευτικού προσωπικού σε αυτήν.

Αναλύονται, ακόμα, οι ενέργειες προετοιμασίας για την άφιξη του/της ασθενούς, η διαδικασία υποδοχής του/της, οι ενέργειες παρακολούθησης και καταγραφής της γενικής κατάστασής του/της και της κατάστασής του/της ανά σύστημα/λειτουργία, αλλά και οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της παρεχόμενης φροντίδας, ενώ γίνεται ιδιαίτερη και εκτενής αναφορά και στις επιπλοκές και τα προβλήματα που μπορούν να εμφανίσουν οι ασθενείς στη ΜΜΑΦ ή την αίθουσα ανάνηψης, καθώς και στα μέτρα διαχείρισής τους.

Ειδικότερα, παρουσιάζονται μεταναισθητικά συμβάντα και δυσχέρειες, όπως είναι: ο βρογχόσπασμος/λαρυγγόσπασμος, η υποξία, η υπόταση και η υπέρταση, οι αρρυθμίες, η ισχαιμία του μυοκαρδίου, η ναυτία και ο έμετος, η υποθερμία, το μετεγχειρητικό ρίγος, η κακοήθης υπερπυρεξία, οι διαταραχές του επιπέδου συνείδησης, η αιμορραγία από το τραύμα ή τους σωλήνες παροχέτευσης, η διαταραχή στο ισοζύγιο των υγρών και των ηλεκτρολυτών, οι διαταραχές της νεφρικής λειτουργίας, οι διάφορες αλλεργικές αντιδράσεις κ.λπ.

Επιπλέον, περιγράφονται οι χρησιμοποιούμενες κλίμακες αξιολόγησης (πόνου κ.λπ.), καθώς και τα κριτήρια εξόδου του/της ασθενούς από τη ΜΜΑΦ ή την αίθουσα ανάνηψης και μεταφοράς του/της στο νοσηλευτικό τμήμα.

2.3.E.7 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, οι αρχές και οι μέθοδοι των προηγούμενων υποενοτήτων εξειδικεύονται σε ειδικές κατηγορίες ασθενών. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι γενικές αρχές της οργάνωσης, της στελέχωσης και της διαχείρισης του/της ασθενούς και του εξοπλισμού στο παιδοαναισθησιολογικό τμήμα και τη ΜΜΑΦ παιδιών και μελετώνται τα κλινικά πρωτόκολλα και οι αλγόριθμοι που ισχύουν στην Παιδοαναισθησία, δεδομένων των ιδιομορφιών που εμφανίζουν τα παιδιά όσον αφορά το καρδιαγγειακό, το αναπνευστικό και το πεπτικό σύστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες σε επίπεδο χειρισμών, υλικών, καθετηριασμού αγγείων, προετοιμασίας και χορήγησης υγρών, ηλεκτρολυτών, φαρμάκων, αίματος, καθώς και παραγώγων του. Παράλληλα, επισημαίνεται ο ρόλος των γονέων και η καθοριστική συμβολή τους στην επιτυχή διαχείριση και έκβαση των μικρών ασθενών.

Αντίστοιχα, υπό το πρίσμα των εκάστοτε ιδιαιτεροτήτων, εξετάζεται η παροχή αναισθησιολογικής φροντίδας στις εγκύους για τη διενέργεια του τοκετού, αλλά και για τις μη μαιευτικές επεμβάσεις κατά την κύηση, με ιδιαίτερη αναφορά στους κινδύνους που αφορούν τη μητέρα και το έμβρυο και των σημείων προσοχής και διαφοροποίησης σε ειδικές περιπτώσεις επεμβάσεων (λαπαροσκοπικής χειρουργικής, καρδιοχειρουργικής, νευροχειρουργικής, χειρουργικής εμβρύου και αντιμετώπισης/ διαχείρισης τραύματος).

Επιπλέον, συνοψίζονται οι ιδιαιτερότητες στην παροχή της αναισθησιολογικής φροντίδας σε ασθενείς με προβλήματα του αναπνευστικού ή/και του καρδιαγγειακού συστήματος, σε γηριατρικούς/-ές ασθενείς, σε ασθενείς με σακχαρώδη διαβήτη ή άλλες παθήσεις του συστήματος των ενδοκρινών αδένων, αλλά και σε χρήστες/-τριες εξαρτησιογόνων ουσιών.

Τέλος, περιγράφεται ο αλγόριθμος της εξειδικευμένης καρδιοπνευμονικής αναζωογόνησης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Stone, J. & Fawcett, W. (2018). *Αναισθησία με μια ματιά* (μτφρ. Β. Παναρέτου). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Gwinnutt, C. L. & Gwinnutt, M. (2015). *Κλινική Αναισθησιολογία: Lecture Notes* (μτφρ. Μ. Χριστοφάκη), (4η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
3. Miller, R. D., Eriksson, L. I., Fleisher, L. A. et al. (2015). *Miller Αναισθησιολογία Ι*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Ζιάκας, Θ., Θεοδοσοπούλου, Ε. & Παπαδοπούλου, Ε. (2021). *Τεχνική χειρουργείου – Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
2. Ασκητοπούλου, Ε. & Παπαϊωάννου, Α. (2015). *Εγχειρίδιο Αναισθησιολογίας και περιεγχειρητικής φροντίδας*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

2.4 • ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄

2.4.A • ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ως προς την παρεχόμενη ανακουφιστική φροντίδα των ασθενών με καρκίνο. Παρουσιάζονται, αρχικά, τόσο η ιστορική εξέλιξη του διεθνούς κινήματος της ανακουφιστικής φροντίδας όσο και η διεπιστημονική ολιστική προσέγγιση του/της ασθενούς και της οικογένειας. Εξετάζονται και αναλύονται, ακόμα, οι παρεμβάσεις που έχουν ως στόχο την υποστηρικτική και ανακουφιστική φροντίδα σε ασθενείς με ογκολογικά νοσήματα και τις οικογένειές τους, μέσα από την κάλυψη των σωματικών, των ψυχοκοινωνικών και των πνευματικών αναγκών τους. Ειδικότερα, η ενότητα επικεντρώνεται στις ειδικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του καρκινικού πόνου και των συνηθέστερων συμπτωμάτων, αλλά και στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση της καταστολής του μυελού των οστών. Επίσης, μελετώνται η ιστορική εξέλιξη της φιλοσοφίας της ανακουφιστικής φροντίδας και οι δομές της. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στη νοσηλευτική θεραπευτική αντιμετώπιση ογκολογικών ασθενών με ψυχολογική νοσηρότητα (άγχος και κατάθλιψη), στην ανακούφιση του χρόνιου πόνου, στη φροντίδα των ασθενών και των οικογενειών τους κατά τις τελευταίες μέρες της ζωής, αλλά και στην υποστήριξη των συγγενών κατά τη διαδικασία του θρήνου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναπαράγουν τις διεθνώς αποδεκτές κατευθυντήριες οδηγίες για μια ποιοτική ανακουφιστική φροντίδα στις υπηρεσίες παροχής φροντίδας υγείας αναγνωρίζοντας την αξία τους,
- Συσχετίζουν τα συνηθέστερα συμπτώματα του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς με την αντίστοιχη θεραπευτική προσέγγιση αξιολογώντας την αποτελεσματικότητά τους,
- Αναγνωρίζουν τη φάση του επερχόμενου θανάτου αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά το γεγονός,
- Σχεδιάζουν ένα θεραπευτικό πρόγραμμα για τη νόσο ή/και τα συμπτώματα, υπό την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Εφαρμόζουν τις ενδεδειγμένες νοσηλευτικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη και την ανακούφιση του πόνου, υπό την επίβλεψη ή κατόπιν ανάθεσης από τον/τη νοσηλευτή/-τρια,

- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες για την υποστήριξη και τη νοσηλευτική φροντίδα του/της ασθενούς που βρίσκεται στο τελικό στάδιο της ζωής του/της, καθώς και για την υποστήριξη της οικογένειάς του/της,
- Αξιολογούν τη νοσηλευτική θεραπευτική αντιμετώπιση του/της ασθενούς που πονά,
- Επιλέγουν την κατάλληλη από ένα εύρος στρατηγικών για την ενίσχυση της ποιότητας ζωής με ολιστική προσέγγιση,
- Προσαρμόζουν τη φροντίδα του/της ασθενούς για την κάλυψη των πολιτιστικών αναγκών του/της,
- Αποδέχονται την εφαρμογή των διεθνώς αναγνωρισμένων πρωτοκόλλων φροντίδας του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υποστηρίζουν την οικογένεια στη διαδικασία του θρήνου κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υποστηρίζουν ψυχολογικά την οικογένεια, τους/τις φροντιστές/-τριες και ιδιαίτερα τα παιδιά, καθ' όλη τη διάρκεια της νόσου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ανακουφιστική φροντίδα / Παρηγορητική φροντίδα / Καρκίνος / Ογκολογικός/-ή ασθενής / Θάνατος / Πένθος / Θρήνος / Πόνος / Φροντιστής/-τρια.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΕΩΣ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
3	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ
4	Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
5	Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΚΑΙ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
6	Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ
7	Η ΠΑΡΟΧΗ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κείμενο αναφοράς

2.4.A.1 | Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΕΩΣ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα περιηγηθούν στην Ιστορία της ανακουφιστικής φροντίδας, με έναυσμα την πρώτη καταγραφή της στην Ελλάδα στα

χρόνια του Ιπποκράτη. Στη συνέχεια, θα μελετήσουν την εμφάνισή της στη σύγχρονη Ιστορία του κόσμου, με κριτική σκέψη για τον τρόπο προσέγγισής της τόσο μέσα στον χρόνο όσο και μέσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Η εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας της ανακουφιστικής φροντίδας και των συναφών εννοιών, όπως είναι η παρηγορητική φροντίδα, θα βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αντιληφθούν τη διαφορετικότητα που χαρακτηρίζει την αντιμετώπιση του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς σε διάφορα κράτη και κοινωνίες, την εξέλιξη του φαινομένου, καθώς και τη μετακίνηση της ενεργοποίησης δομών από την εκκλησία στην κρατική επίβλεψη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν, ακόμα, ότι η ανακουφιστική φροντίδα περιλαμβάνει διαδικασίες για την πρόληψη, την αξιολόγηση και την ανακούφιση των σωματικών, των ψυχοκοινωνικών και των πνευματικών αναγκών και προβλημάτων των ασθενών που πάσχουν από κάποια απειλητική για τη ζωή τους ή χρόνια εξελικτική ασθένεια, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας της ζωής τους και τον σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους.

Μέσα από τη σύγχρονη ανακουφιστική φροντίδα που παρέχεται σε ξενώνες και συχνά μέσω της κατ' οίκον φροντίδας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν ένα διαφορετικό περιβάλλον νοσηλείας που απαιτεί εξειδικευμένη νοσηλευτική γνώση για τη διαχείριση των ασθενών στο τελικό στάδιο της ζωής, τη συστηματική αξιολόγηση των εξατομικευμένων προβλημάτων τους, καθώς και την κοινωνική, ψυχική και πνευματική τους υποστήριξη. Επίσης, σε αυτή την υποενότητα, θα μάθουν τις σύγχρονες προσεγγίσεις αντιμετώπισης του πόνου που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ανακουφιστικής φροντίδας.

Τέλος, θα κατανοήσουν ότι η ανακουφιστική φροντίδα αποτελεί μια σπουδαία νοσηλευτική προσέγγιση τόσο για τον/την ασθενή τελικού σταδίου όσο και για τους/τις φροντιστές/-τριές του/της και πρέπει ο/η νοσηλευτής/-τρια που την εφαρμόζει να χαρακτηρίζεται από συμπόνια και σεβασμό στην αξιοπρέπεια του ατόμου στο τέλος της ζωής του.

2.4.A.2 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε αυτή την υποενότητα, θα έρθουν σε επαφή με τις βασικές αρχές που διέπουν την ανακουφιστική φροντίδα στη σύγχρονη εποχή και θα μάθουν ότι η ανακουφιστική φροντίδα ορίζεται ως η ολοκληρωμένη προσέγγιση και παροχή υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών των ασθενών, οι οποίοι/-ες αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετιζόμενα με απειλητικές για τη ζωή τους ασθένειες ή με χρόνια εξελικτικές ασθένειες, όπως είναι ο καρκίνος.

Σκοπός της υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αντιληφθούν τις βασικές αρχές που διέπουν την ανακουφιστική φροντίδα, όπως είναι: η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης και επιστημονικά τεκμηριωμένης μεθοδολογίας σε όλο το πλαίσιο της παροχής φροντίδας, η υιοθέτηση μιας ασθενοκεντρικής προσέγγισης, αλλά και η

βελτίωση των όρων πρόσβασης στη θεραπεία και τη νοσηλεία των ασθενών που χρήζουν ανακουφιστικής φροντίδας.

Επιπροσθέτως, θα κατανοήσουν τους στόχους της ανακουφιστικής φροντίδας που αφορούν την ανάπτυξη ειδικών δομών θεραπείας και νοσηλείας των ασθενών, δομών οι οποίες ενδυναμώνουν τη δυνατότητα συμμετοχής του οικογενειακού και του οικείου τους περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, θα γνωρίσουν την αξιοποίηση της χρήσης σύγχρονων ηλεκτρονικών μεθόδων τηλεϊατρικής, για τη συμβουλευτική υποστήριξη των ασθενών και των οικογενειών τους.

Μία ακόμα παράμετρος που θα εξετάσουν αφορά τα επίπεδα των δομών υγείας, στα οποία παρέχεται η ανακουφιστική φροντίδα και τα οποία είναι το πρωτοβάθμιο, το δευτεροβάθμιο και το τριτοβάθμιο επίπεδο φροντίδας υγείας. Ταυτόχρονα, θα κατανοήσουν τις διαφορές μεταξύ της γενικής και της εξειδικευμένης ανακουφιστικής φροντίδας.

Τέλος, θα αντιληφθούν τις δυνατότητες που θα έχουν, μέσα από την εξειδικευμένη γνώση αυτού του αντικείμενου, να συμμετέχουν ενεργά στην ανακουφιστική φροντίδα των ασθενών, παρέχοντάς τους ποιοτική φροντίδα υγείας.

2.4.A.3 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ

Στην παρούσα υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν τον ρόλο που διαδραματίζει η ανακουφιστική φροντίδα στους/στις ογκολογικούς/-ές ασθενείς και, μέσα από αυτή τη διαδικασία, θα αντιληφθούν τη σπουδαιότητα του νοσηλευτικού ρόλου στην παροχή αυτής της εξειδικευμένης και στοχευμένης φροντίδας.

Σκοπός της υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εστιάσουν την προσοχή τους στους στόχους του πλάνου της ανακουφιστικής φροντίδας, το οποίο αφορά τη βέλτιστη ποιότητα ζωής των ασθενών με απειλητικό για τη ζωή τους νόσημα, όπως είναι ο καρκίνος. Επίσης, θα αντιληφθούν τον καθοριστικό ρόλο που καλούνται να αναλάβουν τόσο για το οικογενειακό περιβάλλον όσο και για τους/τις φροντιστές/-τριες των ασθενών αυτών γενικότερα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα διδάχτηκαν στη θεωρία, καθώς και την τεκμηριωμένη βιβλιογραφία, θα μπορούν να διακρίνουν τα επίπεδα της ανακουφιστικής φροντίδας (βασικής, γενικής και εξειδικευμένης) και να αναγνωρίζουν τις ανάγκες φροντίδας των ασθενών σε κάθε επίπεδο ξεχωριστά. Σημαντικό σημείο, επίσης, για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες είναι και η ικανότητα που θα αποκτήσουν, έτσι ώστε να διαχωρίζουν το πλάνο ανακουφιστικής φροντίδας ανάλογα με τη μονάδα που αυτή παρέχεται, αλλά και ανάλογα με το υποστηρικτικό περιβάλλον που μπορεί να έχει ή να μην διαθέτει ο/η ασθενής.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα πρέπει να αντιληφθούν ότι, ως μέλη της διεπιστημονικής ομάδας ανακουφιστικής φροντίδας, παρέχουν θεραπεία και καθοδήγηση στους/στις ασθενείς σε ένα ευάλωτο στάδιο της ζωής τους και –ως

εκ τούτου– θα πρέπει να έχουν ως γνώμονα τις βιοηθικές αρχές της νοσηλευτικής φροντίδας.

Τέλος, θα προετοιμαστούν κατάλληλα, έτσι ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα ηθικά διλήμματα που θα προκύψουν στη διαχείριση ασθενών με καρκίνο, όπως είναι η επιλογή διακοπής της θεραπείας, η αποκάλυψη της αλήθειας, το δικαίωμα στην άρνηση, η υποβοηθούμενη ευθανασία, οι οδηγίες μη ανάνηψης κ.λπ.

2.4.A.4 | Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Η εν λόγω υποεπένδυση αποσκοπεί στην κατανόηση από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες της έννοιας του πόνου, των μηχανισμών και των παραγόντων πρόκλησής του σε ογκολογικούς/-ές ασθενείς, οι οποίοι/-ες εμφανίζουν πόνο σε ποσοστά 64%-70%, ειδικά όταν η νόσος βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο.

Η παρουσία του πόνου, η ποιότητα, η ένταση και το βίωμά του εκφράζονται διαφορετικά σε κάθε άτομο και επηρεάζονται από ποικίλους παράγοντες, όπως είναι η κουλτούρα και ο πολιτισμός, στοιχεία τα οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αναλύσουν στην πορεία της θεωρίας. Σε αυτό το σημείο, θα εστιάσουν την προσοχή τους στη σημαντικότητα της αντίληψης του πόνου και στη νοσηματοδότηση που δίνει ο/η κάθε ασθενής, ανάλογα με τα βιώματα, τις εμπειρίες, τα θρησκευτικά πιστεύω και την πνευματικότητα του/της, στοιχεία τα οποία επηρεάζουν, επίσης, την αντίληψη αλλά και την ανοχή σε αυτόν.

Ακολουθώντας, θα γνωρίσουν τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιούν για την αξιολόγηση του πόνου, την περιγραφή του (ως σωματικού, σπλαγχνικού ή νευροπαθητικού), τη διάρκεια, την έναρξη και την επιμονή του, τον προσδιορισμό των παραγόντων που τον επιδεινώνουν ή τον ανακουφίζουν, την εκτίμηση της επίδρασής του στις καθημερινές δραστηριότητες και τη συνολική ευεξία, καθώς και τα εξειδικευμένα εργαλεία που υπάρχουν για την ακριβή αξιολόγησή του.

Ακόμα, θα γνωρίσουν τις βασικές αρχές αντιμετώπισης του πόνου, καθώς και τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται γι' αυτόν, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες, ενώ θα μάθουν και την προσέγγιση “Step-Care” του ΠΟΥ, η οποία περιλαμβάνει τρία αναπτυσσόμενης δυναμικής στάδια φαρμακευτικής αντιμετώπισης. Επιπροσθέτως, θα διδαχθούν τον τρόπο δράσης της φαρμακευτικής θεραπείας του πόνου και τις παρενέργειες που αυτή μπορεί να επιφέρει στον/στην ασθενή.

Τέλος, θα γνωρίσουν και άλλες μεθόδους και τεχνικές, μη φαρμακευτικές, με τις οποίες μπορούν να βοηθήσουν τον/την ογκολογικό/-ή ασθενή στη διαχείριση του πόνου, όπως είναι ο βελονισμός, οι τεχνικές βιοανάδρασης, η ηλεκτρική διέγερση, ο διαλογισμός, η ψυχοθεραπεία κ.λπ.

2.4.A.5 | Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΚΑΙ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποεπένδυση ασχολείται με το πεδίο της ειδικής φροντίδας σε ογκολογικούς/-ές ασθενείς με προχωρημένη νόσο, η οποία έχει εξαπλωθεί και

δεν μπορεί να ιαθεί ή να περιοριστεί με θεραπεία. Σκοπός αυτής της υποεπένδυσης είναι να ενισχύσει την αντίληψη της εξατομικευμένης και ολιστικής εκτίμησης των αναγκών υγείας που έχουν οι ασθενείς τελικού σταδίου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν πως οι ασθενείς αυτοί/-ές εμφανίζουν αυξημένα σωματικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, οικονομικά και άλλα προβλήματα, είτε λόγω της νόσου και των επιπλοκών της, είτε και λόγω της τοξικότητας της θεραπείας και της συνοσηρότητας. Σημαντική παράμετρος, την οποία θα κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, είναι και η στόχευση της φροντίδας στη διατήρηση της λειτουργικότητας του/της ασθενούς, μέσα από εργαλεία εκτίμησης, όπως είναι οι κλίμακες λειτουργικής κατάστασης (των Karnofsky-KPS και WHO).

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αντιληφθούν ότι ο ρόλος τους στη φροντίδα του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς δεν τελειώνει με την ολοκλήρωση της κύριας θεραπείας, αλλά συνεχίζεται μέχρι το τέλος της ζωής του/της μέσα από διαφοροποιημένες προσεγγίσεις, όπως είναι αυτή της συμβουλευτικής ψυχολογικής και της συναισθηματικής υποστήριξης, δεξιοτήτων οι οποίες θα καλλιεργηθούν μέσα από τη θεωρητική και την κλινική εκπαίδευση που θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες.

Επιπροσθέτως, θα μπορέσουν, μέσα από τη διεπιστημονική προσέγγιση της ομάδας παρέμβασης, να διαχειριστούν ιδιαίτερα θέματα στη φροντίδα των ασθενών τελικού σταδίου, όπως είναι η απόσυρση, η κατάθλιψη, η παρεντερική σίτιση, η ενυδάτωση κ.λπ.

Τέλος, θα μάθουν πώς να διαχειρίζονται το οικογενειακό περιβάλλον και να υποστηρίζουν όλο το πλαίσιο που περιβάλλει τον/την ασθενή στο τέλος της ζωής του/της.

2.4.A.6 | Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, στη μαθησιακή αυτήν υποεπένδυση, θα εξοικειωθούν με τις έννοιες του θανάτου, του θρήνου, του πένθους, της θλίψης και θα μάθουν τα στάδια διεργασίας του θρήνου.

Η θεωρητική και η κλινική εκπαίδευση, μέσα και από βιωματικά σενάρια σχετικά με τη διαχείριση του θανάτου, θα ενισχύσουν τη δυνατότητα των εκπαιδευομένων να υποστηρίξουν τόσο τον/την ίδιο/-α τον/την ασθενή όσο και το περιβάλλον του/της, την οικογένειά του/της και τους οικείους του ανθρώπους στο τέλος της ζωής του/της.

Ένα σημαντικό μέρος αυτής της υποεπένδυσης αφορά και την παροχή γνώσεων στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες σχετικά με τα στάδια του πένθους, τα οποία παρουσιάζουν μια συνήθη λογική σειρά (άρνηση, θυμό, διαπραγμάτευση, κατάθλιψη και αποδοχή), έτσι ώστε να μπορούν να κατανοήσουν πώς θα διαχειριστούν το κάθε ένα από αυτά, με στοχευμένες τεχνικές, οι οποίες διαφέρουν και εξατομικεύονται ανάλογα με το στάδιο.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να κατανοήσουν την ανάγκη καλλιέργειας της ενσυναίσθησης, ώστε να βοηθήσουν τον/την ασθενή να απαλλαγεί από παράλογους φόβους, αυτοτιμωρητική συμπεριφορά και να αποδεχτεί την πραγματικότητα.

Επίσης, μέσα από ειδικά εργαλεία αξιολόγησης των ψυχολογικών αναγκών του/της ασθενούς και της οικογένειάς του/της, μπορούν να αξιολογήσουν την ψυχική υγεία, τη συναισθηματική κατάσταση, τις στάσεις και τις αντιδράσεις από τις συνέπειες της νόσου, καθώς και το συναισθηματικό φορτίο των φροντιστών/-τριών και της οικογένειας και να σχεδιάσουν, έτσι, ένα πλάνο φροντίδας.

2.4.A.7 | Η ΠΑΡΟΧΗ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα θα δώσει όλο το φάσμα της διεθνούς και της ελληνικής πραγματικότητας της ανακουφιστικής φροντίδας και, μέσω αυτής της παράθεσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν σε ποιες δομές υποστηρίζονται οι ογκολογικοί/-ές ασθενείς και μέσω ποιων μηχανισμών της πολιτείας αυτό λαμβάνει χώρα. Επιπλέον, θα κατανοήσουν πως υπάρχει μια ισχυρή απαίτηση της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας, η οποία ωθεί όλες τις χώρες να ενσωματώσουν την ανακουφιστική φροντίδα στο Σύστημα Υγείας τους σε όλα τα επίπεδα.

Ακόμα, θα περιηγηθούν στις δομές που παρέχουν ανακουφιστική φροντίδα στη χώρα και θα εστιάσουν την προσοχή τους στις ιδιαιτερότητες της καθεμιάς, κατανοώντας, ταυτόχρονα, ότι η Ελλάδα ανήκει στις χώρες που χαρακτηρίζονται από μικρό αριθμό ξενώνων και υπηρεσιών εξειδικευμένης ανακουφιστικής φροντίδας, οι οποίες συνήθως παρέχονται από ΜΚΟ σε εξωνοσοκομειακές δομές και κατ' οίκον και είναι περιορισμένες συγκριτικά με τον πληθυσμό της χώρας. Επίσης, θα μάθουν πως έχουν αρχίσει να ενεργοποιούνται και μονάδες παροχής υπηρεσιών κατ' οίκον εξειδικευμένης ανακουφιστικής φροντίδας σε εξωτερικούς/-ές ασθενείς, οι οποίες λειτουργούν σε επίπεδο πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, καθώς και ειδικά εξωτερικά ιατρεία ή κέντρα ημερήσιας ανακουφιστικής φροντίδας ασθενών (ΚΗΑΦΑ).

Ακόμα, όμως, και μέσα από αυτές τις δομές που υφίστανται, υπάρχουν καλές πρακτικές οι οποίες εφαρμόζονται και τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν και αυτές αφορούν τη μονάδα ανακουφιστικής αγωγής «Τζένη Καρέζη», τη ΜΚΟ «Γαλιλαία», την εταιρεία για τη φροντίδα παιδιών και οικογενειών στην αρρώστια και τον θάνατο «Μέριμνα», καθώς και τη ΜΚΟ «Νοσηλεία», για τις οποίες θα αντλήσουν πληροφορίες και εμπειρίες που θα ενισχύσουν τις γνώσεις τους και την επαγγελματική τους δυνατότητα να ασχοληθούν με τον τομέα της νοσηλευτικής ανακουφιστικής φροντίδας.

Τέλος, ένα σημαντικό βήμα που έχει αρχίσει να αυξάνεται στην Ελλάδα αποτελούν και τα ιατρεία πόνου στα γενικά και τα ειδικά νοσοκομεία, τα οποία αντιμετωπίζουν τον πόνο των ασθενών με καρκίνο και αποτελούν δομικούς παράγοντες στην ανακουφιστική φροντίδα.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Κοττέας, Η. & Συρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
3. Τατσιώνη, Α., Καραθάνος, Β. & Μίσσιου, Α. (2015). *Εισαγωγή στη Γενική Ιατρική*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Συμπληρωματικές

1. Ν. 3418/2005, Άρθρο 29, *Ιατρικές αποφάσεις στο τέλος της ζωής* (ΦΕΚ Α' 287/28-11-2005).
2. Wandner, L. D., Scipio, C. D., Hirsh, A. T., Torres, C. A. & Robinson, M. E. (2012). "The perception of pain in others: How gender, race and age influence pain expectations", in: *Journal of Pain*, 13(3), pp. 220-227.
3. Aghabarary, M. & Nayeri, N. D. (2016). "Medical futility and its challenges: A review study", in: *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 9(11).
4. Hamarat, N., Pillonel, A., Berthod, M.-A., Dransart, D. A. C. & Lebeer, G. (2022). "Exploring contemporary forms of aid in dying: An ethnography of euthanasia in Belgium and assisted suicide in Switzerland", in: *Death Studies*, 46(7), pp. 1593-1607.
5. Klope, M., Cherny, N. & ESMO Guidelines Committee. (2015). "Treatment of dyspnoea in advanced cancer patients: ESMO Clinical Practice Guidelines", in: *Annals of Oncology*, 26(Suppl. 5), pp. 169-173.

2.4.B • ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗ – ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ως προς τις βασικές έννοιες της αποστείρωσης, της απολύμανσης και της ασηψίας, αλλά και ως προς το σύστημα λειτουργίας της κεντρικής αποστείρωσης του νοσοκομείου. Η ενότητα αποτελείται από το θεωρητικό και το εργαστηριακό σκέλος. Ειδικότερα, στο θεωρητικό μέρος, εισάγονται τα εξής θέματα: η διαχείριση των ακάθαρτων εργαλείων, ο καθαρισμός, ο λειτουργικός έλεγχος, η συντήρηση, η συσκευασία, η τοποθέτηση φορτίου στον κλίβανο, αλλά και η διαχείριση/διακίνηση και η αποθήκευση του αποστειρωμένου υλικού. Εξετάζονται,

ακόμα, οι μέθοδοι και οι διαδικασίες της αποστείρωσης, οι βαθμοί και τα μέσα απολύμανσης, καθώς και οι αντισηπτικοί παράγοντες. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται: στις διαδικασίες ελέγχου, χρήσης και αποθήκευσης του αποστειρωμένου υλικού, στις διαδικασίες διαχείρισης των ακάθαρτων εργαλείων (καταμέτρηση και καθαρισμό), στον τρόπο χρήσης των απολυμαντικών, στην τοποθέτηση του φορτίου στον κλίβανο, στην εφαρμογή της άσηπτης τεχνικής, στη διαχείριση του ατομικού προστατευτικού εξοπλισμού σε όλα τα προαναφερθέντα στάδια, καθώς και στην τεχνική απολύμανσης του χώρου, υπό το πρίσμα της άσκησης των νοσηλευτικών τους καθηκόντων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ορίζουν την αρχιτεκτονική δομή και τον ρόλο της κεντρικής αποστείρωσης κατανοώντας τους σκοπούς λειτουργίας του τμήματος,
- Εξηγούν τις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στην κεντρική αποστείρωση αναφέροντας τη σειρά των ενεργειών,
- Προσδιορίζουν τις έννοιες «αποστείρωση» «απολύμανση» και «αντισηψία» εξηγώντας τις διαφορές τους,
- Διαχειρίζονται τα απολυμαντικά και τους αντισηπτικούς παράγοντες,
- Εφαρμόζουν αποτελεσματικά τις δεξιότητες διαχείρισης των εργαλείων σε κάθε φάση,
- Χρησιμοποιούν ορθά τον απαιτούμενο προστατευτικό εξοπλισμό,
- Συμπληρώνουν τα έντυπα της κεντρικής αποστείρωσης,
- Επιλέγουν την κατάλληλη κατά περίπτωση μέθοδο αποστείρωσης,
- Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων και των πρακτικών απολύμανσης, αντισηψίας και αποστείρωσης που έχουν εφαρμοστεί,
- Υιοθετούν τα διεθνή πρωτόκολλα για τις διαδικασίες της αντισηψίας και της απολύμανσης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Αποδέχονται τον τρόπο λειτουργίας της κεντρικής αποστείρωσης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Απορρύπανση – καθαρισμός / Αποστείρωση / Απολύμανση / Βαθμοί απολύμανσης / Ασηψία / Αντισηψία / Τμήμα κεντρικής αποστείρωσης / Ζώνες αποστείρωσης / Δείκτες αποστείρωσης / Απολυμαντικά και αντισηπτικά διαλύματα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗ, ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΗΨΙΑ
2	ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ
3	ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ
4	ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ
5	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΜΕΝΟΥ ΥΛΙΚΟΥ – ΑΣΗΠΤΗ ΤΕΧΝΙΚΗ
6	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.B.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗ, ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΗΨΙΑ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στο να εμβαθύνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στις βασικές αρχές, τις έννοιες και τις εφαρμογές της αποστείρωσης και της απολύμανσης, ως μέσων για την πρόληψη των νοσοκομειακών λοιμώξεων. Αρχικά, μετά από μια σύντομη ιστορική αναδρομή, παρουσιάζονται οι ορισμοί της αποστείρωσης, της απολύμανσης και της αντισηψίας, από κοινού με το πεδίο εφαρμογής τους, αλλά και οι έννοιες της μόλυνσης, της λοίμωξης και της απορρύπανσης.

Παράλληλα, αναπτύσσονται η ταξινόμηση των χώρων του νοσοκομείου, με βάση τον κίνδυνο εμφάνισης λοίμωξης στους/στις ασθενείς (πολύ υψηλού, υψηλού, μέτριου και χαμηλού κινδύνου), καθώς και των χρησιμοποιούμενων αντικειμένων, με βάση την κρισιμότητά τους (κρίσιμων, ημι-κρίσιμων και μη κρίσιμων). Επίσης, αναφέρονται ο ορισμός των ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων και οι βασικές αρχές πρόληψης και ελέγχου τους, συμπεριλαμβανομένων της υγιεινής των χεριών, των βασικών πρωτοκόλλων και οδηγιών καθαριότητας στους χώρους και τον εξοπλισμό του χειρουργείου, καθώς και της αποστείρωσης.

Στο εργαστηριακό μέρος, ακολούθως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην εφαρμογή της υγιεινής των χεριών και της άσηπτης τεχνικής και εξοικειώνονται με τα πρωτόκολλα καθαριότητας και διαχείρισης των υλικών και του εξοπλισμού, στο πλαίσιο της πρόληψης και του περιορισμού των ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων.

Έτσι, θεμελιώνεται το θεωρητικό υπόβαθρο της υποενότητας και γενικότερα αποκτώνται γνώσεις και δεξιότητες αναγκαίες για την κατανόηση των επόμενων μαθησιακών υποενοτήτων, την κατανόηση των πρακτικών μαθησιακών υποενοτήτων και την εφαρμογή της θεωρίας τόσο κατά την πρακτική άσκηση όσο και κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους στο μέλλον.

2.4.B.2 | ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται την οργάνωση και τη λειτουργία του τμήματος κεντρικής αποστείρωσης, ως ενός χώρου θεμελιώδους ση-

μασίας για την πρόληψη των νοσοκομειακών λοιμώξεων και για τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεμβάσεων που απαιτούν αποστειρωμένο υλικό. Αρχικά, περιγράφονται η αποστολή και οι σκοποί/στόχοι του τμήματος, οι αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του, καθώς και η αρχιτεκτονική και οι προδιαγραφές λειτουργίας του, με αναφορά των ζωνών και των εργασιών/δραστηριοτήτων, οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε κάθε ζώνη.

Επιπλέον, αναφέρονται ο εξοπλισμός του τμήματος, τα προς αποστείρωση είδη και ο τρόπος διαχείρισής τους σε όλες τις ζώνες, ενώ, παράλληλα, αναλύονται η ροή διακίνησης των υλικών τόσο εντός του τμήματος όσο και στο πλαίσιο της συνεργασίας με άλλα τμήματα, καθώς και η διάρκεια ζωής της αποστείρωσης ανάλογα με τα υλικά συσκευασίας και τον τρόπο συσκευασίας και φύλαξης του αποστειρωμένου υλικού. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα ενδεδειγμένα μέτρα προστασίας κατά την εκτέλεση των διαφόρων εργασιών, καθώς και τα μέσα και οι μέθοδοι ιχνηλασιμότητας σε κάθε στάδιο επεξεργασίας των εργαλείων (ή του λοιπού υλικού).

Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις διαδικασίες της καταμέτρησης, του καθαρισμού, της απολύμανσης, του στεγνώματος, του λειτουργικού ελέγχου, της συντήρησης και της συσκευασίας των χειρουργικών εργαλείων, στην προετοιμασία των πακέτων ιματισμού, του επιδεσμικού και του λοιπού υλικού, στη φύλαξη και την αποθήκευση του αποστειρωμένου υλικού, καθώς και στη χρήση του ατομικού προστατευτικού εξοπλισμού.

Έτσι, αποκτούν μια σφαιρική και ολοκληρωμένη άποψη για τη λειτουργία του τμήματος, η οποία και αποτελεί τη βάση για τις επόμενες μαθησιακές υποενότητες.

2.4.B.3 | ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ

Στην παρούσα μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις μεθόδους και τις διαδικασίες, οι οποίες εφαρμόζονται για την αποστείρωση των χειρουργικών εργαλείων, των ενδοσκοπίων, του ιματισμού, των γαζών, του επιδεσμικού υλικού, του αναλωσίμου υγειονομικού υλικού, καθώς και του λοιπού εξοπλισμού. Ειδικότερα, αναφέρονται, ταξινομούνται και αναλύονται οι διάφορες παραδοσιακές και αναδυόμενες/νεότερες μέθοδοι αποστείρωσης με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, τη διαδικασία, αλλά και τις ενδείξεις χρήσης/εφαρμογές της εκάστοτε μεθόδου.

Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται η αποστείρωση με ξηρή θερμότητα, υγρή θερμότητα, αιθυλενοξειδίο, υπεροξειδίο του υδρογόνου, υγρά χημικά αποστειρωτικά και ιονίζουσα ακτινοβολία, καθώς και η αποστείρωση flash και περιγράφονται, επίσης, ο ξηρός κλίβανος και ο κλίβανος ατμού από τεχνική και από λειτουργική άποψη.

Επιπλέον, εξετάζονται οι μέθοδοι/βήματα ελέγχου της διαδικασίας της αποστείρωσης (μηχανημάτων, έκθεσης, φορτίου, πακέτου και διαχείρισης αρχείου) και οι κατάλληλοι δείκτες/τα κατάλληλα μέσα ανά είδος (μηχανικοί/-ά, φυσικοί/-ά, χημικοί/-ά και βιολογικοί/-ά).

Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν και συμμετέχουν στη διαδικασία παραλαβής του ακάθαρτου υλικού και προετοιμασίας του για αποστείρωση, στην τοποθέτηση του φορτίου στον κλίβανο, καθώς και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της αποστείρωσης.

Συνεπώς, αποκτώνται θεμελιώδεις γνώσεις και δεξιότητες, απαραίτητες για την εφαρμογή ασφαλών πρακτικών κατά τη φάση της πρακτικής/κλινικής άσκησης ή στο πλαίσιο της άσκησης συναφών επαγγελματικών καθηκόντων.

2.4.B.4 | ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ

Η μαθησιακή αυτή υποενότητα επικεντρώνεται στην παρουσίαση των βασικών αρχών και των μεθόδων απολύμανσης και ειδικότερα στη δράση και τον ρόλο των απολυμαντικών ουσιών για την πρόληψη και τον περιορισμό των λοιμώξεων. Μετά από μια εκτενή αναφορά των επιπέδων απολύμανσης και των εφαρμογών τους, παρουσιάζονται οι κατηγορίες των απολυμαντικών ουσιών με τους σημαντικότερους εκπροσώπους τους, τον μηχανισμό και το εύρος της δράσης τους, τους παράγοντες που επηρεάζουν τη δράση τους, τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις σε συνάρτηση με τις ιδιότητές τους, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτηματά τους, τις πιθανές δυσμενείς επιδράσεις τους, καθώς και τα κριτήρια επιλογής του καταλληλότερου παράγοντα.

Σε αντιδιαστολή με την έννοια της απολύμανσης, εξετάζονται, ακολούθως, οι έννοιες της αντισηψίας και της απορρύπανσης ως προς τον ορισμό, τον σκοπό, τα χρησιμοποιούμενα μέσα, τον μηχανισμό δράσης και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη δράση τους.

Στο εργαστηριακό σκέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τους βασικότερους απολυμαντικούς, απορρυπαντικούς και αντισηπτικούς παράγοντες και εξοικειώνονται με τον τρόπο επιλογής του καταλληλότερου σκευάσματος και με τον ενδεδειγμένο τρόπο διαχείρισής του, δηλαδή με: την παρασκευή του διαλύματος, την εφαρμογή του και τη χρήση των απαιτούμενων μέσων ατομικής προστασίας.

Συνολικά, η υποενότητα αυτή παρέχει τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, ώστε να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στην απολύμανση, την απορρύπανση και την αντισηψία, να επιλέγουν την κατάλληλη κατά περίπτωση μέθοδο και να διαχειρίζονται με αποτελεσματικό και ασφαλή τρόπο τις διάφορες απολυμαντικές, απορρυπαντικές και αντισηπτικές ουσίες.

2.4.B.5 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΜΕΝΟΥ ΥΛΙΚΟΥ – ΑΣΗΠΤΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες γνώσεις και δεξιότητες σχετικές με τη διακίνηση του αποστειρωμένου υλικού στους χώρους της αποστείρωσης, καθώς και με τη μεταφορά του προς το χειρουργείο ή τα άλλα τμήματα, αλλά και γνώσεις σχετικές με τον χειρισμό των αποστειρωμένων υλικών κατά τη διενέργεια επεμβατικών διαδικασιών, με στόχο την προστασία των ευπαθών περιοχών του οργανισμού από το ενδεχόμενο της επιμόλυνσης.

Αρχικά, αναφέρονται ο ορισμός της άσηπτης τεχνικής, η διάκριση της άσηπτης μη επαφής (no-touch) από τη χειρουργική άσηπτη τεχνική, αλλά και οι ενδείξεις εφαρμογής της άσηπτης τεχνικής. Επίσης, παρουσιάζονται η εφαρμογή των αποστειρωμένων γαντιών, η προετοιμασία και η διατήρηση ενός αποστειρωμένου πεδίου, καθώς και η χρήση των αποστειρωμένων ειδών κατά την εκτέλεση πράξεων, οι οποίες απαιτούν τη διατήρηση της ασηψίας.

Στο εργαστηριακό μέρος, στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές και τις διαδικασίες που διέπουν την άσηπτη τεχνική μέσω εξάσκησης στα διάφορα είδη υγιεινής των χεριών, στην εφαρμογή και την αφαίρεση των χειρουργικών γαντιών και της χειρουργικής μπλούζας, στη φροντίδα του τραύματος χρησιμοποιώντας την εν λόγω τεχνική, στο άνοιγμα αποστειρωμένων πακέτων, καθώς και στην τοποθέτηση και τη διαχείριση αντικειμένων σε αποστειρωμένο πεδίο.

Τέλος, εμπλέκονται (μέσω της επίδειξης και της εφαρμογής με καθοδήγηση και επίβλεψη) στις διαδικασίες: αφαίρεσης του αποστειρωμένου υλικού από τον κλίβανο μετά την ολοκλήρωση του κλιβανισμού, αποθήκευσης/φύλαξης, αλλά και διακίνησης του αποστειρωμένου υλικού τόσο προς τη ζώνη Γ' του τμήματος κεντρικής αποστείρωσης όσο και προς τα διάφορα τμήματα του νοσοκομείου.

2.4.B.6 | ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΕΙΡΩΣΗΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποενοότητα εξειδικεύει την εφαρμογή των διαδικασιών των προηγούμενων μαθησιακών υποενοτήτων σε τμήματα εκτός της κεντρικής αποστείρωσης, όπου ο έλεγχος και η πρόληψη των λοιμώξεων αποτελούν κρισιμότητας σημασίας παράγοντες για την επιτυχή έκβαση της παρεχόμενης φροντίδας.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις διαδικασίες της καθαριότητας, της απολύμανσης και της αποστείρωσης που λαμβάνουν χώρα στο χειρουργείο, τη μονάδα εντατικής θεραπείας, το τμήμα επειγόντων περιστατικών και τις ειδικές μονάδες, π.χ., ενδοσκοπήσεων, Covid κ.λπ., όπου οι εφαρμοζόμενες επεμβατικές διαδικασίες και η βαρύτητα της κατάστασης των ασθενών ενέχουν τον κίνδυνο εμφάνισης λοιμώξεων και σχετικών επιπλοκών σε υψηλό βαθμό.

Έτσι, παρουσιάζονται οι οδηγίες και τα πρωτόκολλα καθαρισμού και απολύμανσης των χώρων και του εξοπλισμού στα ανωτέρω τμήματα/τις ανωτέρω μονάδες, οι διαδικασίες και τα πρωτόκολλα διαχείρισης σε ειδικές περιπτώσεις ασθενών, π.χ., ανοσοκατεσταλμένων, ασθενών με πολυανθεκτικά μικρόβια, με μεταδοτικά νοσήματα κ.λπ., καθώς και τα συστήματα καταγραφής και τεκμηρίωσης των παραπάνω ενεργειών.

Επιπλέον, στο εργαστηριακό σκέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την ετοιμασία του προς αποστείρωση υλικού, τη χρήση των συσκευών αποστείρωσης και απολύμανσης και των αναλωσίμων τους, αλλά και την εφαρμογή της αντισηψίας και των αρχών της ασηψίας κατά τη διενέργεια επεμβατικών πράξεων στα διάφορα κλινικά περιβάλλοντα.

Τέλος, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις αρχές λειτουργίας και τη χρήση των συσκευών απολύμανσης των νοσοκομειακών συσκευών, των οργάνων και των χώρων με υπεριώδη ακτινοβολία, αλλά και στα πρωτόκολλα δειγματοληψίας και ελέγχου της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών και των κανόνων υγιεινής και πρόληψης σε όλους τους χώρους του νοσοκομείου.

Συνοψίζοντας, η παρούσα υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες για την εφαρμογή των αρχών και των κανόνων υγιεινής σε τμήματα υψηλής εξειδίκευσης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Fraise, A. P., Maillard, J.-Y. & Sattar, S. A. (2020). *Αρχές και μέθοδοι απολύμανσης, συντήρησης και αποστείρωσης* (μτφρ. Ε. Κοτσάλου κ.ά.), (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Παπαγεωργίου, Δ., Κελέση-Σταυροπούλου, Μ. & Φασόη-Μπαρκά, Γ. (2021). *Βασική Νοσηλευτική: Θεωρία, εκπαίδευση, εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Συμπληρωματικές

1. Αποστολοπούλου, Ε. Α. (2013). *Λοιμώξεις σχετιζόμενες με τη φροντίδα υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.
2. Ζιάκας, Θ., Θεοδοσοπούλου, Ε. & Παπαδοπούλου, Ε. (2021). *Τεχνική χειρουργείου – Γ' ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
3. Παπαδάκη, Α. (2003). *Το χειρουργείο στη βασική νοσηλευτική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

2.4.Γ • ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΩΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ως προς την ψυχοσωματική διάσταση του καρκίνου και την ψυχολογία του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς. Η συγκεκριμένη μαθησιακή ενότητα είναι θεωρητική και εντός της παρουσιάζονται οι ψυχολογικές, οι κοινωνικές και οι πνευματικές ανάγκες της ανακουφιστικής φροντίδας των ασθενών και των φροντιστών/-τριών τους, καθώς και η αποτελεσματική επικοινωνία και λήψη αποφάσεων. Ειδικότερα, εξετάζονται και αναλύονται η συστηματική αξιολόγηση και η

αντιμετώπιση των ψυχολογικών συμπτωμάτων, όπως είναι: το άγχος, η κατάθλιψη, η ευερεθιστότητα και οι αλλαγές στην εικόνα και τη σεξουαλικότητα, η ψυχοκοινωνική και πνευματική αξιολόγηση, η υποστήριξη του/της ασθενούς και της οικογένειάς του/της, το άγχος της εκπλήρωσης του ρόλου του/της φροντιστή/-τριας, καθώς και οι επιπτώσεις της επιβάρυνσης στα μέλη της οικογένειας. Τέλος, εξετάζονται και αναλύονται: το νόημα της ελπίδας στην ανακουφιστική φροντίδα, η νοσηματοδότηση της νόσου, η επικοινωνία των καλών και των δυσάρεστων νέων μαζί με τις τεχνικές επικοινωνίας (λεκτικές – μη λεκτικές) και τα εμπόδια στην επικοινωνία, το πολιτισμικό πλαίσιο, η επικοινωνία με τον/την ασθενή και την οικογένεια, αλλά και η ψυχολογική υποστήριξή τους από τη διεπιστημονική ομάδα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τις έννοιες του πόνου και του «υποφέρειν» αναλύοντας το περιεχόμενό τους,
- Περιγράφουν τα απαραίτητα στοιχεία για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση του πόνου και του «υποφέρειν» μελετώντας τις έννοιες,
- Αναγνωρίζουν την ενεργητική ακρόαση και τη συνειδητή παρουσία ως απαραίτητες δεξιότητες για την παροχή συμπόνιας στους/στις ασθενείς με καρκίνο και τις οικογένειές τους εκτιμώντας τα δεδομένα,
- Εφαρμόζουν δεξιότητες επικοινωνίας, απαραίτητες για την αλληλεπίδραση με τον/την ασθενή, την οικογένεια, τη διεπιστημονική ομάδα, τους/τις εθελοντές/-τριες και την κοινότητα σε όλη την πορεία της νόσου και στο τέλος της ζωής, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Διευκολύνουν τις συζητήσεις μεταξύ των ασθενών και της οικογένειας σε όλη την πορεία της νεοπλασματικής νόσου, υπό την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας,
- Εφαρμόζουν τα κατάλληλα υποστηρικτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ψυχολογικών αναγκών της οικογένειας του/της ασθενούς που πεθαίνει, με σεβασμό στους επικρατούντες πολιτισμικούς κανόνες,
- Παρουσιάζουν τις σωματικές ανάγκες των ασθενών, καθώς και τις ψυχολογικές, τις κοινωνικές, τις πνευματικές και τις πρακτικές ανάγκες ανακουφιστικής φροντίδας των ασθενών και των φροντιστών/-τριών τους,
- Εφαρμόζουν ένα ολιστικό πρότυπο αξιολόγησης και διαχείρισης του πόνου και των άλλων σχετιζόμενων με την απειλητική σοβαρή ασθένεια προβλημάτων σε όλη την πορεία της νόσου,
- Εφαρμόζουν τις δεξιότητες της ενεργητικής ακρόασης (επανάληψη, παράφραση και αντανάκλαση συναισθήματος),

- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά οδυνηρές αντιδράσεις, όπως θυμό, επιθετικότητα και καταθλιπτικές αντιδράσεις των ασθενών και των συγγενών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Οργανώνουν τις προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση μιας σχέσης εμπιστοσύνης με τον/την ασθενή και τους/τις συγγενείς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Καρκίνος / Ψυχοσωματική διάσταση / Κατάθλιψη / Αυτοκτονία / Πόνος / Ενσυναίσθηση / Δεξιότητες επικοινωνίας / Υποφέρειν / Διεπιστημονική ομάδα / Ψυχοσυμβουλευτική / Θρήνος / Τέλος της ζωής.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ
2	Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥ/-ΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ
3	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΦΕΡΙΝ ΣΤΟΝ/ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟ/-Η ΑΣΘΕΝΗ ΚΑΙ Η ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ
4	ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ
5	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ
6	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ
7	Η ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΣΕ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Γ.1 | Η ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ενημερωθούν σχετικά με τη διττή διάσταση που παρουσιάζει η ψυχοσύνθεση των ογκολογικών ασθενών, δηλαδή την ψυχική και τη σωματική καταπόνηση, κατανοώντας ότι οι ασθενείς αυτοί παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, πάνω στα οποία μπορεί να στηριχθεί το πλάνο φροντίδας.

Στόχος της θεματικής αυτής υποενότητας είναι να αναλυθούν οι διαφορετικές προσεγγίσεις της νόσου που μπορούν να υπάρξουν σε ασθενείς με καρκίνο, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μπορέσουν να αντιληφθούν έγκαιρα δυσμενείς καταστάσεις, όπως είναι η κατάθλιψη, η πιθανότητα αυτοκτονίας, η έκρηξη της επιθετικότητας, η απόσυρση από τη θεραπεία κ.λπ. Οι αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές και η απομόνωση αποτελούν, επίσης, συχνά φαινόμενα σε ογκολογικούς/-ές ασθενείς, ειδικά

όταν εκείνοι/-ες βιώνουν πως αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της καθημερινής ζωής, την κοινωνική καθημερινότητα και γενικά τους διάφορους ρόλους, στους οποίους πριν από τη νόσο είχαν καλή λειτουργικότητα.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αντιληφθούν ότι ένα βασικό στοιχείο, το οποίο πρέπει να διαχειριστούν καθ' όλη τη διάρκεια της φροντίδας, είναι και η τάση για άρνηση και καταπίεση των συναισθημάτων, η αδυναμία οι ασθενείς να εκφράσουν τον θυμό και το άγχος τους, καθώς και η άρνηση να δείξουν προτεραιότητα στις δικές τους ανάγκες και επιθυμίες, συχνά με τιμωρητικό πρόσημο.

Τέλος, θα μάθουν να χειρίζονται τον ψυχικό πόνο του/της ασθενούς, ο οποίος συχνά μπορεί να τους/τις φέρνει σε αμηχανία, ενώ ο/η ασθενής που βρίσκεται στο τελικό στάδιο της ζωής του/της βιώνει στο έπακρο το άγχος και τον φόβο, δεδομένου ότι αντιλαμβάνεται τον θάνατο και αυτός ο φόβος μπορεί να αφορά την απώλεια της αξιοπρέπειας, την πιθανότητα της εξάρτησης, το φορτίο που φοβάται πως θα δώσει στην οικογένειά του/της, τον φόβο της εγκατάλειψης και της μοναξιάς, τον φόβο του μη διαχειρίσιμου πόνου, αλλά και τον φόβο του αγνώστου πεδίου, αυτού της μεταθανάτιας πραγματικότητας.

2.4.Γ.2 | Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥ/-ΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ

Στην παρούσα εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν πως ο/η ογκολογικός/-ή ασθενής αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση ασθενούς, του/της οποίου/-ας η ψυχολογία επηρεάζεται από τη στιγμή της διάγνωσης της νόσου, περνά από διάφορα στάδια και εναλλάσσεται επηρεαζόμενη από πολλούς παράγοντες φροντίδας, όπως είναι η θεραπευτική προσέγγιση, οι επιπλοκές, η πορεία προς την ίαση, η υποστήριξη από το οικογενειακό περιβάλλον, αλλά ακόμα και από στοιχεία, όπως είναι το επίπεδο πνευματικότητας και η θρησκευτική αντίληψη του/της ασθενούς.

Ένα σημαντικό σημείο, επίσης, το οποίο θα πρέπει να γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, είναι πως η ψυχολογική προσαρμογή του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς μπορεί να καθοριστεί τόσο από τον τρόπο με τον οποίο το άτομο διαχειρίστηκε στρεσογόνες καταστάσεις στο παρελθόν, όσο και από το είδος των συμπτωμάτων, την κλινική πορεία της νόσου και τις προοπτικές επιβίωσης.

Η κλινική εγρήγορση των εκπαιδευομένων θα καλλιεργηθεί μέσα από το θεωρητικό και το κλινικό πλαίσιο της εκπαίδευσης, προκειμένου να μπορούν να αντιληφθούν έγκαιρα την εμφάνιση της ψυχιατρικής σημειολογίας σε κάποιο στάδιο της νόσου, κάτι που είναι πολύ πιθανόν να αναπτυχθεί, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία. Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν τα στάδια της ψυχολογικής αντίδρασης στη νόσο και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες εκείνες, με τις οποίες θα μπορούν να επιδρούν σε κάθε στάδιο, ανάλογα με το πλάνο φροντίδας.

Τέλος, σημαντικό είναι να κατανοήσουν ότι οι αντιδράσεις των ασθενών αφορούν τον τρόπο συμπεριφοράς και τον τρόπο σκέψης, είναι σωματικές και ψυχικές, με

εναλλαγές στη διάθεση και με σημαντική έλλειψη αυτοπεποίθησης και μπορούν να επιφέρουν δυσκολία στη λήψη αποφάσεων, έλλειψη συγκέντρωσης, αλλαγές στους ρόλους και την εικόνα του εαυτού, καθώς και επιπτώσεις στην καθημερινότητα και την ποιότητα ζωής.

2.4.Γ.3 | Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΦΕΡΕΙΝ ΣΤΟΝ/ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟ/-Η ΑΣΘΕΝΗ ΚΑΙ Η ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ

Στη μαθησιακή αυτή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αναλύσουν την έννοια του υποφέρειν και θα κατανοήσουν τις εκφάνσεις που έχει ο όρος σε ότι αφορά την εμφάνιση των συμπτωμάτων, τα οποία είναι τόσο σωματικά όσο και ψυχικά. Ο/Η ογκολογικός/-ή ασθενής, ο/η οποίος/-α πάσχει και βιώνει τη δραματική εμπειρία του πόνου και του/της οποίου/-ας η καθημερινή πρακτική συχνά εμφανίζεται μέσα από ένα πλαίσιο δυσμενούς έντασης, χρήζει ιδιαίτερης προσέγγισης, με τη συμμετοχή διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν ότι το υποφέρειν του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς περιλαμβάνει τη σωματική, την ψυχική, την κοινωνική και ταυτόχρονα την υπαρξιακή διάσταση και ο/η νοσηλεύτης/-τρια καλείται να αντιληφθεί όλη την έκταση αυτών των φαινομένων.

Ο πόνος, τώρα, των ογκολογικών ασθενών, ο οποίος μπορεί να δημιουργηθεί είτε από την ίδια τη νόσο είτε από τη θεραπεία, αποτελεί μια εκτεταμένη περιοχή, στην οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εντρυφήσουν, μαθαίνοντας να διαχωρίζουν τα είδη του πόνου, να αξιολογούν την ένταση με ειδικά εργαλεία και να εφαρμόζουν ειδικά πρωτόκολλα διαχείρισης και ανακούφισης από τον πόνο, δημιουργώντας, ταυτόχρονα, ένα υποστηρικτικό περιβάλλον.

Επίσης, είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αντιληφθούν ότι το υποφέρειν των ογκολογικών ασθενών είναι ένας αρνητικός πόνος που βιώνεται μερικές φορές σε μεγαλύτερο βαθμό από την αίσθηση ελέγχου του εαυτού και τον οποίο, στο πλαίσιο της φοβικής εξέλιξης της νόσου, ο/η ασθενής δεν μπορεί να διαχειριστεί μόνο με τη φαρμακευτική προσέγγιση. Επιπλέον, πρέπει να γίνει κατανοητό πως το υποφέρειν μεταξύ αυτών των ασθενών μπορεί να οφείλεται στη σύγκρουση μεταξύ ενός πνευματικού συναισθήματος και της πραγματικότητας και να αποτελεί ένα αρνητικό αισθητικό φαινόμενο μιας έντονης θεραπευτικής προσπάθειας.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, προκειμένου να αντιληφθούν την έννοια του υποφέρειν στον/στην ασθενή με καρκίνο, οφείλουν να μάθουν ότι ακόμα και η μία ή και οι περισσότερες αλλαγές στη φυσιολογική σωματική, ψυχολογική, κοινωνική και πνευματική λειτουργία του/της ασθενούς μπορεί/-ούν να προκαλέσει/-ουν το αίσθημα του υποφέρειν, γι' αυτό και είναι σημαντικό να προσεγγιστεί ολιστικά το πάσχον και υποφέρον άτομο, προκειμένου η παρέμβαση να είναι ουσιαστική.

2.4.Γ.4 | ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ

Στην εν λόγω μαθησιακή υποεπενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να ενεργούν μέσα από μια διεπιστημονική ομάδα, η οποία επικοινωνεί, συνεργάζεται, συνομιλεί και πράττει μέσα από επιστημονικά τεκμηριωμένα και συμφωνημένα πρωτόκολλα θεραπευτικής και γενικότερης αντιμετώπισης του καρκίνου.

Σκοπός της υποεπενότητας αυτής είναι να καταδείξει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στην ογκολογία, η οποία είναι ιδιαίτερα απαιτητική και προϋποθέτει μια πολυεπίπεδη και εξειδικευμένη εκτίμηση διαφορετικών παραγόντων και πληροφοριών, εξειδικευμένες γνώσεις, αλλά και χρόνο, καθώς οποιαδήποτε απώλεια χρόνου ή καθυστέρηση στη διάγνωση και τη θεραπευτική προσέγγιση μπορεί να αποβεί μοιραία για τον/την ασθενή.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τη διεπιστημονική ομάδα υγείας των ογκολογικών ασθενών, και τις οποίες όχι μόνο θα μάθουν αλλά και θα ενστερνιστούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, είναι: η ομαδική προσέγγιση, η επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας, η πλήρης πρόσβαση των ασθενών που πληρούν τα κριτήρια ένταξης στην ομάδα, η παροχή φροντίδας με βάση τα εθνικά και τα διεθνή πρότυπα, καθώς και η ενεργή συμμετοχή των ασθενών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με τη φροντίδα τους.

Σημαντικό δε πλαίσιο, στο οποίο κινείται η διεπιστημονική ομάδα φροντίδας και θα μάθουν να το ακολουθούν και οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αποτελούν οι κώδικες ηθικής και δεοντολογίας. Γίνεται κατανοητό ότι οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αντιληφθούν πως η συμμετοχή τους σε μια διεπιστημονική ομάδα φροντίδας υγείας απαιτεί ένα υψηλό επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων και ταυτόχρονα επιβάλλει τη συνεργατικότητα, την ομαδική εργασία, το υψηλό αίσθημα ευθύνης, αλλά και χαρακτηριστικά, όπως είναι η ενσυναίσθηση, η δυνατότητα διαλόγου και οι επικοινωνιακές πρακτικές που ανοίγουν διαύλους μέσα από τη συζήτηση.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την ενεργό εξάσκηση του τρόπου επικοινωνίας, τη βελτίωση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων (ακρόασης, ομιλίας, παρατήρησης κ.λπ.), την άσκησή τους στην αντίληψη της λεκτικής και της μη λεκτικής επικοινωνίας, αλλά και τη σαφήνεια και τη συνοπτικότητα του μηνύματος που επιδιώκουν να δώσουν, θα μπορούν να βελτιώσουν την καθημερινή τους συνδιαλλαγή, τόσο με τη διεπιστημονική ομάδα όσο και με τον/την ογκολογικό/-ή ασθενή.

2.4.Γ.5 | ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ

Η παρούσα εκπαιδευτική υποεπενότητα θα εστιάσει την προσοχή της στη διαχείριση της οικογένειας του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς, ενώ, ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν το πλαίσιο της φροντίδας που πρέπει να παρέχεται και σε αυτά τα άτομα.

Σκοπός της υποεπενότητας είναι να προετοιμάσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ώστε να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης που μπορεί να

έχει το οικογενειακό περιβάλλον του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς ή οι φροντιστές/-τριές του/της γενικότερα και να εντάσσει στο πλάνο φροντίδας και αυτά τα άτομα. Μέσα από τη γνώση που θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, θα κατανοήσουν ότι ο καρκίνος είναι μια ιδιαίτερη νόσος και από τη στιγμή της διάγνωσης μετατρέπεται σε μια διαρκώς εναλλασσόμενη εμπειρία, την οποία μοιράζονται με τον/την ασθενή, την ομάδα φροντίδας και τα μέλη της οικογένειας, τα οποία και εμφανίζουν υψηλού βαθμού ομοιότητα στα χαρακτηριστικά της ψυχικής τους υγείας, τον τρόπο προσαρμογής στην ασθένεια, τη λειτουργικότητα, αλλά και τα σωματικά συμπτώματα που μπορούν να εμφανίσουν.

Επίσης, θα μάθουν πως, ειδικά στα πρώτα στάδια της νόσου, το οικογενειακό σύστημα, προκειμένου να διατηρήσει την ομοιόστασή του και να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή φροντίδα για τον/την ασθενή, βρίσκεται σε μια ετοιμότητα για ανάληψη καινούργιων ρόλων και για εγκατάλειψη των παλαιών οικογενειακών ρόλων αλληλεπίδρασης, κάτι που φαίνεται να παραμένει σε υψηλό επίπεδο αν ο/η ασθενής είναι παιδί. Βέβαια, όπως είναι φυσικό, οι ανάγκες της οικογένειας αλλάζουν κατά τη διάρκεια μιας σοβαρής και πιθανόν καταληκτικής ασθένειας, γι' αυτό και χρειάζεται υποστήριξη και ψυχολογική ενδυνάμωση.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν πως συχνά οι οικογένειες των ογκολογικών ασθενών απομονώνονται από τα συστήματα εξωτερικής υποστήριξης (όπως είναι οι φίλοι και ο εργασιακός χώρος) και η απομόνωση αυτή μπορεί να δημιουργήσει έναν καταστροφικό κύκλο σιωπής, απόσυρσης και εσωστρέφειας, χαρακτηριστικά τα οποία ο/η επαγγελματίας υγείας και η διεπιστημονική ομάδα φροντίδας πρέπει να αντιληφθούν και να αντιδράσουν μέσω της ανοικτής επικοινωνίας και της ψυχοσυμβουλευτικής προσέγγισης.

2.4.Γ.6 | ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα ενημερωθούν για τις επιθετικές και τις αρνητικές συμπεριφορές που μπορούν να παρουσιάσουν καθ' όλη τη διάρκεια της φροντίδας οι ασθενείς με καρκίνο και οι οικογένειές τους. Σκοπός αυτής της μαθησιακής υποενότητας είναι να μπορούν να αναγνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες αυτές τις συμπεριφορές και μάλιστα στα πρώιμα στάδια, έτσι ώστε η παρέμβασή τους να είναι άμεση και στοχευμένη.

Η διαχείριση των αντιδράσεων των ογκολογικών ασθενών εμφανίζει διακυμάνσεις και πορεύεται ανάλογα με τα προσωπικά χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου, αλλά ανάλογα και με το στάδιο και την πρόγνωση της νόσου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν πως, ξεκινώντας από το σημείο της πρώτης επαφής με τη νόσο μέσω της διάγνωσης, κατά τη διάρκεια της θεραπείας, αλλά και μετά το πέρας αυτής, τα άτομα κατακλύζονται από έντονα συναισθήματα και άγχος και γι' αυτόν τον λόγο είναι σημαντικό να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ατομικής συμβουλευτικής και ειδικής υποστήριξης, οι οποίες θα λειτουργούν βοηθητικά και ανακουφιστικά.

Σημαντικές τεχνικές, ακόμα, τις οποίες θα μάθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες να ενεργοποιούν είναι: η ενίσχυση μετά τη στιγμή της διάγνωσης, η ψυχοσυμβουλευτική υποστήριξη κατά της διάρκειας της θεραπείας, η βοήθεια στη διαχείριση των αλλαγών και των νέων συνθηκών ζωής, η ενίσχυση της λειτουργικότητας του ατόμου, η προσπάθεια επαναφοράς σε μια όσο το δυνατόν πιο κοντινή στην αρχική λειτουργικότητα, καθώς και η υποστήριξη στη διαχείριση των οικογενειακών και των κοινωνικών σχέσεων.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εκπαιδευθούν κατάλληλα, ώστε να μπορούν να εφαρμόζουν τεχνικές για: τη βελτίωση της αυτοδιαχείρισης, τη μείωση του άγχους, τη βελτίωση του ύπνου, της συναισθηματικής ισορροπίας και της ευημερίας, καθώς και την υποστήριξη και την ανάκτηση της αυτοπεποίθησης.

Τέλος, σημαντική παράμετρος για τη διαχείριση των αρνητικών συμπεριφορών των ασθενών και των φροντιστών/-τριών, εκτός από τη συνιστώμενη φαρμακευτική θεραπεία, είναι και η εκπαίδευση στη διαχείριση των πιθανών παρενεργειών από τη χημειοθεραπεία, την ορμονική θεραπεία, τις στοχεύουσες θεραπείες, την ανοσοθεραπεία και/ή την ακτινοθεραπεία, ελαχιστοποιώντας, έτσι, την επίδραση αυτών των παρενεργειών στην καθημερινή ζωή.

2.4.Γ.7 | Η ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΣΕ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στην τελευταία υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να αναγνωρίζουν τη σημασία της πολιτισμικής διαφορετικότητας που διέπει τη φροντίδα των ασθενών με καρκίνο, καθώς και τις στάσεις και τις συμπεριφορές αυτών των ασθενών, οι οποίες είναι πολιτισμικά εξαρτώμενες. Ο πολιτισμός αποτελεί μια έννοια, η οποία προσδιορίζει τα άτομα και καθοδηγεί τα μοντέλα συμπεριφοράς τους, τον τρόπο λήψης των αποφάσεων, τις πεποιθήσεις, την επικοινωνία, τα πρότυπα, καθώς και τον γενικότερο τρόπο ζωής τους.

Σκοπός αυτής της υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μπορούν να αναγνωρίζουν τον τρόπο που η θρησκεία, η κουλτούρα, η οικογένεια, αλλά και η αποκάλυψη της αλήθειας, επηρεάζονται από τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των διαφόρων ασθενών.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν ότι η πνευματικότητα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις αποτελούν ένα σημαντικό θέμα, το οποίο οι επαγγελματίες υγείας οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους στον σχεδιασμό της φροντίδας υγείας και να εξατομικεύουν τις παρεμβάσεις τους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου. Ακόμα, πρέπει να κατανοήσουν ότι οι θρησκευτικές και οι πνευματικές πεποιθήσεις δεν αποτελούν απλώς σταθερές αξίες, στις οποίες τα άτομα καταφεύγουν όταν αντιμετωπίζουν δυσκολίες, αλλά ουσιαστικά συμβάλλουν στη διαμόρφωση των προσωπικών πεποιθήσεων και των αξιών για την υγεία και για την ασθένεια.

Επίσης, σημαντικά θέματα διαφοροποίησης σε πολιτισμικό επίπεδο αποτελούν τόσο η περιγραφή όσο και η διαχείριση του πόνου και αυτό είναι εμφανές στην παρά-

θεση των τεχνικών διαχείρισης του πόνου μεταξύ των «δυτικών» και των «ανατολικών» πληθυσμών.

Τέλος, είναι κομβικό σημείο να προσδιοριστεί από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ο ρόλος των μελών της οικογένειας, των υποστηρικτικών δικτύων και των φροντιστών/-τριών, οι οποίοι/-ες έχουν και εκείνοι/-ες τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους και θα κληθούν να συμμετάσχουν στη φροντίδα του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Συλλογικό Έργο. (2020). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη και τη φροντίδα υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
3. Hodges, L. J., Humphris, G. M. & Macfarlane, G. (2005). "A meta-analytic investigation of the relationship between the psychological distress of cancer patients and their carers", in: *Social Science & Medicine*, 60(1), pp. 1-12.

Συμπληρωματικές

1. Πατηράκη, Ε. (2014). *Εξελίξεις στην επιστημονική μέθοδο οργάνωσης και τεκμηρίωσης της νοσηλευτικής φροντίδας*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου: Διδρυματικό πρόγραμμα διά βίου μάθησης για νοσηλευτές. Ανακτήθηκε την 1 Ιουλίου 2026 από: http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/10960/2100_ENOTHTA%20%CE%92%20%281%29.pdf
2. Καλοκαιρινού, Α., Αδαμακίδου, Θ., Βελονάκη, Β.-Σ. κ.ά. (2015). *Εφαρμογές καλών πρακτικών ομάδας πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
3. Αδαμακίδου, Θ. (2023). *Εγχειρίδιο αξιολόγησης της υγείας της οικογένειας στην κατ'οίκον νοσηλευτική φροντίδα*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
4. Lim, S. M., Kim, H. C. & Lee, S. (2013). "Psychosocial Impact of Cancer Patients on their Family Members", in: *Cancer Research and Treatment*, 45(3), pp. 226-233.
5. Πετρίδου, Ε., Εμποριάδου, Μ. & Χρούσος, Γ. (2015). «Φροντίδα παιδιών και εφήβων με χρόνια προβλήματα υγείας και ειδικές ανάγκες», στο: Πετρίδου, Ε., Εμποριάδου, Μ. & Χρούσος, Γ. (2015). *Παιδιά και έφηβοι στην Ελλάδα της κρίσης: Ιατροκοινωνική φροντίδα*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σσ. 140-244.

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός αυτής της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε ειδικά θέματα ογκολογίας για την οικοδόμηση ικανοτήτων απαραίτητων για την ειδικότητα του/της βοηθού ογκολογικής νοσηλευτικής. Ειδικότερα, μελετώνται η μορφολογική περιγραφή, η κλινική εικόνα και οι επιπλοκές των επιμέρους νεοπλασιών ανά κατηγορία ιστού. Οι νεοπλασματικές καταστάσεις που εμφανίζονται ανά σύστημα, καθώς και οι συχνότεροι όγκοι των οργάνων του ανθρώπινου σώματος, αφενός μεν εξηγούνται ως προς το θεωρητικό μέρος, αφετέρου δε συνδέονται με τις αποκτηθείσες γνώσεις και με τις αναγκαίες νοσηλευτικές παρεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, μελετώνται: οι κακοήθεις όγκοι των πνευμόνων και οι μεταστάσεις τους, ο καρκίνος του στομάχου, του λεπτού και του παχέος εντέρου, ο καρκίνος του παγκρέατος, οι όγκοι του ήπατος και οι ηπατικές μεταστάσεις, καθώς και τα λεμφώματα του πεπτικού συστήματος. Επίσης, παρουσιάζονται: οι όγκοι του ουροποιητικού συστήματος (καρκίνος νεφρού και ουροδόχου κύστης), οι κακοήθεις όγκοι του γυναικολογικού συστήματος (καρκίνος ωοθηκών, τραχήλου της μήτρας και κακοήθεις όγκοι μαστού) και του γεννητικού συστήματος του άνδρα (καρκίνος προστάτη και όρχεων), καθώς και οι λευχαιμίες και τα κακοήγη λεμφώματα. Τέλος, αναλύονται η έγκαιρη διάγνωση και η αντιμετώπιση των συχνότερων παθολογικών καταστάσεων (επείγουσών και μη) που σχετίζονται με τον όγκο, καθώς και η αντιμετώπιση των συχνότερων επιπλοκών της θεραπείας του καρκίνου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν την κλινική εικόνα των επιμέρους νεοπλασιών, αξιολογώντας τη σοβαρότητα της νόσου,
- Αναφέρουν ασφαλείς και αποτελεσματικές φαρμακευτικές και μη φαρμακευτικές παρεμβάσεις για την ανακούφιση του πόνου και των λοιπών συμπτωμάτων ανιχνεύοντας τις υπάρχουσες επιλογές,
- Αναγνωρίζουν τους τρόπους αντιμετώπισης των πιο συχνών ανεπιθύμητων ενεργειών της αντινεοπλασματικής θεραπείας μελετώντας σχετικά παραδείγματα,
- Αντιμετωπίζουν τη διαχείριση των συχνότερων συμπτωμάτων στο τέλος της ζωής,
- Παρουσιάζουν τις ιδιαιτερότητες στη διαχείριση του καρκίνου,
- Αξιολογούν τα σημεία και τα συμπτώματα της νεοπλασματικής νόσου,
- Εφαρμόζουν τις βασικές αρχές της ανακουφιστικής φροντίδας,
- Αναπτύσσουν εκπαιδευτικό πρόγραμμα/στρατηγικές εκπαίδευσης των ασθενών και των οικογενειών τους για την αυτοδιαχείριση και αυτο-φροντίδα, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας,

- Εφαρμόζουν ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης και διαχείρισης των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της αντινεοπλασματικής θεραπείας,
- Υποστηρίζουν την εφαρμογή των διεθνών πρωτοκόλλων διαχείρισης του καρκίνου κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής βελτίωσης της ποιότητας φροντίδας του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Καρκίνος / Καρκίνος πνεύμονα / Μικροκυτταρικός καρκίνος / Καρκίνος παχέος εντέρου / Στομία / Ηπατοκυτταρικό καρκίνωμα / Ακτινοεμβολισμός / Κρυοπηξία / Χολαγγειοπαγκρεατογραφία / Νεφροκυτταρικό καρκίνωμα / Προστατικό αντιγόνο / Προστατεκτομή / Σταδιοποίηση / Βιοψία / Ακτινοθεραπεία / Καρκίνος μαστού / Καρκίνος τραχήλου της μήτρας / Βασικοκυτταρικός καρκίνος / Ακανθοκυτταρικός καρκίνος / Κακήθης μελάνωμα / Φωτότυπος δέρματος / Μελαγχρωματικός σπίλος / Λέμφωμα / Λευχαιμία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΟΝΑ
2	ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
3	ΟΓΚΟΙ ΤΟΥ ΗΠΑΤΟΣ, ΟΓΚΟΙ ΤΩΝ ΧΟΛΗΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΗΠΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
4	ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΟΥΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
5	ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
6	ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ
7	ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Δ.1 | ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΟΝΑ

Κύριος στόχος της πρώτης μαθησιακής υποενότητας είναι να προετοιμάσει κατάλληλα τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ώστε να αναγνωρίσουν έγκαιρα και να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις περιπτώσεις που αφορούν τον καρκίνο του αναπνευστικού συστήματος. Η υποενότητα εξειδικεύεται κυρίως στον καρκίνο του πνεύμονα (πρωτοπαθή ή μεταστατικό), καθώς και στον καρκίνο των βρόγχων και γενικότερα της τραχείας και του πνευμονικού παρεγχύματος.

Δεδομένου ότι ο καρκίνος του πνεύμονα αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου παγκοσμίως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να αναγνωρίζουν τη συμπτωματολογία του, όπως είναι ο βήχας, η ατελεκτασία, ο βράγχος φωνής, ο συριγμός, η ανάπτυξη πληκτροδακτυλίας κ.λπ. Ταυτόχρονα, λαμβάνοντας το ιστορικό του/της ασθενούς και εκτιμώντας την κλινική του/της εικόνα, θα μάθουν να προσδιορίζουν τα συμπτώματα προχωρημένων καταστάσεων, όπως είναι η κόπωση, η απώλεια βάρους και η εμφάνιση του συνδρόμου της απόφραξης της άνω κοίλης φλέβας.

Επίσης, θα γνωρίσουν τους τρόπους της διαγνωστικής διερεύνησης του καρκίνου του αναπνευστικού συστήματος, οι οποίοι είτε αφορούν παράγοντες από το ιστορικό του/της ασθενούς, όπως, π.χ., το κάπνισμα, την επαγγελματική έκθεση του/της ασθενούς και την παθολογοανατομική επιβεβαίωση των παραπάνω από τις βιοψίες, είτε λαμβάνουν χώρα με τη βρογχοσκόπηση, το σπινθηρογράφημα, την αξονική και τη μαγνητική τομογραφία.

Σημαντικές παράμετροι, ακόμα, για την αντιμετώπιση του καρκίνου του αναπνευστικού συστήματος είναι και η ταξινόμησή του (σε μικροκυτταρικό ή μη), αλλά και η σταδιοποίησή του μέσω του συστήματος TNM, η οποία, εκτός από τον προγνωστικό της χαρακτήρα, έχει και τον κύριο λόγο στον καθορισμό της θεραπευτικής προσέγγισης. Επιπλέον, ένα σημείο στο οποίο η υποενότητα θα εστιάσει την προσοχή της είναι και οι θεραπευτικές επιλογές, οι οποίες μπορούν να σχετίζονται με: τη χειρουργική αφαίρεση του πρωτοπαθούς όγκου, την ακτινοθεραπεία, σε συνδυασμό συχνά με τη στοχευμένη χημειοθεραπεία, καθώς και την ανοσοθεραπεία και την τεκμηρίωση της επιλογής για τον/την κάθε ασθενή ανάλογα με τα σύγχρονα θεραπευτικά πρωτόκολλα.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να αναγνωρίζουν τους σημαντικότερους παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση καρκίνου του πνεύμονα και να εφαρμόζουν προληπτικά προγράμματα, με στόχο τη μείωση της επίπτωσης αυτής της μορφής καρκίνου.

2.4.Δ.2 | ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να αναγνωρίζουν τις βασικότερες μορφές καρκίνου του γαστρεντερικού συστήματος και να εξατομικεύουν τις παρεμβάσεις τους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους. Βασικά είδη καρκίνου του γαστρεντερικού συστήματος αποτελούν: ο καρκίνος του οισοφάγου, ο καρκίνος του στομάχου, ο καρκίνος του λεπτού και του παχέος εντέρου, καθώς και ο καρκίνος του παγκρέατος. Σκοπός της υποενότητας αυτής είναι να αναγνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τους παράγοντες κινδύνου καρκινογένεσης σε αυτό το σύστημα, την επιδημιολογία του κάθε είδους καρκίνου, καθώς και τους προγνωστικούς δείκτες αυτών. Ο καρκίνος του στομάχου είναι μια μορφή καρκίνου, στην οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα επικεντρωθούν, δεδομένης της συχνότητάς εμφάνισής του και –ως εκ τούτου– θα μπορέσουν μέσα από τη θεωρητική και την κλινική τους πρακτική να αναγνωρίσουν τους αιτιολογικούς παράγοντες (λοίμωξη από *Helicobacter Pylori*, χρό-

νια γαστρίτιδα, γαστρικούς πολύποδες κ.λπ.), τα σημεία και συμπτώματα της νόσου (απώλεια βάρους, καχεξία, δυσφαγία, ναυτία, αναιμία κ.λπ.), καθώς και τις ενδεδειγμένες διαγνωστικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις ανάλογα με το στάδιο της νόσου.

Ο καρκίνος του λεπτού και του κυρίως παχέος εντέρου αποτελεί έναν από τους πλέον συχνούς καρκίνους στον σύγχρονο κόσμο, με πολυπαραγοντικές αιτίες ανάπτυξης της νόσου, όπως είναι τα κληρονομικά σύνδρομα, οι διατροφικές συνήθειες, το κάπνισμα, το αλκοόλ κ.λπ. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ως προς αυτό το είδος καρκίνου, θα εστιάσουν την προσοχή τους στη μετεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών με στομίες, η οποία παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και χρειάζεται διεπιστημονική προσέγγιση και ψυχολογική ενίσχυση του/της ασθενούς.

Επιπροσθέτως, θα ασχοληθούν με τον καρκίνο του παγκρέατος, ο οποίος δεν είναι ο πλέον συχνός καρκίνος του γαστρεντερικού συστήματος, όμως εμφανίζει μια σταδιακή αύξηση στα άτομα άνω των πενήντα ετών, έχει δυσμενή πρόγνωση στις περισσότερες περιπτώσεις και χρειάζεται εντατική νοσηλευτική φροντίδα και εξειδικευμένη παρηγορητική παρέμβαση.

Τέλος, θα ενημερωθούν για τα νέα προγράμματα πρόληψης του καρκίνου του παχέος εντέρου, τα οποία έχουν πρόσφατα ενεργοποιηθεί, λαμβάνοντας μέρος και σε προληπτικά προγράμματα ενημέρωσης του πληθυσμού.

2.4.Δ.3 | ΟΓΚΟΙ ΤΟΥ ΗΠΑΤΟΣ, ΟΓΚΟΙ ΤΩΝ ΧΟΛΗΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΗΠΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν στοιχεία για την επιδημιολογία του καρκίνου του ήπατος και των χοληφόρων, σε μια υποενότητα ξεχωριστή από αυτές που αφορούν τους υπόλοιπους καρκίνους του γαστρεντερικού συστήματος, λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν οι όγκοι αυτοί (πρωτοπαθείς/δευτεροπαθείς και καλοήθεις/κακοήθεις).

Τα πρωτοπαθή κακοήγη νεοπλασμάτα του ήπατος συνήθως εμφανίζονται στο πλαίσιο μιας προηγούμενης ηπατικής νόσου (π.χ. ηπατίτιδας Β ή C) και είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίζουν τις συνέπειες της έκπτωσης της ηπατικής λειτουργία στον οργανισμό. Τα μεταστατικά νεοπλασμάτα του ήπατος είναι πολύ συχνότερα, δεδομένου ότι αποτελούν δευτερογενείς καρκίνους από άλλα όργανα του πεπτικού, του πνεύμονα και του μαστού και γι' αυτόν τον λόγο η αντιμετώπισή τους εξαρτάται από τον πρωτοπαθή όγκο, αλλά και από το εύρος και την έκταση των μεταστάσεων εντός και εκτός του ήπατος.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε αυτή την υποενότητα, θα γνωρίσουν τα συστήματα αξιολόγησης της ηπατικής λειτουργίας (Child-Pugh), καθώς το σύστημα βαθμονόμησης του ηπατοκυτταρικού καρκίνου κατά CLIP και μάθουν τόσο για τις χειρουργικές παρεμβάσεις στο ήπαρ (ηπατεκτομή, μερική ή ολική) όσο και για τις επικουρικές θεραπείες που εφαρμόζονται, όπως είναι οι μέθοδοι καυτηριασμού (με laser, με ραδιοσυχνότητες, με μικροκύματα κ.λπ.), η κρυοπηξία, η ακτινοθεραπεία, η διαδερμική έγχυση αιθανόλης, καθώς και ο ακτινοεμβολισμός με το ύτριο.

Τέλος, θα μελετήσουν τα νεότερα στοιχεία που αφορούν τον καρκίνο των χοληφόρων αγγείων και της χοληδόχου κύστης, γνωρίζοντας τόσο τη θεραπευτική αντιμετώπιση και την πρόγνωση όσο και τις ειδικές διαγνωστικές προσεγγίσεις, όπως είναι η μαγνητική χολαγγειοπαγκρεατογραφία (ERCP) και η μαγνητική αγγειογραφία, ώστε να προετοιμάσουν κατάλληλα τον/την ασθενή.

2.4.Δ.4 | ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΟΥΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην εν λόγω υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν τους παράγοντες ανάπτυξης του νεφρικού καρκίνου, του καρκίνου του προστάτη και του καρκίνου της ουροδόχου κύστης. Σκοπός της υποενότητας είναι να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τη διαφορετική προσέγγιση του καρκίνου του κάθε οργάνου του ουροποιητικού συστήματος και έτσι να μπορούν να ενισχύσουν τη νοσηλευτική και γενικότερα τη θεραπευτική τους παρέμβαση.

Το νεφροκυτταρικό καρκίνωμα παρουσιάζει μικρή συχνότητα εμφάνισης, αλλά, αντίστροφα, υψηλή θνησιμότητα, είναι αγνώστου αιτιολογίας, είναι συχνότερο σε άνδρες και συχνά η διάγνωσή του γίνεται τυχαία, ενώ σημαντικό σημείο είναι η θεραπεία εκλογής του, η οποία είναι η ριζική νεφρεκτομή και εκεί εστιάζεται η νοσηλευτική προσέγγιση που θα διδαχθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες.

Επιπλέον, οι τελευταίοι/-ες θα εστιάσουν την προσοχή τους στον καρκίνο του προστάτη, λόγω της αυξημένης συχνότητάς του εμφάνισής του στον σύγχρονο κόσμο, αλλά και στην Ελλάδα. Θα γνωρίσουν, ακόμα, τους παράγοντες κινδύνου του συγκεκριμένου καρκίνου (κληρονομικότητα, κατανάλωση ζωικού λίπους και γαλακτοκομικών, παχυσαρκία, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα κ.λπ.), τα σημεία και τα συμπτώματά του (συχνουρία, νυχτουρία και δυσκολία στην έναρξη της ούρησης), τα οποία, όμως, εμφανίζονται σε προχωρημένο στάδιο του καρκίνου του προστάτη, καθώς και τις ειδικές διαγνωστικές προσεγγίσεις για την άμεση διάγνωσή του (δακτυλική εξέταση του ορθού, έλεγχο του προστατικού αντιγόνου [PSA] και βιοψία, η οποία θα συμβάλει στη σταδιοποίηση της νόσου κατά TNM [Tumor Node Metastasis]).

Επιπροσθέτως, θα γνωρίσουν τις δυνατότητες θεραπευτικής αντιμετώπισης του καρκίνου του προστάτη, οι οποίες είναι: η ριζική προστατεκτομή, η ακτινοθεραπεία, αλλά και η φαρμακευτική προσέγγιση με στοχευμένη χημειοθεραπεία και ανδρογονικό αποκλεισμό για μείωση των επιπέδων της τεστοστερόνης.

Τέλος, θα έρθουν σε επαφή με τον καρκίνο της ουροδόχου κύστης, ο οποίος αφορά άτομα συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας, με κύρια συμπτώματά του την αιματουρία και τις αλλαγές στη συχνότητα της ούρησης, και ο οποίος χρήζει, εκτός από την εντοπισμένη/ενδοουρηθρική χημειοθεραπεία, και χειρουργικής παρέμβασης, σημείο όπου θα επικεντρωθούν τόσο η νοσηλευτική παρέμβαση όσο και το σχέδιο φροντίδας.

2.4.Δ.5 | ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα θα εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στο ευρύ πλαίσιο των κακοήθων νοσημάτων του γυναικείου αναπαραγωγικού συστήματος. Η υποενότητα περιλαμβάνει στην ύλη της τον καρκίνο του ενδομητρίου, του τραχήλου της μήτρας, των ωοθηκών, αλλά και τον καρκίνο του μαστού, τον πλέον συχνό καρκίνο των γυναικών στην αναπαραγωγική ηλικία.

Σημαντικά σημεία, στα οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εστιάσουν την προσοχή τους ως προς τον καρκίνο του ενδομητρίου, είναι οι παράγοντες κινδύνου, όπως η κληρονομικότητα, η περίσσεια οιστρογόνων, η πρώιμη εμμηναρχή, η καθυστέρηση της εμμηνόπαυσης, η παχυσαρκία, η υπέρταση, ο σακχαρώδης διαβήτης, καθώς και η σταδιοποίηση του συγκεκριμένου καρκίνου κατά FIGO (International Federation of Gynecology and Obstetrics).

Ένας σημαντικός καρκίνος που αφορά τις γυναίκες και θα αποτελέσει μεγάλο κομμάτι στη θεωρητική και την κλινική εκπαίδευση των εκπαιδευομένων είναι και ο καρκίνος του τραχήλου της μήτρας, με κύριο αίτιό του τη μόλυνση από τον ιό HPV (Human Papilloma Virus), αλλά και με εξαιρετική δυνατότητα, παράλληλα, διαγνωστικής προσέγγισης, η οποία είναι η κυτταρολογική εξέταση κατά Παπανικολάου μετά τη λήψη κυττάρων από το στόμιο του τραχήλου. Η μέθοδος σταδιοποίησης είναι όμοια με εκείνην του καρκίνου της μήτρας, ενώ οι συνήθεις θεραπείες αφορούν τη χειρουργική θεραπεία, την ακτινοθεραπεία και τη χημειοθεραπεία.

Ακόμα ένας σημαντικός σε επίπτωση καρκίνος του σύγχρονου κόσμου είναι και ο καρκίνος του μαστού, για τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα λάβουν θεωρητικές γνώσεις και θα ασχοληθούν εκτεταμένα με τα κλινικά περιστατικά του. Θα γνωρίσουν, ακόμα, τους παράγοντες κινδύνου (κληρονομικότητα, ειδικά γενετικά σύνδρομα, ενδογενή και εξωγενή οιστρογόνα, ιονίζουσα ακτινοβολία, πυκνότητα των μαστών, κάπνισμα και αλκοόλ) και θα προσεγγίσουν τα μέτρα διαγνωστικής διερεύνησης, όπως είναι: η κυτταρολογική εξέταση μέσω της αναρρόφησης με λεπτή βελόνη, η υπερηχογραφική ή στερεοτακτική βιοψία του ιστού, καθώς και η ανοικτή βιοψία, τα οποία βοηθούν στη σταδιοποίηση της νόσου και τη σύγχρονη χειρουργική αντιμετώπιση, σχετιζόμενη με τη μαστεκτομή.

Τέλος, θα αποκτήσουν γνώσεις σχετικές με τα πρωτόκολλα πρόληψης (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς) και ενημέρωσης του πληθυσμού και θα μπορούν να συμμετέχουν σε προγράμματα πρόληψης και προσυμπτωματικού ελέγχου.

2.4.Δ.6 | ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

Η μαθησιακή αυτή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα είδη του καρκίνου του δέρματος, τα οποία αφορούν κυρίως τον βασικοκυτταρικό και τον ακανθοκυτταρικό καρκίνο, καθώς και το κακόηθες μελάνωμα. Μέσα από τη θεωρία, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τη βασική αιτία πρόκλησης του καρκίνου του δέρματος και του κακόηθους μελάνωματος, η οποία είναι η υπεριώδης ακτινοβολία, τόσο

λόγω της μείωσης του στρώματος του όζοντος της ατμόσφαιρας όσο και λόγω της παρατεταμένης έκθεσης του ατόμου στον ήλιο κατά τη διάρκεια της παιδικής και της εφηβικής του ζωής.

Μια ακόμα σημαντική γνώση, την οποία θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, είναι και η ταξινόμηση των φωτοτύπων του δέρματος κατά Fitzpatrick, η οποία θα τους/τις βοηθήσει στην κατάταξη των ομάδων κινδύνου των ατόμων και στην αντίστοιχη δυνατότητα λήψης αντηλιακής προστασίας και πρόληψης. Επίσης, η έγκαιρη αναγνώριση των δερματικών όγκων, η γνώση των εξαλλαγών και η παρακολούθησή τους θα καταστήσουν τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ικανούς/-ες να μπορούν να συμβάλουν στην έγκαιρη διάγνωση των καρκίνων αυτών.

Επιπροσθέτως, ένα σημαντικό πεδίο στη μαθησιακή αυτήν υποενότητα στο οποίο θα απασχοληθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι το κακόηθες μελάνωμα, το οποίο προέρχεται από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των μελανοκυττάρων μεταξύ του χορίου και της επιδερμίδας και το οποίο θεωρείται ο πλέον επιθετικός και εξαλλασσόμενος όγκος της σύγχρονης εποχής, με εξαιρετικά δυσμενή ποσοστά επιβίωσης.

Οι εκπαιδευόμενοι, επομένως, θα λάβουν τις θεωρητικές γνώσεις που αφορούν την παθοφυσιολογία και τους παράγοντες κινδύνου του κακοήθους μελανώματος, οι οποίοι είναι οι φωτότυποι δέρματος (I-III), η προηγούμενη νόσηση και η κληρονομικότητα, αλλά και η παρουσία μελαγχρωματικών σπύλων, ενώ θα εκπαιδευθούν, παράλληλα, έτσι ώστε να μπορούν να αναγνωρίσουν και να παρακολουθήσουν τους σπύλους για την περίπτωση κακοήθους αλλαγής με το διεθνές σύστημα “ABCDE”.

Τέλος, θα γνωρίσουν τους τρόπους αντιμετώπισης του κακοήθους μελανώματος, οι οποίοι αφορούν, ανάλογα με το στάδιο της νόσου, την ακτινοθεραπεία, τη συστηματική θεραπεία, τη συμπληρωματική ανοσοθεραπεία, τη χειρουργική παρέμβαση, καθώς και την παρηγορητική φροντίδα σε περιπτώσεις τελικού σταδίου της ασθένειας και μεταστάσεων.

2.4.Δ.7 | ΚΑΚΟΗΘΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει ένα ευρύ πεδίο κακοήθων νεοπλασιών, οι οποίες εμφανίζονται με αυξημένη συχνότητα στον σύγχρονο κόσμο, τόσο σε ενήλικες όσο και σε παιδιά. Σκοπός της υποενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις λευχαιμίες (μυελογενή και λεμφοβλαστική), οι οποίες αποτελούν μια ετερογενή ομάδα νεοπλασιών του αίματος, οφειλόμενη σε πρωτογενή δυσλειτουργία του μυελού των οστών, καθώς και τα χαρακτηριστικά της ταξινόμησής τους σε οξείες και σε χρόνιες λευχαιμίες.

Επίσης, θα διδαχθούν τις λεπτομέρειες για τους παράγοντες κινδύνου, όπως είναι η ιονίζουσα ακτινοβολία, οι χημικές ουσίες, τα αντικαρκινικά φάρμακα, η υποπλασία του μυελού, οι γενετικοί παράγοντες, οι ανοσιακοί παράγοντες, οι επίκτητες χρωμοσωμικές ανωμαλίες κ.λπ.

Ένα σημαντικό σημείο, επίσης, στο οποίο θα εστιάσει η θεωρητική γνώση των εκπαιδευομένων, είναι και η διαγνωστική προσέγγιση των λευχαιμιών, η οποία αφορά: την κλινική εξέταση, τη λήψη του ιστορικού (έκθεσης σε βλαπτικούς παράγοντες, ηλικίας, λήψης φαρμάκων, ανοσιακής λειτουργίας κ.λπ.), τον πλήρη αιματολογικό έλεγχο, το επίχρισμα περιφερικού αίματος, την εξέταση του μυελού των οστών, καθώς και άλλες διαγνωστικές εξετάσεις, όπως είναι ο ακτινολογικός έλεγχος, η αξονική και η μαγνητική τομογραφία, αλλά και η εξέταση του υγρού με οσφυονωτιαία παρακέντηση.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τα ειδικά προβλήματα των ασθενών με λευχαιμία, τα οποία είναι: ο κίνδυνος λοίμωξης, τα προβλήματα πήξης του αίματος, η αναιμία, η διήθηση άλλων οργάνων με αποτέλεσμα την ανοσοκαταστολή, το οίδημα των λεμφαδένων, οι διαταραχές της οξεοβασικής ισορροπίας κ.λπ., αλλά και τα μέσα θεραπευτικής αντιμετώπισής τους, όπως είναι: η χημειοθεραπεία, τα ειδικά φάρμακα (π.χ., οι αντιμεταβολίτες και τα αλκαλοειδή), η ενζυμοθεραπεία, η ανοσοθεραπεία και η ακτινοθεραπεία.

Τέλος, θα γνωρίσουν κακοήθη νοσήματα, όπως είναι τα λεμφώματα Hodgkin και no-Hodgkin, δίνοντας, παράλληλα, ιδιαίτερη προσοχή στη διάγνωση, τη θεραπεία και τη νοσηλευτική προσέγγισή τους, η οποία εξαρτάται από το στάδιο, την επέκταση της νόσου, την ηλικία, καθώς και άλλους παράγοντες του/της ασθενούς.

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. European Society for Medical Oncology (ESMO). (2012). *Καρκίνος του ενδομητρίου: Πληροφόρηση των ασθενών με βάση τις κατευθυντήριες οδηγίες βέλτιστης κλινικής πρακτικής του ESMO*. Ανακτήθηκε στις 3 Ιουλίου 2026 από: <https://agsavvas-hosp.gr/wp-content/uploads/2024/07/%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85.pdf>
3. Αντωνίου, Α., Μουλοπούλου, Λ.-Ε. & Μπουργιώτη, Χ. (2015). *Απεικονιστική προσέγγιση των παθήσεων της γυναικείας πυέλου*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
4. Κοττέας, Η. & Συρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Συμπληρωματικές

1. Γιαλελής, Θ., Μουζάκα, Α. & Χατζηχρήστου, Ε. (2023). *Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον οφθαλμό και στην όραση*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
2. Λουκόπουλος, Δ. & Πολίτου, Μ. (2015). *Μαθήματα Αιματολογίας: Κλινική Αιματολογία, αιμόσταση, μετάγγιση αίματος*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
3. Orr, L. D., Lin, D., Wu, B. et al. (2024). "Patient, Care Partner and Physician Voices in Treatment Decision – Making for Multiple Myeloma", in: *Patient Preference and Adherence*, 18, pp. 2147-2158.
4. Okobi, O. E., Abreo, E., Sams, N. P. et al. (2024). "Trends in Melanoma Incidence, Prevalence, Stage at Diagnosis and Survival: An Analysis of the United States Cancer Statistics (USCS) Database", in: *The Cureus Journal of Medical Science*, 16(10), e70697.
5. Piasecki, M. (2008). *Η τέχνη της επικοινωνίας στον χώρο της υγείας. Ένας πρακτικός οδηγός* (μτφρ. Ε. Γκαγκάτσιου). Αθήνα: Εκδόσεις Παπασπηριού.
6. Hsieh, K.-L., Chang, C.-H., Lin, Y.-C. et al. (2024). "Lifestyle and risk factors associated with elevated prostate – specific antigen levels in rural men: Implications for health counseling", in: *Frontiers in Oncology*, 14, 1451941.

2.4.Ε • ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ (ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Κύριος σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι η απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ώστε να είναι ικανοί/-ές να συνηγορούν για τη σημαντικότητα της παροχής μιας αποτελεσματικής, υποστηρικτικής και ανακουφιστικής νοσηλευτικής φροντίδας σε ασθενείς με νεοπλασματικά νοσήματα. Ειδικότερα, το πρόγραμμα της ειδικότητας θα συμβάλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την καλλιέργεια των απαραίτητων γνωστικών, ψυχοκινητικών και ηθικών ικανοτήτων των εκπαιδευομένων, ώστε οι τελευταίοι/-ες να συνεργάζονται με τον/τη συγκεκριμένο/-η ασθενή, την οικογένεια και τη διεπιστημονική ομάδα για την ανάπτυξη, τη διαχείριση και τον συντονισμό ενός προσωποκεντρικού, επικεντρωμένου στην οικογένεια, τεκμηριωμένου επιστημονικά και πολιτισμικά, αλλά και ευαίσθητου σχεδίου ανακουφιστικής φροντίδας, από τη στιγμή της διάγνωσης, καθ' όλη τη συνέχεια των μεταβάσεων φροντίδας, έως και την αποκατάσταση. Τέλος, η συγκεκριμένη μαθησιακή ενότητα είναι αμιγώς πρακτική, λαμβάνει χώρα σε παθολογικές ογκολογικές και χειρουργικές ογκολογικές κλινικές και σε υπηρεσίες παροχής ανακουφιστικής φροντίδας εσωτερικών και εξωτερικών ασθενών των νοσοκομείων, αποσκοπώντας στην εμπέδωση των ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί στο θεωρητικό, το εργαστηριακό και το πρακτικό μέρος της εκπαίδευσης, καθώς και στην ανάπτυξη νέων εξειδικευμένων και προηγμένων ικανοτήτων, δεξιοτήτων και στάσεων στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Περιγράψουν τον ρόλο του/της νοσηλευτή/-τριας ως μέλους της διεπιστημονικής ομάδας στην παροχή ανακουφιστικής φροντίδας υψηλής ποιότητας σε ασθενείς με απειλητικά/σοβαρά για τη ζωή νοσήματα και τις οικογένειές τους, τεκμηριώνοντας τη σπουδαιότητά του/της,
- Αναγνωρίζουν τις αρμοδιότητες των μελών της διεπιστημονικής ομάδας στον σχεδιασμό και την παροχή της ανακουφιστικής φροντίδας αξιολογώντας τον ρόλο του καθενός εξ αυτών,
- Αποκωδικοποιούν τις ανάγκες και τα προβλήματα των ασθενών συγκρίνοντας περιστατικά,
- Εφαρμόζουν ένα ολιστικό πρότυπο αξιολόγησης και διαχείρισης του πόνου και των άλλων σχετιζόμενων με την απειλητική σοβαρή ασθένεια προβλημάτων σε όλη την πορεία της νόσου, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας,

- Εφαρμόζουν με τον ενδεδειγμένο τρόπο τις διδαχθείσες κλινικές διαδικασίες και παρεμβάσεις, υπό την επίβλεψη του/της νοσηλευτή/-τριας ή κατόπιν ανάθεσης από αυτόν/-ήν,
- Ερμηνεύουν τον ρόλο των φροντιστών/-τριών στη φροντίδα των ασθενών,
- Σχεδιάζουν ένα εξατομικευμένο ολιστικό σχέδιο νοσηλευτικής φροντίδας για ασθενείς με κακοήγη νεοπλασία ως προς τη διαχείριση των αναγκών τους,
- Υπολογίζουν τις ανάγκες υποστήριξης των ασθενών και του οικογενειακού τους περιβάλλοντος,
- Συμβάλλουν στην καθοδήγηση και την εκπαίδευση των φροντιστών/-τριών, υπό την καθοδήγηση του/της νοσηλευτή/-τριας, σε όλη την πορεία της ασθένειας και να τους/τις υποστηρίζουν στο πένθος κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συμμετέχουν αποτελεσματικά στις ιατρονοσηλευτικές παρεμβάσεις, των οποίων ο ρόλος είναι επικουρικός, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Νοηματοδοτούν την προσωπική τους εμπειρία στην παροχή ανακουφιστικής φροντίδας στο τέλος της ζωής κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Προεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα / Διεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα / Μετεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα / Περιεγχειρητική φροντίδα / Μεταναισθητική φροντίδα / Εντατική νοσηλευτική φροντίδα / Αιματολογική μονάδα / Ανακουφιστική φροντίδα / Παρηγορητική φροντίδα / Μεταθανάτια φροντίδα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (12), Σύνολο (12).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΠΡΟΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ
2	ΔΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ
3	ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ
4	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΣΤΗ ΜΕΘ
5	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΚΟΗΘΕΙΕΣ
6	ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

2.4.E.1 | ΠΡΟΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Η πρώτη υποενότητα επικεντρώνεται στην εφαρμογή των αρχών της Χειρουργικής Νοσηλευτικής στον/στην ογκολογικό/-ή ασθενή κατά την προεγχειρητική φάση. Η κλινική άσκηση λαμβάνει χώρα σε χειρουργικές κλινικές και επικεντρώνεται στις ενέργειες προετοιμασίας του/της ασθενούς και των οικείων του προσώπων για την επικείμενη χειρουργική επέμβαση.

Λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς και, στο πλαίσιο αυτό, καλλιεργεί, μεταξύ άλλων, δεξιότητες σχετικές με την εκπαίδευση και την ενημέρωση των ασθενών και των συνοδών τους, προκειμένου να μειωθεί το άγχος, να προαχθεί η συμμόρφωση/συνεργασία κατά τη μετεγχειρητική περίοδο και να προληφθούν/περιοριστούν οι τυχόν επιπλοκές.

Για παράδειγμα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στους χειρισμούς του μετεγχειρητικού εξοπλισμού (αναλγησίας, παροχετεύσεων, καθετήρων κ.λπ.) και προετοιμάζουν τους/τις ασθενείς και τους/τις συνοδούς τους, με την τεχνική της επίδειξης και την ενημέρωση, για τη μετεγχειρητική περίοδο. Επίσης, εξοικειώνονται με τις ενδεδειγμένες τεχνικές για την αλλαγή θέσης, την κινητοποίηση, τη διαχείριση του πόνου, την αποτελεσματική απομάκρυνση των βρογχικών εκκρίσεων και παράλληλα συμμετέχουν στη διδασκαλία των ασθενών.

Επιπροσθέτως, συμβάλλουν: στην προαγωγή της θρέψης και της ενυδάτωσης του/της ασθενούς, στην εφαρμογή των εκάστοτε διατροφικών περιορισμών, στην προετοιμασία του εντέρου και της ουροδόχου κύστης, στην υγιεινή του σώματος, καθώς και στη διασφάλιση επαρκούς ανάπαυσης.

Τέλος, την ημέρα της επέμβασης, συμμετέχουν στον ευπρεπισμό του χειρουργικού πεδίου, στη συμπλήρωση των εντύπων, στη διασφάλιση των τιμαλφών, στην αφαίρεση των προθέσεων, στην εφαρμογή αντιθρομβωτικών καλτσών, στην παρακολούθηση και την καταγραφή των ζωτικών σημείων, στη χορήγηση προεγχειρητικής φαρμακευτικής αγωγής, στην ένδυση του/της ασθενούς, στην προετοιμασία του φακέλου του/της, καθώς και στην προετοιμασία της κλίνης μετά την αναχώρησή του/της για το χειρουργείο.

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις διαδικασίες της ψυχολογικής και της σωματικής προετοιμασίας των ασθενών.

2.4.E.2 | ΔΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικών με τη φροντίδα του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς από τη στιγμή της εισόδου του/της στη χειρουργική αίθουσα μέχρι και την έξοδό του/της από αυτήν. Η κλινική άσκηση λαμβάνει χώρα σε χειρουργεία με την παρακολούθηση ογκολογικών χειρουργικών επεμβάσεων και επικεντρώνεται στις παρεμβάσεις

που εκτελούνται στο χειρουργικό πεδίο από τους/τις χειρουργούς, καθώς οι παρεμβάσεις που εκτελούνται από τους/τις αναισθησιολόγους εξετάζονται ενδελεχώς σε άλλη μαθησιακή ενότητα.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την αρχιτεκτονική δομή του χειρουργείου και με τη διακίνηση στις ζώνες του, ενώ, ταυτόχρονα, παρακολουθούν ή/και συμμετέχουν/εξασκούνται κατά ομάδες: στην προετοιμασία και τη διευθέτηση της χειρουργικής αίθουσας και του υλικού, στην παραλαβή του/της ασθενούς, στην εφαρμογή της λίστας ελέγχου για ασφάλεια στις χειρουργικές επεμβάσεις, στην τοποθέτηση του/της ασθενούς στο χειρουργικό τραπέζι, στην τοποθέτηση της πλάκας γείωσης, στη διαχείριση και την καταμέτρηση των εργαλείων, των γαζών και των αιχμηρών, στο χειρουργικό πλύσιμο, στην εφαρμογή της ενδυμασίας, στην κλειστή μέθοδο εφαρμογής αποστειρωμένων γαντιών, στην αναγνώριση και την τοποθέτηση βασικών χειρουργικών εργαλείων στο χειρουργικό τραπέζι, στην προετοιμασία του χειρουργικού πεδίου, στα συνηθέστερα πρωτόκολλα των χειρουργικών ογκολογικών επεμβάσεων (ογκολογικών, γενικής Χειρουργικής και ορθοπεδικής), καθώς και στη διαχείριση των δειγμάτων βιοψίας.

Σε γενικές γραμμές, εξοικειώνονται με τον ρόλο και τα καθήκοντα του/της εργαλειοδότη/-τριας και του/της νοσηλεύτη/-τριας κυκλοφορίας, αλλά και με τις αρμοδιότητες όλων των μελών της διεπιστημονικής ομάδας στον χώρο του χειρουργείου.

2.4.E.3 | ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπεδώνουν γνώσεις και αναπτύσσουν δεξιότητες σχετικές με τη φροντίδα του/της ογκολογικού/-ής ασθενούς από τη στιγμή της εξόδου του/της από τη χειρουργική αίθουσα μέχρι και την έξοδό του/της από το νοσοκομείο και την ανάρρωση/αποκατάστασή του/της. Η άμεση μετεγχειρητική φροντίδα παρέχεται στη μονάδα ανάνηψης ή στη μονάδα μετανασθητικής φροντίδας και αποτελεί αντικείμενο του πρώτου μέρους της υποενότητας, με την κλινική άσκηση να λαμβάνει χώρα σε μονάδες ανάνηψης και μετανασθητικής φροντίδας. Περιλαμβάνει την εξάσκηση, την παρακολούθηση και τη συμμετοχή: α) στην εκτέλεση ενεργειών για την παραλαβή του/της ασθενούς, β) στις ενέργειες και τη χρήση εργαλείων/μέσων παρακολούθησης και καταγραφής της κατάστασής του/της, καθώς και γ) στις παρεμβάσεις για την κάλυψη των αναγκών του/της, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούν την πρόληψη και τη διαχείριση των επιπλοκών, των δυσχερειών ή άλλων προβλημάτων των χειρουργημένων ασθενών.

Στο δεύτερο μέρος της υποενότητας, ακολούθως, η κλινική άσκηση επικεντρώνεται στη μετεγχειρητική φροντίδα που παρέχεται στους/στις ογκολογικούς/-ές ασθενείς μέχρι την ανάρρωση από την επέμβαση και υλοποιείται πρωτίστως σε χειρουργικές κλινικές με ογκολογικούς/-ές ασθενείς, οι οποίοι/-ες έχουν υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση, και δευτερευόντως σε εξωτερικά ιατρεία, όπου λαμβάνει χώρα η μετεγχειρητική παρακολούθηση.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν ή/και εμπλέκονται στην παρεχόμενη φροντίδα, επικεντρώνοντας την προσοχή τους στην εκτέλεση ενεργειών σχετικών με την τοποθέτηση του/της ασθενούς στην κατάλληλη θέση, την παρακολούθηση και τη νοσηλευτική αξιολόγησή του/της, τη θρέψη, την κινητοποίηση, τη φροντίδα του τραύματος, την πρόληψη, καθώς και τη διαχείριση των δυσχερειών και των επιπλοκών. Έτσι, αξιοποιούν και εφαρμόζουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν ήδη αποκτήσει για την παροχή μιας ολιστικής εξατομικευμένης φροντίδας.

2.4.E.4 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΣΤΗ ΜΕΘ

Με τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την εφαρμογή των βασικών αρχών της νοσηλευτικής φροντίδας των ογκολογικών ασθενών σε μονάδες εντατικής θεραπείας και σε μονάδες αυξημένης φροντίδας. Ειδικότερα, παρακολουθούν και συμμετέχουν με καθοδήγηση και επίβλεψη στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ζωτικών και άλλων λειτουργιών, με έμφαση στον καρδιακό ρυθμό, την αρτηριακή πίεση, την κεντρική φλεβική πίεση, τη συχνότητα και τον τύπο των αναπνοών, τις βρογχικές εκκρίσεις, τον κορεσμό και τα αέρια του αρτηριακού αίματος, την ωριαία διούρηση (ποσότητα και ποιότητα), το ισοζύγιο υγρών, το επίπεδο συνείδησης, τις κόρες των οφθαλμών, καθώς και τη θερμοκρασία.

Επίσης, παρακολουθούν και συμμετέχουν στην περιποίηση του σώματος και των οφθαλμών, στη στοματική υγιεινή, καθώς και στη φροντίδα των ενδαγγειακών καθετήρων (κεντρικού φλεβικού, Swan-Ganz, Vigileo-Flotrac, αιμοδιήθησης, περιφερικού, αρτηριακού κ.λπ.).

Επιπροσθέτως, εμπλέκονται: στη φροντίδα του τραχειοσωλήνα και της τραχειοστομίας, στη διαδικασία της αναρρόφησης, στη φροντίδα των καθετήρων του πεπτικού και του ουροποιητικού συστήματος, στον χειρισμό των παροχετεύσεων, με εστίαση στη διαχείριση της παροχέτευσης θώρακος και της ενδοκράνιας παροχέτευσης, αλλά και στην παρεχόμενη φροντίδα επί των διαταραχών των κενώσεων.

Τέλος, έρχονται σε επαφή, μέσω της παρακολούθησης ή της εκτέλεσης με βοήθεια, με την περιποίηση των τραυμάτων και των στομιών, με τη φροντίδα των κατακλίσεων και με τις ενέργειές πρόληψής τους, με τον χειρισμό των μηχανημάτων υποκατάστασης της νεφρικής λειτουργίας, καθώς και με τη ρύθμιση της ροής διαλυμάτων εντερικής θρέψης, με βάση τον έλεγχο υπολείμματος.

Έτσι, συστηματοποιούν και εμπεδώνουν τις ήδη αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες, εξοικειώνονται με τα εκάστοτε ισχύοντα πρωτόκολλα φροντίδας και ευαισθητοποιούνται σε θέματα παροχής ολιστικής φροντίδας, με βάση τεκμηριωμένα πρωτόκολλα και διαδικασίες.

2.4.E.5 | ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΚΟΗΘΕΙΕΣ

Με την εν λόγω μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συστηματοποιούν και εφαρμόζουν τις γενικές αρχές της φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες

των ασθενών με αιματολογικές κακοήθειες. Στο πλαίσιο της υποεπάρκειας, η κλινική άσκηση πραγματοποιείται σε κλινικές και σε μονάδες ημερήσιας νοσηλείας, όπου νοσηλεύονται ασθενείς με αιματολογικές κακοήθειες και όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν ή/και συμμετέχουν: α) στην παροχή φροντίδας για την εκτέλεση διαγνωστικών εξετάσεων, τη χορήγηση αντινεοπλασματικής θεραπείας και τη διαχείριση προβλημάτων που σχετίζονται με τη νόσο ή με τη θεραπεία της, καθώς και β) στην παροχή ανακουφιστικής φροντίδας.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι, επίσης, η εξοικείωση με τις εκάστοτε κατευθυντήριες οδηγίες, με την τήρηση των σχετικών μέτρων υγείας και ασφαλείας, με την εφαρμογή της τεκμηριωμένης πρακτικής στην καθημερινή νοσηλευτική φροντίδα, με τις αρχές φροντίδας των ουδετεροπενικών ασθενών και των νοσηλευομένων σε μονάδες μεταμόσχευσης αιμοποιητικών κυττάρων, με έμφαση στην εντατικοποίηση των μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο των λοιμώξεων, αλλά και με τη χρήση σύγχρονου εξοπλισμού, όπως αντλιών έγχυσης για τη χορήγηση αντινεοπλασματικών παραγόντων. Ακολουθώντας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις αρχές και με τη διαδικασία της εφαρμογής των ερευνητικών πρωτοκόλλων, με τους ρόλους των μελών της διεπιστημονικής ομάδας για την εκτέλεσή τους, καθώς και με τις πρακτικές εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης των ασθενών, με στόχο την προαγωγή του δυναμικού αυτοφροντίδας και της άνεσής τους.

Τέλος, ευαισθητοποιούνται σε θέματα ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας, μέσω της επαφής με τις δραστηριότητες επιτήρησης/παρακολούθησης και βελτίωσης των εφαρμοζόμενων διαδικασιών.

2.4.E.6 | ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στην τελευταία μαθησιακή υποεπάρκεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν και συμμετέχουν στην παροχή ανακουφιστικής φροντίδας στους/στις ογκολογικούς/-ές ασθενείς, επικεντρώνοντας την προσοχή τους στη διαχείριση των συμπτωμάτων και στην ολιστική αντιμετώπιση των βιοψυχοκοινωνικών τους αναγκών.

Η κλινική άσκηση πραγματοποιείται σε παθολογικά και χειρουργικά τμήματα, σε μονάδες ημερήσιας νοσηλείας με ογκολογικούς/-ές ασθενείς, σε ιατρεία πόνου, καθώς και σε άλλες δομές παροχής ανακουφιστικής και κατ' οίκον φροντίδας, όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν και συμμετέχουν επικουρικά στις διαδικασίες και τις διεργασίες φροντίδας των ασθενών.

Αναλυτικότερα, συμμετέχουν στη νοσηλευτική εκτίμηση, στη βασική και την προηγμένη διαχείριση των συμπτωμάτων (δύσπνοιας, πόνου, ναυτίας, εμέτου κ.λπ.) και έρχονται σε επαφή με τις διεργασίες της επικοινωνίας, της υποστήριξης και της συμβουλευτικής των ασθενών και των οικείων τους ατόμων για την ανάπτυξη και τη διασφάλιση ενός υποστηρικτικού συστήματος, το οποίο μεγιστοποιεί την παραγωγικότητα και την ενεργητικότητα των ασθενών και ενδυναμώνει την οικογένειά τους, ώστε να αντεπεξέλθει κατά τη διάρκεια της νόσου και του πένθους. Στο πλαίσιο αυτό,

εξοικειώνονται με την εφαρμογή της ανακουφιστικής φροντίδας σε όλα τα στάδια της νόσου για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε κάθε περιβάλλον, είτε κλινικό είτε στην κοινότητα.

Επίσης, συμμετέχουν στη μεταθανάτια νοσηλευτική φροντίδα, εμποδώνουν την ανάγκη προσαρμογής της στις πολιτισμικές και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του/της θανόντος/-ούσης (ή των οικείων του ατόμων) και κατανοούν πως αυτή εξειδικεύεται σε ειδικές περιπτώσεις, όπως είναι εκείνες που αφορούν θανόντες/-ούσες με μεταδοτικές ασθένειες υψηλού κινδύνου ή με ιδιαιτερότητες σχετικές με το θρήσκευμα.

Τέλος, εξασκούνται στην αναγνώριση του προσωπικού άγχους και των φόβων τους και εφαρμόζουν πρακτικές αυτοφροντίδας για την επιτυχή διαχείρισή τους.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Becker, R. (2019). *Θεμελιώδεις διαστάσεις της ανακουφιστικής φροντίδας στη Νοσηλευτική. Τεκμηριωμένη γνώση και πρακτική* (μτφρ. Χ. Ι. Κάρλου, Σ. Ε. Κουρμπάνη & Δ. Π. Πρωτόγνηρος). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Corner, J. & Bailey, C. (2006). *Νοσηλευτική Ογκολογία: Το πλαίσιο φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
2. Faull, C., de Caestecker, S., Nicholson, A. & Black, F. (2017). *Εγχειρίδιο ανακουφιστικής φροντίδας*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

3 | Διδακτική μεθοδολογία

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συναντήσεων, αξιοποιείται η συμμετοχική ή/και η βιωματική διδασκαλία. Έχοντας ως σημείο εκκίνησης τις βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και τη σύνδεση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας, η εκπαίδευση έχει ένα διπλό σημείο αναφοράς: την ενεργή ανταπόκριση στις μαθησιακές ανάγκες της συγκεκριμένης κάθε φορά ομάδας εκπαιδευομένων και τις ανάγκες που προκύπτουν στο περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια οργανώνει και καθοδηγεί την εκπαιδευτική πράξη, επιλύει τυχόν ανακύπτοντα προβλήματα, υποστηρίζει, ανατροφοδοτεί και ενδυναμώνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες. Διαμεσολαβεί, διευκολύνει και ενισχύει τη διαδικασία της μάθησης σε ομαδικό και σε ατομικό επίπεδο, συνδέοντας την κατάρτιση με τον κόσμο της εργασίας.

Η συμμετοχική και η βιωματική εκπαίδευση διαμορφώνουν ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης και ενισχύουν την αλληλεπίδραση εκπαιδευτή/-τριας και εκπαιδευομένων. Προσφέρουν τη δυνατότητα να γίνουν αντιληπτές αλλά και να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία οι ανάγκες, οι ιδιαιτερότητες, οι δυνατότητες, οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες της συγκεκριμένης ομάδας των καταρτιζομένων. Προσφέρουν τη δυνατότητα να γίνουν πρακτικές και ρεαλιστικές συνδέσεις με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Την υποστήριξη ενός αλληλεπιδραστικού περιβάλλοντος μάθησης ενισχύει η χρήση σύντομων εμπλουτισμένων εισηγήσεων και η συχνή εφαρμογή συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η ενίσχυση της συμμετοχής των καταρτιζομένων υποβοηθείται ενεργά από την αξιοποίηση απλών τεχνικών, όπως είναι ο καταγισμός ιδεών, οι ερωτήσεις και απαντήσεις ή η συζήτηση, οι ατομικές ή/και ομαδικές ασκήσεις εφαρμογής ή επίλυσης προβλήματος, η προσομοίωση, η εργασία σε ομάδες, οι μελέτες περίπτωσης. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τις παραπάνω ή ανάλογες εκπαιδευτικές τεχνικές αντλούν τα θέματά τους από τη θεματολογία της κάθε μαθησιακής ενότητας και από τα σχετικά ζητήματα που συνδέονται με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας.

Η εκπαίδευση σε συγκεκριμένες –ατομικές ή/και ομαδικές– δραστηριότητες μέσα στην τάξη και τα εργαστήρια προετοιμάζει τα μέλη της ομάδας για τη συμμετοχή τους στην πρακτική άσκηση/μαθητεία. Η σταδιακή εξειδίκευση της γνώσης, η ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων/ικανοτήτων, καθώς και η καλλιέργεια των κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών σε κρίσιμα ζητήματα δεοντολογίας, υγείας και ασφαλείας κ.λπ., προετοιμάζουν τη συγκεκριμένη κάθε φορά ομάδα εκπαιδευομένων για τα επόμενα βήματα. Το πρόγραμμα κατάρτισης συνδυάζει την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων με την ανάπτυξη των αναγκαίων πρακτικών δεξιοτήτων για την αποτελεσματική άσκηση του επαγγέλματος.

Σε ανάλογη κατεύθυνση, στο πλαίσιο της πρακτικής εφαρμογής της ειδικότητας, δίνεται και η δυνατότητα ανάπτυξης διαθεματικών προγραμμάτων/σχεδίων δραστηριοτήτων (projects), με σύγχρονη εφαρμογή διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων και θεματικών. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να αναπτύσσονται σε μεγαλύτερη ή μικρότερη χρονική έκταση και να συμπεριλαμβάνουν, ενδεικτικά, επισκέψεις σε χώρους εργασίας και εγκαταστάσεις παραγωγής, συναντήσεις με έμπειρους/-ες επαγγελματίες της ειδικότητας ή ειδικούς του συγκεκριμένου παραγωγικού τομέα και κλάδου, υλοποίηση ομαδικών εργασιών με τον συνδυασμό διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων και υπό την καθοδήγηση ομάδας εκπαιδευτών/-τριών ή ακόμη και τη δημιουργία ομάδων εκπαιδευομένων με στόχο την αμοιβαία άσκηση, μελέτη και αλληλοδιδασκαλία. Το σύνολο των παραπάνω δραστηριοτήτων μπορούν να αξιοποιηθούν και αυτόνομα, ανεξάρτητα, δηλαδή, από την υλοποίηση ενός συνολικότερου project.

Η ανάπτυξη συνεργατικού κλίματος μεταξύ των εκπαιδευομένων και η καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης με τους/τις εκπαιδευτές/-τριες συντελούν στη δημιουργία μιας *κοινότητας μάθησης*, η οποία μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική για την ενίσχυση των διεργασιών μάθησης τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όσο και πέρα από αυτήν, σε περιόδους μελέτης ή/και προετοιμασίας για τις διαδικασίες αξιολόγησης/πιστοποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί.

Η ενίσχυση της συνεργασίας και της δημιουργίας μιας κοινότητας μάθησης είναι δυνατόν να επηρεάσει και τους τρόπους μελέτης των ίδιων των εκπαιδευομένων προς μια πιο ενεργητική, δημιουργική στάση διερεύνησης και εξοικείωσης με τη γνώση. Η τήρηση προσωπικών σημειώσεων και η ανταλλαγή μεταξύ των εκπαιδευομένων, η μελέτη πρόσθετων βιβλιογραφικών –ελληνόφωνων αλλά και ξενόγλωσσων– πηγών, η αναζήτηση συμπληρωματικών ερεθισμάτων στο ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον (παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού, επαγγελματικών περιοδικών, εξέλιξης θεσμικού πλαισίου κ.λπ.), σχετικών με την επαγγελματική ειδικότητα, είναι δυνατόν να αποτελέσουν σημαντικά συστατικά για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής σχέσης με την εξειδικευμένη επαγγελματική γνώση και με τις δεξιότητες που απαιτεί το επάγγελμα.

Η παρακολούθηση ενός εντατικού προγράμματος κατάρτισης μεγάλης διάρκειας αναγκαστικά επιφέρει αλλαγές στην καθημερινότητα των εκπαιδευομένων. Η αποδοτική διαχείριση του καθημερινού χρόνου απαιτεί προσωπικό προγραμματισμό και φροντίδα. Η συστηματική πρόβλεψη ενός χρονικού διαστήματος μελέτης, καθημερινά, καθώς και η τήρηση ενός ημερολογίου μάθησης όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταγράφουν την καθημερινή τους πρόοδο, αλλά, ενδεχομένως, θα σημειώνουν και ερωτήματα ή παρατηρήσεις σχετικές με την κάθε μαθησιακή ενότητα, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμες και πολύ δημιουργικές πρακτικές ενίσχυσης των διαδικασιών μάθησης.

Η φοίτηση στη Σχολή Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι περίοδος διαμόρφωσης μιας μελλοντικής επαγγελματικής ταυτότητας. Είναι η αρχή μιας νέας προσωπικής ιστορίας και μιας διαρκούς εξέλιξης μπροστά σε απαιτήσεις και αναγκαιότητες που χαρακτηρίζουν την κάθε επαγγελματική ειδικότητα. Είναι η ευκαιρία διασύνδεσης του/της κάθε εκπαιδευόμενου/-ης με τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις που είναι κοινές στην επαγγελματική κοινότητα στην οποία σταδιακά θα ενταχθεί.

4 | Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης

Για την προστασία των καταρτιζομένων, τόσο στην αίθουσα διδασκαλίας και στους εργαστηριακούς χώρους της ΣΑΕΚ όσο και στις επιχειρήσεις όπου υλοποιείται η πρακτική άσκηση/μαθητεία, τηρούνται όλες οι προβλεπόμενες διατάξεις για τους κανόνες υγείας και ασφαλείας στην ειδικότητα και το επάγγελμα, αλλά και ευρύτερα, όπως προβλέπονται ιδίως από:

- Τον κώδικα Νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων (βλ. Ν. 3850/2010), όπως ισχύει,
- Τις διατάξεις του κτιριοδομικού κανονισμού (βλ. 3046/304/89-ΦΕΚ 59/Δ/3-02-89), όπως ισχύει,
- Τον κανονισμό λειτουργίας των εργαστηριακών κέντρων (ΦΕΚ 1318 Β'/2015), όπως ισχύει,
- Το ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Κ5/97484 με θέμα την «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων», όπως ισχύει και
- Το ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. ΦΒ7/108652/Κ3, με θέμα το «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας», όπως ισχύει.

Παρακάτω, παρατίθενται οι βασικοί κανόνες υγείας και ασφαλείας, καθώς και ο σχετικός αναγκαίος ατομικός εξοπλισμός για τις συνθήκες άσκησης της ειδικότητας:

4.1 • Βασικοί κανόνες υγείας και ασφαλείας

Στους/Στις εκπαιδευόμενους/-ες πρέπει να παρέχονται άρτιες συνθήκες για την εκπαίδευσή τους στους χώρους της ΣΑΕΚ ή στους χώρους εργαστηριακής και πρακτικής άσκησης, δηλαδή πρέπει: να διατίθεται ο απαραίτητος εξοπλισμός, να προσφέρονται όλα τα απαραίτητα μέσα ατομικής προστασίας, να διενεργούνται δωρεάν οι ενδεδειγμένες ιατρικές πράξεις (π.χ. εμβολιασμοί, διαγνωστικές εξετάσεις κ.λπ.), να διεξάγονται τα σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ο.κ.

- Η εκπαιδευτική μονάδα πρέπει να διαθέτει τεχνικό ασφαλείας και να τηρεί την υποχρέωση της εκτίμησης επαγγελματικού κινδύνου, η οποία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για την αποτελεσματική διαχείριση της ασφάλειας και της υγείας. Αναγκαίες προϋποθέσεις αποτελούν η εκτέλεση ενεργειών πληροφόρησης, τεκμηρίωσης και καταγραφής των συνθηκών εκπαίδευσης και εργασίας, από τη φάση της απλής περιγραφής της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι και τις τελικές φάσεις προσδιορισμού των βλαπτικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων και

των πληροφοριών σχετικά με την επίδραση των δημιουργούμενων συνθηκών του περιβάλλοντος στην ανθρώπινη υγεία,

- Η καταλληλότητα του ηλεκτρολογικού εξοπλισμού, ο μηχανολογικός εξοπλισμός, η πυρασφάλεια, η πρόβλεψη για την αντιμετώπιση των βιολογικών παραγόντων με την τήρηση της καθαριότητας στους χρησιμοποιούμενους χώρους, καθώς και η μέριμνα για την αποφυγή έκθεσης σε χημικούς κινδύνους και σε βλαπτικούς εργονομικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνονται στα γενικά προληπτικά μέτρα για τη διατήρηση της υγείας και ασφαλείας των καταρτιζόμενων, των εκπαιδευτών/-τριών και τρίτων προσώπων,
- Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να τηρούν τους κανόνες υγείας και ασφαλείας, όπως αυτοί προβλέπονται από τον φορέα στον οποίο εκτελούν την εργαστηριακή ή την πρακτική άσκησή τους ή από τον/την εργοδότη/-τρια στην περίπτωση της μαθητείας (μέτρα υγιεινής, διαχείριση αποβλήτων, χειρισμό ασθενών και φορτίων, συμμόρφωση με το συνιστώμενο πρόγραμμα εμβολιασμών κ.λπ.),
- Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με την εφαρμογή των πρωτοκόλλων και των διαδικασιών που αφορούν τα ζητήματα υγείας και ασφαλείας, τα οποία μπορεί να προκύψουν στις εγκαταστάσεις της ΣΑΕΚ και των μονάδων παροχής υπηρεσιών υγείας στο πλαίσιο της κατάρτισης και
- Σε περίπτωση σχετιζόμενου με την κατάρτιση ατυχήματος ή νοσήματος, θα πρέπει να ενημερώνονται οι αρμόδιοι φορείς (ΣΑΕΚ και μονάδες υγείας) και να προβαίνουν σε όλες τις προβλεπόμενες ενέργειες.

4.2 • Μέσα ατομικής προστασίας

Οι κανόνες ατομικής υγιεινής και καθαριότητας, όπως είναι η λήψη προληπτικών και προστατευτικών μέτρων για την αποφυγή μολυσματικών ασθενειών από βιολογικούς παράγοντες κινδύνου (ιούς, βακτήρια, μύκητες κ.ά.) σε εργασιακούς και εκπαιδευτικούς χώρους, έχουν μεγάλη σημασία για τον περιορισμό των βλαβερών επιπτώσεων. Ο εξοπλισμός ατομικής προστασίας πρέπει να επιλέγεται με βάση τις επικρατούσες συνθήκες εργασίας. Τα μέσα ατομικής προστασίας πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις των σχετικών κοινοτικών και εθνικών διατάξεων, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την κατασκευή τους.

Τα συνιστώμενα μέσα ατομικής προστασίας για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ανάλογα με τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται, είναι:

- Ο σκούφος,

- Η προστατευτική ρόμπα ή ποδιά ή κουστούμι ή ολόσωμη φόρμα μιας χρήσης, η οποία χρησιμοποιείται εκτός της καθημερινής στολής εργασίας (πλαστική ρόμπα, αποστειρωμένη ρόμπα, ολόσωμη φόρμα με κουκούλα κ.λπ.),
- Τα ιατρικά γάντια μιας χρήσης,
- Οι μάσκες ιατρικής χρήσης (απλές χειρουργικές, FFP2 και FFP3 ανάλογα με το είδος της έκθεσης) και
- Τα γυαλιά ή οι ασπίδες προσώπου για οφθαλμική προστασία.

Η τήρηση των ατομικών μέτρων προφύλαξης έναντι του περιορισμού της διασποράς λοιμωδών μεταδοτικών νοσημάτων (όπως, π.χ., έναντι του κορωνοϊού SARS-CoV2 (COVID-19), συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της δημόσιας υγείας.

Για την τήρηση των εκάστοτε συνιστώμενων μέτρων και προφυλάξεων, θα πρέπει να παρέχεται πλήρης και επαναλαμβανόμενη εκπαίδευση στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες.

Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης

1 | Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση συνδέεται άρρηκτα με τη θεωρητική κατάρτιση, αφού, κατά τη διάρκειά της, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες ανακαλούν τη θεωρητική και εργαστηριακή γνώση για να την εφαρμόσουν στην πράξη και να αντεπεξέλθουν στις εργασίες που τους/τις ανατίθενται. Καλούνται να αναλάβουν συγκεκριμένα καθήκοντα και να δώσουν λύση σε πρακτικά προβλήματα που ανακύπτουν, υπό την εποπτεία των εκπαιδευτών/-τριών. Έτσι, ο θεσμός της πρακτικής άσκησης στοχεύει στην ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων/δεξιοτήτων σχετικών με την ειδικότητα, στην ενίσχυση της επαφής με τον εργασιακό χώρο και στην προετοιμασία των εκπαιδευομένων για την παραγωγική διαδικασία, μέσω της απόκτησης εμπειριών ιδιαίτερα χρήσιμων για τη μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία.

Αναλυτικότερα, η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των ΣΑΕΚ και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης (άρθρο 27 του Ν. 4763/2020 για το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης).

Στη συνέχεια, αναφέρονται χρήσιμες πληροφορίες για τον θεσμό της πρακτικής άσκησης, όπως περιγράφονται στη σχετική Νομοθεσία¹ και οι οποίες αφορούν τις βασικές προϋποθέσεις, τον τρόπο και τους όρους υλοποίησής της.

Διάρκεια πρακτικής άσκησης

Η συνολική διάρκεια της περιόδου πρακτικής άσκησης είναι εννιακόσιες εξήντα (960) ώρες. Οι ώρες πρακτικής ανά ημέρα καθορίζονται σε τέσσερις (4) έως οκτώ (8), ανάλογα με τη φύση και το αντικείμενο της ειδικότητας κατάρτισης του/της ασκούμενου/-ης. Δεν επιτρέπεται η υπέρβαση του ημερήσιου ωραρίου πέραν των ωρών που ορίζονται στην ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης.

1 ΦΕΚ 3938/Β' /26-8-2021. Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Κ5/97484. *Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.*

Όροι υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση δύναται να πραγματοποιείται σε θέσεις που προσφέρονται από φυσικά πρόσωπα, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, δημόσιες υπηρεσίες, ΟΤΑ α' και β' βαθμού και επιχειρήσεις. Εξαιρούνται οι φορείς:

- α) Προσωρινής απασχόλησης,
- β) Τα νυχτερινά κέντρα,
- γ) Παροχής καθαριότητας και φύλαξης,
- δ) Τα πρακτορεία τυχερών παιχνιδιών,
- ε) Κάθε επιχείρηση στην οποία δεν είναι εφικτός ο έλεγχος της εκπαίδευσης από τον αρμόδιο φορέα.

Ο/Η εκπαιδευόμενος/-η της ΣΑΕΚ, προκειμένου να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση, υπογράφει ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης με τον/την εργοδότη/-τρια, η οποία θεωρείται από τη ΣΑΕΚ φοίτηση. Η ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης δεν συνιστά σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Βασικός συντελεστής για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης είναι και ο/η εκπαιδευτής/-τρια της επιχείρησης ή υπηρεσίας, ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την παρακολούθηση και την υποστήριξη των ασκουμένων. Σε αυτή την κατεύθυνση, ο/η εργοδότης/-τρια ορίζει ένα έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας και την παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκούμενου/-ης.

Η παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκούμενου/-ης γίνεται μέσω του βιβλίου πρακτικής άσκησης. Αναλυτικότερα, σε αυτό καταγράφει ο/η ίδιος/-α ο/η πρακτικά ασκούμενος/-η κατά εβδομάδα τις εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκε και περιγράφει συνοπτικά τα καθήκοντα που του/της ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης. Κάθε εβδομαδιαία καταχώριση ελέγχεται και υπογράφεται από τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας.

2 | Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η

2.1 • Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Για την έναρξη της πρακτικής άσκησης στην ειδικότητα «**Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων**», οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν συμπληρώσει το εξάμηνο Δ' της φοίτησής τους στις ΣΑΕΚ. Στην περίπτωση αυτήν, μπορούν πια να τοποθετηθούν σε θέση πρακτικής της ειδικότητάς τους.

2.2 • Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση ενός προγράμματος πρακτικής άσκησης είναι η γνώση και η εφαρμογή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων κάθε εμπλεκόμενου μέλους όπως ορίζονται στην εκάστοτε ισχύουσα Νομοθεσία.² Στη συνέχεια, παρατίθενται κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις των πρακτικά ασκουμένων.

Δικαιώματα πρακτικά ασκουμένων

1. Τμηματική ή συνεχόμενη υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.
2. Δυνατότητα αποζημίωσης η οποία ορίζεται στο 80% του νόμιμου, νομοθετημένου, κατώτατου ορίου του ημερομίσθιου του/της ανειδίκευτου/-ης εργάτη/-τριας ή όπως αυτό διαμορφώνεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ή αναλογικά εάν η ημερήσια διάρκεια της πρακτικής είναι μικρότερη των οκτώ (8) ωρών. Η αποζημίωση καταβάλλεται στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης. Σε περίπτωση μη δυνατότητας χρηματοδότησης της αποζημίωσης της πρακτικής άσκησης, δεν υφίσταται η υποχρέωση αποζημίωσής της, παρά μόνο η υποχρέωση του/της εργοδότη/-τριας να αποδίδει τις προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές.
3. Υπαγωγή στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ (πρώην ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) για τον κλάδο του ατυχήματος. Για την ασφάλισή του/της, καταβάλλονται οι προβλεπόμενες από την παρ. 1 του άρθρου 10 του Ν. 2217/1994 (Α' 83) ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες

2 ΦΕΚ 3938/Β' /26-8-2021. Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Κ5/97484. Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

βαρύνουν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο (εργοδότη/-τρια) στο οποίο υλοποιείται η πρακτική άσκηση.

4. Δικαίωμα αναφοράς στη ΣΑΕΚ της μη τήρησης των όρων της πρακτικής άσκησης.
5. Δικαίωμα διακοπής της πρακτικής άσκησης βάσει τεκμηρίωσης και έπειτα από σχετική δήλωση στη ΣΑΕΚ εποπτείας.
6. Αλλαγή εργοδότη/-τριας, εφόσον συντρέχει τεκμηριωμένος σοβαρότατος λόγος.
7. Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες δεν απασχολούνται την Κυριακή και τις επίσημες αργίες.

Υποχρεώσεις πρακτικά ασκουμένων

1. Τήρηση του ημερήσιου ωραρίου πρακτικής άσκησης, όπως ορίζεται από την ειδική σύμβαση.
2. Τήρηση των όρων υγείας και ασφαλείας του/της εργοδότη/-τριας.
3. Σεβασμός της κινητής και της ακίνητης περιουσίας του/της εργοδότη/-τριας.
4. Αρμονική συνεργασία με τα στελέχη του/της εργοδότη/-τριας.
5. Προσκόμιση –όπου απαιτείται– όλων των απαραίτητων ιατρικών βεβαιώσεων για την εξάσκηση του επαγγέλματος.
6. Προσκόμιση στη ΣΑΕΚ των απαραίτητων δικαιολογητικών, πριν από την έναρξη και μετά τη λήξη της πρακτικής άσκησης αλλά και σε περίπτωση διακοπής της.
7. Ενημέρωση σε περίπτωση απουσίας του/της ασκουμένου/-ης της επιχείρησης και της ΣΑΕΚ εποπτείας.
8. Τήρηση βιβλίου πρακτικής άσκησης, το οποίο διατίθεται από τη ΣΑΕΚ και στο οποίο αναγράφονται από τους/τις ασκούμενους/-ες κατά εβδομάδα οι εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκαν και περιγράφονται συνοπτικά τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης.
9. Προσκόμιση στο τέλος κάθε μήνα στη ΣΑΕΚ φοίτησης ή εποπτείας της πρακτικής άσκησης του βιβλίου πρακτικής άσκησης για έλεγχο.
10. Υποβολή, μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης, του βιβλίου πρακτικής άσκησης στη ΣΑΕΚ φοίτησης, συμπληρωμένου με τις εβδομαδιαίες εκθέσεις, τον χρόνο και το αντικείμενο απασχόλησης, τις ημέρες απουσίας και την επίδοση του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης. Υποβολή του εντύπου λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) της πρακτικής άσκησης, συμπληρωμένου, υπογεγραμμένου και σφραγισμένου από τον/την εργοδότη/-τρια-νόμιμο/-η εκπρόσωπο του φορέα απασχόλησης, στο οποίο βεβαιώνεται ότι ο/η εκπαιδευόμενος/-η πραγματοποίησε την πρακτική άσκηση στην επιχείρηση/οργανισμό, καθώς και το χρονικό διάστημα αυτής.
11. Άμεση ενημέρωση της ΣΑΕΚ φοίτησης από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η σε περίπτωση διακοπής της πρακτικής άσκησης και προσκόμιση του βιβλίου πρακτικής και του εντύπου της λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) με τις ημέρες πρακτικής άσκησης που έχουν πραγματοποιηθεί. Για να συνεχίσει ο/η εκπαιδευόμενος/-η

την πρακτική άσκηση για το υπόλοιπο του προβλεπόμενου διαστήματος στον ίδιο ή σε άλλον φορέα απασχόλησης (εργοδότη/-τρια), θα πρέπει να ακολουθηθεί εκ νέου η διαδικασία έναρξης πρακτικής. Αν η διακοπή της πρακτικής άσκησης γίνει από τον/την εργοδότη/-τρια, τότε ο/η τελευταίος/-α οφείλει να ενημερώσει άμεσα τη ΣΑΕΚ φοίτησης του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

2.3 • Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Κάθε πρακτικά ασκούμενος/-η πραγματοποιεί την πρακτική του/της άσκηση σε τμήματα των φορέων απασχόλησης αντίστοιχα με την ειδικότητά του/της, με την εποπτεία υπευθύνου/-ης του φορέα, ειδικότητας αντίστοιχης με το αντικείμενο κατάρτισής του/της.

Ειδικότερα, ως προς την ειδικότητα **«Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων»**, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν πρακτική άσκηση σε **τομείς** που σχετίζονται με την παροχή φροντίδας υγείας **σε φορείς/επιχειρήσεις, όπως είναι οι εξής:**

- Δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία,
- Κέντρα υγείας,
- Δημόσιες και ιδιωτικές ογκολογικές κλινικές,
- Δημόσια και ιδιωτικά κέντρα ημερήσιας νοσηλείας,
- Κέντρα ογκολογικής φροντίδας και θεραπείας,
- Κέντρα ανακουφιστικής φροντίδας,
- Ογκολογικά κέντρα παιδών και εφήβων,
- Κέντρα αποκατάστασης και αποθεραπείας,

καθώς και σε **θέσεις εργασίας «Βοηθού Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων»** ή «Βοηθού Νοσηλευτή/-τριας».

3 | Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης

Ο/Η εργοδότης/-τρια της επιχείρησης που προσφέρει θέση πρακτικής άσκησης ορίζει ένα έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας, την παρακολούθηση της προόδου των εκπαιδευομένων και την ανατροφοδότηση των υπεύθυνων εκπαιδευτών/-τριών στην εκπαιδευτική δομή.

Αναλυτικότερα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια είναι το συνδετικό πρόσωπο του/της εργοδότη/-τριας της επιχείρησης με την εκπαιδευτική δομή (ΣΑΕΚ) και κατά συνέπεια έχει συνεχή συνεργασία με αυτήν. Επιπλέον, ο ρόλος του/της αφορά την παροχή συμβουλών, πληροφοριών ή καθοδήγησης, καθώς πρόκειται για ένα άτομο με χρήσιμη εμπειρία, δεξιότητες και εξειδίκευση, το οποίο υποστηρίζει την προσωπική και την επαγγελματική ανάπτυξη των πρακτικά ασκούμενων.

4 | Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, επιδιώκεται η αναβάθμιση των γνώσεων, των επαγγελματικών δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των σπουδαστών/-τριών των ΣΑΕΚ, με αποτέλεσμα την ομαλή μετάβασή τους από την αίθουσα κατάρτισης στον χώρο εργασίας και μάλιστα κάτω από πραγματικές εργασιακές συνθήκες. Στο πλαίσιο αυτής της μετάβασης και της ομαλής ένταξης, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες καλούνται να καλλιεργήσουν όχι μόνο τις επαγγελματικές δεξιότητες που αφορούν την ειδικότητα και που δεν εξαντλούνται στο πλαίσιο της αίθουσας κατάρτισης, αλλά και οριζόντιες δεξιότητες που ενισχύουν την επαγγελματική τους συμπεριφορά και καλλιεργούν την περιβαλλοντική αλλά και την επιχειρηματική κουλτούρα. Έτσι, η πρακτική άσκηση αποτελεί ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, κατά το οποίο αναβαθμίζονται οι γενικές και ειδικές γνώσεις, συντελούνται σημαντικές διεργασίες επαγγελματικού προσανατολισμού και διευκολύνεται η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου.

Αναλυτικότερα, κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, δίνεται η δυνατότητα στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η να ασκηθεί στις εργασίες που απορρέουν από τα επιμέρους μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα. Η άσκηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της παρατήρησης της εργασίας, της συμμετοχής σε ομάδα εκτέλεσης της εργασίας, της καθοδηγούμενης εργασίας ή της δοκιμής/αυτόνομης εκτέλεσης της εργασίας από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η.

Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης για την ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» και οι αντίστοιχες ενδεικτικές εργασίες ανά ενότητα κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης. Επισημαίνεται ότι οι εν λόγω εργασίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους/τις πρακτικά ασκούμενους/-ες για τη συμπλήρωση του βιβλίου πρακτικής άσκησης.

**Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
πρακτικής άσκησης**

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
Α. «Προαγωγή της άνεσης και της ασφάλειας του/της ασθενούς»	- Εφαρμογή των διαδικασιών ατομικής υγιεινής και φροντίδας στους/στις ασθενείς, - Εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο των νοσοκομειακών λοιμώξεων, - Εξασφάλιση ήρεμου και προστατευμένου περιβάλλοντος φροντίδας.	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας, - Υλικά και εξοπλισμός καθαριότητας και απολύμανσης, - Εξοπλισμός νοσηλευτικού τμήματος (υγειονομικό αναλώσιμο υλικό, ιατρικά όργανα, συσκευές και μηχανήματα).
Β. «Αξιολόγηση των αναγκών των ασθενών με ογκολογικές παθήσεις υπό την επίβλεψη νοσηλευτή/-τριας»	- Συλλογή υποκειμενικών και αντικειμενικών δεδομένων της κατάστασης υγείας των ασθενών, - Αναγνώριση των σημαντικότερων προβλημάτων των ογκολογικών ασθενών, - Διατύπωση των αναγνωρισθέντων νοσηλευτικών προβλημάτων των ογκολογικών ασθενών.	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας, - Υλικά και εξοπλισμός καθαριότητας και απολύμανσης, - Εξοπλισμός νοσηλευτικού τμήματος (υγειονομικό αναλώσιμο υλικό, ιατρικά όργανα, συσκευές και μηχανήματα).
Γ. «Εφαρμογή σχεδίου νοσηλευτικής φροντίδας με την υποστήριξη νοσηλευτή/-τριας» συνέχεια >>	- Διαχείριση των κυριότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς, - Ιεράρχηση των ενδεδειγμένων νοσηλευτικών παρεμβάσεων,	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας,

συνέχεια >>

**Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
πρακτικής άσκησης**

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
« συνέχεια Γ. «Εφαρμογή σχεδίου νοσηλευτικής φροντίδας με την υποστήριξη νοσηλευτή/-τριας»	- Εφαρμογή των προγραμματισμένων νοσηλευτικών παρεμβάσεων, - Αξιολόγηση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας, - Διαχείριση του χρόνου και των διαθέσιμων για τη φροντίδα πόρων, - Χρήση των ενδεδειγμένων νοσηλευτικών εντύπων.	Εξοπλισμός νοσηλευτικού τμήματος (υγειονομικό αναλώσιμο υλικό, ιατρικά όργανα, συσκευές και μηχανήματα).
Δ. «Ενημέρωση νοσηλευτών/-τριών και άλλων μελών της ομάδας υγείας και συμπλήρωση νοσηλευτικών εντύπων»	- Συμπλήρωση των νοσηλευτικών εντύπων και βιβλίων (λογοδοσίας, νοσηλευτικού ιστορικού, στατιστικών στοιχείων), σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, - Αναφορά στη διεπιστημονική ομάδα υγείας, της κατάστασης των ασθενών.	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας.
Ε. «Ανάπτυξη θεραπευτικής σχέσης με τους/ τις ογκολογικούς ασθενείς»	- Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης με τους/τις ασθενείς και τους/τις φροντιστές/-τριές τους, - Παροχή πληροφόρησης και συναισθηματικής υποστήριξης στους/στις ασθενείς, - Προσδιορισμός των φραγμών επικοινωνίας με τον/την ασθενή και το περιβάλλον του/της, - Ενδυνάμωση ψυχολογική των ασθενών με τη χρήση των κατάλληλων τεχνικών επικοινωνίας.	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας.
Στ. «Ενεργή συμμετοχή στην ομάδα παροχής φροντίδας»	- Συμμετοχή στη διεπαγγελματική ομάδα παροχής φροντίδας υγείας, - Εφαρμογή δεξιοτήτων επικοινωνίας για τη δημιουργία κλίματος ομαδικής εργασίας.	- Επαγγελματικός ρουχισμός, - Μέσα ατομικής προστασίας.

5 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης

5.1.A • ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΝΕΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες στις δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας υγείας είναι σε θέση να εμπεδώσουν τη θεωρητική και την εργαστηριακή τους εκπαίδευση αναφορικά με την εφαρμογή συγκεκριμένων διαδικασιών και κανόνων και την εφαρμογή διαδικασιών ατομικής υγιεινής και φροντίδας στους/στις ασθενείς. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες καθαριότητας και γενικότερα στις διαδικασίες διασφάλισης της ατομικής υγιεινής, φροντίζοντας την κλίνη και τον συνοδό εξοπλισμό και ιματισμό, ενώ, ταυτόχρονα υποβοηθούν στη σίτιση των ασθενών, στην κινητοποίησή τους και γενικότερα στη βελτίωση της λειτουργικότητάς κατά τη διάρκεια της κλινικής νοσηλείας.

Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, έρχονται σε καθημερινή επαφή με τους/τις ασθενείς, αναπτύσσουν τεχνικές επικοινωνίας και μπορούν, έτσι, να αναγνωρίζουν τις ανάγκες τους, να αξιολογούν την κατάστασή τους σε όλες τις φάσεις της νοσηλείας τους, αλλά και να δημιουργούν ένα εξατομικευμένο πλάνο φροντίδας εστιασμένο στις ανάγκες αυτές, λαμβάνοντας υπόψη τους τα επαγγελματικά καθήκοντα του/της βοηθού νοσηλεύτη/-τριας και τηρώντας τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας.

Επιπροσθέτως, τηρούν τους κανόνες υγιεινής και ασφαλείας για τους/τις ίδιους/-ες και είναι προσεκτικοί/-ές σε ό,τι αφορά τη διαχείριση μολυσματικών περιστατικών, αιχμηρών αντικειμένων και βιολογικών υγρών. Τηρούν, ακόμα, τους κανόνες ασηψίας και αντισηψίας και όλα τα πρωτόκολλα που εφαρμόζονται εντός του νοσοκομειακού περιβάλλοντος σύμφωνα με τις οδηγίες της επιτροπής νοσοκομειακών λοιμώξεων, προκειμένου να προστατεύσουν τους/τις ασθενείς από τη διασπορά νοσοκομειακών λοιμώξεων.

Σε ό,τι αφορά δε την προστασία τους, οφείλουν να τηρούν τα μέτρα προφύλαξης και ταυτόχρονα να ενημερώνουν την επιτροπή νοσοκομειακών λοιμώξεων σε περίπτωση έκθεσης σε κάποιον μολυσματικό παράγοντα. Επιπλέον, ένα σημαντικό σημείο, στο οποίο πρέπει οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εστιάσουν την προσοχή τους, είναι η ορθή διαχείριση των μολυσματικών αποβλήτων, σύμφωνα με τα πρότυπα που εφαρμόζονται στο νοσοκομείο και τα τμήματά του.

Τέλος, σημαντική παράμετρο στην παροχή φροντίδας υγείας αποτελεί η και διασφάλιση ενός ήρεμου και ασφαλούς περιβάλλοντος για τον/την ασθενή, έχοντας κριτική σκέψη, λαμβάνοντας λεπτομερές ιστορικό και παρατηρώντας τον/την, προκειμένου έγκαιρα και στοχευμένα να αντιληφθούν τους παράγοντες κινδύνου που μπορούν να διαταράξουν την ασφάλειά του/της.

5.1.Β • ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ

Στις δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας υγείας, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» καλούνται να συμμετάσχουν και να εκτελέσουν συγκεκριμένες ενέργειες, οι οποίες αφορούν την ιδιαίτερη φροντίδα που έχουν ανάγκη οι ογκολογικοί ασθενείς. Για τη βέλτιστη παροχή φροντίδας υγείας σε αυτούς/-ές τους/τις ασθενείς, είναι πολύ σημαντικός παράγοντας η συλλογή όλων εκείνων των στοιχείων που αφορούν την κατάσταση της υγείας τους. Η κατάσταση της υγείας εμπεριέχει πολλές πληροφορίες που αφορούν: την ογκολογική πάθηση, το είδος του καρκίνου, τις τυχόν μεταστάσεις, το στάδιο θεραπείας του/της ασθενούς και τις πιθανές επιπλοκές από τα παραπάνω, ενώ, επίσης, πολύ σημαντικά στοιχεία είναι τόσο ο προγνωστικός δείκτης της νόσου όσο και η γνώση της πραγματικής διάστασής της από τον/την ασθενή.

Επίσης σημαντικά στοιχεία που οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να αντλήσουν από τον/την ασθενή και το ιστορικό του/της, αλλά και από το υποστηρικτικό του/της περιβάλλον, είναι: τα γενικά στοιχεία της υγείας του/της, οι συννοσηρότητες, η φαρμακευτική του/της αγωγή, οι διατροφικές του/της συνήθειες, αλλά και στοιχεία για την πνευματικότητα και τη θρησκευτική του/της αντίληψη, έτσι ώστε να σχεδιαστεί το πλάνο φροντίδας του/της.

Στην όλη αυτή διαδικασία, είναι πολύ σημαντική η ιεράρχηση αυτών των αναγκών και η προτεραιοποίηση των παρεμβάσεων, εστιάζοντας, αρχικά, την προσοχή στις ανάγκες που μπορούν να αποφέρουν κίνδυνο για τη ζωή του/της ασθενούς ή σε εκείνες στις οποίες, αν οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβούν, θα τον/την ανακουφίσουν άμεσα. Στα πιο αναγνωρισθέντα νοσηλευτικά προβλήματα των ογκολογικών ασθενών εντάσσονται και: ο πόνος και η διαχείρισή του, η ενημέρωση του/της ασθενούς για την πραγματικότητα της υγείας του/της και για το προσδόκιμο ζωής του/της, καθώς και οι διαδικασίες που βιώνει σε όλο το φάσμα της νόσου (άρνηση, θρήνος, αποδοχή).

Τέλος, η νοσηλευτική φροντίδα των εκπαιδευομένων θα πρέπει να επικεντρωθεί με πολλή προσοχή στην περίπτωση των ασθενών που υποβάλλονται σε χημειοθεραπείες, στην ορθή χορήγηση του ογκολογικού σχήματος, στην άμεση παρέμβαση σε περίπτωση παρενεργειών από τη χημειοθεραπεία ή την ακτινοβολία, καθώς και στην ανακούφιση των συμπτωμάτων.

5.1.Γ • ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης και υπό την επίβλεψη και την υποστήριξη του/της υπεύθυνου/-ης νοσηλευτή/-τριας, εφαρμόζουν το πλάνο νοσηλευτικής φροντίδας. Διαχειρίζονται τα κυριότερα προβλήματα

που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς και προσδιορίζουν την κατανομή των παρεμβάσεων ανάλογα με τα πρότυπα που ακολουθεί το νοσηλευτικό τμήμα και ακολουθώντας, επίσης, τα διεθνή πρότυπα που αφορούν την ογκολογική νοσηλευτική φροντίδα.

Το ημερήσιο πλάνο φροντίδας δεν είναι στατικό, αλλά μπορεί και πρέπει να αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τα προβλήματα και τις ανάγκες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της νοσηλείας του/της ασθενούς καθ' όλο το 24ωρο. Γι' αυτόν τον λόγο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να παρακολουθούν τον/την ασθενή, να αναλαμβάνουν συχνά τα ζωτικά σημεία και τις παραμέτρους από το monitoring σε περίπτωση που έχουν αυτή τη δυνατότητα και φυσικά να καταγράφουν όλα τα δεδομένα.

Η ιεράρχηση των ενδεδειγμένων νοσηλευτικών παρεμβάσεων και η εφαρμογή των προγραμματισμένων νοσηλευτικών παρεμβάσεων πρέπει να ακολουθούν τη ρουτίνα του τμήματος, αλλά σε περίπτωση επείγουσας κατάστασης αυτό μπορεί να αλλάξει. Σημαντικό σημείο σε αυτές τις περιπτώσεις είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την κλινική εκτίμηση και τη συχνή επαφή με τον/την ασθενή, να αντιληφθούν έγκαιρα τις περιπτώσεις επειγουσών καταστάσεων και να ενημερώσουν την ομάδα φροντίδας, έτσι ώστε να δράσουν άμεσα.

Η αξιολόγηση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας γίνεται από συγκεκριμένους δείκτες, τους οποίους οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν μέσα από τη θεωρητική τους κατάρτιση και θα ενεργοποιήσουν στην κλινική τους άσκηση. Σημαντικοί γενικοί δείκτες αξιολόγησης των ασθενών αποτελούν: οι πτώσεις, οι αστοχίες κατά τη νοσηλευτική παρέμβαση, η θνησιμότητα, η επίπτωση των νοσοκομειακών λοιμώξεων στους/στις ασθενείς κ.λπ. Αυτοί οι δείκτες εντοπίζονται αφού έχει προηγηθεί η καταγραφή των ενδείξεων που απαιτούνται σε ενδεδειγμένα και προτυποποιημένα έντυπα, τα αποτελέσματα των οποίων η νοσηλευτική ομάδα συζητά και αξιολογεί, έτσι ώστε να παρέμβει όπου χρειάζεται και να διορθώσει αστοχίες και λάθη.

Τέλος, είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν ότι ο χρόνος παρέμβασης στη νοσηλευτική πρακτική οριοθετείται ανά βάρδιες και οι παρεμβάσεις προσδιορίζονται από συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο εφαρμογής, το οποίο δεν πρέπει να παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις. Επομένως, αν αυτό συμβεί, θα οφείλεται σε δυσμενείς παράγοντες και πιθανώς σε επείγουσες καταστάσεις.

5.1.Δ • ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ/-ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων», κατά την πρακτική τους άσκηση, θα κληθούν να ασκήσουν την κλινική τους πρακτική στη φροντίδα των ασθενών και να τεκμηριώσουν τις παρεμβάσεις τους μέσα από τη συμπλήρωση των νοσηλευτικών εντύπων. Ανάλογα με το τμήμα που θα ασκηθούν κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, θα έρθουν σε επαφή με τα νοσηλευτικά έντυπα, τα οποία θα συμπληρώσουν οι ίδιοι/-ες ή οι νοσηλευτές/-τριες

ενώ αυτοί/-ές θα συνεπικουρούν τις σχετικές νοσηλευτικές διαδικασίες. Θα κατανοήσουν δε ότι η τεκμηρίωση της εργασίας τους στα αντίστοιχα έντυπα διασφαλίζει τους/τις ίδιους/-ες αλλά και τον/την ασθενή και αποτελεί επαγγελματικό καθήκον, προκειμένου να αποδειχθεί η νοσηλευτική πράξη.

Μέσα από την καθημερινή κλινική τους πρακτική, θα γνωρίσουν: τη λογοδοσία, το νοσηλευτικό ιστορικό, το έντυπο μετάγγισης αίματος, το έντυπο εκτίμησης και καταγραφής πτώσης των ασθενών, το έντυπο χορήγησης φαρμάκων, το θερμομετρικό διάγραμμα του/της ασθενούς, το διάγραμμα ζωτικών σημείων, το έντυπο αξιολόγησης ελκών πίεσης, καθώς και άλλα έντυπα, τα οποία εξειδικεύονται ανά τμήμα και κλινική. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν να συμπληρώνουν ορθά αυτά τα έντυπα, αλλά και να τα διαβάζουν συμπληρωμένα, κατανοώντας τους δείκτες που αποτυπώνονται σε αυτά και τη δυνατότητα του νοσηλευτικού οργανισμού να κατέχει χρήσιμα στατιστικά στοιχεία για να βελτιώσει τις υπηρεσίες του.

Μια σημαντική διαδικασία στη διεπιστημονική ομάδα φροντίδα υγείας είναι και η συμπλήρωση των αντίστοιχων εντύπων, τα οποία καταγράφουν τις αποφάσεις της ομάδας ως προς τις συστάσεις, τις συμφωνίες και τις διαφωνίες σχετικά με την αγωγή και τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Τέλος, είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν και τα έντυπα των άλλων υπηρεσιών του νοσοκομείου (έντυπα ιατρικών εργαστηρίων, διοικητικά έντυπα, έντυπα τεχνικής υπηρεσίας, έντυπα φαρμακείου κ.λπ.) και να κατανοήσουν τις διαδικασίες ενημέρωσης της μιας υπηρεσίας με την άλλη.

5.1.E • ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟΥΣ/- ΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ

Στις δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας υγείας, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων» καλούνται να δημιουργήσουν τη βέλτιστη δυνατή σχέση με τους/τις ασθενείς και τους/τις φροντιστές/-τριές τους. Αυτό αποτελεί μια εξαιρετικά επίπονη και διαδραστική διαδικασία, η οποία καλλιεργείται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες μέσα από σεμινάρια και ανατροφοδοτικές συναντήσεις της ομάδας φροντίδας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση, την κριτική αντίληψη και τη συμπόνια, εφόδια με τα οποία θα μπορέσουν να προσεγγίσουν τον/την ογκολογικό/-ή ασθενή και τους/τις φροντιστές/-τριές του. Η δημιουργία δυνατής σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών θα βοηθήσει τον/την ασθενή να αισθανθεί ασφάλεια και να μπορέσει να ακολουθήσει το θεραπευτικό σχήμα, το οποίο σε αρκετές περιπτώσεις είναι επίπονο και εμφανίζει δυσκολίες.

Σημαντικό κομμάτι στην καθημερινή πρακτική της νοσηλευτικής φροντίδας ογκολογικών ασθενών αποτελεί και η παροχή πληροφόρησης τόσο προς τους/τις ίδιους/-ες όσο και προς το συγγενικό τους περιβάλλον. Σε αυτό το σημείο, οι εκπαιδευόμε-

νοι/-ες θα πρέπει να ακολουθήσουν αυστηρά τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας, καθώς και τους κανόνες του νοσηλευτικού τμήματος, ώστε η πληροφορία που θα δίνουν στον/στην ασθενή να είναι η προτεινόμενη από την ομάδα φροντίδας και να μην υπάρχουν αυτενέργειες που μπορεί να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα.

Επίσης, σημαντικό έργο των πρακτικά ασκουμένων αποτελεί η συναισθηματική και η ψυχική υποστήριξη τόσο των ασθενών όσο και του περιβάλλοντός τους, με την ψυχική υποστήριξη να συνεπικουρείται από τον/τη βοηθό νοσηλευτικής και να εξειδικεύεται μέσα από το πλάνο που παρέχεται από τους/τις ειδικούς/-ες ψυχολόγους, οι οποίοι/-ες συμμετέχουν στην ομάδα φροντίδας.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να κατανοήσουν τα εμπόδια και τους φραγμούς που ίσως εμφανιστούν στο πεδίο της διαδικασίας της επικοινωνίας με τον/την ασθενή και τους/τις φροντιστές/-τριές του/της και να στοχεύσουν, αν όχι στην άρση αυτών, τουλάχιστον στην άμβλυνση αυτών των εμποδίων, έτσι ώστε η επικοινωνία μεταξύ της νοσηλευτικής ομάδας, του/της ασθενούς και του περιβάλλοντος να είναι τέτοια που να υποστηρίζει όλο το πλαίσιο φροντίδας.

5.1.ΣΤ • ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην ειδικότητα «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων», κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, θα έχουν την ευκαιρία να συνυπάρξουν με τη διεπιστημονική ομάδα φροντίδας των ογκολογικών ασθενών, η οποία αποτελεί την πλέον σύγχρονη και διεπιστημονική προσέγγιση στη φροντίδα των ασθενών με καρκίνο.

Έτσι, θα κατανοήσουν ότι, στο πλαίσιο της ολιστικής αντιμετώπισης των ασθενών με καρκίνο, η έννοια της μοναδικότητας του/της ιατρού δεν μπορεί να αποδώσει στην παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας. Χρειάζονται πολλές ειδικότητες, καθεμιά από τις οποίες απευθύνεται σε συγκεκριμένη ομάδα προβλημάτων και ως εκ τούτου, για να υπάρχει αποτέλεσμα, θα πρέπει όλοι/-ες μαζί να συντονίσουν τις δυνάμεις τους.

Σε αυτή την ομάδα, ο ρόλος του/της νοσηλευτή/-τριας και των βοηθών νοσηλευτικής ογκολογικών παθήσεων αποτελεί σαφώς έναν κομβικό ρόλο επαγγελματία, λόγω και της αμεσότητας που έχει στην επαφή με τον/την ασθενή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, κατά τη διαδικασία της κλινικής τους εκπαίδευσης, θα συμμετάσχουν σε τέτοιες ομάδες και μέσα από τις διαδικασίες αυτές θα μπορέσουν να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργατικότητας, κατανόησης και αποδοχής των διακριτών ρόλων των συνεργατών/-ιδών, με στόχο τη βέλτιστη παροχή φροντίδας υγείας προς τον/την ασθενή. Η συμμετοχή στη διεπιστημονική ομάδα εργασίας θα ενδυναμωθεί από τη θεωρητική κατάρτιση των εκπαιδευομένων και τις γνώσεις που θα αποκτήσουν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την ενεργό εξάσκηση του τρόπου επικοινωνίας, τη βελτίωση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων (ακρόασης,

ομιλίας, παρατήρησης κ.λπ.), την άσκησή τους στην αντίληψη της λεκτικής και της μη λεκτικής επικοινωνίας, αλλά και τη σαφήνεια και συνοπτικότητα του μηνύματος που χρειάζεται να δοθεί προς τον/την ασθενή, θα μπορούν να βελτιώσουν την καθημερινή τους συνδιαλλαγή τόσο με τη διεπιστημονική ομάδα όσο και με τον/την ογκολογικό/-ή ασθενή.

5.2 • Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης, απαιτείται συνέργεια των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και αγοράς εργασίας, αλλά και συνεργασία του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στη μαθησιακή διαδικασία και το οποίο αποτελείται από τον/την εργοδότη/-τρια που προσφέρει τη θέση πρακτικής άσκησης, τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας, τους/τις εργαζόμενους/-ες στην επιχείρηση, καθώς και τον/την εκπαιδευτή/-τρια και τον/την επόπτη/-τρια από την πλευρά της εκπαιδευτικής δομής. Η εν λόγω συνεργασία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αναβάθμιση της ποιότητας του τρόπου εφαρμογής της πρακτικής άσκησης και για την πραγμάτωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων της ειδικότητας.

Στο πλαίσιο της μάθησης στον χώρο εργασίας, ο/η ασκούμενος/-η έρχεται σε επαφή με πραγματικά εργασιακά περιβάλλοντα, ασκείται σε πραγματικές εργασιακές συνθήκες και συνεργάζεται με επαγγελματίες της ειδικότητας ή άλλων ειδικοτήτων που εργάζονται στην ίδια επιχείρηση. Για τον λόγο αυτόν, η ύπαρξη κουλτούρας μάθησης αποτελεί προαπαιτούμενο για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Αναλυτικότερα, κομβικός είναι ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης, ο/η οποίος/-α καλείται να λειτουργήσει ως μέντορας, να υποστηρίξει τον/την εκπαιδευόμενο/-η στη διερεύνηση των επαγγελματικών του/της στόχων, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την απόκτηση νέων εμπειριών, ώστε ο/η τελευταίος/-α να εισέλθει στον κόσμο της πραγματικής εργασίας. Επομένως, καλείται να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και ασφαλείας που παρέχει στον/στην εκπαιδευόμενο/-η τη δυνατότητα δοκιμής και λάθους μέσω της ενθάρρυνσης της ατομικής πρωτοβουλίας. Απαραίτητα μεθοδολογικά βήματα από την πλευρά του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης για την ομαλή ένταξη των εκπαιδευομένων στο εργασιακό περιβάλλον και την προώθηση της συνεργασίας με το υφιστάμενο προσωπικό της επιχείρησης είναι η περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο προσανατολισμός στο έργο και η εναλλαγή των εργασιακών θέσεων.

Ειδικότερα, ως προς την περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο/η εκπαιδευτής/-τρια καλείται να λάβει υπόψη τη συνοπτική περιγραφή της ειδικότητας και τις αρμοδιότητες/καθήκοντα όπως αποτυπώνονται στον οδηγό κατάρτισης, γεγονός που προϋποθέτει τη συνεργασία με την εκπαιδευτική δομή. Καλείται να τροφοδοτήσει τους/τις ασκούμενους/-ες με τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν

την εκτελούμενη εργασία, τις ευθύνες, τις δεξιότητες και την εκπαίδευση που απαιτείται, τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γίνεται η εργασία και τις σχέσεις της με άλλες εργασίες.

Παράλληλα, απαραίτητος κρίνεται και ο προσανατολισμός στο έργο, με στόχο να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το εργασιακό περιβάλλον στο οποίο εντάσσονται, να λάβουν υπόψη τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης, να γνωρίσουν το προσωπικό της και να αναπτύξουν το αίσθημα του ανήκειν. Στο πλαίσιο του προσανατολισμού, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για την ιστορία της επιχείρησης, την πολιτική της, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, την κτιριακή υποδομή, τη γενική δομή, τους κανόνες συμπεριφοράς, την πολιτική προαγωγών, τα συστήματα αξιολόγησης κ.λπ.

Τέλος, προτείνεται η εναλλαγή των εργασιακών θέσεων (job rotation), κατά την οποία ο/η εκπαιδευόμενος/-η περνάει διαδοχικά από όλες τις συναφείς ή συσχετιζόμενες θέσεις εργασίας, μέχρι να ασκηθεί σε όλον τον κύκλο της εργασίας. Η συγκεκριμένη πρακτική μειώνει τη μονοτονία, την κούραση και κατά συνέπεια τα σφάλματα, ενώ αυξάνει την απόδοση και την ικανοποίηση. Ωστόσο, δεν συνιστάται για τις ειδικότητες που απαιτούν υψηλή ειδίκευση, καθώς απαιτείται χρόνος και άρα ο/η εκπαιδευτής/-τρια πρέπει να λάβει υπόψη του/της το εξάμηνο υλοποίησης της πρακτικής άσκησης. Τέλος, το μικρό μέγεθος της επιχείρησης μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά στην εφαρμογή της εν λόγω πρακτικής.

Βιβλιογραφία

A | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Αδαμακίδου, Θ. (2023). *Εγχειρίδιο αξιολόγησης της υγείας της οικογένειας στην κατ' οίκον νοσηλευτική φροντίδα*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Αθανάτου, Ε. Κ. (2007). *Παθολογική και Χειρουργική Κλινική Νοσηλευτική* (8η έκδοση). Ιδιωτική έκδοση.
- Αθανάτου, Ε. Κ. (2010). *Κλινική Νοσηλευτική: Βασικές και ειδικές νοσηλείες* (19η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Β. Παρισιάνου.
- Αντωνίου, Α., Μουλοπούλου, Λ.-Ε. & Μπουργιώτη, Χ. (2015). *Απεικονιστική προσέγγιση των παθήσεων της γυναικείας πυέλου*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Αποστολοπούλου, Ε. Α. (2013). *Λοιμώξεις σχετιζόμενες με τη φροντίδα υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Αποστόλου, Θ. Μ. & Χατζηπροδρομίδου, Ι. Π. (2021). *Πρώτες βοήθειες στις Επιστήμες Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
- Αρβανιτίδου-Βαγιωνά, Μ. (2009). *Κοινωνική και προληπτική Ιατρική*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
- Ασκητοπούλου, Ε. & Παπαϊωάννου, Α. (2015). *Εγχειρίδιο Αναισθησιολογίας και περιεγχειρητικής φροντίδας*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Baird, M.-S., Keen, J. H. & Swearingen, P. L. (2010). *Επείγουσα Νοσηλευτική-ΜΕΘ. Νοσηλευτικές παρεμβάσεις και συνεργατική αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Becker, R. (2019). *Θεμελιώδεις διαστάσεις της ανακουφιστικής φροντίδας στη Νοσηλευτική. Τεκμηριωμένη γνώση και πρακτική* (μτφρ. Χ. Ι. Κάρλου, Σ. Ε. Κουρμπάνη & Δ. Π. Πρωτόγερους). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Beckmann, C. R. B., Ling, F. W., Herbert, W. N. P. et al. (2018). *Μαιευτική και Γυναικολογία* (μτφρ. Α. Η. Πέτσα). Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Βελονάκης, Ε. Γ. (2017). *Πρόληψη*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Butterworth, J. F., Mackey, D. C. & Wasnick, J. D. (2018). *Morgan και Mikhail Κλινική Αναισθησιολογία* (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Casciato, D. A. & Territo, M. C. (2011). *Κλινική Ογκολογία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Case, C., Fanke, B. & Gerard, T. (2017). *Εισαγωγή στη Μικροβιολογία* (2η έκδοση), (μτφρ. Ν. Σπανάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://www.dypa.gov.gr/storage/katartisi/iek/odighi-spoydwn-2023-2024/3-bohthos-noshleftikhs-genikhs-noshlias.pdf>

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Μονάδων Εντατικής Θεραπείας»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: https://www.gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/60.%CE%92%CE%9F%CE%97%CE%98%CE%9F%CE%A3_%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%9C%CE%9F%CE%9D%CE%91%CE%94%CE%A9%CE%9D_%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%98%CE%95%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/61.%CE%92%CE%9F%CE%97%CE%98%CE%9F%CE%A3_%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%9F%CE%93%CE%9A%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%A9%CE%9D_%CE%A0%CE%91%CE%98%CE%97%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D.pdf

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Τραυματολογίας»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/55.%CE%92%CE%9F%CE%97%CE%98%CE%9F%CE%A3_%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A5%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Χειρουργείου»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: https://www.gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/57.%CE%92%CE%9F%CE%97%CE%98%CE%9F%CE%A3_%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%9F%CE%A5.pdf

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2018). *Οδηγός Σπουδών. Ειδικότητα: «Διασώστης – Πλήρωμα Ασθενοφόρου»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://www.dypa.gov.gr/storage/katartisi/iek/odighi-spydwn-2023-2024/10-diasosths-plhroma-asthenoforu.pdf>

Γιαελής, Θ., Μουζάκα, Α. & Χατζηχρήστου, Ε. (2023). *Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον οφθαλμό και στην όραση*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Γκοβίνα, Ο. & Κωνσταντινίδης, Θ. (2019). *Βασικές αρχές Ογκολογικής Νοσηλευτικής και ανακουφιστικής φροντίδας. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην κλινική φροντίδα*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Γκουργκούλη, Ε., Κισσούδη, Α., Λυκοστράτη, Α. & Πετροπούλου, Ε. (2021). *Νοσηλευτική: Θεωρία – Εργαστήριο – Β΄ & Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

Corner, J. & Bailey, C. (2006). *Νοσηλευτική Ογκολογία: Το πλαίσιο φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Δετοράκης, Ι. (2003). *Βασικές αρχές της υγιεινής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

deWit, S. C. (2013). *Βασικές αρχές και δεξιότητες της νοσηλευτικής φροντίδας* (3η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Λαγός.

- Διεύθυνση Νοσηλευτικών Υπηρεσιών, Υπουργείο Υγείας, Κυπριακή Δημοκρατία.
(2024). *Κλινικές κατευθυντήριες οδηγίες: Αποστείρωση (2η έκδοση)*. Λευκωσία:
Έκδοση Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας.
Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026
από: <https://www.gov.cy/media/sites/24/2024/07/%CE%9ACE%BB%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%9ACE%B1%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%82-%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%AF%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%92%CE%84-%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7-2.pdf>
- Doherty, G. M. (2017). *Current. Σύγχρονη Χειρουργική: Διάγνωση και θεραπεία*
(3η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). (2018). *Περίγραμμα μαθημάτων με μαθησιακά αποτελέσματα. Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών 2018-2019*.
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Τμήμα Νοσηλευτικής.
(2025). *Οδηγός Σπουδών 2025-2026*. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026
από: https://www.nurs.uoa.gr/fileadmin/depts/nurs.uoa.gr/www/uploads/Proptychiaka/odhgos_spoudwn/odigos-nosileutiki_2025-26.pdf
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). (2020-2021).
Αναισθησιολογία (επιμ. Γ. Γερολουκά-Κωστοπαναγιώτου). Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ). (2017). *Εγχειρίδιο πρώτων βοηθειών*.
Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: <https://www.ekab.gr/files/entypa/EKAB-protos-voithies.pdf>
- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ). (2020). *Εφαρμογή μέτρων ατομικής προστασίας*. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: <https://uhi.gr/wp-content/uploads/2023/03/efarmogi-metron-atomikis-prostasias-aug-2020.pdf>
- Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΟΦ). (2007). *Εθνικό συνταγολόγιο 2007*.
Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: http://www.invivo.gr/National_Formulary_2007.pdf

- Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ). (2013). *Εγχειρίδιο ασφαλείας και υγιεινής τροφίμων για χειριστές εκτάκτων αναγκών*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://www.efet.gr/files/pdf/anakoinoseis/206008.PDF>
- European Society for Medical Oncology (ESMO). (2012). *Καρκίνος του ενδομητρίου: Πληροφόρηση των ασθενών με βάση τις κατευθυντήριες οδηγίες βέλτιστης κλινικής πρακτικής του ESMO*. Ανακτήθηκε στις 3 Ιουλίου 2026 από: <https://agsavvas-hosp.gr/wp-content/uploads/2024/07/%CE%9ACE%B1%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85.pdf>
- Ζιάκας, Θ., Θεοδοσοπούλου, Ε. & Παπαδοπούλου, Ε. (2021). *Τεχνική χειρουργείου – Γ΄ ΕΠΑ.Λ. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»*.
- Ζυγά, Σ. (επιμ.). (2010). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη*. Αθήνα: Βήτα Ιατρικές Εκδόσεις.
- Faull, C., de Caestecker, S., Nicholson, A. & Black, F. (2017). *Εγχειρίδιο ανακουφιστικής φροντίδας*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Fraise, A. P., Maillard, J.-Y. & Sattar, S. A. (2020). *Αρχές και μέθοδοι απολύμανσης, συντήρησης και αποστείρωσης* (μτφρ. Ε. Κοτσάλου κ.ά.), (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Gilroy, A. M. (2019). *Ανατομία του ανθρώπου* (μτφρ. Γ. Τριανταφυλλόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
- Greenstein, B. & Gould, D. (2016). *Trounce Κλινική φαρμακολογία για νοσηλευτές* (18η έκδοση), (μτφρ. Γ. Βόζνιακ). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Guyton, J. E. & Hall, M. E. (2023). *Ιατρική Φυσιολογία* (μτφρ. Γ. Ανωγειανάκης), (14η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Gwinnutt, C. L. & Gwinnutt, M. (2015). *Κλινική Αναισθησιολογία: Lecture Notes* (μτφρ. Μ. Χριστοφάκη), (4η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Θάνου, Ν., Νικολοπούλου-Ντέρου, Ε. & Τσιγαρά, Ε. (2021). *Υγιεινή Μικροβιολογία – Γ΄ ΕΠΑ.Λ. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»*.

- Ιακωβίδης, Β. & Ιακωβίδης, Α. (2007). *Ψυχικές επιδράσεις του καρκίνου. Επικοινωνώντας με τον ασθενή*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γράφημα.
- Ιατράκης, Γ., Αντωνίου, Ε., Περηφάνου, Δ. & Νοταρά, Β. (2020). *Πρώτες βοήθειες – Επείγουσες καταστάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Δεσμός.
- Καλοκαιρινού, Α., Αδαμακίδου, Θ., Βελονάκη, Β.-Σ. κ.ά. (2015). *Εφαρμογές καλών πρακτικών ομάδας πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Κάρλος, Χ. & Σουρτζή, Π. (2006). *Υγιεινή και ασφάλεια στη χημειοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Karutz, H. & Buttlar, M. von. (2015). *Πρώτες βοήθειες με 110 έγχρωμες εικονογραφημένες σελίδες*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Κατρίτσης, Ε. Δ., Κελέκης, Δ. Α. & Κούβελας, Η. Δ. (1997). *Στοιχεία Ανατομίας – Στοιχεία Φυσιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιδρύματος Ευγενίδου.
- Kearney, N., Richardson, A. & Foubert, J. (2011). *Νοσηλεύοντας ασθενείς με καρκίνο: Αρχές και πρακτική* (μτφρ. Α. Χαραλάμπους). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ). (2014). *Δέσμες μέτρων ελέγχου και πρόληψης διασποράς λοιμώξεων*. Αθήνα: Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://aglaiakyriakou.gr/wp-content/uploads/2017/06/%CE%94%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%95%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%A1%CE%A9%CE%9D-%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5-%CE%9A%CE%91%CE%99-%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%9B%CE%97%CE%A8%CE%97%CE%A3-%CE%94%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%91%CE%A3-%CE%9B%CE%9F%CE%99%CE%9C%CE%A9%CE%9E%CE%95%CE%A9%CE%9D.pdf>

- Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ). (2015). Οδηγίες για τη σύνταξη του εσωτερικού κανονισμού πρόληψης και ελέγχου λοιμώξεων σε χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας. Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://www.moh.gov.gr/articles/health/dieythynsh-dhmosias-ygieinhs/metadotika-kai-mh-metadotika-noshmata/c388-egkyklioi/3420-metra-oroi-kai-diadikasies-gia-thn-prolhphsh-kai-ton-elegxo-twn-loimwksewn-poy-syndeontai-me-th-noshleia-twn-asthenwn-stoys-xwroys-paroxhs-ygeias>
- Kibble, J. D. & Halsey, C. R. (2018). *Συνοπτική φυσιολογία του ανθρώπου*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Kinghom, S. & Gamlin, R. (2004). *Ανακουφιστική Νοσηλευτική. Εξασφαλίζοντας ελπίδα και ποιότητα ζωής* (μτφρ. Ε. Θεοδοσοπούλου-Ευθυμίου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Κοττέας, Η. & Συρίγος, Κ. (επιμ.). (2024). *Αρχές Κλινικής Ογκολογίας συμπαγών όγκων*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Κούκια, Ε. (2018). *Αρχές Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής. Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Κρεατσάς, Γ. Κ. (2009). *Σύγχρονη Γυναικολογία και Μαιευτική*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Λαβδανίτη, Μ. (2015). *Ακτινοθεραπεία στον καρκίνο του μαστού: Νοσηλευτική φροντίδα*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Λαβδανίτη, Μ. (2017). *Ογκολογική Νοσηλευτική: Θεωρία και κλινική πρακτική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Λάζος, Γ. & Αργυρίου, Γ. (επιμ.). (2019). *Νοσηλευτικές διαδικασίες στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
- LeMone, P., Burke, K. & Bauldoff, G. (2011). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική. Κριτική σκέψη κατά τη φροντίδα του ασθενούς (πολύτομο)*, (5η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Λαγός.

- Λεμπέση, Ε., Μπερκ, Α., Σταθαρού, Α., Γκόννη, Μ. & Παπαδημητρίου, Γ. Ν. (2016). *Η συμβολή της Νοσηλευτικής στην ψυχιατρική θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Lloyd, M., Bor, R. & Noble, L. (2021). *Κλινικές επικοινωνιακές δεξιότητες για επαγγελματίες υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
- Λουκόπουλος, Δ. & Πολίτου, Μ. (2015). *Μαθήματα Αιματολογίας: Κλινική Αιματολογία, αιμόσταση, μετάγγιση αίματος*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Lynn, P. (2011). *Κλινικές νοσηλευτικές δεξιότητες και νοσηλευτική διεργασία. Έγχρωμος Άτλας* (μτφρ. Π. Διαμαντόπουλος, Ε. Κάλφα & Ε. Καμπά). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Μάνος, Ν. (1997). *Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
- Μάτζιου-Μεγαπάνου, Β. (2012). *Παιδιατρική Νοσηλευτική: Βασικές αρχές στη φροντίδα των παιδιών*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λαγός.
- McArdle, O. & O'Mahony, D. (2010). *Ογκολογία: Έγχρωμο εικονογραφημένο εγχειρίδιο* (μτφρ. Δ. Τ. Χρυσικός). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- McKinney, S. E., Rowen, J. S., Smith, M. S., Nelson, K. A. & Ashwill, W. J. (2020). *Παιδιατρική Νοσηλευτική: Θεμελιώδεις αρχές της φροντίδας υγείας του παιδιού*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Miller, R. D., Eriksson, L. I., Fleisher, L. A. et al. (2015). *Miller Αναισθησιολογία Ι*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Μιτάκης, Μ. & Παπανικήτας, Α. (2007). *Αντιμετωπίζοντας τις αλληλεπιδράσεις του φαρμάκου*. Αθήνα: Εκδόσεις Φαρμακευτικός Κόσμος.
- Moore, K. L., Dalley, A. F. & Agur, A. M. R. (2012). *Κλινική ανατομία* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

- Μουρτζίνη-Στάππα, Μ. (2007). *Αγωγή υγείας: Βασικές αρχές – Σχεδιασμός προγράμματος. Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://dipe-a-athin.att.sch.gr/0303_Agogi_ygeias.pdf
- Μπαλτόπουλος, Γ. Ι. (2009). *Πρώτες βοήθειες και πρακτική θεραπευτική συνήθων καταστάσεων* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
- Μπαλτόπουλος, Γ. Ι. (επιμ.). (2011). *Βασικές, ανώτερες και εξειδικευμένες νοσηλευτικές δεξιότητες*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
- Μπαρμπούνη, Α. (επιμ.). (2022). *Εμβόλια και εμβολιασμοί. Ένα αγαθό απαραίτητο για τη δημόσια υγεία*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Μπελεσιώτη, Χ., Χατζηπέτρου, Μ. & Κουλούρη, Α. (2024) *Οδηγός κατάρτισης στην ειδικότητα: «Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών Παθήσεων»*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CC%81%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CC%81%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B7%CE%B8%CE%BF%CC%81%CF%82_%CE%9D%CE%BF%CF%83%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CE%81%CF%82_%CE%9F%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%89%CC%81%CE%BD_%CE%A0%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CC%81%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD.pdf
- Μπελτέ, Ο.-Α. (2015). *Συνταγολογία – Νομοθεσία – Βιβλία φαρμακείου – Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
- Μπελτέ, Ο.-Α. (2015). *Φαρμακευτική Τεχνολογία Ι-ΙΙ: Μαθήματα για βοηθούς φαρμακείου – Β΄ & Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
- Νανάς, Σ. & Βασιλειάδης, Ι. (2019). *Πρώτες βοήθειες: Προνοσοκομειακή Επείγουσα Ιατρική*. Αθήνα: Εκδόσεις: Γ. Β. Παρισιάνου.
- Nicol, M., Bavin, C., Bedford-Turner, S. et al. (2004). *Βασικές νοσηλευτικές διαδικασίες* (μτφρ. Μ. Καγιαλάρη, Γ. Καγιαλάρης κ.ά.). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Ντέρος, Κ. & Δίκη, Ε. (2022). *Χειρουργική – Γ΄ ΕΠΑ.Λ.* Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

Ξηρουχάκη, Ε. Η. (2000). *Υγιεινή και επιδημιολογία στον χώρο του νοσοκομείου*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Οδηγός Φαρμάκων «Γαληνός»: <https://www.galinos.gr/>

Osborn, K. S., Wraa, C. E. & Watson, A. (2013). *Παθολογική – Χειρουργική Νοσηλευτική* (τόμοι Α΄-Β΄). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Τμήμα Νοσηλευτικής. (2022). *Περιγράμματα μαθημάτων Προγράμματος Σπουδών*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://nurs.uniwa.gr/wp-content/uploads/sites/75/2022/01/Syllabus-2021-22.pdf>

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Νοσηλευτικής. (2025). *Οδηγός Σπουδών 2025-2026*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιουλίου 2026 από: <https://nrs.uop.gr/odigos-spydon>

Παπαγεωργίου, Δ., Κελέση-Σταυροπούλου, Μ. & Φασόη-Μπαρκά, Γ. (2021). *Βασική Νοσηλευτική: Θεωρία, εκπαίδευση, εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Παπαγεωργίου, Ε. Γ. (2002). *Νευρολογία*. Ιδιωτική έκδοση.

Παπαδάκη, Α. (2003). *Το χειρουργείο στη βασική νοσηλευτική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Παπαδάκης, Α. & Κουφάκης, Ε. (2020). *Διαδικασίες καθαρισμού, απολύμανσης και αποστείρωσης επιφανειών – χώρων – αντικειμένων*. Ηράκλειο: Εκδόσεις Επιμελητηρίου Ηρακλείου.

Παπαδοπούλου, Λ., Τσίτσου, Λ., Δημητρού, Α. & Τέλιου, Κ. (2012). *Πρώτες βοήθειες*. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Τομέας Νοσηλευτικής, Υπηρεσία Αγωγής Υγείας. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

Παπαλεξανδρής, Σ. (2012). *Πρώτες βοήθειες*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/02/prwtres_voitheies.pdf

Παπανικολάου, Π. (2009). *Νευρολογία – Ψυχιατρική 2ου κύκλου*. Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Pappas, A. B., Hollingsworth, A. O. & Livingston, J. C. (1999). *Μαιευτική και Γυναικολογική Νοσηλευτική* (μτφρ. Δ. Μαστρογιάννης). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Πατηράκη, Ε. (2014). Εξελίξεις στην επιστημονική μέθοδο οργάνωσης και τεκμηρίωσης της νοσηλευτικής φροντίδας. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου: Διδρυματικό πρόγραμμα διά βίου μάθησης για νοσηλευτές. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/10960/2100_ENOTHTA%20%CE%92%20%281%29.pdf

Perry, G. A. & Porter, P. A. (2011). *Βασική Νοσηλευτική και κλινικές δεξιότητες*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Πετρίδου, Ε., Εμποριάδου, Μ. & Χρούσος, Γ. (2015). «Φροντίδα παιδιών και εφήβων με χρόνια προβλήματα υγείας και ειδικές ανάγκες», στο: Πετρίδου, Ε., Εμποριάδου, Μ. & Χρούσος, Γ. (2015). *Παιδιά και έφηβοι στην Ελλάδα της κρίσης: Ιατροκοινωνική φροντίδα*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σσ. 140-244.

Piasecki, M. (2008). *Η τέχνη της επικοινωνίας στον χώρο της υγείας. Ένας πρακτικός οδηγός* (μτφρ. Ε. Γκαγκάτσιου). Αθήνα: Εκδόσεις Παπασωτηρίου.

Πιστείου-Γομπάκη, Κ. (επιμ.). (2013). *Αρχές Ακτινοθεραπευτικής Ογκολογίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

Proehl, J. A. (2013). *Επείγουσες νοσηλευτικές διαδικασίες* (4η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λαγός.

Ραγιά, Α. Χ. (2009). *Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας: Ψυχιατρική Νοσηλευτική* (7η έκδοση). Ιδιωτική έκδοση.

Rudolf, M., Lee, T. & Levene, M. (2008). *Επίτομη Κλινική Παιδιατρική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Sarafino, E. P. & Smith, T. W. (2021). *Ψυχολογία της υγείας. Βιοψυχοκοινωνικές αλληλεπιδράσεις* (μτφρ. Χ. Μοσχόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Σαχίνη-Καρδάση, Α. & Πάνου, Μ. (2008). *Παθολογική και Χειρουργική Νοσηλευτική: Νοσηλευτικές διαδικασίες* (πολύτομο). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

- Silverthorn, D. U. (2018) *Φυσιολογία του ανθρώπου* (μτφρ. Μ. Σ. Κωνσταντοπούλου & Σ. Κουναλάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Simonsen, T., Aarbakke, J., Ian, K. et al. (2009). *Νοσηλευτική Φαρμακολογία*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Stone, J. & Fawcett, W. (2018). *Αναισθησία με μια ματιά* (μτφρ. Β. Παναρέτου). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Συλλογικό Έργο. (2017). *Cecil Βασική Παθολογία*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Συλλογικό Έργο. (2020). *Εισαγωγή στη νοσηλευτική επιστήμη και τη φροντίδα υγείας* (2η έκδοση). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
- Τατσιώνη, Α., Καραθάνος, Β. & Μίσσιου, Α. (2015). *Εισαγωγή στη Γενική Ιατρική*. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Taylor, C., Lillis, C. & Lemone, P. (2002). *Θεμελιώδεις αρχές της Νοσηλευτικής. Η επιστήμη και η τέχνη της νοσηλευτικής πρακτικής* (πολύτομο). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
- Τεσσαρομάτη, Χ., Ξενίας, Π. & Λαμπροπούλου, Α. (2015). *Φαρμακολογία – Γ' Ε.ΠΑΛ*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
- 4η ΥΠΕ Μακεδονίας – Θράκης. (2014). *Λήψη ζωτικών σημείων σε ενήλικες*. Ανακτήθηκε την 1η Ιουλίου 2026 από: https://www.4ype.gr/uploads/e_paper/beltiosi/nos-prot/Lipsi_zwtikwn_simeiw_n_se_enilikes.pdf
- Τσολακίδης, Γ., Μοστράτου, Ε., Αθανασόπουλος, Ι. & Σπύρου, Σ. (2016). *Εγχειρίδιο αντιμετώπισης επειγόντων περιστατικών*. Αθήνα: 251 Γενικό Νοσοκομείο Αεροπορίας, Τμήμα Εκπαίδευσης.
- Φασόη, Γ., Κελέση, Μ. & Παπαγεωργίου, Δ. (2019). *Αρχές και κλινικές δεξιότητες στη Νοσηλευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
- Webb, L. (επιμ.). (2021). *Δεξιότητες επικοινωνίας στη Νοσηλευτική* (μτφρ. Γ. Μπακοπούλου), (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παπασωτηρίου.

Whalen, K., Feild, K. & Radhakishnan, R. (2023). *Lippincott: Φαρμακολογία* (μτφρ. Ι. Δ. Πάσσος, Ε. Κ. Πλιάκου & Κ. Πετροπούλου), (7η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Χατζημπούγιας, Ι. (2019). *Στοιχεία ανατομικής του ανθρώπου* (6η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

Χατζηπαναγιώτου, Σ. & Λεγάκης, Ν. (2017). *Τα μικρόβια και ο άνθρωπος. Ένα βιβλίο-γνωριμία με τον κόσμο των μικροβίων, για όλους*. Ιδιωτική έκδοση.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Aghabary, M. & Nayeri, N. D. (2016). "Medical futility and its challenges: A review study", in: *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 9(11).

Hamarat, N., Pillonel, A., Berthod, M.-A., Dransart, D. A. C. & Lebeer, G. (2022). "Exploring contemporary forms of aid in dying: An ethnography of euthanasia in Belgium and assisted suicide in Switzerland", in: *Death Studies*, 46(7), pp. 1593-1607.

Hodges, L. J., Humphris, G. M. & Macfarlane, G. (2005). "A meta-analytic investigation of the relationship between the psychological distress of cancer patients and their carers", in: *Social Science & Medicine*, 60(1), pp. 1-12.

Hsieh, K.-L., Chang, C.-H., Lin, Y.-C. et al. (2024). "Lifestyle and risk factors associated with elevated prostate – specific antigen levels in rural men: Implications for health counseling", in: *Frontiers in Oncology*, 14, 1451941.

Huang, Y.-L., Yates, P. & Prior, D. (2009). "Factors influencing oncology nurses' approaches to accommodating cultural needs in palliative care", in: *Journal of Clinical Nursing*, 18(24), pp. 3421-3429.

Kloke, M., Cherny, N. & ESMO Guidelines Committee. (2015). "Treatment of dyspnoea in advanced cancer patients: ESMO Clinical Practice Guidelines", in: *Annals of Oncology*, 26(Suppl. 5), pp. 169-173.

Lim, S. M., Kim, H. C. & Lee, S. (2013). "Psychosocial Impact of Cancer Patients on their Family Members", in: *Cancer Research and Treatment*, 45(3), pp. 226-233.

- Okobi, O. E., Abreo, E., Sams, N. P. et al. (2024). "Trends in Melanoma Incidence, Prevalence, Stage at Diagnosis and Survival: An Analysis of the United States Cancer Statistics (USCS) Database", in: *The Cureus Journal of Medical Science*, 16(10), e70697.
- Orr, L. D., Lin, D., Wu, B. et al. (2024). "Patient, Care Partner and Physician Voices in Treatment Decision – Making for Multiple Myeloma", in: *Patient Preference and Adherence*, 18, pp. 2147-2158.
- Wandner, L. D., Scipio, C. D., Hirsh, A. T., Torres, C. A. & Robinson, M. E. (2012). "The perception of pain in others: How gender, race and age influence pain expectations", in: *Journal of Pain*, 13(3), pp. 220-227.
- Weerahandi, A., Sinclair, S., Raffin-Bouchal, S., Watson, L. C. & Lemieux, L. (2024). "The experiences of living with multiple myeloma and a palliative approach to care: A grounded theory study", in: *Canadian Oncology Nursing Journal*, 34(4), pp. 539-561.

B | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Γούλας, Χρ., Θεοδωρή, Ελ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Μπαμπανέλου, Δ. & Νάτσης, Π. (2022). *Πρότυπος Οδηγός Κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Ανάπτυξη οριζόντιας εκπαιδευτικής μεθοδολογίας/Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στο πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπο Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπη Τράπεζα Θεμάτων*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης. Τμήμα Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης. (2020). *Οδηγοί σπουδών ειδικοτήτων ΙΕΚ του Ν. 4186/2013*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαρτίου 2026 από: <https://gsvetlly.minedu.gov.gr/sxoles-anoteris-epaggelmatikis-katartisis-s-a-e-k/odigoi-katartisis-spoudon>

Γούλας, Χ. & Λιντζέρης, Π. (2017). *Διά Βίου Μάθηση, Επαγγελματική Κατάρτιση, Απασχόληση και Οικονομία: Νέα Δεδομένα, Προτεραιότητες και Προκλήσεις*. Αθήνα: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

Γούλας, Χ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2021). *Πρότυπο ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ* [Εσωτερική έκδοση]. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας.

Δημουλάς, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ. & Σπηλιώτη, Χ. (2007). *Οδηγός Ανάπτυξης Επαγγελματικών Περιγραμμάτων*. Αθήνα: ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ.

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. (2021). *Νέα βίντεο παρουσίασης επαγγελματιών* [Video]. Ανακτήθηκε από: <https://oasi.inegsee.gr/>

- Καραλής, Θ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ., Νάτσης, Π. & Παπαευσταθίου, Κ. (2021). *Μεθοδολογικές προσεγγίσεις ανάπτυξης επαγγελματικών περιγραμμάτων και πλαισίων εκπαιδευτικών προδιαγραφών προγραμμάτων*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε στις 15 Μαρτίου 2022 από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2021/07/Me8odologia_EP_Ebook.pdf
- Λευθεριώτου, Π. (χ.χ.). *Η Εκπαιδευτική Διεργασία στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Cedefop. (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στη Ελλάδα: Συνοπτική Περιγραφή*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Cedefop. (2014). *Terminology of European Education and Training Policy: A Selection of 130 Key Terms* (2nd edition). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Cedefop. (2018). *Skills forecast, trends and challenges to 2030*. DOI: 10.2801/4492TI-RF-18-002-EN-NISBN: 978-92-896-2712-2/12/2018.
- Kopnov, V. A., Shmurygina, O., Shchipanova, D., Dremina, M. A., Papaloizou, L., Orphanidou, Y. & Morevs, P. (2018). "Functional Analysis and Functional Maps of Qualifications in ECVET Context", in: *The Education and Science Journal*, 20(6), pp. 90-117. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/326242379_Functional_Analysis_and_Functional_Maps_of_Qualifications_in_ECVET_Context
- Mansfield, B. & Schmidt, H. (2001). *Linking Vocational Education and Training Standards and Employment Requirements: An International Manual*. European Training Foundation. Retrieved June, 9, 2020, from: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC12571FE00473D6B_NOTE6UAEET.pdf
- Μπουραντάς, Δ. Κ. (2002). *Μάνατζμεντ, θεωρητικό υπόβαθρο, σύγχρονες πρακτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Psifidou, I. (2009). "What learning outcome based curricula imply for teachers and trainers", in: *7th International Conference "Comparative Education and Teacher Training"* (June 29-July 3, 2009), vol. 7, pp. 183-188. Sofia, Bulgaria: Bureau for Educational Services.

Γ | Σχετική εθνική νομοθεσία

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2006/962/ΕΚ). Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2018/C 189/01). Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=PL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=PL)

Νόμος υπ' αρ. 4763/2020 «Εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 254/Α/21-12-2020).

Υπ' αρ. ΦΒ7/108652/Κ3 Απόφαση Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας» (ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021).

Υπ' αρ. Κ5/97484 Απόφαση Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων – Υγείας «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων» (ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021).

Υπ' αρ. Κ1/118932/2017 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης – Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων – Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υγείας «Ρύθμιση θεμάτων επιδότησης και ασφάλισης της Μαθητείας των σπουδαστών των δημόσιων και ιδιωτικών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)» (ΦΕΚ 2440/Β/18-7-2017).

Υπ' αρ. Κ1/54877/2017 Απόφαση Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «Τροποποίηση του Κανονισμού λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1245/Β/11-4-2017).

Υπ' αρ. 5954/2014 Απόφαση Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1807/Β/2-7-2014).

Υπ' αρ. 110998/2006 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων» (ΦΕΚ 566/Β/8-5-2006).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ

Συντακτική ομάδα

Ρένα Βαρβιτσιώτη

Ελένη Θεοδωρή

Κωνσταντίνος Μαρκίδης

Δέσποινα Μπαμπανέλου

Επιμέλεια σύνταξης

Δέσποινα Μπαμπανέλου

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο συντάχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης με τίτλο «Διαμόρφωση οδηγών κατάρτισης και εκπαιδευτικών εγχειριδίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5069281 μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Ε.Κ.Τ.).

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

